

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10), Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 107. sjednici, održanoj dana 24.08.2017. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se mišljenje Kantonalne uprave za inspekcijske poslove, broj: 18/01-1-34-8522-2/17 od 03.07.2017. godine, Ministarstva unutrašnjih poslova, broj: 08-04/1-02-1-3157-1/17 od 21.06.2017. godine i Ministarstva zdravstva, broj: 11-02-8522-1-1/17 od 17.08.2017. godine, na Nacrt Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

II.

Zaključak sa mišljenjima iz tačke I. dostavlja se Skupštini Zeničko-dobojskog kantona na dalje postupanje.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.



Broj: 02-02-11971/17.

Datum, 24.08.2017. godine

Z e n i c a

DOSTAVLJENO:

- Skupština Zeničko-dobojskog kantona,
- 1x Stručna služba Vlade,
- 1x Kantonalna uprava za inspekcijske poslove,
- 1x Ministarstvo unutrašnjih poslova,
- 1x Ministarstvo zdravstva,
- 1x a/a.



ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Zenica, 03.07.2017.godine

Stručna služba Vlade

Vaš znak:

Naš znak: 18/01-1-34-8522-2/17

PREDMET: Mišljenje o Nacrtu (Federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, dostavlja se
Veza, akt Skupštine, broj: broj:01/02-02-8522-1/17 od 08.06.2017. godine

Aktom Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, broj:01/02-02-8522-1/17 od 08.06.2017. godine zatraženo je da se u skladu sa aktom Predsjedavajuće Doma naroda Parlamenta Federacije BiH broj:02-02-414/17 od 05.06.2017. godine, dostavi mišljenje na Nacrt (Federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

Ova Uprava je razmatrala tekst nacrta navedenog Zakona te daje mišljenje da treba:

1. Da u članu 6. gdje stoji: " U slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je lice:

- a)opomenuti
- b)uskratiti uslugu
- c)zatražiti od lica da napusti prostor"

predlažemo da stoji tekst:

"U slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta odnosno lice zaposleno u objektu u kojem je pušenje zabranjeno dužan je lice:

- a)opomenuti
- b)uskratiti uslugu
- c)zatražiti od lica da napusti prostor"

Navedeno predlažemo iz razloga kako bi zabrana pušenja bila pod stalnim nadzorom, pošto vlasnik odnosno korisnik prostora nije stalno prisutan u prostoru.

2. Da se u članu 7. stav 2. iza navedenog teksta doda novi tekst koji bi glasio:
(4) "U odluci o dozvoli pušenja odrediti će se lica koja su zaposlena u ustanovi koja će vršiti internu kontrolu primjene odluke o dozvoli pušenja. Odluku o dozvoli pušenja kao i broj telefona za prijavu istaknuti će se na vidnom mjestu".

Navedeno predlažemo iz razloga kako bi eliminisale nedoumice ko je zadužen za primjenu i poštivanje odluke o dozvoli pušenja.

3. Da se u članu 23. stav 3. tačka d). Nacrta zakona gdje stoji "prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima koji su od ulaznih vrata predškolskih ustanova , osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova udaljeni u radijusu od 100 m", brišu riječi visokoškolskih ustanova.

Navedeno predlažemo iz razloga što se u visokoškolskim ustanovama nalaze punoljetna lica, starija od 18 godina koja imaju pravo kupovine i prodaje duhana kao i konzumacije istih po slobodnom izboru.

S poštovanjem!

Dostavljeno:
1 x naslovu,
1 x a/a

1667
DIREKTOR
Mirsada Silajdžić, dipl. ecc.



02-1
[Handwritten signature]

Broj: 08-04/1-02-1-3157-1/17
Dana: 21.06.2017. godine

2807

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
Dinijeno: 23-06-2017
Kvalit. oznaka: 02
Redni broj (Broj priloga): 8522-1

02-2
[Handwritten signature]
17

VLADA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
Stručna služba

PREDMET: Mišljenje o Nacrtu federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, dostavlja se,-

VEZA: Akt Stručne službe broj: 01/02-02-8522-1/17 od 08.06.2017. godine;

U vezi akta, broj i datum veze, kojim ste ovom Ministarstvu dostavili Nacrt federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i priloge vezane za pomenuti zakon, radi davanja mišljenja, obavještavamo vas da smo nakon razmatranja dostavljenog Zakona, saglasni sa istim, te da nemamo primjedbi niti dodatnih sugestija na isti.

S poštovanjem!

DOSTAVLJENO:

1x Naslovu

1x a/a



MINISTAR

[Handwritten signature]
Nikola Arsenić





Broj: 11-02-8522-1-1/17
Zenica, 17.08.2017. godine

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
Stručna služba Vlade

PREDMET: Odgovor. dostavlja se.
Veza: Vaš dopis broj: 01/02-02-02-8522/16 od 08.06.2017. godine

Vezano za Vaš dopis broj i datum veze, obavještavamo Vas da nemamo primjedbe na Nacrt Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

S poštovanjem!

Dostaviti:
1x Naslovu,
1x a/a



MINISTAR

Dragoljub Brenjo
Dr. Dragoljub Brenjo



Broj: 01/02-02-8522-1/17
Zenica, 08.06.2017. godine

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
VLADA KANTONA
n/r sekretara

02-2
ugovori
na - minist

- MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
n/r ministra
- MINISTARSTVO ZDRAVSTVA
n/r ministra
- KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE
n/r direktorice

PREDMET: Mišljenje o Nacrtu (federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje
- traži se

Poštovani,

U prilogu ovog dopisa, dostavljamo vam isprintan e-mail, kao i akt Predsjedavajuće Doma naroda Parlamenta Federacije BiH broj: 02-02-414/17 od 05.06.2017. godine, sa **priloženim Nacrtom (federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, te drugim priložima vezanim za pomenuti Zakon**, koji su u Stručnoj službi Skupštine Zeničko-dobojskog kantona zaprimljeni dana **07.06.2017. godine**, na službeni e-mail adresu Skupštine.

U pomenutom aktu Predsjedavajuće Doma naroda Parlamenta Federacije BiH je navedeno da se u skladu sa članom 157. stav 3. Poslovnika o radu Doma naroda Federacije Bosne i Hercegovine isto dostavlja radi davanja mišljenja, budući da je donošenje ovog zakona predviđeno po proceduri za donošenje zakona iz zajedničke nadležnosti federalne vlasti i kantona, te da u skladu s tim **traže da se dostavi traženo mišljenje najkasnije u roku od 60 dana.**

S tim u vezi, a u cilju postupanja po navedenom aktu, molimo Vas da nam što prije dostavite traženo mišljenje, koje bi Skupština Kantona imala u vidu prilikom razmatranja Nacrta navedenog Zakona, a na osnovu kojeg bi Skupština Kantona utvrdila svoje Mišljenje po istom, te nakon toga isto dostavila Domu naroda Parlamenta Federacije BiH u ostavljenom roku.

Napominjemo da nadležna kantonalna ministarstva i Kantonalna uprava za inspeksijske poslove trebaju svoje mišljenje dostaviti Stručnoj službi Vlade Kantona, koja će, nakon prihvatanja istih Mišljenja od strane Vlade Kantona, sva ta Mišljenja uz Zaključak Vlade Kantona, dostaviti u dalju skupštinsku proceduru. Ukoliko Vlada Kantona smatra da bi pored navedenih kantonalnih ministarstava i pomenute kantonalne uprave, trebalo zadužiti još neko drugo ministarstvo odnosno drugi kantonalni organ uprave za pripremanje traženog mišljenja, molimo da istim prosljede akte priložene uz ovaj dopis.

S poštovanjem,

PRILOZI: Kao u dopisu

DOSTAVLJENO:

- 1 x Naslovu,
- 1 x Komisija za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i zdravstvo/04-02
- 1 x Svim poslanicima Skupštine Kantona, (skenirano na e-mail adrese)
- 1 x 02,
- 1 x 05-01,
- 1 x 04-01,
- 1 x U spis predmeta/03 "R"



Skupština ZDK

From: "Dom naroda PFBiH" <dom.naroda.pfbih@gmail.com>
Date: utorak, 06. juni 2017. 15:05
To: "BOSANSKO PODRINJSKI KANTON GORAŽDE" <skupstina.bpk@hotmail.com>;
 "HERCEGOVAČKO - NERETVANSKI KANTON" <skupstina@windowlive.com>; "KANTON 10"
 <skupstina.hbz@gmail.com>; "POSAVSKI KANTON" <strucna.sluzba@skupstinazp.ba>;
 "SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO" <predsjedavajuci@skupstina.ks.gov.ba>;
 "SREDNJOBOSANSKI KANTON" <skupstina.sabor@bih.net.ba>; "TUZLANSKI KANTON"
 <skupstinatk@bih.net.ba>; "UNSKO - SANSKI KANTON" <predsjedavajuci@skupstinausk.ba>;
 "ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON" <info@skupstina-zzh.ba>; "ZENIČKO - DOBOJSKI
 KANTON" <skupstina@zdk.ba>
Attach: Dopis-kantonima_duhan.pdf; b. Zakon o ograničenoj upotrebi duhana.doc; h. Zakon o ograničenoj
 uporabi duhana.doc; Izjava o usklađenosti.pdf; s. Zakon o ograničenoj upotrebi duhana.doc; Uporedni
 prikaz-Directive 2003_33_EC.doc; Uporedni prikaz-Directive 2014_40_EC.doc
Subject: Nacrt zakona o kontroli duhana i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pusenje

Poštovani,

u prilogu Vam dostavljamo:

SKUPŠTINA ZENIČKO - DOBOJSKOG KANTONA			
Prilijeno: 07.06.2017.			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
01-02-	8522		17

U skladu sa članom 157. stav 3. Poslovnika o radu Doma naroda u prilogu Vam, radi davanja mišljenja, dostavljamo Nacrt zakona o kontroli duhana i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pusenje.

Molimo Vas da mišljenje o Nacrtu ovog zakona dostavite Domu naroda u roku od 60 dana

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
PARLAMENT FEDERACIJE
DOM NARODA
 Stručna služba
 Hamdije Kreševljakovića 3
 Tel. 033/220-901
 Tel. centrala 033/219 -190, lokal 127

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
PARLAMENT FEDERACIJE
DOM NARODA
Predsjedateljica/Predsjedavajuća



БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ
ДОМ НАРОДА
Председавајућа

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
PARLIAMENT OF THE FEDERATION
HOUSE OF PEOPLES
Chairperson

Broj: 02-02-414/17
Sarajevo, 5.6.2017. godine

**SKUPŠTINAMA KANTONA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE**

PREDMET: Nacrt zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje – dostavlja se

Sukladno članku 157. stavak 3. Poslovnika o radu Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine dostavljamo Vam, radi davanja mišljenja, Nacrt zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, budući da je donošenje ovog zakona predviđeno po proceduri za donošenje zakona iz zajedničke nadležnosti federalne vlasti i kantona.

Molimo Vas da mišljenje o Nacrtu ovog zakona dostavite Domu naroda u roku od 60 dana.

- Dostavljeno:
- Tajniku Doma naroda
 - Uredu predsjedateljice Doma naroda
 - Uredu tajnika Doma naroda
 - a/a



ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA,
DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

POGLAVLJE I. - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

(Predmet)

Ovim zakonom, u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva, uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzorisanja, sprječavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere, osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i nadzor nad provođenjem zakona.

Član 2.

(Definicije)

U smislu ovog zakona:

- 1) **Duhan** je kultivisana biljka vrste *Nicotiana tabacum L* u svim oblicima i stepenima uzgoja i u svim fazama obrade i pakovanja koji ne služi krajnjoj potrošnji (neobrađeni duhan);
- 2) **Duhan za samostalno motanje** je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;
- 3) **Duhan za oralnu upotrebu** je svaki duhanski proizvod za oralnu upotrebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, posebno one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;
- 4) **Duhan za lulu** je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;
- 5) **Vodena lula** je naprava za pušenje kod koje dim prolazi kroz posudu sa vodom i hladi se prije udisanja kroz savitljivo crijevo. Vodena lula podrazumijeva nargilu, hookah, šišu;
- 6) **Duhan za vodenu lulu** je duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem vodene lule i smatra se duhanskim proizvodom za pušenje;
- 7) **Duhan za žvakanje** je bezdimni duhanski proizvod posebno namijenjen za žvakanje;
- 8) **Duhan za šmrkanje** je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;
- 9) **Novi duhanski proizvod** je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:
 - cigarete,
 - duhan za samostalno motanje,
 - duhan za lule,
 - duhan za vodene lule,
 - cigare,
 - cigarilosi,
 - duhan za žvakanje,

- duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju,
 - i stavljen je na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona, kao i svaka modifikacija uključujući promjene u dizajnu, bilo kojoj od komponenti, dijelova, sadržaja, načinu izgaranja ili vrsti nikotina, aditivima ili sastojcima duhanskih proizvoda stavljenih na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona;
- 10) **Cigareta** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od papira koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 11) **Cigara** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od prirodnog duhana, teži od 3 grama, i koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 12) **Cigarilos** je cigara najveće težine do 3 grama po komadu;
 - 13) **Aditiv** je tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, pojedinačnom pakovanju ili bilo kakvom zbirnom pakovanju;
 - 14) **Biljni proizvod za pušenje** je proizvod na bazi biljaka, trava ili voća koji ne sadrži duhan, a može se upotrebljavati putem postupka izgaranja;
 - 15) **Elektronska cigareta** je proizvod koji se može koristiti za upotrebu pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, posudu za ponovno punjenje i uređaj bez uložka ili posude. Elektronske cigarete mogu biti potrošne ili ponovo punjive putem posude za ponovno punjenje ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu upotrebu;
 - 16) **Posuda za ponovno punjenje** je posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektronske cigarete;
 - 17) **Duhanski proizvod** je proizvod koji je u cijelosti ili djelimično napravljen od duhana i proizveden za njegovu upotrebu putem pušenja, ušmrkavanja, usisavanja, žvakanja, ili bilo koje druge vrste upotrebe;
 - 18) **Duhanski dim** je dim koji se oslobađa iz zapaljenog duhanskog proizvoda namijenjenog pušenju i dim koji se oslobađa iz pluća prilikom pušenja;
 - 19) **Bezdimni duhanski proizvod** je duhanski proizvod čija upotreba ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu upotrebu;
 - 20) **Ostali duhanski proizvod** je svaki proizvod napravljen u cijelosti ili djelomično od duhana, a nije obuhvaćen definicijom duhanskog proizvoda;
 - 21) **Emisije tvari** su tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske upotrebe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu upotrebe bezdimnih duhanskih proizvoda;
 - 22) **Javni zatvoreni prostor** je svaki prostor, koji ima krov ili tavanicu (pokretnu ili nepokretnu) i potpuno zatvoreno više od polovine površine pripadajućih stijena, javno dostupan i namijenjen individualnom ili zajedničkom korištenju, bez obzira na pravo vlasništva ili pravo pristupa, a između ostalih, obuhvaća zajedničke prostore u stambenim zgradama, sve prostore u građevinama u kojima su smještene javne institucije, ustanove i preduzeća te sve prostore u građevinama u kojima se obavljaju djelatnosti iz oblasti javnog prevoza, zdravstva, socijalne zaštite, vaspitanja i obrazovanja, trgovine, trgovački centri, prostori namijenjeni obavljanju uslužnih djelatnosti, sporta i rekreacije, ugostiteljstva, smještaja i turizma, kulture, umjetnosti i nauke, sajмова i izložbi, te prostore iz djelatnosti medija, igara na sreću, vjerskog, političkog i građanskog okupljanja, kao i svaki povezani i drugi pripadajući zatvoreni prostor, kao što su hodnici, liftovi, stepeništa, predvorja, zajedničke

- prostorije, toaleti, čekaonice, kantine, pomoćni objekti, magacini, podrumi, garaže;
- 23) **Javni skup** je svako organizirano okupljanje građana koje se održava na za to prikladnom prostoru.
 - 24) **Radno mjesto** je svaki prostor koji služi za obavljanje poslova i može biti natkriven, polunatkriven, u potpunosti ili djelomično ograđen, bez obzira na vrstu materijala od kojeg je sagrađen kao i svaki povezani i drugi pripadajući javni zatvoreni prostor;
 - 25) **Sredstvo javnog prevoza** je svako prevozno sredstvo bez obzira na oblik vlasništva kojim se uz naplatu ili drugu vrstu naknade obavlja cestovni, željeznički, zračni i vodeni prevoz putnika, uključujući žičare;
 - 26) **Sredstvo privatnog prevoza** je svako prevozno sredstvo u privatnom vlasništvu kojim se obavlja cestovni i vodeni prevoz;
 - 27) **Katran** je suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima, čiji se spojevi povezuju sa nastankom više oblika raka;
 - 28) **Nikotin** je nikotinski alkaloid koji se nalazi u duhanu;
 - 29) **Ugljični monoksid** je produkt koji nastaje sagorijevanjem duhana;
 - 30) **Sastojak** je duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili ostalom proizvodu, uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;
 - 31) **Svojstvena aroma** je jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tokom konzumacije duhanskog proizvoda;
 - 32) **Pušenje** je radnja koja dovodi do sagorijevanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, kojom se stvara dim koji se oslobađa direktno u zrak i udiše ga osoba koja izvršava ove radnje;
 - 33) **Posredno ili pasivno pušenje** je izloženost dimu koji dolazi iz gorućeg kraja cigarete ili nekog drugog proizvoda za pušenje, najčešće u kombinaciji sa dimom koji izdahne pušač;
 - 34) **Štetna posljedica pušenja** je naučno dokazana pojava oštećenja zdravlja i bolesti koje skraćuju život pušača i nepušača;
 - 35) **Upotreba** je pušenje i svi ostali načini i vrste korištenja duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
 - 36) **Sukob interesa** je sukob između službenih dužnosti i privatnih interesa lica koje nosi javni položaj, ili kandidata za javni položaj, koji ima odgovornost za kontrolu duhana i koji se može povezati sa njegovim interesima, ili interesima njegovih srodnika;
 - 37) **Zdravstveno upozorenje** je upozorenje koje ukazuje na štetne efekte duhanskih proizvoda po zdravlje ljudi ili na druge nepoželjne posljedice njihove upotrebe, uključujući tekstualna upozorenja, kombinovana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke;
 - 38) **Kombinovano zdravstveno upozorenje** je zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i pripadajuće fotografije ili ilustracije;
 - 39) **Zbirno pakovanje** je bilo koje pakovanje u kojem su duhanski ili srodni proizvodi za pušenje stavljeni na tržište i koje obuhvaća jednu ili više zapakovanih jedinica s tim da se prozirni omoti ne smatraju zbirnim pakovanjem;

- 40) **Pojedinačno pakovanje** je najmanje samostalno pakovanje duhanskog ili srodnog proizvoda za pušenje koje se stavlja na tržište;
- 41) **Lice** je svako fizičko, pravno lice, kao i svi poslovni subjekti;
- 42) **Nosilac javnog položaja** je službeno lice, službeni predstavnik, savjetnik, inspektor, policijski zvaničnik, carinski zvaničnik, ili vladin službenik izabran na centralnom ili lokalnom nivou upravljanja;
- 43) **Prodavac** je svako lice koje prodaje na malo, veliko, izvozi i uvozi duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- 44) **Reklamiranje i promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je svaka aktivnost s ciljem, efektom ili očekujućim efektom promocije duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili upotrebe tih proizvoda na direktan ili indirektan način;
- 45) **Direktna promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je izlaganje pojedinačnih pakovanja cigareta i ostalih proizvoda za pušenje na vidljivim prodajnim mjestima, bilo koje vrste, gdje se prodaju ti proizvodi;
- 46) **Indirektna promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je:
- organizacija događaja na kojima se ističu naziv, logotip ili druge vizuelne karakteristike koje podsjećaju na pojedine duhanske i ostale proizvode za pušenje;
 - prikazivanje logotipa i drugih znakova za označavanje tih proizvoda na predmetima koji u smislu ovoga zakona nisu duhanski proizvodi;
 - besplatna ponuda duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima;
- 47) **Sponzorstvo** je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 48) **Donacije od strane duhanske industrije** – svaki oblik finansijske ili materijalne podrške javnim ustanovama, organizacijama, sredstvima medija ili pojedincima s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 49) **Industrija duhana** su proizvođač, prodavci na veliko i uvoznici duhanskih proizvoda.

Član 3.

(Principi Zakona)

Za ostvarenje cilja iz člana 1. ovog zakona organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) rukovode se međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje, i to sljedećim principima:

- a) pravo svakog građanina na zdravlje;
- b) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji na čist vazduh jer svi, a posebno djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od uticaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- c) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- d) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se kroz multisektorsku saradnju utvrdi strategija i mjere radi promoviranja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

- e) sinhronizovana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- f) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- g) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se odnosi sa duhanskom industrijom regulišu na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprečavanja privilegovanog tretmana duhanske industrije.

Član 4.

(Zabrana diskriminacije)

- (1) Zabranjuje se svaki vid diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona.
- (2) Izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na osnovu ovog zakona, obuhvataju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

POGLAVLJE II. - ZABRANA PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Član 5.

(Zabrana pušenja)

- (1) Zabranjuje se upotreba svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu.
- (2) Zabranjuje se upotreba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe.

Član 6.

(Osiguranje provedbe zabrane pušenja)

- (1) Provođenje zabrane pušenja obavezni su osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz člana 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno (u daljem tekstu zakona: vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta).
- (2) U mjestima i prostorima iz člana 5. ovog zakona gdje je pušenje zabranjeno (u daljem tekstu: mjesta i prostori gdje je pušenje zabranjeno) moraju biti postavljene vizuelne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranja.
- (3) U mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno, ne smiju biti postavljene pepeljare ili druge posude koje mogu služiti za odlaganje pepela.

(4) U slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je lice:

- a) opomenuti;
- b) uskratiti uslugu;
- c) zatražiti od lica da napusti prostor.

(5) U slučaju da lice iz stava (4) ovog člana ne ispoštuje zabranu pušenja i nakon što vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno postupi po ovlaštenju iz stava (4) tač. od a) do c) ovog člana, vlasnik odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je kontaktirati nadležni organ.

POGLAVLJE III. - IZUZECI OD ZABRANE PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Član 7.

(Izuzetak od zabrane pušenja)

(1) Pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim licima, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem.

(2) Odluku o dozvoli pušenja u smislu stava (1) ovog člana donosi direktor ili drugo odgovorno lice zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača.

(3) U posebno određenim prostorijama ili ograđenim prostorima za pušenje u ustanovama iz stava (1) ovog člana mora biti osigurana zaštita nepušača od izloženosti duhanskom dimu, putem osiguranja potpune fizičke odvojenosti prostora za pušenje i uz adekvatne ventilacione sisteme. Površina prostora i prostorije za pušenje u odnosu na veličinu objekta, određuje se pravilnikom ustanove. U ovim prostorijama zabranjeno je služiti hranu.

(4) U prostorijama i prostorima za pušenje u ustanovama iz stava (1) ovog člana moraju biti postavljena jasno vidljiva upozorenja koja se sastoje od grafičkog znaka dozvole pušenja i teksta koji glasi: „Prostor za pušenje. Pušenje je štetno za vaše zdravlje“.

(5) Federalni ministar zdravstva (u daljem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja utvrđenih ovim članom.

POGLAVLJE IV. - TESTIRANJE I IZVJEŠTAVANJE O DUHANSKIM PROIZVODIMA

Član 8.

(Zabranu proizvodnje i prometa)

- (1) Zabranjuje se proizvodnja i promet cigareta koje sadrže sastojke sa više od:
 - a) deset (10) mg katrana po jednoj cigareti,
 - b) jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti,
 - c) deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti.
- (2) Uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u stavu (1) ovog člana, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje.
- (3) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive:
 - a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdraviju ili da je manje opasan za zdravlje;
 - b) kofein, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću;
 - c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije;
 - d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje nikotina na usta ili nos;
 - e) aditive koji imaju CMR (kancerogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.
- (4) Zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakovanja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.

Član 9.

(Testiranje duhanskih proizvoda)

- (1) Svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije obavezno se testiraju.
- (2) Troškove testiranja pri uvozu proizvoda na tržište Federacije, kao i troškove obaveznog godišnjeg testiranja za provjeru količine katrana, nikotina i ugljen monoksida u cigaretama snosi uvoznik robe, odnosno proizvođač.
- (3) Testiranja za katran, nikotin i ugljen monoksid za cigarete vrše se u akreditovanim laboratorijama najmanje jednom godišnje.
- (4) Akreditovani laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu ili pod direktnim ili indirektnim upravljanjem duhanske industrije.
- (5) Mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja se na osnovu ISO standarda:
 - a) za katran ISO 4387,
 - b) za nikotin ISO 10315,
 - c) za ugljen monoksid ISO 8454.

(6) Tačnost oznaka na svakom pojedinačnom pakovanju cigareta provjerava se za katran i nikotin u skladu sa ISO standardom 8243.

(7) Proizvođač ili uvoznik proizvoda duhana obavezan je podnositi rezultate godišnjih testiranja, te svaku eventualnu promjenu Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 10.

(Dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici cigareta obavezni su najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu Ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta.

(2) Spisak iz stava (1) ovog člana obavezno sadrži obrazloženje o uključivanju sastojaka u duhanskim proizvodima i kategoriju sastojaka.

(3) Uz spisak iz stava (1) ovog člana obavezno se prilažu toksikološki podaci od proizvođača ili uvoznika za sastojke duhanskih proizvoda u zapaljenom i nezapaljenom stanju, pozivajući se na njihove efekte po zdravlje i osobine koje prouzrokuju zavisnost.

(4) Spisak svih sastojaka po količini, vrsti i tipu dostavlja se za svaki duhanski proizvod koji iz proizvodnje izlazi kao samostalni duhanski proizvod namijenjen tržištu kao i za svaki duhanski proizvod koji se uveze na tržište Federacije.

(5) Ministarstvo, u saradnji sa Zavodom za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federalni zavod za javno zdravstvo), jednom godišnje, putem internet stranice, informira javnost o podacima iz stava (3) ovog člana uz obavezu zaštite podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Član 11.

(Obavještenje o novim duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti Ministarstvu obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.

(2) Obavještenje iz stava (1) ovog člana podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.

Član 12.

(Sadržaj obavještenja)

(1) Obavještenje iz člana 11. ovog zakona obavezno sadrži:

- a) detaljan opis novog proizvoda;
- b) uputstvo za njegovu upotrebu;
- c) podatke o sastojcima i emisijama u skladu s čl. 9. i 10. ovoga zakona.

(2) Uz obavještenje iz člana 11. ovog zakona, proizvođači i uvoznici obavezno dostavljaju:

- a) dostupne naučne studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, posebno s obzirom na njegove sastojke i emisije;
 - b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih grupa, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;
 - c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane efekte na prestanak upotrebe duhana, te očekivane efekte na započinjanje upotrebe duhana i predviđena shvaćanja potrošača.
- (3) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stava (2) ovog člana obavijestiti Ministarstvo.
- (4) Novi duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje stavljeni na tržište moraju u potpunosti ispunjavati uvjete iz ovoga zakona.

POGLAVLJE V. - PAKOVANJE I OZNAČAVANJE DUHANSKIH PROIZVODA

Član 13.

(Jedinstvena identifikacijska oznaka)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora da sadrži Jedinstvenu identifikacijsku oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.
- (2) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora biti odštampana ili pričvršćena na način da je nije moguće ukloniti ili izbrisati, i ne smije biti skrivena ili prekinuta na bilo koji način.
- (3) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora sadržavati:
- a) datum i mjesto proizvodnje;
 - b) proizvodni subjekat;
 - c) mašine korištene za proizvodnju duhanskog proizvoda;
 - d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje;
 - e) opis proizvoda;
 - f) predviđeno tržište za maloprodaju;
 - g) predviđene transportne rute;
 - h) uvoznika u Federaciju, ukoliko je to primjenjivo;
 - i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena skladišta, kao i datuma transporta, odredišta, mjesta polaska i primaoca;
 - j) identitet svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i
 - k) broj računa, broj narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.

Član 14.

(Podaci na pojedinačnim pakovanjima)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora sadržavati sljedeće podatke:
- a) naziv i adresu proizvođača i uvoznika;
 - b) broj jedinica u pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, te
 - c) naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakovanje.
- (2) Obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina vrše proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina.

Član 15.

(Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)

- (1) Sva pakovanja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.
- (2) Zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost upotrebe duhanskih proizvoda iz stava (1) ovog člana uključuju:
- a) opća upozorenja;
 - b) dodatna upozorenja;
 - c) kombinovana upozorenja; i
 - d) informativne poruke.
- (3) Kombinovana upozorenja iz stava (2) tačke c) ovog člana sastoje se od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja.
- (4) Zdravstvena upozorenja na pojedinačnim pakovanjima i svim zbirnim pakovanjima moraju biti otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti ili izbrisati i moraju biti u potpunosti vidljiva. Zdravstvena upozorenja ne smiju biti djelomično ili u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim oznakama, oznakama cijene, sigurnosnim oznakama ili drugim elementima.
- (5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakovanjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakovanja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentarisati, parafrazirati niti se na njih smije referisati.
- (6) Na pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da se takve naljepnice ne mogu ukloniti.
- (7) Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem pojedinačnog pakovanja, osim na pakovanjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja, kao što su telefonski brojevi i/ili internet stranice namijenjene informiranju potrošača o programima pomoći licima koja žele prestati pušiti. Na pakovanjima u obliku kutije

sa zglobnim poklopcem opće upozorenje se stavlja i na unutrašnjost gornje površine koja je vidljiva nakon otvaranja pakovanja.

(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju.

(9) Ministar donosi podzakonski akt o označavanju pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a što podrazumijeva sadržaj i izgled zdravstvenih upozorenja, tekst i dimenzije zdravstvenih upozorenja iz st. (2) i (3) ovog člana, upotrebu fotografija ili odgovarajućih ilustracija i način njihovog štampanja, termine za rotaciju navedenih oznaka na svim vrstama duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bezdimnih duhanskih proizvoda i elektronskih cigareta, te druge podatke neophodne za sigurno označavanje.

Član 16.

(Predstavljanje proizvoda)

(1) Označavanje pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja:

- a) promovišu duhanski proizvod ili potiču na njegovu upotrebu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;
- b) sugerišu da je određeni duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastojaka dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;
- c) upućuju na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost;
- d) nalikuju na hranu ili kozmetički proizvod;
- e) sugerišu da određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradivost ili druge prednosti za okoliš.

(2) Na zbirnim i pojedinačnim pakovanjima duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje zabranjeno je korištenje termina:

- a) "light";
 - b) "super light";
 - c) "ultra light";
 - d) "slim";
 - e) "full flavour";
 - f) "ekstra";
 - g) "ultra";
- i sličnih termina.

(3) Pojedinačna pakovanja kao ni zbirna pakovanja ne smiju sugerisati ekonomske prednosti uključivanjem štampanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda „dva za jedan“ ili drugih sličnih ponuda.

(4) Zabranjeni elementi i obilježja iz st. (1) i (2) ovog člana podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.

Član 17.

(Izgled i sadržaj pojedinačnih pakovanja)

(1) Pojedinačna pakovanja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta.

(2) Pojedinačna pakovanja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

(3) Pojedinačno pakovanje cigareta može biti od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jednom otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakovanja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za zadnju stranu pojedinačnog pakovanja.

POGLAVLJE VI. - ELEKTRONSKE CIGARETE I BILJNI PROIZVODI ZA PUŠENJE

Član 18.

(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)

(1) Za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definisano ovim zakonom.

(2) Proizvođači i uvoznici elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje podnose obavještenje Ministarstvu o svim takvim proizvodima, kao i o svim značajnijim izmjenama takvih proizvoda, koje namjeravaju staviti na tržište.

(3) Obavijest se podnosi u elektronskom i pisanom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište i sadrži:

- a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovornog lica, odnosno uvoznika;
- b) popis svih sastojaka sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;
- c) toksikološke podatke o sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući zagrijani proizvod, a koji se osobito odnose na njihove efekte na zdravlje potrošača kad se udišu i na sve efekte stvaranja ovisnosti;
- d) opis sastavnih dijelova proizvoda uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizme za otvaranje i punjenje elektronske cigarete ili posudu za punjenje;
- e) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom upotrebe u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;
- f) izjavu da proizvođač, odnosno uvoznik snose punu odgovornost za količinu i sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima.

(4) Uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište su:

- a) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati više od 20 mg/ml nikotina;
 - b) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati aditive navedene u členu 8. stav (3) ovog zakona;
 - c) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin smiju se koristiti samo sastojci visoke čistoće;
 - d) elektronske cigarete moraju oslobađati doze nikotina u ujednačenim nivoima.
- (5) Ispunjenje uvjeta iz stava (4) ovog člana kontroliše akreditovana laboratorija.
- (6) Troškove obavezne laboratorijske kontrole novog duhanskog ili proizvoda za pušenje koji se stavlja na tržište snosi proizvođač, odnosno uvoznik proizvoda.

Član 19.

(Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa sljedećim podacima:
- a) uputstvo za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se upotreba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;
 - b) kontraindikacije;
 - c) upozorenje za posebne rizične grupe;
 - d) moguće štetne efekte; i
 - e) podatke o stvaranju ovisnosti i toksičnosti, kao i
 - f) podatke za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravnog ili fizičkog lica za kontakt.
- (2) Ministarstvo može od proizvođača, odnosno uvoznika, zatražiti i dodatne informacije o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim efektima elektronskih cigareta i posuda za punjenje tih proizvoda.

Član 20.

(Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje i sva zbirna pakovanja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.
- (2) Opća zdravstva upozorenja:
- a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja;
 - b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja.

POGLAVLJE VII. - ZABRANA REKLAMIRANJA, PROMOCIJE I SPONZORISANJA DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 21.

(Zabrana reklamiranja)

Zabranjeno je:

- a) direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;
- c) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);
- d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizuelnim ili audio-vizuelnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu reklamiranja i promoviranja:
 1. u printanim medijima (novine, katalogi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoji, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi);
 2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizuelnim medijima/elektronskim medijima;
 3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igrama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel);
 4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično;
 5. na fasadama stambenih objekata;
 6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača;
- e) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije ugostiteljskim objektima u zamjenu za izgradnju ili adaptaciju prostora za promociju duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, uključujući opremanje ugostiteljskih objekata tendama, suncobranama i sličnim promotivnim materijalom;
- f) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u setu s drugom robom i uslugama;
- g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tokom istraživanja tržišta i degustacije;
- h) vršiti razmjenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje za drugi duhanski proizvod ili drugu robu, radove i usluge;
- i) s ciljem pribavljanja robe, radova i usluga upotrebljavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- j) nuditi ili davati bonus, premiju, poklon, novac ili nuditi povrat novca za kupovinu ili upotrebu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, te davati popust na cijenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda na bilo koji način, uključujući izdavanje kupona i bonova;
- k) omogućavati učešće u nagradnoj igri, lutriji, takmičenju ili događaju, koji su direktno ili indirektno vezani za duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje, koja se uvjetuju kupovinom ili upotrebom duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
- l) reklamirati proizvode koji svojim oblikom, nazivom ili namjenom neposredno podstiču potrošnju proizvoda za pušenje, a koji se ne smatraju duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje;

- m) distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje bez naknade, uključujući poklone od subjekata koji ih proizvode, uvoze ili njima trguju, kao i od drugih subjekata duhanske industrije;
- n) upotrebljavati duhanske i ostale proizvode za pušenje prilikom javnih nastupa i prikazivati lica koja puše na televiziji, s izuzetkom filmskog programa i umjetničkih djela; i
- o) reklamirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem Interneta.

Član 22.

(Obavještenja koja ne predstavljaju reklamiranje)

izuzetno od odredbi člana 21. ovog zakona reklamiranje ne obuhvata:

- a) obavještenja za dobijene nagrade i druga javna priznanja za kvalitet proizvoda, koji su postignuti tokom proizvodnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, ali bez navođenja naziva proizvoda od proizvođača i uvoznika tih proizvoda putem medija;
- b) obavještenja tokom održavanja specijalizovanih sajmova i izložbi u prostoru sajma ili izložbe, u vrijeme prezentacije novih proizvoda, koji se organizuju u zatvorenim prostorima;
- c) obavještenja o kvaliteti i druge karakteristike duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje objavljena u stručnim knjigama, časopisima i drugim stručnim izdanjima koja su posebno namijenjena za proizvođače i uvoznike ovih proizvoda.
- d) isticanje riječi i izvedenica od riječi „duhan, duhanski proizvod i ostali proizvod za pušenje“ u nazivu proizvođača duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

POGLAVLJE VIII. - ZABRANE PRODAJE DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 23.

(Mjesta prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

- (1) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu.
- (2) Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima.
- (3) Zabranjeno je:
 - a) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem automata za prodaju cigareta, sa polica supermarketa, samoposluga i sličnih prodavnica u kojim kupci mogu slobodno uzeti robu, kod uličnih prodavaca i na improviziranim nelegalnim mjestima prodaje;
 - b) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem interneta;
 - c) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima i dvorištima zdravstvenih objekata i dvorišta za sportske i kulturne aktivnosti;
 - d) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima koji su od ulaznih vrata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova udaljeni u radijusu manjem od 100 m;

e) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje na pijacama i drugim improviziranim nelegalnim mjestima prodaje.

(4) Zabranjena je prodaja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje koji nisu u originalnom pakovanju proizvođača ili uvoznika.

(5) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje mogu se prodavati samo u zatvorenim pakovanjima.

Član 24.

(Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakovanjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi.

(2) Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima.

(3) Duhan, duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje se ne smiju razmjenjivati, prodavati ili poklanjati u aranžmanu u kojem su kombinovani ili nisu vizuelno odvojeni od ostalih proizvoda.

(4) Zabranjena je prodaja proizvoda koji nisu duhanski, ali imaju naziv proizvođača duhana, ili naziv bilo koje vrste duhana ili znaka raspoznavanja, amblema, ili sličnim znakovima koji asociraju na duhanske proizvode.

(5) Zabranjena je prodaja duhana za oralnu upotrebu i njegovo stavljanje na tržište.

(6) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom.

POGLAVLJE IX. - SPREČAVANJE PRISTUPA MALOLJETNIH LICA DUHANSKIM PROIZVODIMA I OSTALIM PROIZVODIMA ZA PUŠENJE

Član 25.

(Sprečavanje pristupa maloljetnim licima duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati i poklanjati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje licima mlađim od 18 godina.

(2) Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina.

(3) Prodavac može zatražiti da lice, za koje smatra da je mlađe od 18 godina, odgovarajućom ispravom dokaže punoljetnost. Ako lice odbije dokazati punoljetstvo

odgovarajućom ispravom, prodavac je obavezan uskratiti prodaju traženog duhanskog ili drugog proizvoda za pušenje.

(4) Licima mlađim od 18 godina zabranjeno je da prodaju ili poklanjaju duhan, duhanske proizvode, kao i ostale proizvode za pušenje koji ih mogu podstaknuti na pušenje.

(5) Zabranjena je prodaja slatkiša, igrački i drugih proizvoda namijenjenih djeci, a koji imaju oblik bilo koje vrste duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili slikovno (crtežom) upućuju na pušenje.

(6) U cilju sprječavanja pristupa maloljetnih lica duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje Ministarstvo može poduzimati i dodatne regulatorne mjere.

POGLAVLJE X. - EDUKACIJA, INFORMISANJE I JAČANJE JAVNE SVIJESTI

Član 26.

(Aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama)

(1) Nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u saradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji (u daljem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obavezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje.

(2) Sve vaspitno-obrazovne ustanove obavezne su na vidno mjesto istaknuti postere i druge promotivne materijale i vizuelne grafikone sa tekstom i slikom koji ukazuju na zabranu upotrebe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Član 27.

(Jačanje javne svijesti i informisanje)

(1) Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obavezni preduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istovremeno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

(2) Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stava (1) ovog člana, emitiraju utvrđeni sadržaj programa.

POGLAVLJE XI. - STRATEŠKI PROGRAM ZA KONTROLU UPOTREBE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 28.

(Strateški program za kontrolu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije) donosi Strateški, multisektorski program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji, očuvanja i unaprjeđenja

zdravlja, otkrivanja i suzbijanja faktora rizika za nastanak oboljenja, te sticanja znanja i navika o zdravom načinu života.

(2) Strateški program donosi se za period od pet godina.

(3) Nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

(4) Sredstva za provođenje Strateškog programa osiguravaju se iz budžeta Vlade Federacije, odnosno budžeta nadležnih ministarstva, kao i drugih izvora shodno nosiocima aktivnosti definisanim u Strateškom programu, a u skladu sa programskim potrebama i zavisno od finansijskih mogućnosti nosioca aktivnosti.

POGLAVLJE XII. - FEDERALNA KOMISIJA ZA KONTROLU UPOTREBE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 29.

(Federalna komisija za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalnu komisiju za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalna komisija).

(2) Federalna komisija iz stava (1) ovog člana ima 11 članova, i sastoji se od predstavnika:

- a) Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta,
- b) Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- c) Federalnog ministarstva okoliša i turizma,
- d) Federalnog ministarstva trgovine,
- e) Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke/Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti,
- f) Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova/Federalnog ministarstva unutarnjih poslova,
- g) Federalnog ministarstva finansija/Federalnog ministarstva financija,
- h) Federalne uprave za inspekcijske poslove,
- i) Federalnog ministarstva zdravstva,
- j) predstavnik sektora civilnog društva, i to iz nevladinih organizacija koje se bave oblašću prevencije zaštite od pušenja i upotrebe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, i
- k) federalni koordinator za kontrolu duhana.

(3) Prilikom imenovanja Federalne komisije vodi se računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba spola.

(4) Postupak izbora i imenovanja novih članova Federalne komisije, zbog zamjene ili ostavke dotadašnjih članova, istovjetan je postupku i načinu izbora i imenovanja članova koji se zamjenjuju.

(2) Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informisati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa.

(3) Fabrike za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i firme za uvoz koje su u vlasništvu Vlade Federacije moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom.

(4) Vladi Federacije, organima i institucijama državne uprave, te javnim institucijama i političkim strankama, nije dozvoljeno:

- a) da prime dobrovoljni doprinos bilo koje vrste od predstavnika duhanske industrije, osim ako on ne proizilazi iz zakonske obaveze;
- b) da učestvuju u podršci, prilagođavanju ili prihvatanju sporazuma, memorandumu o razumijevanju, angažmana sa predstavnicima industrije duhana koji bi bili u suprotnosti legalno primjenjujućim mjerama kontrole duhana;
- c) da putem direktnog ili indirektnog angažmana uključe ili budu uključeni u inicijative, kampanje ili programe koje finansira duhanska industrija, uključujući i programe u vezi s kontrolom duhana ili promocijom javnog zdravlja;
- d) da pruže podršku ili privilegiju licu ili kompaniji koja se bavi bilo kojom fazom uvoza ili prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(5) Nosiocu javnog položaja i kandidatu za vršenje javne funkcije nije dozvoljeno i smatra se da je u sukobu interesa ako:

- a) prima doprinose, poklone ili privilegije od predstavnika duhanske industrije, ili je
- b) na drugi način uključen u rad takvih društava.

POGLAVLJE XIV. - NADZOR NAD PROVEDBOM ZAKONA

Član 32.

(Organi nadzora nad provedbom Zakona)

(1) Nadzor nad primjenom ovog zakona obavljaju Federalna uprava za inspeksijske poslove putem nadležnih federalnih inspektora i kantonalni organi za inspeksijske poslove, putem nadležnih kantonalnih inspektora, i to:

- a) kantonalni sanitarni inspektori nad primjenom člana 5. stav (1) ovog zakona i člana 6. st. (4) i (5) ovog zakona;
- b) federalni i kantonalni zdravstveni inspektori nad primjenom člana 7. st. (4) i (5) ovog zakona i člana 9. stav (7) ovog zakona;
- c) federalni i kantonalni tržišni inspektori nad primjenom člana 8. ovog zakona, člana 9. st. (1), (5) i (6) ovog zakona i nad primjenom čl. 13. do 25. ovog zakona;
- d) kantonalni prosvjetni inspektori nad primjenom člana 26. ovog zakona.

(2) Nadležna ministarstva unutrašnjih poslova obavljaju nadzor nad primjenom ovog zakona, i to:

1. nad primjenom člana 5. stav (2). ovog zakona;

2. nad primjenom zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na javnim skupovima i nad poštivanjem zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na svim javnim mjestima, a u smislu člana 39. ovog zakona.

(3) Organi iz st. (1) i (2) ovog člana međusobno saraduju, dostavljaju obavještenja o poduzetim mjerama, pružaju neposrednu pomoć jedni drugima i poduzimaju zajedničke mjere i aktivnosti neophodne za provođenje nadzora zabrane pušenja.

Član 33.

(Ovlasti inspektora)

U vršenju inspekcijskog nadzora iz člana 32. ovog zakona, inspektor je, u okviru svog djelokruga, ovlašten:

- a) da zabrani upotrebu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, u skladu s odredbama ovog zakona;
- b) da zabrani proizvodnju i promet i naredi uništavanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, čiji sastav, pakovanje i oznake ne odgovaraju zahtjevima propisanim ovim zakonom i podzakonskim aktima donesenim na osnovu ovog zakona;
- c) da naredi testiranje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u akreditovanoj laboratoriji u skladu sa ISO standardima;
- d) da naredi proizvođaču i uvozniku cigareta dostavljanje spiska svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu cigareta, sa toksikološkim podacima o sastojcima i obavještenje o svakoj promjeni sastava;
- e) da naredi proizvođaču i uvozniku elektronskih cigareta obavještanje ministarstva o proizvodnji odnosno uvozu elektronskih cigareta, sa dostavljanjem podataka iz člana 18. ovog zakona;
- f) da naredi proizvođaču i uvozniku biljnih proizvoda za pušenje da nadležnom organu dostavi popis svih sastojaka i njihovih količina po robnoj marki i tipu biljnog proizvoda za pušenje;
- g) da zabrani reklamiranje, promociju, sponzorisanje i poklanjanje u komercijalne svrhe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i prikazivanje na televiziji lica koja upotrebljavaju duhanske proizvode;
- h) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje putem Interneta, u objektima i dvorištima zdravstvenih i vaspitno-obrazovnih ustanova, objektima i dvorištima za sportske aktivnosti, rekreaciju i kulturu, na uličnim i pijačnim tezgama;
- i) da zabrani postavljanje automata za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- j) da zabrani izlaganje i prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje na način da su vidljivi za kupca;
- k) da zabrani prodaju i poklanjanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u setu s drugim proizvodima;
- l) da zabrani proizvodnju i promet duhana za oralnu upotrebu;
- m) da zabrani angažovanje lica mlađih od 18 godina za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- n) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina;
- o) da, na prodajnim mjestima, naredi postavljanje upozorenja o zabrani prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina;

- p) zabrani prodaju i naredi uništavanje slatkiša, igračaka i drugih proizvoda namijenjenih djeci, koji svojim oblikom podsjećaju na duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- q) da naredi vaspitno-obrazovnim ustanovama i sportskim organizacijama da se na vidna mjesta postave posteri i drugi promotivni materijali i vizuelni grafikoni s tekstom i slikom koji ukazuju na zabranu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Član 34.

(Primjena relevantnih propisa)

Na rad nadležnih inspekcija Federalne i kantonalne uprave za inspekcijske poslove u pogledu vođenja inspekcijskog nadzora, shodno se primjenjuju odredbe propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

POGLAVLJE XV. - KAZNENE ODREDBE

Član 35.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 5., 6. i 7. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje ne zabrani upotrebu duhanskih proizvoda u skladu s članom 5. stav (1) ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje, suprotno članu 7. st. (3) i (4) ovog zakona ne odredi posebnu prostoriju za pušenje.
- (4) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (3) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.
- (5) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta u kojem je pušenje zabranjeno koji propusti izvršiti radnje propisane članom 6. stav (4) i (5) ovog zakona.

Član 36.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 8. i 9, kao i čl. od 13. do 21. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM do 15.000 KM kaznit će se za prekršaj privredno društvo i drugo pravno lice koje se bavi proizvodnjom, uvozom i prometom duhanskih proizvoda ako ne istakne podatke, odnosno prodaje duhanske proizvode suprotno čl. 8. i 9. ovog zakona, kao i čl. od 13. do 20. ovog zakona i krši odredbe člana 21. ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 3000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 10.000 KM za prekršaj iz stava (1) tačka b) ovog člana kaznit će se odgovorno lice u organu uprave.

(4) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 37.

(Novčane kazne za prekršaj iz člana 23. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje prodaje duhanske proizvode suprotno odredbama člana 23. st. (4) i (5) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 250 KM do 1000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 38.

(Kazne za prekršaj iz čl. 23, 24, 25. i 26. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje postupi suprotno odredbama člana 23. st. (1), (2) i (3), čl. 24 i 25., kao i člana 26. stav (2) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 39.

(Ostale kazne)

- (1) Novčanom kaznom od 100 KM kaznit će se za prekršaj fizičko lice koje:
- a) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u zatvorenim javnim prostorima, javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu, suprotno članu 5. ovog zakona;
 - b) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalazi maloljetno lice ili više njih.

(2) Novčanu kaznu iz st. (1) i (2) ovog člana naplaćuje policijski službenik koji obavlja nadzor, u formi prekršajnog naloga.

Član 40.

(Prekršajni nalog)

U slučaju da nadležni inspektor utvrdi da se duhan i ostali proizvodi za pušenje prodaju i poklanjaju suprotno odredbama čl. 23. do 25. ovog zakona, izdaje prekršajni nalog kojim će, osim novčane kazne u skladu sa ovim Zakonom i Zakonom o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, izreći i zaštitnu mjeru oduzimanja predmeta i zaštitnu mjeru zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

POGLAVLJE XVI. - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 41.

(Početak primjene propisa)

- (1) Obaveze za fizička lica nastupaju s danom stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Ustanove, preduzeća i druga pravna lica dužni su svoja akta uskladiti s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (3) Industrija duhana obavezna je svoj rad i poslovanje uskladiti s odredbama ovoga zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (4) Pravna lica, u čijim objektima postoje izuzeci od zabrane pušenja u skladu sa ovim zakonom, bilo da su u njihovom vlasništvu ili su im dati na korištenje, dužni su uskladiti svoj rad s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu provedbenog propisa koji se donosi na osnovu člana 7. ovog zakona.
- (5) Kazne za lica iz st. (1) do (4) ovog člana propisane ovim zakonom počet će se naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Član 42.

(Donošenje podzakonskih akata)

- (1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar će donijeti provedbene propise na osnovu ovog zakona kojima se regulira sljedeće:
 - a) uvjeti za posebne prostorije za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja, iz člana 7. ovog zakona,
 - b) označavanje pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, iz člana 15. ovog zakona.
- (2) Do donošenja podzakonskog akta iz tačke b) stava (1) ovog člana primjenjivat će se Pravilnik o označavanju pakovanja duhanskih prerađevina ("Službene novine Federacije BiH", broj 57/11).
- (3) Duhanski proizvodi koji nisu označeni u skladu sa propisom iz člana 15. ovog zakona, odnosno podzakonskim aktom iz tačke b) stava (1) ovog člana, mogu se nalaziti na tržištu Federacije do isteka roka od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 43.
(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11).

Član 44.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“.

OBRAZLOŽENJE ZAKONA O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

I - USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u Poglavlju III član 2. pod b) i članu 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Prema navedenim odredbama predviđena je podijeljena nadležnost federalne vlasti i kantona u oblasti zdravstva, s tim da:

- federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti (član III 3. stav 3);
- kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone (član III 3. stav 4.);
- saglasno potrebama nadležnosti u oblasti zdravstva ostvaruju se od strane kantona koordinirano od federalne vlasti (član III 3. stav 1.), pri čemu federalna vlast uzima u obzir različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju (član III 3. stav 3.).

U skladu sa Poslovníkom o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10) obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Većina kantonalnih ministarstava zdravstva dostavila je pozitivno mišljenje na Prednacrt zakona. Jedan kanton je dao načelnu saglasnost i određene sugestije, a što je opisano u dijelu obrazloženja pod nazivom „Mišljenja kantona“.

Nakon pribavljenih mišljenja kantona, Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke.

Po zaprimanju izjašnjenja svih navedenih subjekata, Prednacrt zakona se, zajedno sa Izjavom o usklađenosti i pratećim uporednim prikazima, upućuje Vladi Federacije BiH radi razmatranja i utvrđivanja.

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE

II.1. Javnozdravstveni aspekt

Ovisnost o duhanu (pušenje) je bolest koja ima štetne posljedice po zdravlje. Briga o zdravlju stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) stoga podrazumijeva djelovanje institucija u području kontrole

duhana, odnosno u području nadzora proizvodnje, prometa i upotrebe duhana. Naučno je dokazano da je pušenje uzročnik oboljenja koja mogu završiti smrtnim ishodom. Pušenje nije samo štetna navika ili nezdravi životni stil, nego vodeća bolest ovisnosti u svim populacionim grupama stanovništva. U Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti (MKB) toksični efekti nikotina su klasificirani kao „Toksični efekti ostalih i nespecifičnih supstanci“ označeni kategorijom T.65.2, dok po Dijagnostičko–statističkoj klasifikaciji oboljenja i poremećaja mentalnog zdravlja pušenje spada u kategoriju ovisnosti (305.10) i odvikavanja (292.0).^{1,2}

Vlada Federacije BiH je prepoznala pušenje kao vodeću bolest ovisnosti koja ima štetne posljedice po zdravlje stanovnika i u skladu s tim preuzela obaveze koje za Bosnu i Hercegovinu proističu iz potpisivanja Okvirne konvencije o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije, međunarodnog sporazuma koji zemlje potpisnice obavezuje na donošenje sveobuhvatnih multisektorskih strategija za kontrolu duhana, kao i donošenje zakonodavnih mjera.

Pušenje je vodeća bolest ovisnosti u svim populacionim skupinama u Federaciji BiH,³ povezuje se sa većim dijelom vodećih uzroka smrtnosti u svijetu kao što su bolesti srca i krvnih sudova, posebno angina pektoris, srčani i moždani udar. Pušenje se povezuje i sa nastankom različitih oblika raka, naročito bronhija i pluća. Žene koje puše imaju poteškoća pri začeću ploda, dok upotreba duhana tokom trudnoće šteti zdravlju nerođenog djeteta.⁴ Posljedice ovako masovne bolesti ovisnosti odražavaju se indirektno na ekonomiju društva, u smislu smanjene radne sposobnosti i značajnih troškova liječenja. Po podacima Svjetske zdravstvene organizacije (u daljem tekstu: SZO) svake godine u svijetu od posljedica pušenja umire oko 6 miliona ljudi, sa prognozom da ukoliko na internacionalnom planu mehanizmi kontrole duhana ne budu efikasnije implementirani, u periodu do 2030. godine od posljedica pušenja godišnje će umirati do 8 miliona ljudi širom svijeta. U Evropskom regionu SZO godišnje umire oko 1.6 miliona ljudi od oboljenja koja se povezuju sa pušenjem.^{5,6}

Podaci SZO iz 2013 god., naprimjer, bilježe 21% stalnih pušača među odraslom populacijom, u odnosu na 23% u 2007. god. Preko 80% pušača u svijetu dolazi iz nerazvijenih i zemalja u razvoju, u kojima troškovi oboljevanja i smrtnosti usljed pušenja značajno opterećuju već limitirane budžete unutar zdravstvenih sektora. Prosječna prevalenca pušenja kod odraslih u Evropskom regionu iznosi 28%, što je iznad svih drugih regiona SZO.⁷

Globalna smrtnost od oko 36 miliona godišnje usljed hroničnih nezaraznih oboljenja, posebno malignih neoplazmi, bolesti srca i krvnih sudova, dijabetesa i

¹ International Classification of Diseases ICD-10, <http://www.who.int/classifications>

² Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM, <http://psychiatr.org>

³ Pušenje kao vodeća bolest ovisnosti na globalnom planu – Dr. Aida Ramić-Čatak, Koordinator za kontrolu duhana Federacije BiH, članak dostupan na web stranici Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine - <http://www.zzjzfbih.ba/>

⁴ http://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/index.htm

⁵ WHO Report on the Global Tobacco epidemic, 2015, World Health Organization 2015, <http://www.who.int/tobacco>

⁶ Tobacco facts sheet no 339, World Health Organization 2013, <http://www.who.int>

⁷ European Tobacco Control Status Report 2014, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int>

hronične opstruktivne bolesti, povezanih sa pušenjem, između ostalih faktora rizika, predstavlja argument zbog čega je reduciranje prevalencije pušenja za 30% jedan od devet globalnih ciljeva SZO u kontroli hroničnih nezaraznih oboljenja (NCD) do 2025.godine.^{8,9}

Prestanak i odvikavanje od pušenja predstavlja značajan doprinos zdravlju pojedinca, porodice i zajednice. Prestanak pušenja doprinosi unaprjeđenju zdravlja stanovništva i reduciranju troškova uzrokovanih prijevremenom smrtnošću i oboljevanjem od oboljenja i stanja koja se direktno povezuju sa pušenjem.¹⁰

Istraživanja pokazuju da su efekti od prestanka pušenja evidentni u vrlo kratkom periodu. Prestankom pušenja za samo jednu godinu smanjuje se rizik od bolesti srca i krvnih sudova, a unutar dvije do pet godina rizik od oboljevanja je gotovo jednak kao kod nepušača. Nakon pet godina od prestanka pušenja za pola se umanjuje rizik od nastanka karcinoma usta, grla i jednjaka, a deset godina nakon prestanka pušenja, upola se smanjuje rizik od oboljevanja od karcinoma pluća i bronha.^{11,12}

Stupanje na snagu dokumenta SZO, Okvirne Konvencije o kontroli duhana (FCTC WHO), 2005.godine predstavlja historijsku prekretnicu za kontrolu duhana na globalnom planu. Ovaj dokument koji je prihvatilo i ratificiralo 180 zemalja članica SZO, što predstavlja više od 90% svjetske populacije, predstavlja jednu od najuspješnijih i najbolje prihvaćenih konvencija u historiji UN organizacija.¹³ Bosna i Hercegovina je donijela odluku o ratificiranju iste, čime ima obavezu djelovanja prema odredbama konvencije.

Štetnost pušenja po zdravlje

Duhanski dim sadrži preko 7.000 različitih hemijskih sastojaka, od kojih preko 100 djeluje štetno na organizam, a preko 70 je kancerogeno.^{14,15} Kada govorimo o respiratornom sistemu, pušenje se povezuje sa nastankom raka pluća, hronične opstruktivne bolesti, emfizema, astme i učestalih infekcija. U odnosu na srce i krvne sudove, pušenje se povezuje sa nastankom koronarne bolesti, kardiomiopatije, angine pectoris, aneurizme aorte, infarkta miokarda, te bolestima periferne cirkulacije. U odnosu na maligne neoplazme, pušenje se povezuje sa nastankom raka na brojnim organima kao što su pluća i bronh, grlo, usna duplja, dojka, bubreg, jednjak, želudac, pankreas, materica, mokraćna bešika, kolon i rektum.

⁸ *Death from NCDs*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int/gho/mortality>

⁹ *Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of the Noncommunicable diseases 2012-2016*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int/data>

¹⁰ *Making the Tobacco a thing of the past, Road map of actions to strengthen implementation of the WHO FCTC in the European Region 2015-2025*, <http://www.euro.who.int>

¹¹ *U.S. Department of Health and Human Services. How Tobacco Smoke causes diseases: What Means to you, CDC 2010*, <http://www.cdc.gov>

¹² *Mc Fiore, WC Bailey, SJ Cohen, SF Dorfman, Treating Tobacco use and dependence :a clinical practice guideline, 2000*

¹³ *WHO Framework Convention on Tobacco Control*, WHO Geneva; 2003 <http://www.who.int/publications>

¹⁴ *WHO global report: mortality attributable to tobacco*. Geneva: World Health Organization; 2012 <http://who.int/publications>

¹⁵ *National Toxicology Program Report on Cancerogenes*, Thirteenth Edition, US Department of Health and Human Sciences, CDC 2004, <http://www.cdc.gov>

Ne smije se zanemariti značaj štetnih efekata izloženosti duhanskom dimu od strane drugih pušača, kroz tzv. pasivno pušenje, koje se po relevantnim međunarodnim agencijama naziva i "Kancerogenim faktorom" i „Klasa A kancerogenom“, zajedno sa azbestom, arsenom, benzenom i radonom“. ^{16, 17}

Rizik od umiranja usljed bolesti srca je 25% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju, dok je rizik od umiranja usljed raka bronha i pluća 30-35% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju. ¹⁸

Raširenost pušenja među stanovništvom Federacije BiH

U procjeni raširenosti pušenja kao bolesti ovisnosti, koriste se pokazatelji populacijskih istraživanja urađenih u Federaciji BiH posljednjih godina.

Tako se, prema rezultatima MICS4 istraživanja iz 2011. godine, bilježi 33,4% žena stalnih pušača u urbanim područjima i 24,9% žena u ruralnim sredinama, kao i 45% muškaraca stalnih pušača u urbanim i 41,1% muškaraca u ruralnim sredinama. Značajna je visoka ovisnost o nikotinu koja je izraženija kod muškaraca pušača, pri čemu 68,4% muškarca i 39% žena dnevno puši preko 20 cigareta. ¹⁹

Podaci Studije o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine potvrđuju stalno pušenje među 44,1% stanovnika dobi iznad 18 godina, od čega 56,3% muškaraca, a 31,6% žena.

Po rezultatima istog istraživanja, ispitanici u Federaciji BiH navode da dnevno popuše u prosjeku 16,9 cigareta, bez značajnih razlika u odnosu na urbana i ruralna područja. U odnosu na spolnu i starosnu strukturu, muškarci u prosjeku konzumiraju 18,2 cigarete dnevno u odnosu na žene sa 14,8 cigareta, dok se najveća dnevna konzumacija cigareta bilježi u starosnoj skupini 45-54 godina sa 17,8 cigareta dnevno, a najmanja u starosnoj skupini 65 i više godina sa 12,8 cigareta. ²⁰

Nadalje, Studija o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine pokazuje da izloženost pasivnom pušenju u kući potvrđuje preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (54,1%), ispod polovine ispitanika u Federaciji BiH (44,4%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na radnom mjestu, a preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (52,7%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na javnom mjestu.

¹⁶ WHO'S International Agency for Research and Cancer (IARC)

¹⁷ US Environmental Protection Agency

¹⁸ US Department of Health and Human Services: How Tobacco Smoke Causes diseases: The Biological and Behavioral Basis for Smoking Attributable Diseases: A Report of the Surgeon General CDC, 2010

<http://www.cdc.gov/tobacco>

¹⁹ MICS4, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2011, www.zzjzfbih.ba

²⁰ Studija o stanju zdravlja stanovništva u Federaciji BiH 2012, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjzfbih.ba

Prema rezultatima Globalnog istraživanja pušenja kod mladih (GYTS), koje je proveo Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine 2013. godine bilježi se smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda kod školske djece i mladih u odnosu na 2008. godinu, kada je rađeno prethodno istraživanje.

Po rezultatima istraživanja 2013. godine bilježi se smanjenje sa 14.3% stalnih pušača koliko je to bilo u 2008. godini na 12.7% stalnih pušača u 2013.godini. Smanjenje se bilježi kod oba spola, i to kod dječaka pad sa 17.6% pušača u 2008. godini na 15.5% u 2013.godini, dok je kod djevojčica smanjeno sa 11.3% pušača u 2008. godini na 9.7% pušača u 2013.godini.²¹ Prema rezultatima istog istraživanja, izloženost pasivnom pušenju kod mladih, također, bilježi pad u Federaciji BiH. Od 2008. godine, kada je registrirano 85% školske djece koja su svakodnevno izložena pasivnom pušenju u 2013.godini 60.7% djece i mladih potvrđuje izloženost pasivnom pušenju u zatvorenim javnim prostorima.

Trendovi oboljenja vezanih za pušenje i zdravlje stanovništva

Navedena istraživanja imaju se promatrati u kontekstu stanja zdravlja stanovništva u Federaciji BiH.

Vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti stanovništva, koja je u 2015. godini iznosila 929,7 na 100.000 stanovnika u odnosu na sve prethodne godine, kao i porast standardizirane stope smrtnosti za sve uzroke i sve dobi za Federaciju BiH koja je u 2015.godini iznosila 762,2 na 100.000 stanovnika.²²

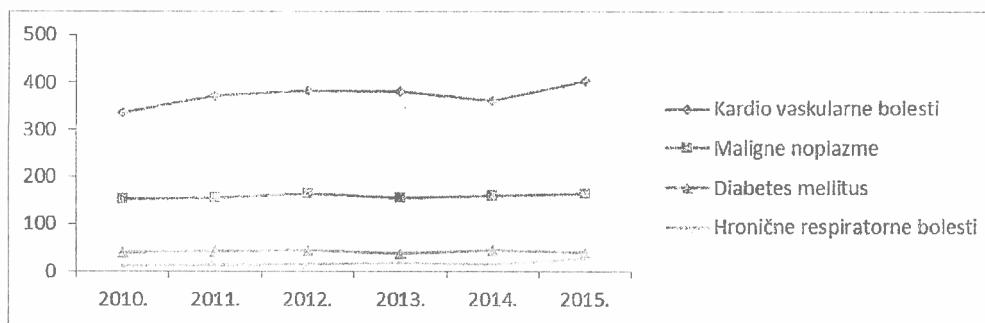
Posljednjih godina u vodećim uzrocima smrti stanovništva Federacije BiH dominiraju oboljenja koja se, između ostalih faktora rizika, povezuju sa visokim udjelom pušača u svim starosnim i spolnim skupinama. Tako u 2015. godini, vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH predstavljaju kardiovaskularne bolesti (I00-I99) sa udjelom od 53,8% svih uzroka (stopa 500,0/100.000 stanovnika) i maligne neoplazme (C00-C97) sa 21,0% udjela (stopa 194,9/100.000 stanovnika), što predstavlja gotovo tri četvrtine svih uzroka smrti, a onda sljede dijabetes i hronične opstruktivne bolesti.²³

Grafikon: Standardizirana stopa smrtnosti (SDR) za kardiovaskularne bolesti, maligne neoplazme, dijabetes i hronične respiratorne bolesti u Federaciji BiH, za period 2010.- 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika

²¹ Globalno istraživanje pušenja kod školske djece u Federaciji BiH GYTS, 2013, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2013

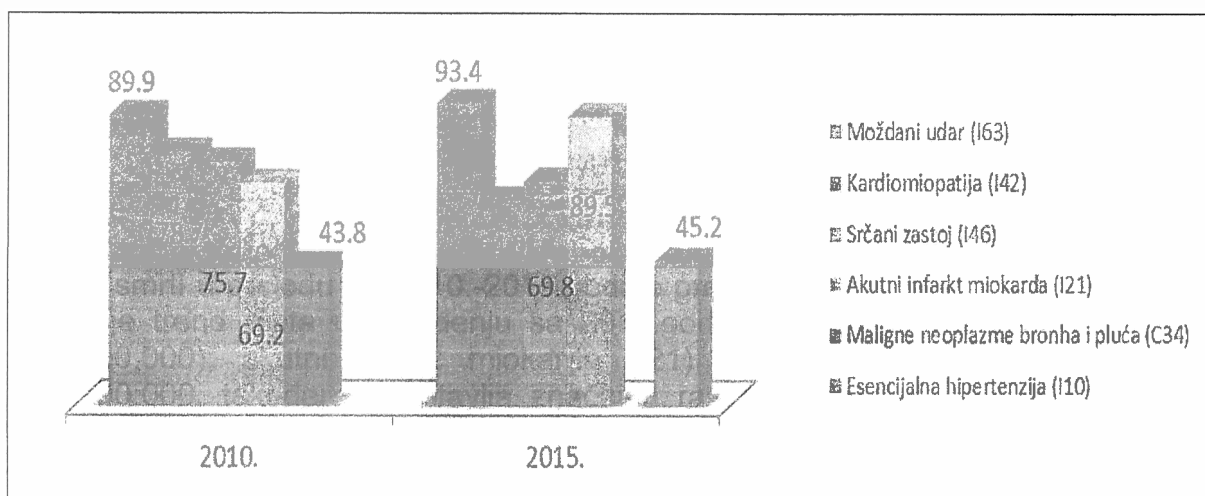
²² Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH, 2014, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjfbih.ba

²³ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH



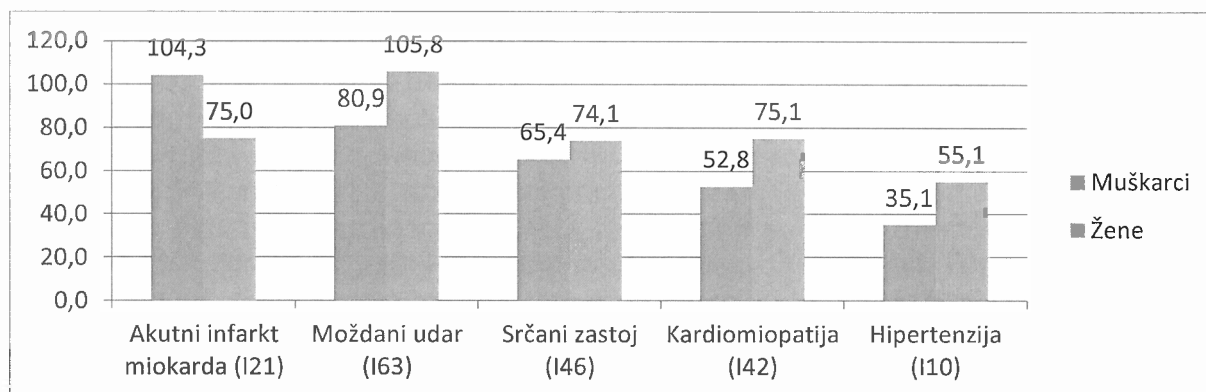
U istoj grupi kardiovaskularnih oboljenja u odnosu na dijagnoze, pet vodećih uzroka smrti u periodu od 2010.-2015.godine predstavljaju moždani udar (I63), koji pokazuje trend rasta u poređenju sa 2010.godinom (2010.-89,9/100.000; 2015.-93,4/100.000); akutni infarkt miokarda (I21) u 2015. godini sa stopom od 89,5/100.000, također, predstavlja značajan rast u poređenju sa 2010.godinom, kada je stopa bila 69,2/100.000; srčani zastoj (I46) sa nešto nižom stopom u 2015. godini (69,8/100.000); kardiomiopatija (I42) sa stopom od 64,0/100.000 stanovnika u 2015. godini, u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 78,7/100.000 stanovnika i esencijalna hipertenzija (I10), koja bilježi trend značajnog povećanja u 2015. godini (45,2/100.000) u odnosu na 2010. godinu (24,5/100.000 stanovnika).

Grafikon: Pet vodećih oboljenja kao uzroci smrti u Federaciji BiH, 2010.i 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika



U 2015. godini muškarci su najčešće umirali od akutnog infarkta miokarda (stopa 104,3/100.000), potom od moždanog udara (stopa 80,9/100.000), slijedi srčani zastoj (65,4/100.000), kardiomiopatija (52,8/100.000) i hipertenzija (35,1/100.000), dok su žene najčešće umirale od moždanog udara (105,8/100.000), potom od akutnog infarkta miokarda (75,0/100.000), slijedi kardiomiopatija (75,1/100.000), potom od srčanog zastoja (74,1/100.000), i esencijalne hipertenzije (55,1/100.000).

Grafikon: Mortalitet od kardiovaskularnih oboljenja u Federaciji BiH u 2015. godini, prema spolu, stopa na 100.000 stanovnika



I trend vodećih uzroka smrtnosti stanovništva Federacije BiH od oboljenja iz grupe malignih neoplazmi, povezuje se sa visokom prevalencom pušenja u sadejstvu sa ostalim faktorima rizika.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, udio smrtnosti od malignoma u ukupnoj smrtnosti u 2014. godini iznosio je 21,6%, te zauzima drugo mjesto, odmah iza smrtnosti od bolesti srca i krvnih žila, dok se udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti kontinuirano povećavao od 20,01% u 2009. godini do 21,4% u 2012. godini.

Tabela: Udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti u Federaciji BiH, za period 2010.-2014.godina²⁴

God.	MUŠKARCI			ŽENE			UKUPNO		
	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu
2010	10220	2361	23,1	10036	1732	17,3	20256	4093	20,2
2011	10234	2468	24,1	9745	1673	17,2	19979	4141	20,7
2012	10591	2546	24	10010	1859	18,6	20601	4405	21,4
2013	10237	2354	23	10019	1782	17,8	20246	4136	20,4
2014	10176	2573	25,3	9840	1770	18	20016	4327	21,6
2010 - 2014	51458	12302	23,9	49650	8816	17,7	101098	21102	20,9

U 2014.godini je od raka umrlo više muškaraca (57,8%) nego žena (42,2%). Najveća stopa umiranja od raka za oba spola je zabilježena u dobnoj skupini iznad 65 godina.

Kao i prethodnih godina, u vodećim uzrocima smrtnosti odraslog stanovništva od malignih neoplazmi u 2015. godini dominira maligna neoplazma

²⁴ Federalni zavod za statistiku, www.fzs.ba

bronha i pluća (C34), maligna neoplazma želuca (C16), maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22), maligna neoplazma dojke (C50) čiji trend je također u blagom porastu, te maligna neoplazma kolona.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod muškaraca u 2015. godini, na malignu neoplazmu bronha i pluća (C34) otpada 29,6% koja se, između ostalih faktora rizika, direktno povezuje sa visokom prevalencom pušenja kod muškaraca, što potvrđuju brojna populacijska istraživanja rađena u Federaciji BiH. Nakon maligne neoplazme bronha i pluća, slijedi maligna neoplazma prostate (C61) i sa 9,0% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma želuca (C16) sa 8,1% i trendom blagog porasta, te maligna neoplazma jetre sa 6,6% i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 6,1%.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod žena u 2015. godini vodeća je bila maligna neoplazma dojke (C50) sa 15,1% svih malignih neoplazmi i trendom blagog rasta, slijedi maligna neoplazma bronha i pluća (C34) sa 13,1% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 7,6% svih malignih neoplazmi, čiji trendovi pokazuju povećanje u odnosu na 2010. godinu, a onda slijede maligna neoplazma želuca (C16) sa 6,4%, te maligna neoplazma kolona (C18) sa 6,4% svih neoplazmi.

Vodeći uzroci oboljevanja stanovništva Federacije BiH

U Federaciji BiH, u periodu od 2010.-2015. godine, zabilježen je porast stope oboljevanja od većine nezaraznih bolesti koje se direktno povezuju sa pušenjem kao vodećim faktorom rizika po zdravlje, zajedno sa konzumacijom alkohola, nepravilnom ishranom i izostankom fizičke aktivnosti.²⁵

Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok umiranja stanovništva Federacije BiH već nekoliko decenija, a u strukturi oboljevanja su zastupljene sa 17,2%. Najčešća oboljenja iz ove grupe su hipertenzivna oboljenja (I10-I15) sa učešćem od čak 72,8%.

Po podacima Registra za rak, koji vodi Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, prosječna stopa pojavnosti raka u periodu 2004.-2014. godine u muškaraca iznosi 209,9/100000, a u žena 186,9/100000, dok je prosječna dob registriranih oboljelih 63 godine (64 kod muškaraca, 62 godine kod žena).

U odnosu prema spolu, vodeće maligne neoplazme od kojih su oboljevali muškarci u 2014. godini su: rak dišnih organa, i to rak traheje, bronha i pluća (24,8%), rak prostate (9,4%), rak želuca (5,7%) i debelog crijeva (5,2%) svih oblika oboljevanja od raka.

Najčešće forme oboljevanja od raka kod žena u 2014. godini predstavljali su: rak dojke (23,6%), rak bronha i pluća (7,3%), rak tijela maternice (7,2%), rak grlića maternice (7,1%) i rak rektuma (5,5%).

²⁵ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

POGLAVLJE I. - OSNOVNE ODREDBE

Član 1. (Predmet)

Ovim zakonom, u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva, uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzorisanja, sprječavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere, osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i nadzor nad provođenjem zakona.

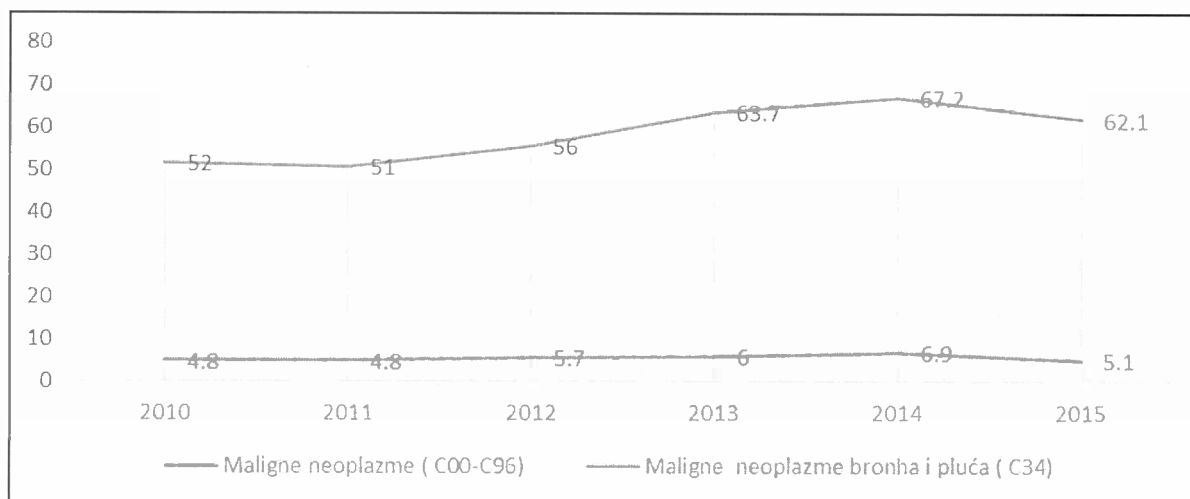
Član 2. (Definicije)

U smislu ovog zakona:

- 1) **Duhan** je kultivisana biljka vrste *Nicotiana tabacum L* u svim oblicima i stepenima uzgoja i u svim fazama obrade i pakovanja koji ne služi krajnjoj potrošnji (neobrađeni duhan);
- 2) **Duhan za samostalno motanje** je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;
- 3) **Duhan za oralnu upotrebu** je svaki duhanski proizvod za oralnu upotrebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, posebno one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;
- 4) **Duhan za lulu** je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;
- 5) **Vodena lula** je naprava za pušenje kod koje dim prolazi kroz posudu sa vodom i hladi se prije udisanja kroz savitljivo crijevo. Vodena lula podrazumijeva nargilu, hookah, šišu;
- 6) **Duhan za vodenu lulu** je duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem vodene lule i smatra se duhanskim proizvodom za pušenje;
- 7) **Duhan za žvakanje** je bezdimni duhanski proizvod posebno namijenjen za žvakanje;
- 8) **Duhan za šmrkanje** je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;
- 9) **Novi duhanski proizvod** je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:
 - cigarete,
 - duhan za samostalno motanje,
 - duhan za lule,
 - duhan za vodene lule,
 - cigare,
 - cigarilosi,
 - duhan za žvakanje,

Za procjenu posljedica pušenja po zdravlje stanovništva od izuzetnog značaja predstavlja trend stopa malignih neoplazmi bronha i pluća, koje se direktno povezuju sa pušenjem kao dominantnim faktorom rizika po zdravlje. Tako se bilježi povećanje stope obolijevanja od maligne neoplazme bronha i pluća (C34) od 4,8/10.000 u 2010. godini do 5,1/10.000 u 2015. godini.

Grafikon: Stope obolijevanja od malignih neoplazmi (C00-C97) i maligne neoplazme bronha i pluća (C34) na 10.000 stanovnika u Federaciji BiH, za period 2010. – 2015. godina



Također, oboljenja sistema za disanje su najčešći razlog zbog čega se stanovnici javljaju u zdravstvene ustanove primarnog nivoa zdravstvene zaštite, a u ukupnom morbiditetu učestvuju sa 29,6% (u 2015. godini). Hronične opstruktivne bolesti pluća (J40-J46) učestvuju sa 6,6% oboljenja respiratornog sistema, učešće u mortalitetu iznosi 3,4%. Imajući u vidu visoku prevalencu pušenja među stanovnicima (44,1%), uz sve veće zagađenje vazduha, praćenje hroničnih opstruktivnih bolesti ima sve veći javno zdravstveni značaj.

II.2. Međunarodnopravne obaveze i harmonizacija sa propisima Evropske unije

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od izuzetnog javno-zdravstvenog značaja jer ima za cilj unaprjeđenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacionim grupama.

Naime, prema članu 12. Međunarodnog pakta o privrednim, socijalnim i kulturnim pravima, kojeg je usvojila Opća skupština UN 16. decembra 1966. godine, svaki čovjek ima pravo na uživanje najvećeg mogućeg standarda fizičkog i mentalnog zdravlja.

Isti princip sadržan je i u preambuli Ustava Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Polazeći od tog principa, 21. maja 2003. godine Skupština SZO (rezolucija

WHA 56.1) je usvojila **Okvirnu konvenciju o kontroli duhana** (*Framework Convention on Tobacco Control FCTC*)(u daljnjem tekstu: Okvirna konvencija).

Okvirna konvencija predstavlja prvi sporazum dogovoren pod pokroviteljstvom SZO. Dokument predstavlja sporazum zasnovan na dokazima kojim se reafirmiraju prava svih ljudi na najviše zdravstvene standarde. Okvirna konvencija predstavlja pomak u paradigmi u izradi regulatorne strategije za rad na supstancama koje izazivaju ovisnost; za razliku od prethodnih sporazuma o kontroli droga, Okvirna konvencija potvrđuje važnost strategija za smanjenje potražnje kao i pitanja vezanih za opskrbu.

Okvirna konvencija je sačinjena kao reakcija na globalizaciju duhanske epidemije. Širenje duhanske epidemije olakšano je putem niza različitih kompleksnih faktora s prekograničnim efektima, među kojima su liberalizacija trgovine i direktna strana ulaganja. Drugi faktori poput globalnog, transnacionalnog oglašavanja duhana, njegovog promoviranja i sponzorstva, te međunarodno kretanje nelegalnih i krivotvorenih cigareta, također su doprinijeli naglom povećanju upotrebe duhana.

Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i privrednih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obavezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim nivoima kako bi se globalno i na sistemski način značajno smanjila upotreba duhana i izlaganje duhanskom dimu.

Okvirna konvencija posebno ukazuje na sljedeće mjere i odredbe:

- koje se odnose na smanjenje potražnje duhana, uključujući određivanje cijena i oporezivanje usmjereno smanjenju potražnje duhana kao i mjere koje se ne odnose na određivanje cijena, mjere zaštite od izlaganja duhanskom dimu, reguliranje sastojaka duhanskih proizvoda, obavezu objavljivanja sadržaja duhanskih proizvoda i emisije duhanskog dima, obavezu pakovanja i označavanja duhanskih proizvoda uz jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja, edukaciju i izvještavanje javnosti, zabranu oglašavanja, promocije i sponzoriranja, osiguranje stručne i ostale pomoći za odvikavanje od pušenja,
- za smanjenje duhanske ponude kao što je suzbijanje svih oblika nedozvoljene trgovine duhanskim proizvodima, uključujući krijumčarenje, nedozvoljenu proizvodnju i krivotvorenje, zabranu prodaje duhanskih proizvoda maloljetnim osobama i podršku uvođenju privredno održivih zamjenskih djelatnosti,
- koje se odnose na zaštitu okoline kod uzgoja i proizvodnje duhana,
- za utvrđivanje odgovornosti,
- za naučnu i tehničku saradnju i razmjenu podataka,
- za institucionalno uređenje i finansijska sredstva,
- za rješavanje sporova.

Konvencija uspostavlja međunarodne standarde o cijenama i porezima na duhan, pakovanju i označavanju duhanskih proizvoda, edukaciji i podizanju svijesti javnosti u vezi sprečavanja i suzbijanja upotrebe duhana, reklamiranju i sponzorstvu, nedozvoljenoj trgovini duhanskim proizvodima i zaštiti od izlaganja duhanskom dimu. Svojim je sadržajem vrlo specifičan dokument donesen na globalnom nivou.

Okvirna konvencija stupila je na snagu 27. februara 2005. godine nakon što ju je ratificiralo 40 država. Do sada je Okvirnu konvenciju potpisalo 169 država, a među njima i sve države članice Evropske unije.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Okvirnu konvenciju 2009.godine, čime je ona postala obavezujuća za primjenu na teritoriji BiH.²⁶

Vijeće potpisnica usvaja i objavljuje redovne izvještaje kako bi se osigurao pregled i praćenje implementacije, te tako omogućilo da članice mogu koristiti iskustva drugih članica o procesima implementacije.

U svrhu implementacije Okvirne konvencije koriste se različiti instrumenti, kao što su protokoli i smjernice, kojima se provode različiti članovi sporazuma. Tako je, u procesu konsultacija unutar tijela Okvirne konvencije, Vijeće potpisnica usvojilo niz smjernica za implementaciju pojedinih članova konvencije. Smjernice predstavljaju veoma koristan mehanizam i namijenjene su podršci članicama u cilju sveobuhvatnije i efikasnije primjene odredaba, te njihovog adekvatnog tumačenja. Do sada je usvojeno osam smjernica koje se odnose na implementaciju čl. 5, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14. Okvirne konvencije. Pored toga, 2014. godine, Vijeće potpisnica je usvojilo i set politika i preporuka o ekonomski održivim alternativama uzgoju duhana u vezi sa čl. 17. i 18. Okvirne konvencije.

Na kraju treba posebno naglasiti da se članom 8. navedene konvencije upućuje poziv zemljama članicama da poduzmu zakonske, administrativne i izvršne mjere za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Radi se o obavezi na koju se podsjeća i cijelim nizom drugih propisa, a što je zbog svog značaja prepoznato i u regulativi Evropske unije.

Donošenje ovog federalnog zakona ima svoje uporište upravo u odredbama Okvirne konvencije i pratećih dokumenata (smjernica, protokola i sl.).

Poduzimanje zakonskih, administrativnih i izvršnih mjera za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu, jednako je sadržano i u drugim relevantnim međunarodnim dokumentima kao što su Evropska strategija za kontrolu duhana SZO (*European Tobacco Control Strategy ESTC*), te posebno novi dokument koji na području Evropske unije uređuje ova pitanja, a to je **Direktiva 2014/40/EU Evropskog Parlamenta i Vijeća od 3. aprila 2014.godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji,**

²⁶ Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17.03.2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).

predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ (*Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC*) (u daljem tekstu: Direktiva 2014/40/EU).

Cilj nove Direktive 2014/40/EU je poboljšati funkcioniranje unutrašnjeg tržišta EU na način da se osigura visoki nivo zdravstvene zaštite i pri tome osigura visok nivo javnoga zdravlja.

Kao što je navedeno u saopćenju Evropske Komisije, razlozi za reviziju Direktive iz 2001. godine su nastali zbog značajnih promjena koje se tiču novih naučnih saznanja u vezi s duhanskim aromama i djelotvornosti zdravstvenih upozorenja, pojave na tržištu novih proizvoda poput elektronskih cigareta i visoko aromatiziranih duhanskih proizvoda, kao i zbog razvoja događaja na međunarodnom nivou na koje su države članice EU odgovorile različitim regulatornim pristupima. To se, prije svega, odnosi na činjenicu da su EU i sve njene države članice potpisale i ratificirale Okvirnu konvenciju koja je stupila na snagu 2005. godine i koja je time postala pravno obavezujuća.

Novom direktivom kojom se uređuje proizvodnja, promocija i prodaja duhana i pratećih proizvoda, predviđen je visok nivo zdravstvene zaštite evropskih građana.

Pušenje na radnim i javnim mjestima, uključujući i ugostiteljske objekte, se potpuno zabranjuje. Pravila za pakovanje i izgled kutija se značajno pooštavaju. Zabranjuje se proizvodnja *slim* cigareta i onih sa ukusom mentola, a upozoravajuće slike o štetnosti duhana su obavezne na svakom pakovanju. Uvodi se i veća kontrola elektronskih cigareta.

Također, Direktiva 2014/40/EU sadrži snažne mjere protiv nezakonite trgovine duhanskim proizvodima. Cilj je osigurati da se u EU prodaju samo oni proizvodi koji su u skladu sa Direktivom. Na nivou EU se uvodi sistem praćenja i uvida u zakonski lanac snabdijevanja, odnosno vidljiva i nevidljiva sigurnosna obilježja uz pomoć kojih se olakšava provođenje direktiva i otkrivanje nezakonitih proizvoda. Tim mjerama se nastoji usmjeriti trgovina duhanom u zakonske okvire što bi trebalo uticati na veću realizaciju prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda.

Dakle, ključni ciljevi ove Direktive jesu osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to:

- sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obavezama o izvještavanju uključujući maksimalne nivoe emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;
- određenim aspektima označivanja i pakovanja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakovanja, kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala usklađenost s ovom Direktivom;

- zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu upotrebu;
- prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
- obavezi podnošenja obavijesti o novim duhanskih proizvodima;
- stavljanju na tržište i označivanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, posebno elektronskih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;

a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutrašnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoki stepen zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obaveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom („FCTC“).

Od ostalih propisa Evropske unije²⁷ treba istaći **Direktivu 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine** (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*). Direktiva se odnosi na zabranu reklamiranja duhanskih proizvoda u novinama i informativnim službama, zabranu reklamiranja i sponzoriranih radio-emisija, zabranu sponzoriranja događanja od međunarodnog značaja. Zabrana pokriva štampane medije, radio, internet i sponzoriranje događaja koji uključuju više država članica. Zabrana obuhvata reklamiranje i sponzorstvo s ciljem direktnog ili indirektnog učinka promocije duhanskih proizvoda. Direktiva ima za cilj uskladiti zakone država članica o reklamiranju i promociji duhanskih proizvoda.

Direktiva 2003/33/EZ ne obuhvata indirektno reklamiranje, monitoring troškova reklamiranja duhanskih kompanija, ili automate za prodaju. Ta pitanja uređena su **Preporukama Vijeća 2003/54/EZ od 2. decembra 2002. godine o prevenciji pušenja i inicijativama za poboljšanje kontrole duhana** (*Council Recommendation 2003/54/EC of 2 December 2002 on the prevention of smoking and on initiatives to improve tobacco control*). Preporukama se pozivaju države članice da usvoje konkretne mjere zabrane različitih oblika reklamiranja i promocije. Države članice se, također, pozivaju da poduzmu korake i zahtijevaju od proizvođača duhanskih proizvoda da objave troškove reklamiranja, marketinga, sponzorstva i promotivnih kampanja, te da provode zakone kojima se osigurava zaštita od uticaja pasivnog pušenja na radnim mjestima, u zatvorenim javnim prostorima, kao i u javnom prevozu. Posebno se preporučuje da prioritet budu obrazovne ustanove, ustanove zdravstvene zaštite i mjesta na kojima se pružaju usluge djeci. Nadalje, preporukama se pozivaju države članice da usvoje zakonske i/ili administrativne mjere kako bi se spriječila prodaja duhanskih proizvoda djeci i omladini.

Također, Direktiva 2003/33/EZ se ne odnosi na reklamiranje putem televizije. To pitanje je regulirano drugom **Direktivom 2010/13/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 10. marta 2010. godine o usklađivanju određenih odredbi propisanih**

²⁷ Dio o propisima Evropske unije o duhanu sadržan u ovom Obrazloženju baziran je na „Izveštaju o analizi zakona u oblasti kontrole duhana u Federaciji BiH sa preporukama za unapređenje pravnog okvira“, koji je rađen od strane konsultanta Svjetske banke, u okviru „Projekta smanjenja faktora rizika za zdravlje u BiH“, Sarajevo, 2015.god.

zakonom, propisom ili upravnim postupkom u državama članicama u pogledu pružanja audiovizuelnih medijskih usluga (*Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*). Ova Direktiva zabranjuje sve oblike televizijskog reklamiranja cigareta i ostalih duhanskih proizvoda. **Direktiva 2010/13/EU** ima za cilj da kreira okvir za prekogranično prostiranje audiovizualnih medijskih usluga radi jačanja unutrašnje proizvodnje i distribucije programa na tržištu i jemči uvjete fer tržišne konkurencije. Jedan od uvjeta koje pružaoci audiovizuelnih medijskih usluga u svojim programima moraju ispuniti je striktna zabrana promocije duhanskih proizvoda.

Na kraju treba spomenuti i oblast prikupljanja akciza na duhan. Naime, **Direktiva 2011/64/EU o strukturi i stopama akciza na duhan** (*Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco*):

- definira različite kategorije proizvodnje duhana (cigareta, fino rezanog duhana namijenjenog za motanje cigareta, cigare i cigarilose, ostali duhan za pušenje);
- propisuje generalna načela kojima se uređuje oporezivanje proizvodnje duhana;
- utvrđuje ukupnu minimalnu akcizu od 57% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene cigareta;
- propisuje minimalni iznos akciza od 64 eura na 1000 cigareta neovisno od ponderirane prosječne maloprodajne cijene;
- određuje minimalne stope za sitno rezani duhan namijenjen za motanje cigareta, odnosno 40% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene ili 40 eura po kilogramu;
- utvrđuje minimalne cijene za cigare i cigarilose, odnosno 5% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze ili 12 eura po 100 komada ili po kilogramu;
- određuje minimalne stope za ostale duhanske proizvode, odnosno 20% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze, ili 22 eura po kilogramu.

Bitno je spomenuti i **Preporuke Vijeća Evrope o okolini bez duhanskog dima 2009/C 296/02 od 30. novembra 2009. godine** (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*), a koje pozivaju države članice da:

- usvoje i provode zakone kako bi u potpunosti zaštitile svoje građane od izloženosti duhanskom dimu u zatvorenim javnim prostorima, na radnim mjestima, te u javnom prevozu, u roku od tri godine od usvajanja Preporuka;
- poboljšaju zakone o okolini bez duhanskog dima s pratećim mjerama poput zaštite djece, poticanja nastojanja za odricanjem od pušenja i slikovnim upozorenjima na duhanskim pakovanjima;
- jačaju saradnju na nivou EU uspostavljanjem mreža nacionalnih koordinatora za kontrolu duhana.

Slijedeći kompleksan pravni okvir Evropske unije u oblasti reguliranja i ograničavanja upotrebe duhana i ostalih proizvoda, te cijeneći javno-zdravstveni značaj rješavanja pitanja povezanih sa kontrolom duhana i obaveze preuzete

Okvirnom konvencijom o kontroli duhana, bilo je potrebno poduzeti adekvatne normativne mjere za Federaciju BiH. Važeći zakon u oblasti kontrole duhana u Federaciji BiH je **Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina** ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), čiji je osnovni tekst donesen još 1998. godine. Jasno da je od tada nastupilo mnogo promjena u međunarodnom i evropskom pravnom okviru, a koji se ne može zanemariti jer zakoni moraju odgovarati aktuelnom trenutku i standardima u određenoj oblasti na koju se odnose.

Kao **značajne novine u sadržaju novoga zakona** treba istaći da je regulirano sljedeće:

- ciljevi u skladu sa najnovijim naučnim i tehnološkim dostignućima, te Okvirnom konvencijom i Direktivom 2014/40/EU;
- maksimalni nivoi štetnih sastojaka, katrana, nikotina i drugih tvari;
- norme i način mjerenja štetnih sastojaka;
- obaveza proizvođača i uvoznika duhanskih proizvoda da detaljnije izvještavaju o štetnim sastojcima;
- zabrana stavljanja na tržište duhanskih proizvoda sa aromom;
- regulirane nove dimenzije i dizajn upozorenja na pakovanjima, što uključuje kombinirana tekstualna upozorenja i fotografiju u boji, kao i posebne dimenzije upozorenja, podatke o prestanku pušenja itd.;
- za bezdimne duhanske proizvode regulirana posebna upozorenja i njihova dimenzija za ovu vrstu proizvoda;
- zabrane označavanja koje mogu dovesti u zabludu u pogledu štetnosti sastojka, efekata po zdravlje, opasnosti emisija itd.;
- regulirani novi duhanski proizvodi, duhan za oralnu upotrebu, elektronske cigarete i sl.

U važećem zakonu nedostaju značajne odredbe koje se odnose na ciljeve i principe zakona, te taksativno i detaljno navođenje mjera i obaveza za postizanje tih ciljeva i principa. Nedostaje i poseban član koji sadrži listu preciznih definicija određenih pojmova koji se koriste u tekstu odredbi, te nedostaju odredbe o izradi, primjeni, ažuriranju i reviziji multisektorske strategije, planova i programa kontrole duhana. Navedeni nedostaci, kao i još neki drugi, sada su otklonjeni u sadržaju Prednacrta novog zakona, što daje novi kvalitet budućem pravnom okviru.

Cilj je osigurati da se novi zakon, u što je moguće većoj mjeri, harmonizira sa Okvirnom konvencijom o kontroli duhana i relevantnom legislativom i preporukama Evropske unije. Naravno, treba imati u vidu da se veći stepen usklađenosti osigurava donošenjem provedbenih, podzakonskih akata, koji će doprinijeti boljoj primjeni zakonskih rješenja.

Zbog svega što je naznačeno naprijed, Federalno ministarstvo zdravstva, kao obrađivač ovog zakona, opredijelilo se da predloži donošenje novog zakona u navedenom tekstu. Potrebno je naglasiti da je značajnu podršku ovom procesu pružila Svjetska banka (Ured za BiH), kroz „Projekat smanjenja faktora rizika za zdravlje u BiH“, koji se provodi na području cijele Bosne i Hercegovine, kao i Udruženje Progresivni razvoj organizacija i individua (PROI), kroz projekat podržan od strane *Campaign for Tobacco Free Kids* i Evropske delegacije u BiH.

II.3. Ekonomski aspekti opravdanosti donošenja Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u Federaciji BiH

Nesumnjivo da je za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva Federacije BiH od velikog značaja monitoring oboljevanja i smrtnosti od oboljenja i stanja povezanih sa posljedicama pušenja. Trendovi oboljenja uzrokovanih pušenjem, zajedno sa ostalim faktorima rizika, u Federaciji BiH se prate putem redovne statističke evidencije, kao i putem periodičnih populacionih istraživanja.

Međutim, evidentan je nedostatak adekvatnih analiza socijalno–ekonomskih posljedica pušenja i procjene troškova, koje uzrokuje ova vodeća bolest ovisnosti u Federaciji BiH, kao jedan od uvjeta za intersektorsku podršku efikasnijeg zakonodavstva iz oblasti kontrole duhana.

Postoje različiti pristupi u definiranju direktnih i indirektnih troškova za zajednicu uzrokovanih pušenjem, ovisno o analizi troškova pojedinca, porodice, ustanove, sektora zdravstvene i socijalne zaštite, do zdravstvenih i ekonomskih pokazatelja razvoja zajednice. Prema SZO, pušenje je značajan uzrok siromaštva, posebno zemalja u kojima se evidentiraju visoke prevalencije pušenja u populacionim skupinama, kao i izloženost pasivnom pušenju.

SZO preporučuje zemljama da u procjenama troškova pušenja, kao snažnim argumentom za efikasne mehanizme kontrole duhana, uspostave mehanizme kontinuiranog praćenja troškova u zdravstvenom sektoru, kao i troškova u drugim sektorima usljed prijevremene smrtnosti pušača, te smanjene radne produktivnosti zajednice.

Troškovi u zdravstvenom sektoru u Federaciji BiH povezani sa pušenjem

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti odraslog stanovništva, pri čemu dominiraju kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, predstavljajući tri četvrtine svih uzroka smrti.²⁸

Kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, koje se, između ostalih faktora rizika, povezuju sa visokom prevalencom pušenja kod odraslog stanovništva, dominiraju i u vodećim uzrocima oboljevanja stanovništva u Federaciji BiH, što ima za posljedicu nepovoljne trendove zdravstvenog stanja stanovništva i značajne troškove dijagnostike, terapije i rehabilitacije ovih oboljenja.

Iz sredstava Federalnog fonda solidarnosti uspostavljenog u okviru Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine finansiraju se lijekovi i radioterapije za liječenje malignih neoplazmi i kardio oboljenja, kao i kardiohirurške intervencije, a za koja se izdvajaju značajna sredstva.

²⁸ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

U 2007. godini prihod fonda solidarnosti iznosio je 102.986.654 KM, od toga je na citostatike izdvojeno 23.000.346 KM (oko 20% izdvajanja iz ukupnih sredstava), a na radioterapiju kod malignih oboljenja 5.091.889 KM. Poređenja radi, u 2015.godini prihod fonda solidarnosti Federacije BiH iznosio je 131.442.898 KM. Na citostatike je izdvojeno 37.387.234 KM (oko 29% izdvajanja iz ukupnih sredstava), i na radioterapije 7.126.827 KM (povećanje oko 40%), a što je značajno povećanje u odnosu na 2007.godinu, kao i godine poslije. Udio izdvajanja na citostatike u 2014.godini bio je veći nego 2015.godine i iznosio je čak 41.087.074 KM. Međutim, razlog smanjenja u 2015.godini jeste u tome što je znatan broj lijekova dobio generičku paralelu, čije su cijene niže.

Međutim, ono što je evidentno - broj pacijenata koji su na liječenju citostaticima iz godine u godinu raste, i povećavao se posljednjih deset godina u prosjeku od 10 do 17%. U Izvještaju o izvršenju finansijskog plana Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja za 2014. godinu je navedeno da je kontinuirani trend rasta troškova citostatika posljedica činjenice da se, sa jedne strane, konstantno povećava broj pacijenata koji se liječe ovim lijekovima, kao i da se za liječenje malignih oboljenja povećava potrošnja citostatika sa posebnim režimom propisivanja. Također, lista lijekova sa posebnim režimom propisivanja stalno se proširuje; lijekovi su veoma skupi zbog čega treba osigurati dodatna sredstva.²⁹

U Tabeli 1. su prikazani podaci o broju liječenih pacijenata (po spolu), u periodu 2011. do 2015.godine za pet (5) malignih neoplazmi za koje su oboljevanja direktno ili indirektno povezana sa posljedicama pušenja, kao i ukupan broj pacijenata koji je u istom periodu bio na radioterapijama, te broj pacijenata koji su imali kardiološke i kardiohiruške intervencije.

Tabela 1.
Broj pacijenata u periodu 2011.—2015.god.
(maligne neoplazme-lijekovi, radioterapije i kardio intervencije)

		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	odnos 2015/ 2010 u %
	spol	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	M	761	787	814	802	766	101%
	Ž	174	214	246	227	241	138%
maligna neoplazma želuca (C16)	M	146	147	180	184	174	119%
	Ž	84	77	99	102	113	135%
maligna neoplazma dojke (C50)	M	67	65	167	71	102	152%
	Ž	3.009	3.018	3.322	3.385	3.469	115%
maligna neoplazma kolona (C18,20)	M	497	494	588	592	549	110%
	Ž	378	357	437	442	446	118%
maligna neoplazma prostate (C 61)	M	832	853	996	949	1.031	124%

²⁹ Izvještaji Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH - www.fedzzo.ba

za 5 malignih neoplazmi, povezanih sa posljedicama pušenja	6.012	6.849	6.754	6.891	111%
br. pacijenata za sve citostatike	9.734	9.826	11.284	11.131	117%
radioterapije	2.212	2.279	2.417	2.609	114%
kardiologija kardiohirurgija	4.538	4.167	4.726	5.392	119%
Ukupan broj pacijenata	16.484	16.272	18.427	19.322	117%

Samo na liječenju citostaticima u 2015.godini bilo je 11.411 pacijenata, dok se, prema procjenama Federalnog fonda solidarnosti, do kraja 2018.godine predviđa čak oko 12.600 pacijenata.

Uočava se da je u 2015.godini, u poređenju sa 2011.godinom, broj pacijenata na liječenju citostaticima porastao za 17% (Tabela 1.). Također, treba imati u vidu da je određen broj pacijenata na listi čekanja zapravo na citostaticima sa posebnim režimom propisivanja, ali zbog nedostatnih sredstava, nisu još uključeni u program liječenja. Da to nije tako, broj pacijenata u 2015.godini bio bi i veći.

Osim navedenog, prisutan je i stalni porast broja pacijenata na radioterapiji. U 2015.godini je bilo 2.532 pacijenta, što je povećanje za 14% u odnosu na 2011.godinu, kada je broj pacijenata bio 2.212.

Na citostatike koji se koriste za karcinom pluća, kao jednom od obolijevanja kojem se direktno pripisuje da nastaje kao posljedica pušenja, u 2015.godini utrošeno je 2.739.661 KM, dok se na petogodišnjoj osnovi radi o iznosu od preko 13 miliona KM, kao izdataka iz fondova zdravstvenog osiguranja.

Nadalje, obolijevanje od karcinoma bronha bilježi značajno povećanje kod žena u poslednjih pet godina, za čak 38%. Također, obolijevanje od raka dojke kod žena je iz godine u godinu u stalnom porastu, i u 2015.godini je dostigao broj 3.469 oboljelih žena, koje su bile na programu liječenja citostaticima. Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti, u poslednjih pet godina, samo na lijekove za liječenje karcinoma dojke izdvojeno je preko 65 miliona KM.

Kao direktne posljedice pušenja, navode se i oboljenja kardiovaskularnog sistema, koja su poslednjih godina u stalnom porastu. U 2015.godini evidentirano je 5.379 pacijenata, što je 19% više u odnosu na 2011.godinu, kada je bilo 4.538 pacijenata. U odnosu na poslednjih 8-10 godina radi se o povećanju, u prosjeku, od preko 40%, ako se taj period uporedi sa 2015.godinom.

Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti za period 2011.-2015.godina, na pet kancerogenih oboljenja, koja se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, za pet godina utrošeno je oko 120 miliona KM. (Tabela 2.)

Tabela 2.
Utrošci za citostatike u periodu 2011. do 2015.godine za 5 najčešćih malignih neoplazmi, radioterapije i kardiološke intervencije

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	br.pac.	citostatici	br.pac.	citostatici	br.pac.	citostatici	br.pac.	citostatici	br.pac.	citostatici
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	1.206	2.449.922	1.001	2.193.951	1.060	2.878.035	1.029	2.852.226	1.007	2.739.661
maligna neoplazma želuca (C16)	230	1.516.401	224	1.533.818	279	1.469.052	286	713.665	287	362.080
maligna neoplazma dojke (C50)-lijekovi	3.076	12.380.901	3.083	13.185.105	3.489	13.984.509	3.456	14.974.454	3.571	12.668.617
maligna neoplazma kolona (C18,20)	875	4.032.868	851	3.995.547	1.025	3.734.607	1.034	3.270.680	995	3.363.636
maligna neoplazma prostate (C61)	832	2.799.825	853	2.873.976	996	2.926.519	949	2.536.186	1.031	2.282.295
za 5 oboljenja	6.219	23.179.918	6.012	23.782.397	6.849	24.992.722	6.754	24.347.211	6.891	21.416.289
UKUPNO za citostatike	9.734	36.453.697	9.826	33.943.630	11.284	36.829.815	11.131	41.087.074	11.411	37.387.234
radioterapije	2.212	6.205.909	2.279	6.471.862	2.417	6.795.711	2.609	7.302.935	2.532	6.953.580
kardiologija i kardiokirurgija	4.538	21.511.222	4.167	19.862.046	4.726	22.186.073	5.392	24.497.190	5.379	25.140.839
UKUPNO	16.484	64.170.828	16.272	60.277.539	18.427	65.811.600	19.132	72.887.199	19.322	69.481.653

Na citostatike za 5 kancerogenih oboljenja, radioterapije i kardiologiju i kardiokirurške intervencije samo u 2015.godini, a koje se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, utrošeno je oko 70 miliona KM, za ukupno 19.322 pacijenta, dok je za period 2011.-2015.godine taj trošak iznosio preko 330 miliona KM.

Naprijed izneseni podaci o izdacima predstavljaju podatke Federalnog fonda solidarnosti.

Nažalost, u obračunu ukupnih sredstava i troškova u zdravstvu Federacije BiH ne iskazuju se troškovi po vrsti oboljenja i vrsti zdravstvenih usluga, niti po kategorijama osiguranih lica, jer većina zdravstvenih ustanova nije niti informatički dovoljno opremljena, pa je stoga nemoguće uraditi obračun svih troškova, kako u primarnoj i tercijarnoj, tako i najvećem dijelu troškova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a pogotovo izračun troškova koji su direktno vezani za oboljevanja nastala kao posljedica pušenja.

Jasno je i koliko je dug i skup put od dijagnosticiranja do početka liječenja pacijenta, odnosno od trenutka kada se pacijent zbog simptoma bolesti javi porodičnom liječniku, te nakon toga njegov put od niza pretraga u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, te radioloških pregleda na ostalim nivoima zaštite, dijagnostike i konačno liječenja.

Sa druge strane, izračunati posljedice u smislu troškova koji nastupe za porodicu, ili procijeniti psihički teret u slučajevima kada nastupi teška bolest nekog od članova porodice, nije moguće.

Pri tome ne smijemo zaboraviti na troškove koje ima organizacija u kojoj oboljeli radi (ukoliko je radno aktivan), odnosno dane bolovanja koje plaća poslodavac kod kojega je uposlen oboljeli, posebno one nakon što se produži bolovanje preko 42 dana, što je kod težih oblika oboljevanja neminovno, te utiče na direktno terećenje zdravstvenih fondova. Kod teških oboljenja, treba imati u vidu i odsustvo s radnog mjesta članova porodice radi pomoći oboljelom.

Od 2013. godine u Obračunu sredstava u zdravstvu se iskazuju i podaci o broju dana bolovanja po osnovama bolovanja preko 42 dana. Na osnovu dostavljenih podataka, u 2014. godini je evidentirano ukupno 691.769 dana bolovanja od kojih najveći dio od 392.592 čine bolovanja po osnovu dužih i težih bolesti.

Tek nakon uzimanja u obzir svih naprijed navedenih, kao i niza drugih socio-ekonomskih faktora mogli bi u pravoj mjeri da se iskažu enormni troškovi pojedinca i zajednice radi liječenja pacijenata, a čiji je oboljevanje direktno povezano sa posljedicama ovisnosti od pušenja ili izloženosti duhanskom dimu.

Ako se pitanje posmatra u širem kontekstu, mora se imati u vidu da je pušenje odgovorno za blizu 1,6 miliona mrtvih u Evropskom regionu i više od 5 miliona u svijetu, svake godine. Prema istraživanjima i projekcijama do 2030. godine predviđa se 8 miliona mrtvih godišnje, kao direktna posljedica pušenja i izlaganja duhanskom dimu.³⁰

Najnovije studije su povezale bolesti nastale usljed pušenja, kao faktore rizika, za prijevremeno penzioniranje. Procjene ekonomskih gubitaka EU kao posljedice prijevremene penzije su izračunate na osnovu procjena broja radnih dana izgubljenih zbog bolesti (*eng: DLD – days lost to disease*) od strane pušača. Prema podacima SZO, odrasle osobe u prijevremenoj penziji u EU - 27 država u 2005. godini su, prema procjenama, prije penzioniranja, izgubili 9 miliona radnih dana zbog šest glavnih kategorija bolesti povezanih sa pušenjem (maligne neoplazme - bronha, želudca, prostate, kardio i vaskularnih oboljenja, te hronične opstruktivne plućne bolesti). Od ovih šest kategorija bolesti direktno povezanih sa pušenjem najviše osoba se penzioniralo zbog COPD (hronična opstruktivna plućna bolest) - 36%, kardio-vaskularnih bolesti - 27% i raka pluća - 24%.

³⁰ Global Adult Tobacco Survey-Tukey Report, 2010.

Gubici produktivnosti nastali usljed pušenja su koštali EU ekonomiju 12.4 milijarde eura u 2005. godini što je ekvivalentno 0.1% ukupnog EU27 bruto nacionalnog dohotka tog godini. Odsustvu s posla je pripalo 91% ukupnog gubitka produktivnosti.³¹

Na globalnom planu bilježe se rezultati dobre prakse u mehanizmima kontrole duhana. Kao primjer zemalja koje su uvele potpune zabrane pušenja u zatvorenim javnim prostorima, te na taj način smanjile posljedice pasivnog pušenja po zdravlje stanovništva, predstavljaju Kanada, Australija, Norveška, Irska i Island i dr.

Tako na Islandu, zemlji s najdužom zabranom (od 2001.godine), prevalenca pušenja kod djece (15 godina) bilježi trend opadanja od 18,6% u 1998. godine do 13,6% u 2003.godine, pa 11,1% u 2007.godini. Također, i u Kanadi (prve pokrajine uvele zabrane 2002.godine) prevalenca pušenja kod mladih od 15 do 19 godina bilježi pad od 2002.godine sa 29% do pada 2007.godine na 19%.³²

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od izuzetnog javno-zdravstvenog značaja jer ima za cilj, kao što je istaknuto naprijed, unaprjeđenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacionim grupama.

II.4. Prakse i iskustva drugih zemalja u implementaciji zakona koji predviđaju okruženja 100% bez duhanskog dima

S obzirom na to da je opredjeljenje države Bosne i Hercegovine da postane punopravna članica Evropske unije, te da ispuni svoju preuzetu obavezu i donese jedan ovakav sveobuhvatan Zakon koji će da zaštiti zdravlje njenih stanovnika, potrebno je izložiti primjere dobrih praksi drugih zemalja koje su već implementirale takve zakone. Osvrnut ćemo se na uticaj koji su slični zakoni imali na zdravstvenu sliku stanovništva i ekonomsko-socijalne odnose u državama koje su ih implementirale.

Irska

Prva država na svijetu, i ujedno članica EU, koja je 2004. godine uvela zakone kojima se u potpunosti zabranjuje pušenje na zatvorenim javnim i radnim mjestima je **Irska**. Zabrana je imala sljedeće efekte:

- Smanjenje smrtnosti među populacijom starijom od 35 godina po sljedećim parametrima
 - 13% od svih uzroka
 - 26% od koronarnih srčanih bolesti
 - 32% od moždanog udara
 - 38% od hroničnih opstruktivnih plućnih bolesti.

³¹ A study on liability and the health costs of smoking DG Sanco (2008/C6/046)final report December 2009 - http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_en.pdf

³² www.tobaccoatlas.org

- Smanjenje u izlaganju posrednom pušenju preveniralo je skoro 4000 smrti u tri godine poslije uvođenja zakona.³³

Ujedinjeno Kraljevstvo

Nakon Irske, slične zakone su donijele i zemlje Ujedinjenog Kraljevstva, Škotska i Engleska.

Škotska je zabranila pušenje na javnim i radnim mjestima u **martu 2006.** godine. Nedugo zatim uslijedili su pozitivni zdravstveni pokazatelji o ispravnosti te odluke:

- U prvih 10 mjeseci implementacije zakona, javljanje u bolnice sa akutnim koronarnim sindromom smanjilo se na 17%. Prije zakona prosječno godišnje smanjenje bilo je samo 3%.
- Javljanje u bolnicu zbog astme među djecom smanjilo se u prosjeku na 15% godišnje u periodu 2006.-2009. godine, u usporedbi sa stopom rasta prije zakona.

Engleska je započela proces implementacije zakona koji zabranjuju pušenje 2007. godine.

Efekti su bili ubrzo vidljivi:

- Implementacija ovog zakona odmah je smanjila javljanje u bolnice djece sa infekcijama disajnog sistema (IDS) na 3,5% i sa astmom na 8,9%.
- Generalno, procjenjuje se da je zakon prevenirao 54.000 slučajeva IDS-a među djecom mlađom od 15 godina u periodu 2007.-2012. godine.³⁴

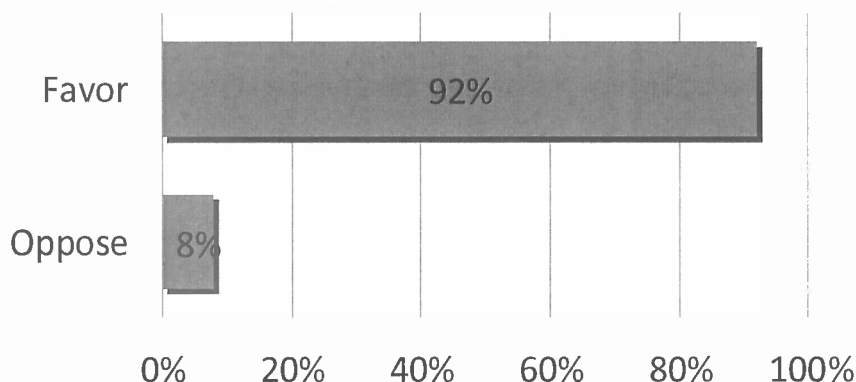
Turska

Jedna od najboljih praksi u implementaciji zakona o kontroli duhana dolazi iz **Turske**. Ova zemlja je donijela državni zakon o duhanu 2008.godine kojim je zabranila pušenje u većini zatvorenih javnih prostora i radnih mjesta. U toku naredne godine poslije donošenja zakona prostori koji pripadaju restoranima, barovima i čajdžinicama, također, su postali slobodni od duhanskog dima. U 2010.godini, 7 od 10 mjesta su bila usklađena sa zakonom. U konačnici do 2010. godine - 92% Turaka, i od njih 77% svakodnevnih pušača, su izrazili podršku zakonu.

³³ Izvori: Mackay D, Haw S, Ayres J, Fischbacher C, Pell J. *Smoke-free Legislation and Hospitalizations for Childhood Asthma*. New England Journal of Medicine Vol. 363:1139-45, 2010. <http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa0706740>

³⁴ Izvori: Been JV, Millet C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. *Smoke-free legislation and childhood hospitalizations for respiratory tract infections*. ERS publications. Published online before print May 28, 2015, doi: 10.1183/09031936.00014615.) <http://erj.ersjournals.com/content/early/2015/05/28/09031936.00014615> Millet C, Lee J, Laverty A, Glantz S, Majeed A. *Hospital Admissions for Childhood Asthma After Smoke-Free Legislation in England*. Pediatrics. 2013 February; 131: 495-501. <http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2013/01/15/peds.2012-2592.abstract>

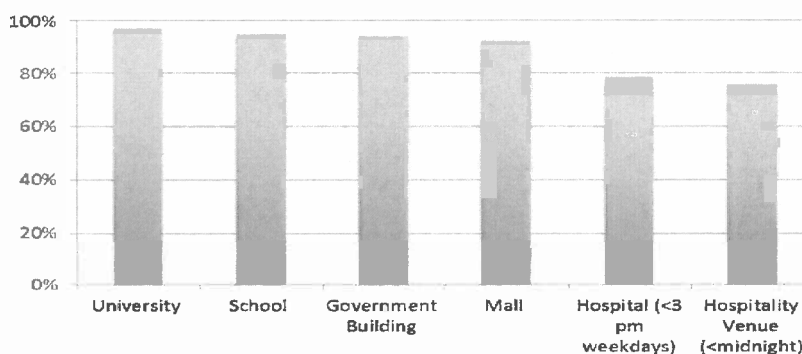
Podrška turskom zakonu za zabranu pušenja u 2010



Izvor: Quirk Global Strategies, 2010

Turska se može pohvaliti visokim nivoom implementacije zakona; pa je tako istraživanje provedeno tri godine nakon uvođenja zakona pokazalo da nivo implementacije zakona varira od 76% u ugostiteljskim objektima do 97% na fakultetima.³⁵

Figure 1. Compliance with smoke-free legislation in indoor public places in Turkey - Overall



Ukrajina

Zakon koji 100% oslobađa zatvorena javna mjesta od duhanskog dima stupio je na snagu u decembru 2012.godine u Ukrajini. Nacionalno istraživanje javnog mišljenja pokazalo je da je 74% ispitanika preferiralo kafiće i restorane bez duhanskog dima. Monitoring usklađenosti koji je proveden godinu dana nakon uvođenja zakona pokazao je da je 90% prostora usklađeno sa zakonom. Što se tiče bojazni da bi ovakav zakon mogao negativno uticati na biznis, vlasnici restorana iz Kijeva i drugih regija su dvije godine nakon uvođenja zakona održali okrugli stol na kojem je potvrđeno da zabrana nije imala negativan uticaj na njihovo poslovanje.

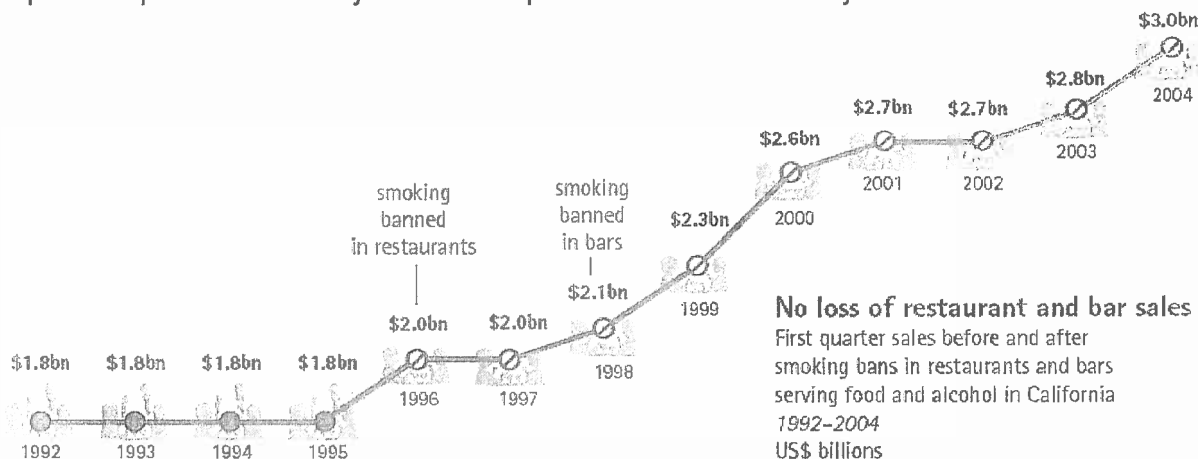
³⁵ Izvor: Navas-Acien A. *Compliance with the smoke-free tobacco legislation in indoor public places in 12 cities in Turkey (Presentation)*. Institute for Global Tobacco Control, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2013. Observational data collected December 2012-July 2013, *Compliance with SF legislation in indoor public places in Turkey ranged from 76% in hospitality venues to 97% in Universities*

Sjedinjene američke države

Studije o uticaju zakona koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima na biznis i ekonomiju provedene su i u drugim državama. Svaka od njih, koja je detaljno provedena pokazuje da donošenje zakona o zabrani pušenja u restoranima i barovima nije imalo nikakvog uticaja, pa ni pozitivnog, na poslovni promet i zapošljavanje.

Najbolji primjer za ovo je slučaj Kalifornije gdje se paralelno sa donošenjem zakona posmatrao rast prometa u barovima i restoranima. Godine 1992. ta brojka je iznosila 1.8 bn. dolara, da bi se 1996. godine, nakon donošenja zabrane pušenja u restoranima ta brojka povećala na 2.0 bn., zatim 1998. godine nakon donošenja zabrane pušenja u barovima, brojka se povećala na 2.1 bn., te nastavila eksponencijalno rasti do 3.0 bn koliko je zabilježeno 2004. godine.

Istraživanje provedeno u Ujedinjenom Kraljevstvu je pokazalo da je 20% nepušača počelo učestalije odlaziti u pabove nakon uvođenja zakona.³⁶



*2006 Tobacco Atlas, 2nd Edition

Nepobitan je zaključak da zakoni koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima čuvaju živote i štite zdravlje zaposlenika i stanovnika. Podaci dobijeni nakon implementacije ovakvih zakona u različitim zemljama pokazali su sljedeće:

- U **New Yorku**, zabilježen je pad od 57% na prijave slučajeva senzornih simptoma (iritacije oka, suhoća grla, curenje nosa) među radnicima u ugostiteljstvu.
- U **Leicestershiru, Engleska**, radnici u barovima koji su bili nepušači imali su razinu karbon monoksida u krvi jednaku onoj koja se nalazi u krvi osobe koja

³⁶ Izvori: *A comprehensive review of all available studies on the economic impact of smoke-free workplace laws*—Scollo M, Lal A, et al. *Review of the quality of studies on the economic effects of smoke-free policies on the hospitality industry*. *Tobacco Control*. 2003; 12:13-20.
Available from: <http://www.tobaccoscsm.ucsf.edu/pdf/ScolloTC.pdf>.
Smokefree ACTION (2007). *As the smoke clears: the myths and reality of Smokefree England*. Available online at: <http://www.smokefreeaction.org.uk>, Accessed 5 November 2007.

popuši od 3-5 cigareta dnevno. Nakon uvođenja zabrane, njihove razine karbon monoksida su postale iste kao u nepušača.

- U **Škotskoj**, izloženost djece posrednom pušenju se smanjila za 39% nakon implementacije zakona o duhanu.³⁷

Nakon svega navedenog, za očekivati je da će se pozitivni trendovi koje nose ovakvi zakoni na sličan način reflektirati na zdravstvene i socio-ekonomske prilike u Federaciji BiH.

III - NAČELA NA KOJIMA SE ZASNIVA ZAKON

Donošenje ovog zakona zasniva se na načelima sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite koja treba da osigura informiranje, edukaciju i promociju zdravlja stanovništva, kao i reduciranje i eliminaciju izloženosti stanovništva svim štetnim faktorima po zdravlje. Pravo svakog građanina je da bude informiran o zdravstvenim posljedicama pušenja i izlaganja duhanskom dimu u svojoj okolini. Također, pravo svakog građanina je da živi i radi u okolini bez duhanskog dima. Odgovornost države je da zaštiti zdravlje stanovništva i poduzme sve zakonske, administrativne i izvršne mjere kako bi se eliminiralo štetno djelovanje po zdravlje svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Za ostvarenje cilja iz ovog zakona, predviđeno je u članu 3. da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana i o duhanskim proizvodima, a koji su naprijed u Obrazloženju opisani. Radi se o sljedećim načelima:

- a) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji BiH na čist vazduh jer svi, a posebno djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od uticaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- b) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- c) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se kroz multisektorsku saradnju utvrdi strategija i mjere radi promoviranja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- d) sinhronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- e) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- f) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

³⁷ Izvori: Farrelly, M. et. al, (2005) *Changes in hospitality workers' exposure to secondhand smoke following the implementation of New York's smoke-free law*. Tobacco Control 2005 (14):236-241.

Peplow, G (2007). *Tests are a breath of fresh air for bar staff*. Leicester Mercury, 21 August 2007.

Akhtar PC, Currie DB, Currie CE, Haw SJ. (2007) *Changes in child exposure to environmental tobacco smoke (CHETS) study after implementation of smoke-free legislation in Scotland: national cross sectional survey*. British Medical Journal September 15, 335 (7619): 545.

IV - OBRAZLOŽENJE PRAVNIH RJEŠENJA

Poglavlje I. – Osnovne odredbe (čl. 1.-4.) utvrđuje predmet reguliranja ovog zakona, i to na način da se njime uređuju mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzorisanja, sprečavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, te osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva. Pored toga zakonom se regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona. Članom 2. utvrđene su definicije koje se koriste u zakonu i njihovo značenje u smislu ovog zakona. Treba istaći da su definicije u visokom stepenu usaglašene sa propisima Evropske unije, kao i terminima iz Okvirne konvencije o kontroli duhana, a što je detaljnije opisano kroz uporedne prikaze koji su izrađeni uz zakon. Članom 3. propisani su principi zakona zbog isticanja obaveze da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje. U tom cilju taksativno su naznačeni osnovni principi. Članom 4. definira se zabrana diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona. Istaknuto je i da izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na osnovu ovog zakona, obuhvataju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

Poglavlje II. – Zabrana pušenja u javnim prostorima (čl. 5. i 6.) odnosi se na utvrđivanje jasne zabrane upotrebe svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu. Također, zabranjuje se upotreba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe. Nadalje, članom 6. se osigurava provedba zabrane pušenja, te je propisano da su istu obavezni osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz člana 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno, te da moraju biti postavljene vizuelne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranju. Propisano je postupanje u slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja u mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno.

Poglavlje III. – Izuzeci od zabrane pušenja u javnim prostorima (član 7.) uređuje slučajeve na koje se ne odnosi zabrana pušenja, a zbog prirode mjesta i prostora, te određenih preporuka Vijeća Evrope s tim u vezi. Naime, ovim članom pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim licima, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem. Mora se istaći da odluku o dozvoli pušenja u smislu ovog člana donosi direktor ili drugo odgovorno lice zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i

zdravstvene potrebe nepušača. Osim toga, definirano je da federalni ministar zdravstva (u daljem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja utvrđenih ovim članom.

Poglavlje IV. – Testiranje i izvještavanje o duhanskim proizvodima (čl. 8.-12.), između ostalog, utvrđuje zabranu proizvodnje i prometa cigareta koje sadrže sastojke sa više od: deset (10) mg katrana po jednoj cigareti; jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti; deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti, a kako to utvrđuje i Direktiva 2014/40/EU. Naglašeno je da uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u ovom članu, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje. Zabranjena je i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže aditive. Nadalje, saglasno Direktivi 2014/40/EU zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova, kao što su filteri, papiri, pakovanja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin. Članom 9. propisano je da se svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije BiH obavezno testiraju. Važno je istaći da se mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja na osnovu ISO standarda, i to: za katran ISO 4387, za nikotin ISO 10315, a za ugljen monoksid ISO 8454. U ovom Poglavlju, članom 10. regulira se i dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima. Tako su proizvođači i uvoznici cigareta obavezni, najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, nadležnom ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta. Obavještenja o novim duhanskim proizvodima uređena su članom 11., prema kojem su proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni podnijeti Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište. Obavještenje se podnosi u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Sadržaj obavještenja regulira se članom 12. zakona, kao i šta se sve dostavlja uz obavještenje od strane proizvođača i uvoznika.

Poglavlje V. – Pakovanje i označavanje duhanskih proizvoda (čl. 13.-17.) utvrđuje osnovne odredbe u domenu pakovanja i označavanja, a shodno Direktivi 2014/40/EU. Tako član 13. uređuje Jedinственu identifikacijsku oznaku, u smislu da svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora da sadrži tu oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Utvrđeni su i podaci koje oznaka mora sadržavati. Nadalje, članom 14. zakona uređuju su podaci na pojedinačnim pakovanjima. Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora sadržavati sljedeće podatke: naziv i adresu proizvođača i uvoznika; broj jedinica u pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, te naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakovanje. U istom članu definirana je i obaveza da obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina vrše proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina. U istom Poglavlju reguliraju se zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda (član 15.). Sva pakovanja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati

zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Shodno Direktivi 2014/40/EU, i zakon predviđa da zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost upotrebe duhanskih proizvoda uključuju: opća upozorenja; dodatna upozorenja; kombinovana upozorenja i informativne poruke. U odnosu na ranija upozorenja, novina je da zakon uvodi i kombinovana upozorenja, koja se sastoje od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja. Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju. Kako je pitanje označavanja podložno promjenama na nivou EU, zakon je propisao da federalni ministar zdravstva donosi podzakonski akt o označavanju pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, kako bi se pravila označavanja mogla efikasno i blagovremeno uskladiti i u Federaciji BiH za slučaj izmjena na nivou EU. Član 16. regulira predstavljanje proizvoda. Naime, označavanje pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja promoviraju duhanski proizvod ili potiču na njegovu upotrebu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama i sl. Ovim su članom utvrđeni zabranjeni elementi i obilježja, a podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali, svakako, nisu ograničeni samo na njih. Nadalje, član 17. zakona odnosi se na izgled i sadržaj pojedinačnih pakovanja. Tako pojedinačna pakovanja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta. Pojedinačna pakovanja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

Poglavlje VI. – Elektronske cigarete i biljni proizvodi za pušenje (čl. 18.-20.) uređuje po prvi put u našem sistemu pitanja prometa i upotrebe i ovih cigareta i proizvoda za pušenje. Član 18. regulira stavljanje u promet elektronskih cigareta, i to na način da za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom. Propisani su i uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište. Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje predmetom je regulacije u članu 19. zakona. Svako pojedinačno pakovanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa podacima propisanim zakonom, a koji su usklađeni sa Direktivom 2014/40/EU. Ovo poglavlje obuhvata i označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje, te obvezuje na opća zdravstvena upozorenja. U članu 21. utvrđeni su elementi i obilježja koja ne smiju biti sadržana u označavanju pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni duhanskih proizvoda.

Poglavlje VII. – Zabrana reklamiranja, promocije i sponzorisanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, članom 21. propisuje decidno šta je sve zabranjeno u smislu reklamiranja. Tako se zabranjuje direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje; sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje; pružanje finansijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine

organizacije i institucije, političari, političke stranke) i cijeli niz drugih zabrana. Cilj je smanjiti efekte promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje. Članom 22. Zakona regulirani su i određeni izuzeci od zabrane reklamiranja, a u skladu sa odredbama Direktive 2014/40/EU.

Poglavlje VIII. – Zabrana prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 23. i 24.) uređuje mjesta prodaje i zabranu prodaje. Članom 23. predviđeno je da duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu. Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima. Osim toga, uređuju se i druge zabrane u pogledu prodaje. U členu 24. propisano je da je zabranjeno prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakovanjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi. Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima, kao i prodaja duhana za oralnu upotrebu i njegovo stavljanje na tržište, ali i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom. Navedenim odredbama, novi zakon jasniji je u odnosu na odredbe važećih propisa u ovoj oblasti.

Poglavlje IX. – Sprečavanje pristupa maloljetnih lica duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje (član 25.) odnosi se na zabranu prodaje i poklanjanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina. Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina.

Poglavlje X. – Edukacija, informisanje i jačanje javne svijesti (čl. 26. i 27.) regulira aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, te jačanje javne svijesti i informisanje. Saglasno članu 26. zakona nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u saradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji BiH (u daljem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obavezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje. Također, Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obavezni preduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istovremeno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (član 27.). Istim članom propisano je da Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stava (1) ovog člana, emitiraju utvrđeni sadržaj programa. Ovo iz razloga povećanja stepena informisanosti građana. Naravno, svaka vrsta emitiranja edukativnih programa, bit će predmetom posebnog ugovaranja RTV stanica sa nadležnim tijelima, uvažavajući propise o emitiranju radio i televizijskog programa, te uvažavajući pravila kreiranja programske šeme svake pojedine RTV stanice.

Poglavlje XI. - Strateški program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (član 28.) bavi se obavezom Vlade Federacije da donese Strateški program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja faktora rizika za nastanak oboljenja, te sticanja znanja i navika o zdravom načinu života. Strateški program donosi se za period od pet godina, a nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

Poglavlje XII. – Federalna komisija za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 29. i 30.) utvrđuje obavezu formiranja komisije, njen sastav, mandat, nadležnosti i izvještavanje prema Vladi Federacije. Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalnu komisiju za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalna komisija). Federalna komisija ima 10 članova, i sastoji se od predstavnika različitih ministarstava u Vladi Federacije BiH, kao i predstavnika sektora civilnog društva. Kako je pristup kontroli upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje baziran na multisektorskim principima, potrebno je da svi relevantni sektori imaju svoju ulogu, provode svoje ovlasti, te da se sve raspoložive informacije blagovremeno obrađuju kroz tijelo, kakvo je Federalna komisija. Radi se, dakle, o provedbenom, ali i savjetodavnom tijelu Vlade Federacije, neophodnom radi uvida u cjelokupno stanje u ovoj oblasti.

Poglavlje XIII. – Regulisanje odnosa između Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana (član 31.) odnosi se na ograničenja ovih odnosa samo na one odnose potrebne za efektivno regulisanje industrije duhana i njenih proizvoda. Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informisati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa. Fabrike za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i firme za uvoz, ukoliko su u vlasništvu Vlade Federacije, moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom. Također, ovim članom utvrđeni su oblici postupanja koji nisu dozvoljeni u međusobnom odnosu organa i institucija državne uprave, javnih institucija i političkih stranaka prema indrustriji duhana, ili obrnuto. Ograničenja su utvrđena i za nositelje javnog položaja.

Poglavlje XIV. - Nadzor nad provedbom zakona (čl. 32.-34.) regulira organe nadzora, i to kroz organizacijsku šemu Federalne i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove, te nadležna ministarstva unutrašnjih poslova. U članu 33. utvrđene su ovlasti inspektora, i to počevši od zabrane upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, u skladu s odredbama ovog zakona, do drugih zabrana propisanih ovim zakonom. Članom 34. regulira se primjena relevantnih propisa, u smislu shodne primjene odredbi propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

Poglavlje XV. – Kaznene odredbe (čl. 35.-40.) odnosi se na utvrđivanje novčanih kazni za prekršaje učinjene po odredbama ovog zakona, i to za pravna lica, odgovorna lica u pravnom licu i fizičke osobe.

Poglavlje XVI. – Prelazne i završne odredbe (čl. 41.-44.) uređuje početak primjene propisa i druga važna pitanja za primjenu zakona. Tako je članom 41., osim propisanih rokova za usklađivanje sa odredbama ovog zakona, propisano i da će se kazne za fizička lica i sve subjekte iz ovog člana, inače utvrđene ovim zakonom, početi naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona. Članom 42. propisano je donošenje podzakonskih akata. Članom 43. propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), dok je odredbom člana 44. utvrđeno da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“.

V – MIŠLJENJA NA ZAKON

Suglasno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10), obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Pozitivna mišljenja na Nacrt zakona zaprimljena su od većine kantona.

Osim saglasnosti na Prednacrt zakona, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona iznijelo je i određene sugestije i komentare. Naime, to ministarstvo izražava bojazan da se novi zakon u ovoj oblasti neće poštovati, odnosno neće postići željeni učinak, ukoliko se mjere kontrole i nadzora u praksi ne primjene na drugačiji način nego što je to sada slučaj. Stava su da je trebalo više učiniti na provedbi važećeg zakona i analizi učinka po istom, te vršiti stalni pritisak na nadležne inspekcije u smislu strožijeg kažnjavanja prekršitelja, a onda pristupiti postepeno pooštavanju zakonskih normi. Također, iznose i sugestiju da se ipak ostavi mogućnost da se u ugostiteljskim objektima u kojima se ne poslužuje hrana može odvojiti prostor za pušače, odnosno da se kafići male kvadrature (napr. do 20-25 m²) mogu opredijeliti hoće li u njima pušenje biti dozvoljeno ili ne. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona cijeni da se u obzir mora uzeti postotak pušača u Federaciji i njihove navike, te da je za očekivati da se odredbe novoga zakona neće poštivati u praksi bez „teške represije od strane inspekcije“. U tom smislu ističemo da ovakva intervencija na predloženi tekst zakona bitno utječe na sami koncept zakona i osnovne intencije zabrane pušenja; faktički radi se o pravnom rješenju koje je slično postojećim odredbama zakona, a koje nije u potpunosti saglasno sa odredbama Okvirne konvencije, ali i rješenju za koje postoje jasni dokazi u praksi drugih zemalja da nije učinkovito i ne doprinosi unaprjeđenju stanja zdravlja stanovništva (što je bliže elaborirano naprijed u ovom Obrazloženju). Nadalje, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona ističe da je u Kaznenim odredbama navedeno da nadzor nad primjenom člana 25. obavlja prosvjetna inspekcija, a treba da se navede tržišna inspekcija. Obrađivač zakona je ispravio uočenu grešku, te prihvatio prijedlog ministarstva. Na koncu, kantonalno ministarstvo ukazuje i na potrebu da se definira otvoreni prostor, odnosno da se napravi jasna distinkcija između zatvorenog i otvorenog prostora, zbog različitih vrsta ograde koje se mogu naći u praksi kao pripadajući dio otvorenog prostora (napr. ugostiteljskih objekata). U pogledu toga prijedloga, obrađivač zakona će iznaći obuhvatnu i sadržajnu definiciju otvorenog prostora, te unaprijediti odredbu do upućivanja teksta zakona prema Vladi Federacije, nakon dodatnih konsultacija koje će se provesti.

Također, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Bosansko-podrinjskog kantona iznijela je isti prijedlog kao Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona u pogledu nadzora nad članom 25. ovog zakona, a što je prihvaćeno, odnosno korigirano. Ova Kantonalna uprava iznosi i prijedlog da se u članu 5. briše zabrana pušenja u odnosu na javne skupove „zbog nemogućnosti kontrole“; stava su da je na javnim skupovima neizvodljivo kontrolirati učesnike po pitanju upotrebe duhanskih proizvoda. Kada je u pitanju ovaj prijedlog, ističemo da je isti neprihvatljiv jer bitno utječe na opseg zabrane pušenja i suprotan je Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana. Nadzor nad primjenom zakona u ovom

dijelu može se osigurati, naravno, uz odgovarajuću podršku nadležne inspekcije. Svjesni smo da taj nadzor jeste otežan u odnosu na druge vrste nadzora, ali nije neizvodljiv. Treba istaći, također, da će primjena zakona, generalno zahtijevati i puno promotivnoga i preventivnoga rada, usljed čega se očekuje i značajan pomak u razvijanju svijesti građana o štetnosti izloženosti duhanskom dimu i razvijanju novih navika i ponašanja koja neće ugrožavati nepušače. Osim toga, primjena zakona bitno ovisi od stepena nadzora koji se provodi od strane nadležnih inspekcija, te je svakako jedna od primarnih zadaća i usmjereni rad sa samim inspekcijama u smislu osnaživanja i potpore za nadzor nad ovim zakonom.

Nadalje, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona podržava donošenje zakona, te iznosi par sugestija, u smislu da je potrebno ponovo razmotriti visinu novčanih kazni, jer su „na terenu teško provodive“ zbog teške ekonomske situacije i velikog broja konzumenata duhanskih proizvoda. S tim u vezi, valja istaći da su kazne usklađene sa Zakonom o prekršajima, koji utvrđuje okvir za minimalne i maksimalne kazne. Cijeneći značaj kažnjavanja u kontekstu zaštite javnoga zdravlja, obrađivač zakona je utvrdio raspone novčanih kazni za nepostupanje po ovom zakonu. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona skreće pažnju i da je potrebno podzakonskim aktom veoma precizno definirati posebne prostorije za izuzetke od zabrane pušenja, kako ih zakon predviđa, što će svakako da se ima u vidu kod donošenja podzakonskih propisa, nakon usvajanja zakona. Navedeno Ministarstvo također sugerije da se preispita odredba člana 23. stav (3), tačka d) o prodaji duhanskih proizvoda u objektima udaljenim manje od 100 m u radijusu od škola, jer drže da će to teško biti provodivo na terenu. Međutim, radi se o odredbi koja treba da se zadrži u zakonu zbog odnosa prema djeci i mladima u smislu zaštite od pušenja i dostupnosti duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. S druge strane, nisu izneseni slični prijedlozi od ostalih tijela koja su se očitovala na Prednacrt zakona.

Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova/Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke/Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Samo Federalno ministarstvo trgovine nije dostavilo svoje očitovanje, sva ostala gore navedena ministarstva i tijela dostavili su pozitivna mišljenja na predloženi Prednacrt zakona.

Federalna uprava za inspekcijske poslove i Federalno ministarstvo pravde su iznijeli par prijedloga, koji se odnose na odredbe vezane za nadzor i visinu kazni, a koji su prihvaćeni i ugrađeni u ovaj tekst zakona, koji se upućuje Vladi Federacije

BiH. Također, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva podržava donošenje zakona, te iznosi prijedloge za poboljšanja teksta, i to u čl. 2, 6, 9. i 16, koji su prihvaćeni, osim u dijelu člana 16 . stav (1) gdje obrađivač zakona nije brisao dio teksta (kako je predloženo), s obzirom na to da se radi o tekstu preuzetom iz Direktive 2014/40/EZ, odnosno u pitanju je harmonizacija sa propisom Evropske unije.

Treba ukazati i da je Svjetska banka (Ured u Sarajevu), u saradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom, dostavila analizu usklađenosti Prednacrt zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana. U analizi je istaknuto da je Prednacrt zakona usaglašen sa odredbama navedene Konvencije, te da su evidentni naponi da se u Federaciji BiH osigura uvođenje sveobuhvatnog normativnog okvira za kontrolu duhana. Istaknute su sve prednosti novog načina reguliranja ove oblasti. Također, u analizi su date i sugestije kako pravni okvir učiniti još boljim, te unaprijediti stepen provedbe Okvirne konvencije. S obzirom na to da u tom dijelu postoje i određene preporuke koje se odnose na druge sektore, i nisu isključivo domen sektora zdravstva, niti predmet samo ovog zakona, odlučeno je da se o svim sugestijama takve prirode diskutira u kasnijoj fazi razmatranja i usvajanja zakona, ukoliko isti u predloženom tekstu (u I fazi) bude prihvaćen. Ovo iz razloga što se sugestije uglavnom odnose na reguliranje takvih odredbi koje za cilj imaju još veći stepen usaglašenosti zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana, te je u procesu konsultacija neophodno osigurati sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Napominjemo da se u prilogu zakona nalazi ovjerena Izjava o usklađenosti Prednacrt zakona sa propisima Evropske unije, i to od strane Ureda Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije.

V - FINANSIJSKA SREDSTVA

Za provođenje ovog zakona nisu potrebna finansijska sredstva iz Budžeta Federacije, niti budžeta kantona.

Izjava o usklađenosti

**Prednacrtu zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana,
duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco,
tobacco products and other products for smoking
sa *acquis communautaire***

1. Obradivač, odnosno predlagač nacrtu/prijedloga propisa		Federalno ministarstvo zdravstva
2. Naziv nacrtu/ prijedloga propisa		Prednacrtu zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/ Draft Law on the control and limited use of tobacco, tobacco products and other products for smoking
3. Usklađenost nacrtu/prijedloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju		Da.
3.1.	Odredba Sporazuma	Glava VI, Usklađivanje zakona, provođenje zakona i pravila konkurencije članak 70. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju
3.2.	Prelazni rok za usklađivanje	Opći rok za usklađivanje zakonodavstva suglasno članku 8. Sporazuma
3.3.	Ocjena ispunjenosti obveze iz navedene odredbe Sporazuma	Ispunjava u potpunosti
3.4.	Razlozi za djelimično ispunjavanje odnosno neispunjavanje obaveze iz navedene odredbe Sporazuma	-
4. Stupanj usklađenosti nacrtu/prijedloga propisa s pravnom tečevinom (<i>acquisem</i>) EU		Djelomična usklađenost

4.1.	Primarni izvori prava EU	<p>- Ugovor iz Lisabona (2007)</p> <p>Glava – XIV</p> <p>Članak 168. (st. 1, 3. i 7.) (raniji članak 152 UEZ)</p> <p>– Javno zdravlje</p> <p>Članak 168. stavkom 1. Ugovora utvrđuje da se prilikom utvrđivanja i provođenja svih politika i aktivnosti Unije osigurava visok stupanj zaštite zdravlja ljudi. Djelovanje Unije, koje dopunjuje nacionalne politike, usmjereno je na poboljšanje javnog zdravlja, sprječavanje fizičkih i mentalnih oboljenja i bolesti i otklanjanje uzroka opasnosti po fizičko i mentalno zdravlje. Takvo djelovanje obuhvata i borbu protiv velikih pošasti po zdravlje podsticanjem istraživanja njihovih uzroka, prijenosa i sprječavanja, kao i informiranje o zdravlju i zdravstveno obrazovanje, i praćenje, rano upozoravanje i suzbijanje ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Unija dopunjuje djelovanje država članica na smanjenju oštećenja zdravlja uzrokovanih drogom, uključujući informiranje i sprječavanje.</p> <p>Stavkom 3. istoga članka Ugovora utvrđuje se da Unija i države članice podstiču suradnju sa trećim zemljama i mjerodavnim međunarodnim organizacijama u oblasti javnog zdravlja.</p> <p>Stavkom 5. članka 168. Ugovora utvrđuje se da Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, mogu usvajati i poticajne mjere čiji je cilj štiti i poboljšati zdravlje ljudi, posebno suzbijati teške bolesti koje se šire preko granica, mjere povezane s nadzorom ozbiljne prekogranične ugroženosti zdravlja i ranim izvješćivanjem o toj ugroženosti, te mjere čiji je izravni cilj zaštita javnog zdravlja u odnosu na duhan i zlouporabu alkohola, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.</p> <p>Nadalje, stavkom 7. članka 168. Ugovora utvrđuje se da se prilikom djelovanja Unije poštuju odgovornosti država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, kao i za organiziranje i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene njege. Odgovornosti država članica uključuju upravljanje zdravstvenim uslugama i zdravstvenom njegom, kao i raspodjelu sredstava koja su im dodijeljena.</p> <p>- Ugovor iz Maastrichta (1993)</p> <p>Glava X – Javno zdravstvo</p> <p>Članak 129.</p> <p>Članak 129. Ugovora iz Maastrichta (1993) navodi da će "Zajednica pridonijeti visokoj razini zdravstvene zaštite za svoje građane" i uvodi odredbu o zajedničkom djelovanju radi sprječavanja važnijih bolesti. Time je određen temelj zajedničkih programa u unaprjeđenju zdravlja; informacija, obrazovanja i osposobljavanja u javnom zdravstvu; borbi protiv raka, AIDS-a i drugih zaraznih bolesti; prikupljanju i razmjeni zdravstvenih podataka; te u sprječavanju ozljeda na radu, bolesti vezanih za onečišćenje okoliša i rijetkih bolesti."</p>
------	--------------------------	---

4.2.

Sekundarni izvori prava EU

- Direktiva 2014/40/EU Evropskog Parlamenta i Vijeća od 3. aprila 2014. godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ/
(Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC)

CELEX oznaka: 32014L0040

OJ L 127, 29.4.2014, p. 1–38 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)

Izmjena Direktive 2014/40/EU:

Amended by 32014L0109 - Amendment Annex II from: 2015/01/06

Ispravke Direktive 2014/40/EU:

Corrected by 32014L0040R(01)

Corrected by 32014L0040R(02)

Cilj ove Direktive jeste osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to o:

- (a) sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obvezama o izvješćivanju uključujući maksimalne razine emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;
 - (b) određenim aspektima označavanja i pakiranja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakiranja kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala sukladnost s ovom Direktivom;
 - (c) zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu uporabu;
 - (d) prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
 - (e) obvezi podnošenja obavijesti o novim duhanskim proizvodima;
 - (f) stavljanju na tržište i označavanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, posebno elektroničkih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;
- a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoku razinu zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom -a („FCTC“).

- Direktiva 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine/

(Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products)

CELEX oznaka: 32003L0033

OJL 152, 20/06/2003 P. 0016 – 0019

Ispravke Direktive 2003/33/EZ:

Corrected by 32003L0033R(01) (DA, DE, EL, EN, FI, FR, NL, SV)

Corrected by 32003L0033R(02) (ES, IT, PT)

Corrected by 32003L0033R(03) (HU)

Cilj je ove Direktive usklađivanje zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju duhanskih proizvoda i njihovoj promidžbi:

- (a) u tisku i ostalim tiskovnim publikacijama;
- (b) u radijskom emitiranju;
- (c) u uslugama informacijskog društva; i
- (d) putem sponzorstva, povezanog s duhanom, uključujući i besplatnu distribuciju duhanskih proizvoda.

Ova je Direktiva namijenjena osiguravanju slobode kretanja medija na koje se odnosi i povezanih usluga te otklanjanju prepreka pri djelovanju unutarnjeg tržišta.

4.3.	Ostali izvori prava EU	<p>Okvirna konvencija o kontroli duhana (<i>Framework Convention on Tobacco Control FCTC</i>)</p> <p>Skupština SZO (Rezolucijom WHA 56.1) dana 21. maja 2003. godine usvojila je Okvirnu konvenciju o kontroli duhana.</p> <p>Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17. ožujka 2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).</p> <p>Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i privrednih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obavezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim nivoima kako bi se globalno i na sistemski način značajno smanjila upotreba duhana i izlaganje duhanskom dimu.</p>
4.4.	Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	<p>Propisi navedeni pod toč. 4.2. i 4.3. ove Izjave obvezujući su za zemlje članice Europske unije. No, kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, iste je potrebno promatrati u kontekstu statusa BiH u procesu europskih integracija. To znači da Bosna i Hercegovina, odnosno odgovarajuće razine vlasti u BiH nadležne za pitanja kontrole duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, moraju imati u vidu odredbe Direktiva Europske unije pri definiranju zakonodavnopravnog okvira Federacije BiH za ovu oblast, a u cilju približavanja Europskoj uniji, pri tome cijeneći potrebne visoke zahtjeve zaštite zdravlja ljudi, kao i zaštite okoliša. S druge strane BiH je ratificirala Okvirnu konvenciju o kontroli duhana, koja ju izravno obvezuje, što se ima cijeliti u utvrđivanju pravnih rješenja u oblasti regulacije ograničenja uporabe duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje.</p> <p>Kako se radi o detaljnim i opsežnim propisima, te sadržajno usmjerenih na različite teme, jasno je da iste nije moguće u cijelosti transponirati u domaće zakonodavstvo samo zakonom, jer se za to nisu stekli niti pravni, niti tehnički uvjeti, stoga u poredbi ovih propisa sa tekstom Prednacrtu zakona o ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje možemo govoriti samo o djelimičnoj usklađenosti.</p> <p>Dakle, uređivanje ove oblasti u zemljama koje nisu članice EU ima se promatrati kroz prizmu aktualnog vremena i okolnosti u kojima se donosi, odnosno trenutne faze procesa pristupanja BiH Europskoj uniji, a koja omogućava fleksibilnu prilagodbu domaće regulative zakonodavstvu Europske unije.</p>
4.5.	Rok za potpuno usklađivanje	Ovisi od ukupnog napretka BiH u procesu EU integracija.
5. Da li je osiguran prijevod pravnih izvora na jezike u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini		Prijevodi pravnih izvora navedenih u Izjavi su osigurani.
6. Da li je nacrt/prijedlog propisa preveden na jedan od službenih jezika EU		Ne.

UPOREDNI PRIKAZ USKLADENOSTI
Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana,
duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco,
tobacco products and other products for smoking
sa *acquis communautaire*

Datum izrade:15.11.2016.godine

1. Naziv propisa EU:

- **Direktiva 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine/**

(Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products)

CELEX oznaka: **32003L0033**

OJL 152 , 20/06/2003 P. 0016 – 0019

Ispravke Direktive 2003/33/EZ:

Corrected by 32003L0033R(01) (DA, DE, EL, EN, FI, FR, NL, SV)

Corrected by 32003L0033R(02) (ES, IT, PT)

Corrected by 32003L0033R(03) (HU)

Predmet reguliranja:

Direktiva uređuje pitanja oglašavanja i sponzorstva duhanskih proizvoda.

Cilj reguliranja:

Cilj je ove Direktive usklađivanje zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju duhanskih proizvoda i njihovoj promidžbi:

(a) u tisku i ostalim tiskovnim publikacijama;

(b) u radijskom emitiranju;

(c) u uslugama informacijskog društva; i

(d) putem sponzorstva, povezanog s duhanom, uključujući i besplatnu distribuciju duhanskih proizvoda.

Ova je Direktiva namijenjena osiguravanju slobode kretanja medija na koje se odnosi i povezanih usluga, te otklanjanju prepreka pri djelovanju unutarnjeg tržišta.

2. Naziv nacrt/prijedloga propisa:

Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco, tobacco products and other products for smoking

Predmet reguliranja:

Ovim zakonom uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzoriranja, sprečavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, te osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. Zakonom se, također, regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona.

Cilj reguliranja:

Zakon se donosi u cilju reguliranja kontrole i ograničene upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a radi zaštite i unaprjeđenja zdravlja stanovništva.

3. Usklađenost sa primarnim izvorom prava Evropske unije:

-Ugovor iz Lisabona (2007)

Glava – XIV

Član 168. (st. 1, 3. i 7.)
(raniji član 152 UEZ)

– Javno zdravlje

Član 168. stavom 1. Ugovora utvrđuje da se prilikom utvrđivanja i provođenja svih politika i aktivnosti Unije osigurava visok stupanj zaštite zdravlja ljudi. Djelovanje Unije, koje dopunjuje nacionalne politike, usmjereno je na poboljšanje javnog zdravlja, sprječavanje fizičkih i mentalnih oboljenja i bolesti i otklanjanje uzroka opasnosti po fizičko i mentalno zdravlje. Takvo djelovanje obuhvata i borbu protiv velikih poštasti po zdravlje podsticanjem istraživanja njihovih uzroka, prijenosa i sprječavanja, kao i informiranje o zdravlju i zdravstveno obrazovanje, i praćenje, rano upozoravanje i suzbijanje ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Unija dopunjuje djelovanje država članica na smanjenju oštećenja zdravlja uzrokovanih drogom, uključujući informiranje i sprječavanje.

Stavom 3. istog člana Ugovora utvrđuje se da Unija i države članice podstiču suradnju sa trećim zemljama i mjerodavnim međunarodnim organizacijama u oblasti javnog zdravlja.

Stavom 5. člana 168. Ugovora utvrđuje se da Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, mogu usvajati i poticajne mjere čiji je cilj štititi i poboljšati zdravlje ljudi, posebno suzbijati teške bolesti koje se šire preko granica, mjere povezane s nadzorom ozbiljne prekogranične ugroženosti zdravlja i ranim izvješćivanjem o toj ugroženosti, te mjere čiji je izravni cilj **zaštita javnog zdravlja u odnosu na duhan** i zlouporabu alkohola, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.

Nadalje, stavom 7. člana 168. Ugovora utvrđuje se da se prilikom djelovanja Unije poštuju odgovornosti država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, kao i za organiziranje i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene njege. Odgovornosti država članica uključuju upravljanje zdravstvenim uslugama i zdravstvenom njegom, kao i raspodjelu sredstava koja su im dodijeljena.

Dakle, proizlazi da Ugovor iz Lisabona pojačava zajedničke ciljeve tražeći da definiranje i provođenje svih politika i aktivnosti u Zajednici osigura visok nivo zaštite ljudskog zdravlja, što se, bez sumnje, postiže pravnim rješenjima predviđenim Zakonom o kontroli i ograničenju upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, s obzirom na to da je isti u cijelosti usmjeren na zaštitu javnog interesa u smislu očuvanja zdravlja cjelokupnog stanovništva Federacije BiH, kao i očuvanja okoliša.

(potpuno usklađeno)

- Ugovor iz Maastrichta (1993)

Glava X – Javno zdravstvo

Član 129.

Član 129. Ugovora iz Maastrichta (1993) navodi da će "Zajednica pridonijeti visokom nivou zdravstvene zaštite za svoje građane" i uvodi odredbu o zajedničkom djelovanju radi sprječavanja važnijih bolesti. Time je određen temelj zajedničkih programa u unapređenju zdravlja; informacija, obrazovanja i osposobljavanja u javnom zdravstvu; borbi protiv raka, AIDS-a i drugih zaraznih bolesti; prikupljanju i razmjeni zdravstvenih podataka; te u sprječavanju ozljeda na radu, bolesti vezanih za onečišćenje okoliša i rijetkih bolesti."

Sveobuhvatni cilj Zakona o kontroli i ograničenju upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje jeste uspostaviti visoki stepen odgovornosti mjerodavnih vlasti prema pitanjima iz oblasti kontrole duhana, posebno u smislu zaštite stanovništva od izloženosti duhanskom dimu, kao i visok stepen odgovornosti građana u odnosu na upotrebu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, što treba da osigura zaštitu zdravlja ljudi i okoliša.

(potpuno usklađeno)

4. Usklađenost sa sekundarnim izvorom prava Evropske unije:

(djelomično usklađeno)

a)	b)	c)	d)	e)
Odredbe propisa EU	Odredbe nacrt/prijedloga propisa	Usklađenost odredbe nacrt/prijedloga propisa s odredbama propisa EU	Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Predviđeni rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 2003/33/EZ Članak 2. zračka (c)	Zakon o kontroli i ograničenju upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda	Potpuna usklađenost	<input type="radio"/> potpunoj usklađenosti	

<p style="text-align: center;">Definicije</p> <p>Za potrebe ove Direktive, primjenjuju se sljedeće definicije:</p> <p>...</p> <p>(c) „sponzorstvo” znači svaki oblik doprinosa, pravne ili fizičke osobe, svakom događaju, aktivnosti ili pojedincu čiji je cilj ili izravan ili neizravan učinak promidžba duhanskog proizvoda.</p>	<p style="text-align: center;">Član 2. (Definicije)</p> <p style="text-align: center;">U smislu ovog zakona:</p> <p>47) Sponzorstvo je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda.</p>		<p>govorimo samo u dijelu konkretnih odredbi Direktive i Zakona, kako je naznačeno u ovoj Tabeli. Inače je opća ocjena vezana za djelomičnu usklađenost, ukoliko se promatra cijela Direktiva i cijeli Zakon.</p> <p>Treba napomenuti da su određene definicije preuzete iz druge Direktive. Svaka zemlja ima pravo utvrditi izraze i definicije shodno svojim potrebama, ali i određenoj terminologiji, koja je zastupljena u Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana ili domaćim propisima.</p>	
<p style="text-align: center;">Članak 4. Radijsko oglašavanje i sponzorstvo</p> <p>1. Zabranjeni su svi oblici radijskog oglašavanja duhanskih proizvoda.</p> <p>2. Radijske programe ne smiju sponzorirati poduzeća čija je glavna aktivnost proizvodnja ili prodaja duhanskih proizvoda.</p>	<p style="text-align: center;">Član 21. Tač. a) do d) (Zabrana reklamiranja)</p> <p>Zabranjeno je:</p> <p>a) direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;</p> <p>b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;</p> <p>c) pružanje finansijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);</p> <p>d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizuelnim ili</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>	<p>Zabrana radijskog oglašavanja i sponzorstva predviđena je članom 21. Zakona (stav 1. tačka d), podtačka 2.). A sponzoriranje je generalno zabranjeno st. 1. i 2. istoga člana, uključujući i slučajeve sponzoriranja od strane poduzeća čija je glavna djelatnost proizvodnja ili prodaja duhanskih proizvoda.</p>	

	<p>audio-vizuelnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu reklamiranja i promovisanja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. u printanim medijima (novine, katalogi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoi, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi); 2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizuelnim medijima/elektronskim medijima; 3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igramama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel); 4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično; 5. na fasadama stambenih objekata; 6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača; 			
<p>Članak 5. stavak 2. Sponzorstvo događaja</p> <p>2. Zabranjuje se besplatna distribucija duhanskih proizvoda u kontekstu sponzorstva događaja spomenutih u stavku 1., čija je svrha ili izravan ili neizravan učinak promidžba duhanskih proizvoda.</p>	<p>Član 21. Tačka g) (Zabrana reklamiranja)</p> <p>Zabranjeno je:</p> <p>g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tokom istraživanja tržišta i degustacije;</p>	Potpuna usklađenost		
5. Usklađenost s ostalim izvorima prava EU:				

N A C R T

**ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA,
DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE**

ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

POGLAVLJE I. - OSNOVNE ODREDBE

Član 1. (Predmet)

Ovim zakonom, u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva, uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzorisanja, sprječavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere, osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i nadzor nad provođenjem zakona.

Član 2. (Definicije)

U smislu ovog zakona:

- 1) **Duhan** je kultivisana biljka vrste *Nicotiana tabacum* L u svim oblicima i stepenima uzgoja i u svim fazama obrade i pakovanja koji ne služi krajnjoj potrošnji (neobrađeni duhan);
- 2) **Duhan za samostalno motanje** je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;
- 3) **Duhan za oralnu upotrebu** je svaki duhanski proizvod za oralnu upotrebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, posebno one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;
- 4) **Duhan za lulu** je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;
- 5) **Vodena lula** je naprava za pušenje kod koje dim prolazi kroz posudu sa vodom i hladi se prije udisanja kroz savitljivo crijevo. Vodena lula podrazumijeva nargilu, hookah, šišu;
- 6) **Duhan za vodenu lulu** je duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem vodene lule i smatra se duhanskim proizvodom za pušenje;
- 7) **Duhan za žvakanje** je bezdimni duhanski proizvod posebno namijenjen za žvakanje;
- 8) **Duhan za šmrkanje** je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;
- 9) **Novi duhanski proizvod** je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:
 - cigarete,
 - duhan za samostalno motanje,
 - duhan za lule,
 - duhan za vodene lule,
 - cigare,
 - cigarilosi,
 - duhan za žvakanje,

- duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju,
 - i stavljen je na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona, kao i svaka modifikacija uključujući promjene u dizajnu, bilo kojoj od komponenti, dijelova, sadržaja, načinu izgaranja ili vrsti nikotina, aditivima ili sastojcima duhanskih proizvoda stavljenih na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona;
- 10) **Cigareta** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od papira koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 11) **Cigara** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od prirodnog duhana, teži od 3 grama, i koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 12) **Cigarilos** je cigara najveće težine do 3 grama po komadu;
 - 13) **Aditiv** je tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, pojedinačnom pakovanju ili bilo kakvom zbirnom pakovanju;
 - 14) **Biljni proizvod za pušenje** je proizvod na bazi biljaka, trava ili voća koji ne sadrži duhan, a može se upotrebljavati putem postupka izgaranja;
 - 15) **Elektronska cigareta** je proizvod koji se može koristiti za upotrebu pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, posudu za ponovno punjenje i uređaj bez uložka ili posude. Elektronske cigarete mogu biti potrošne ili ponovo punjive putem posude za ponovno punjenje ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu upotrebu;
 - 16) **Posuda za ponovno punjenje** je posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektronske cigarete;
 - 17) **Duhanski proizvod** je proizvod koji je u cijelosti ili djelimično napravljen od duhana i proizveden za njegovu upotrebu putem pušenja, ušmrkavanja, usisavanja, žvakanja, ili bilo koje druge vrste upotrebe;
 - 18) **Duhanski dim** je dim koji se oslobađa iz zapaljenog duhanskog proizvoda namijenjenog pušenju i dim koji se oslobađa iz pluća prilikom pušenja;
 - 19) **Bezdimni duhanski proizvod** je duhanski proizvod čija upotreba ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu upotrebu;
 - 20) **Ostali duhanski proizvod** je svaki proizvod napravljen u cijelosti ili djelomično od duhana, a nije obuhvaćen definicijom duhanskog proizvoda;
 - 21) **Emisije tvari** su tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske upotrebe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu upotrebe bezdimnih duhanskih proizvoda;
 - 22) **Javni zatvoreni prostor** je svaki prostor, koji ima krov ili tavanicu (pokretnu ili nepokretnu) i potpuno zatvoreno više od polovine površine pripadajućih stijena, javno dostupan i namijenjen individualnom ili zajedničkom korištenju, bez obzira na pravo vlasništva ili pravo pristupa, a između ostalih, obuhvaća zajedničke prostore u stambenim zgradama, sve prostore u građevinama u kojima su smještene javne institucije, ustanove i preduzeća te sve prostore u građevinama u kojima se obavljaju djelatnosti iz oblasti javnog prevoza, zdravstva, socijalne zaštite, vaspitanja i obrazovanja, trgovine, trgovački centri, prostori namijenjeni obavljaju uslužnih djelatnosti, sporta i rekreacije, ugostiteljstva, smještaja i turizma, kulture, umjetnosti i nauke, sajmovi i izložbi, te prostore iz djelatnosti medija, igara na sreću, vjerskog, političkog i građanskog okupljanja, kao i svaki povezani i drugi pripadajući zatvoreni prostor, kao što su hodnici, liftovi, stepeništa, predvorja, zajedničke

- prostorije, toaleti, čekaonice, kantine, pomoćni objekti, magacini, podrumi, garaže;
- 23) **Javni skup** je svako organizirano okupljanje građana koje se održava na za to prikladnom prostoru.
 - 24) **Radno mjesto** je svaki prostor koji služi za obavljanje poslova i može biti natkriven, polunatkriven, u potpunosti ili djelomično ograđen, bez obzira na vrstu materijala od kojeg je sagrađen kao i svaki povezani i drugi pripadajući javni zatvoreni prostor;
 - 25) **Sredstvo javnog prevoza** je svako prevozno sredstvo bez obzira na oblik vlasništva kojim se uz naplatu ili drugu vrstu naknade obavlja cestovni, željeznički, zračni i vodeni prevoz putnika, uključujući žičare;
 - 26) **Sredstvo privatnog prevoza** je svako prevozno sredstvo u privatnom vlasništvu kojim se obavlja cestovni i vodeni prevoz;
 - 27) **Katran** je suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima, čiji se spojevi povezuju sa nastankom više oblika raka;
 - 28) **Nikotin** je nikotinski alkaloid koji se nalazi u duhanu;
 - 29) **Ugljični monoksid** je produkt koji nastaje sagorijevanjem duhana;
 - 30) **Sastojak** je duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili ostalom proizvodu, uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;
 - 31) **Svojevna aroma** je jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tokom konzumacije duhanskog proizvoda;
 - 32) **Pušenje** je radnja koja dovodi do sagorijevanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, kojom se stvara dim koji se oslobađa direktno u zrak i udiše ga osoba koja izvršava ove radnje;
 - 33) **Posredno ili pasivno pušenje** je izloženost dimu koji dolazi iz gorućeg kraja cigarete ili nekog drugog proizvoda za pušenje, najčešće u kombinaciji sa dimom koji izdahne pušač;
 - 34) **Štetna posljedica pušenja** je naučno dokazana pojava oštećenja zdravlja i bolesti koje skraćuju život pušača i nepušača;
 - 35) **Upotreba** je pušenje i svi ostali načini i vrste korištenja duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
 - 36) **Sukob interesa** je sukob između službenih dužnosti i privatnih interesa lica koje nosi javni položaj, ili kandidata za javni položaj, koji ima odgovornost za kontrolu duhana i koji se može povezati sa njegovim interesima, ili interesima njegovih srodnika;
 - 37) **Zdravstveno upozorenje** je upozorenje koje ukazuje na štetne efekte duhanskih proizvoda po zdravlje ljudi ili na druge nepoželjne posljedice njihove upotrebe, uključujući tekstualna upozorenja, kombinovana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke;
 - 38) **Kombinovano zdravstveno upozorenje** je zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i pripadajuće fotografije ili ilustracije;
 - 39) **Zbirno pakovanje** je bilo koje pakovanje u kojem su duhanski ili srodni proizvodi za pušenje stavljeni na tržište i koje obuhvaća jednu ili više zapakovanih jedinica s tim da se prozirni omoti ne smatraju zbirnim pakovanjem;

- 40) **Pojedinačno pakovanje** je najmanje samostalno pakovanje duhanskog ili srodnog proizvoda za pušenje koje se stavlja na tržište;
- 41) **Lice** je svako fizičko, pravno lice, kao i svi poslovni subjekti;
- 42) **Nosilac javnog položaja** je službeno lice, službeni predstavnik, savjetnik, inspektor, policijski zvaničnik, carinski zvaničnik, ili vladin službenik izabran na centralnom ili lokalnom nivou upravljanja;
- 43) **Prodavac** je svako lice koje prodaje na malo, veliko, izvozi i uvozi duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- 44) **Reklamiranje i promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je svaka aktivnost s ciljem, efektom ili očekujućim efektom promocije duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili upotrebe tih proizvoda na direktan ili indirektan način;
- 45) **Direktna promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je izlaganje pojedinačnih pakovanja cigareta i ostalih proizvoda za pušenje na vidljivim prodajnim mjestima, bilo koje vrste, gdje se prodaju ti proizvodi;
- 46) **Indirektna promocija duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je:
- organizacija događaja na kojima se ističu naziv, logotip ili druge vizuelne karakteristike koje podsjećaju na pojedine duhanske i ostale proizvode za pušenje;
 - prikazivanje logotipa i drugih znakova za označavanje tih proizvoda na predmetima koji u smislu ovoga zakona nisu duhanski proizvodi;
 - besplatna ponuda duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima;
- 47) **Sponzorstvo** je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 48) **Donacije od strane duhanske industrije** – svaki oblik finansijske ili materijalne podrške javnim ustanovama, organizacijama, sredstvima medija ili pojedincima s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 49) **Industrija duhana** su proizvođač, prodavci na veliko i uvoznici duhanskih proizvoda.

Član 3.

(Principi Zakona)

Za ostvarenje cilja iz člana 1. ovog zakona organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) rukovode se međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje, i to sljedećim principima:

- a) pravo svakog građanina na zdravlje;
- b) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji na čist vazduh jer svi, a posebno djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od uticaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- c) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- d) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se kroz multisektorsku saradnju utvrdi strategija i mjere radi promoviranja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

- e) sinhronizovana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- f) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- g) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se odnosi sa duhanskom industrijom regulišu na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprečavanja privilegovanog tretmana duhanske industrije.

Član 4.

(Zabrana diskriminacije)

- (1) Zabranjuje se svaki vid diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona.
- (2) Izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na osnovu ovog zakona, obuhvataju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

POGLAVLJE II. - ZABRANA PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Član 5.

(Zabrana pušenja)

- (1) Zabranjuje se upotreba svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu.
- (2) Zabranjuje se upotreba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe.

Član 6.

(Osiguranje provedbe zabrane pušenja)

- (1) Provođenje zabrane pušenja obavezni su osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz člana 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno (u daljem tekstu zakona: vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta).
- (2) U mjestima i prostorima iz člana 5. ovog zakona gdje je pušenje zabranjeno (u daljem tekstu: mjesta i prostori gdje je pušenje zabranjeno) moraju biti postavljene vizuelne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranju.
- (3) U mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno, ne smiju biti postavljene pepeljare ili druge posude koje mogu služiti za odlaganje pepela.

(4) U slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je lice:

- a) opomenuti;
- b) uskratiti uslugu;
- c) zatražiti od lica da napusti prostor.

(5) U slučaju da lice iz stava (4) ovog člana ne ispoštuje zabranu pušenja i nakon što vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno postupi po ovlaštenju iz stava (4) tač. od a) do c) ovog člana, vlasnik odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je kontaktirati nadležni organ.

POGLAVLJE III. - IZUZECI OD ZABRANE PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Član 7.

(Izuzetak od zabrane pušenja)

(1) Pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim licima, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem.

(2) Odluku o dozvoli pušenja u smislu stava (1) ovog člana donosi direktor ili drugo odgovorno lice zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača.

(3) U posebno određenim prostorijama ili ograđenim prostorima za pušenje u ustanovama iz stava (1) ovog člana mora biti osigurana zaštita nepušača od izloženosti duhanskom dimu, putem osiguranja potpune fizičke odvojenosti prostora za pušenje i uz adekvatne ventilacione sisteme. Površina prostora i prostorije za pušenje u odnosu na veličinu objekta, određuje se pravilnikom ustanove. U ovim prostorijama zabranjeno je služiti hranu.

(4) U prostorijama i prostorima za pušenje u ustanovama iz stava (1) ovog člana moraju biti postavljena jasno vidljiva upozorenja koja se sastoje od grafičkog znaka dozvole pušenja i teksta koji glasi: „Prostor za pušenje. Pušenje je štetno za vaše zdravlje“.

(5) Federalni ministar zdravstva (u daljem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja utvrđenih ovim članom.

POGLAVLJE IV. - TESTIRANJE I IZVJEŠTAVANJE O DUHANSKIM PROIZVODIMA

Član 8.

(Zabrana proizvodnje i prometa)

- (1) Zabranjuje se proizvodnja i promet cigareta koje sadrže sastojke sa više od:
 - a) deset (10) mg katrana po jednoj cigareti,
 - b) jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti,
 - c) deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti.
- (2) Uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u stavu (1) ovog člana, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje.
- (3) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive:
 - a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdravlju ili da je manje opasan za zdravlje;
 - b) kofein, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću;
 - c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije;
 - d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje nikotina na usta ili nos;
 - e) aditive koji imaju CMR (kancerogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.
- (4) Zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakovanja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.

Član 9.

(Testiranje duhanskih proizvoda)

- (1) Svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije obavezno se testiraju.
- (2) Troškove testiranja pri uvozu proizvoda na tržište Federacije, kao i troškove obaveznog godišnjeg testiranja za provjeru količine katrana, nikotina i ugljen monoksida u cigaretama snosi uvoznik robe, odnosno proizvođač.
- (3) Testiranja za katran, nikotin i ugljen monoksid za cigarete vrše se u akreditovanim laboratorijama najmanje jednom godišnje.
- (4) Akreditovani laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu ili pod direktnim ili indirektnim upravljanjem duhanske industrije.
- (5) Mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja se na osnovu ISO standarda:
 - a) za katran ISO 4387,
 - b) za nikotin ISO 10315,
 - c) za ugljen monoksid ISO 8454.

(6) Tačnost oznaka na svakom pojedinačnom pakovanju cigareta provjerava se za katran i nikotin u skladu sa ISO standardom 8243.

(7) Proizvođač ili uvoznik proizvoda duhana obavezan je podnositi rezultate godišnjih testiranja, te svaku eventualnu promjenu Federalnom ministarstvu zdravlja (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 10.

(Dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici cigareta obavezni su najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu Ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta.

(2) Spisak iz stava (1) ovog člana obavezno sadrži obrazloženje o uključivanju sastojaka u duhanskim proizvodima i kategoriju sastojaka.

(3) Uz spisak iz stava (1) ovog člana obavezno se prilažu toksikološki podaci od proizvođača ili uvoznika za sastojke duhanskih proizvoda u zapaljenom i nezapaljenom stanju, pozivajući se na njihove efekte po zdravlje i osobine koje prouzrokuju zavisnost.

(4) Spisak svih sastojaka po količini, vrsti i tipu dostavlja se za svaki duhanski proizvod koji iz proizvodnje izlazi kao samostalni duhanski proizvod namijenjen tržištu kao i za svaki duhanski proizvod koji se uveze na tržište Federacije.

(5) Ministarstvo, u saradnji sa Zavodom za javno zdravlje Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federalni zavod za javno zdravlje), jednom godišnje, putem internet stranice, informira javnost o podacima iz stava (3) ovog člana uz obavezu zaštite podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Član 11.

(Obavještenje o novim duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti Ministarstvu obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.

(2) Obavještenje iz stava (1) ovog člana podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.

Član 12.

(Sadržaj obavještenja)

(1) Obavještenje iz člana 11. ovog zakona obavezno sadrži:

- a) detaljan opis novog proizvoda;
- b) uputstvo za njegovu upotrebu;
- c) podatke o sastojcima i emisijama u skladu s čl. 9. i 10. ovoga zakona.

(2) Uz obavještenje iz člana 11. ovog zakona, proizvođači i uvoznici obavezno dostavljaju:

- a) dostupne naučne studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, posebno s obzirom na njegove sastojke i emisije;
- b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih grupa, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;
- c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane efekte na prestanak upotrebe duhana, te očekivane efekte na započinjanje upotrebe duhana i predviđena shvaćanja potrošača.

(3) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stava (2) ovog člana obavijestiti Ministarstvo.

(4) Novi duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje stavljeni na tržište moraju u potpunosti ispunjavati uvjete iz ovoga zakona.

POGLAVLJE V. - PAKOVANJE I OZNAČAVANJE DUHANSKIH PROIZVODA

Član 13.

(Jedinstvena identifikacijska oznaka)

(1) Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora da sadrži Jedinstvenu identifikacijsku oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

(2) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora biti odštampana ili pričvršćena na način da je nije moguće ukloniti ili izbrisati, i ne smije biti skrivena ili prekinuta na bilo koji način.

(3) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora sadržavati:

- a) datum i mjesto proizvodnje;
- b) proizvodni subjekat;
- c) mašine korištene za proizvodnju duhanskog proizvoda;
- d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje;
- e) opis proizvoda;
- f) predviđeno tržište za maloprodaju;
- g) predviđene transportne rute;
- h) uvoznika u Federaciju, ukoliko je to primjenjivo;
- i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena skladišta, kao i datuma transporta, odredišta, mjesta polaska i primaoca;
- j) identitet svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i
- k) broj računa, broj narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.

Član 14.

(Podaci na pojedinačnim pakovanjima)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora sadržavati sljedeće podatke:
- a) naziv i adresu proizvođača i uvoznika;
 - b) broj jedinica u pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, te
 - c) naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakovanje.
- (2) Obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina vrše proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina.

Član 15.

(Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)

- (1) Sva pakovanja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.
- (2) Zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost upotrebe duhanskih proizvoda iz stava (1) ovog člana uključuju:
- a) opća upozorenja;
 - b) dodatna upozorenja;
 - c) kombinovana upozorenja; i
 - d) informativne poruke.
- (3) Kombinovana upozorenja iz stava (2) tačke c) ovog člana sastoje se od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja.
- (4) Zdravstvena upozorenja na pojedinačnim pakovanjima i svim zbirnim pakovanjima moraju biti otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti ili izbrisati i moraju biti u potpunosti vidljiva. Zdravstvena upozorenja ne smiju biti djelomično ili u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim oznakama, oznakama cijene, sigurnosnim oznakama ili drugim elementima.
- (5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakovanjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakovanja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentarisati, parafrazirati niti se na njih smije referisati.
- (6) Na pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da se takve naljepnice ne mogu ukloniti.
- (7) Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem pojedinačnog pakovanja, osim na pakovanjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja, kao što su telefonski brojevi i/ili internet stranice namijenjene informiranju potrošača o programima pomoći licima koja žele prestati pušiti. Na pakovanjima u obliku kutije

sa zglobnim poklopcem opće upozorenje se stavlja i na unutrašnjost gornje površine koja je vidljiva nakon otvaranja pakovanja.

(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju.

(9) Ministar donosi podzakonski akt o označavanju pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a što podrazumijeva sadržaj i izgled zdravstvenih upozorenja, tekst i dimenzije zdravstvenih upozorenja iz st. (2) i (3) ovog člana, upotrebu fotografija ili odgovarajućih ilustracija i način njihovog štampanja, termine za rotaciju navedenih oznaka na svim vrstama duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bezdimnih duhanskih proizvoda i elektronskih cigareta, te druge podatke neophodne za sigurno označavanje.

Član 16.

(Predstavljanje proizvoda)

(1) Označavanje pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja:

- a) promovišu duhanski proizvod ili potiču na njegovu upotrebu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;
- b) sugerišu da je određeni duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastojaka dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;
- c) upućuju na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost;
- d) nalikuju na hranu ili kozmetički proizvod;
- e) sugerišu da određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradivost ili druge prednosti za okoliš.

(2) Na zbirnim i pojedinačnim pakovanjima duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje zabranjeno je korištenje termina:

- a) "light";
 - b) "super light";
 - c) "ultra light";
 - d) "slim";
 - e) "full flavour";
 - f) "ekstra";
 - g) "ultra";
- i sličnih termina.

(3) Pojedinačna pakovanja kao ni zbirna pakovanja ne smiju sugerisati ekonomske prednosti uključivanjem štampanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda „dva za jedan“ ili drugih sličnih ponuda.

(4) Zabranjeni elementi i obilježja iz st. (1) i (2) ovog člana podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.

Član 17.

(Izgled i sadržaj pojedinačnih pakovanja)

(1) Pojedinačna pakovanja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta.

(2) Pojedinačna pakovanja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

(3) Pojedinačno pakovanje cigareta može biti od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jednom otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakovanja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za zadnju stranu pojedinačnog pakovanja.

POGLAVLJE VI. - ELEKTRONSKE CIGARETE I BILJNI PROIZVODI ZA PUŠENJE

Član 18.

(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)

(1) Za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definisano ovim zakonom.

(2) Proizvođači i uvoznici elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje podnose obavještenje Ministarstvu o svim takvim proizvodima, kao i o svim značajnijim izmjenama takvih proizvoda, koje namjeravaju staviti na tržište.

(3) Obavijest se podnosi u elektronskom i pisanom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište i sadrži:

- a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovornog lica, odnosno uvoznika;
- b) popis svih sastojaka sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;
- c) toksikološke podatke o sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući zagrijani proizvod, a koji se osobito odnose na njihove efekte na zdravlje potrošača kad se udišu i na sve efekte stvaranja ovisnosti;
- d) opis sastavnih dijelova proizvoda uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizme za otvaranje i punjenje elektronske cigarete ili posudu za punjenje;
- e) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom upotrebe u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;
- f) izjavu da proizvođač, odnosno uvoznik snose punu odgovornost za količinu i sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima.

(4) Uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište su:

- a) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati više od 20 mg/ml nikotina;
- b) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati aditive navedene u članu 8. stav (3) ovog zakona;
- c) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin smiju se koristiti samo sastojci visoke čistoće;
- d) elektronske cigarete moraju oslobađati doze nikotina u ujednačenim nivoima.

(5) Ispunjenje uvjeta iz stava (4) ovog člana kontroliše akreditovana laboratorija.

(6) Troškove obavezne laboratorijske kontrole novog duhanskog ili proizvoda za pušenje koji se stavlja na tržište snosi proizvođač, odnosno uvoznik proizvoda.

Član 19.

(Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa sljedećim podacima:
- a) uputstvo za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se upotreba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;
 - b) kontraindikacije;
 - c) upozorenje za posebne rizične grupe;
 - d) moguće štetne efekte; i
 - e) podatke o stvaranju ovisnosti i toksičnosti, kao i
 - f) podatke za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravnog ili fizičkog lica za kontakt.
- (2) Ministarstvo može od proizvođača, odnosno uvoznika, zatražiti i dodatne informacije o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim efektima elektronskih cigareta i posuda za punjenje tih proizvoda.

Član 20.

(Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)

- (1) Svako pojedinačno pakovanje i sva zbirna pakovanja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.
- (2) Opća zdravstva upozorenja:
- a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja;
 - b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja.

POGLAVLJE VII. - ZABRANA REKLAMIRANJA, PROMOCIJE I SPONZORISANJA DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 21.

(Zabrana reklamiranja)

Zabranjeno je:

- a) direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;
- c) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);
- d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizuelnim ili audio-vizuelnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu reklamiranja i promoviranja:
 1. u printanim medijima (novine, katalogi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoji, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi);
 2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizuelnim medijima/elektronskim medijima;
 3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igrama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel);
 4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično;
 5. na fasadama stambenih objekata;
 6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača;
- e) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije ugostiteljskim objektima u zamjenu za izgradnju ili adaptaciju prostora za promociju duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, uključujući opremanje ugostiteljskih objekata tendama, suncobranama i sličnim promotivnim materijalom;
- f) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u setu s drugom robom i uslugama;
- g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tokom istraživanja tržišta i degustacije;
- h) vršiti razmjenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje za drugi duhanski proizvod ili drugu robu, radove i usluge;
- i) s ciljem pribavljanja robe, radova i usluga upotrebljavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- j) nuditi ili davati bonus, premiju, poklon, novac ili nuditi povrat novca za kupovinu ili upotrebu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, te davati popust na cijenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda na bilo koji način, uključujući izdavanje kupona i bonova;
- k) omogućavati učešće u nagradnoj igri, lutriji, takmičenju ili događaju, koji su direktno ili indirektno vezani za duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje, koja se uvjetuju kupovinom ili upotrebom duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
- l) reklamirati proizvode koji svojim oblikom, nazivom ili namjenom neposredno podstiču potrošnju proizvoda za pušenje, a koji se ne smatraju duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje;

- m) distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje bez naknade, uključujući poklone od subjekata koji ih proizvode, uvoze ili njima trguju, kao i od drugih subjekata duhanske industrije;
- n) upotrebljavati duhanske i ostale proizvode za pušenje prilikom javnih nastupa i prikazivati lica koja puše na televiziji, s izuzetkom filmskog programa i umjetničkih djela; i
- o) reklamirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem Interneta.

Član 22.

(Obavještenja koja ne predstavljaju reklamiranje)

Izuzetno od odredbi člana 21. ovog zakona reklamiranje ne obuhvata:

- a) obavještenja za dobijene nagrade i druga javna priznanja za kvalitet proizvoda, koji su postignuti tokom proizvodnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, ali bez navođenja naziva proizvoda od proizvođača i uvoznika tih proizvoda putem medija;
- b) obavještenja tokom održavanja specijalizovanih sajmova i izložbi u prostoru sajma ili izložbe, u vrijeme prezentacije novih proizvoda, koji se organizuju u zatvorenim prostorima;
- c) obavještenja o kvaliteti i druge karakteristike duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje objavljena u stručnim knjigama, časopisima i drugim stručnim izdanjima koja su posebno namijenjena za proizvođače i uvoznike ovih proizvoda.
- d) isticanje riječi i izvedenica od riječi „duhan, duhanski proizvod i ostali proizvod za pušenje“ u nazivu proizvođača duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

POGLAVLJE VIII. - ZABRANE PRODAJE DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 23.

(Mjesta prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu.

(2) Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima.

(3) Zabranjeno je:

- a) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem automata za prodaju cigareta, sa polica supermarketu, samoposluga i sličnih prodavnica u kojim kupci mogu slobodno uzeti robu, kod uličnih prodavaca i na improviziranim nelegalnim mjestima prodaje;
- b) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem interneta;
- c) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima i dvorištima zdravstvenih objekata i dvorišta za sportske i kulturne aktivnosti;
- d) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima koji su od ulaznih vrata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova udaljeni u radijusu manjem od 100 m;

e) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje na pijacama i drugim improviziranim nelegalnim mjestima prodaje.

(4) Zabranjena je prodaja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje koji nisu u originalnom pakovanju proizvođača ili uvoznika.

(5) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje mogu se prodavati samo u zatvorenim pakovanjima.

Član 24.

(Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakovanjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi.

(2) Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima.

(3) Duhan, duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje se ne smiju razmjenjivati, prodavati ili poklanjati u aranžmanu u kojem su kombinovani ili nisu vizuelno odvojeni od ostalih proizvoda.

(4) Zabranjena je prodaja proizvoda koji nisu duhanski, ali imaju naziv proizvođača duhana, ili naziv bilo koje vrste duhana ili znaka raspoznavanja, amblema, ili sličnim znakovima koji asociraju na duhanske proizvode.

(5) Zabranjena je prodaja duhana za oralnu upotrebu i njegovo stavljanje na tržište.

(6) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom.

POGLAVLJE IX. - SPREČAVANJE PRISTUPA MALOLJETNIH LICA DUHANSKIM PROIZVODIMA I OSTALIM PROIZVODIMA ZA PUŠENJE

Član 25.

(Sprečavanje pristupa maloljetnim licima duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati i poklanjati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje licima mlađim od 18 godina.

(2) Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina.

(3) Prodavac može zatražiti da lice, za koje smatra da je mlađe od 18 godina, odgovarajućom ispravom dokaže punoljetnost. Ako lice odbije dokazati punoljetstvo

odgovarajućom ispravom, prodavac je obavezan uskratiti prodaju traženog duhanskog ili drugog proizvoda za pušenje.

(4) Licima mlađim od 18 godina zabranjeno je da prodaju ili poklanjaju duhan, duhanske proizvode, kao i ostale proizvode za pušenje koji ih mogu podstaknuti na pušenje.

(5) Zabranjena je prodaja slatkiša, igrački i drugih proizvoda namijenjenih djeci, a koji imaju oblik bilo koje vrste duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili slikovno (crtežom) upućuju na pušenje.

(6) U cilju sprječavanja pristupa maloljetnih lica duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje Ministarstvo može poduzimati i dodatne regulatorne mjere.

POGLAVLJE X. - EDUKACIJA, INFORMISANJE I JAČANJE JAVNE SVIJESTI

Član 26.

(Aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama)

(1) Nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u saradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji (u daljem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obavezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje.

(2) Sve vaspitno-obrazovne ustanove obavezne su na vidno mjesto istaknuti postere i druge promotivne materijale i vizuelne grafikone sa tekstom i slikom koji ukazuju na zabranu upotrebe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Član 27.

(Jačanje javne svijesti i informisanje)

(1) Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obavezni preduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istovremeno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

(2) Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stava (1) ovog člana, emitiraju utvrđeni sadržaj programa.

POGLAVLJE XI. - STRATEŠKI PROGRAM ZA KONTROLU UPOTREBE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 28.

(Strateški program za kontrolu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije) donosi Strateški, multisektorski program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji, očuvanja i unaprjeđenja

zdravlja, otkrivanja i suzbijanja faktora rizika za nastanak oboljenja, te sticanja znanja i navika o zdravom načinu života.

(2) Strateški program donosi se za period od pet godina.

(3) Nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

(4) Sredstva za provođenje Strateškog programa osiguravaju se iz budžeta Vlade Federacije, odnosno budžeta nadležnih ministarstva, kao i drugih izvora shodno nosiocima aktivnosti definisanim u Strateškom programu, a u skladu sa programskim potrebama i zavisno od finansijskih mogućnosti nosioca aktivnosti.

POGLAVLJE XII. - FEDERALNA KOMISIJA ZA KONTROLU UPOTREBE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Član 29.

(Federalna komisija za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalnu komisiju za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalna komisija).

(2) Federalna komisija iz stava (1) ovog člana ima 11 članova, i sastoji se od predstavnika:

- a) Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta,
- b) Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- c) Federalnog ministarstva okoliša i turizma,
- d) Federalnog ministarstva trgovine,
- e) Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke/Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti,
- f) Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova/Federalnog ministarstva unutarnjih poslova,
- g) Federalnog ministarstva finansija/Federalnog ministarstva financija,
- h) Federalne uprave za inspekcijske poslove,
- i) Federalnog ministarstva zdravstva,
- j) predstavnik sektora civilnog društva, i to iz nevladinih organizacija koje se bave oblašću prevencije zaštite od pušenja i upotrebe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, i
- k) federalni koordinator za kontrolu duhana.

(3) Prilikom imenovanja Federalne komisije vodi se računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba spola.

(4) Postupak izbora i imenovanja novih članova Federalne komisije, zbog zamjene ili ostavke dotadašnjih članova, istovjetan je postupku i načinu izbora i imenovanja članova koji se zamjenjuju.

(5) Stalni član Federalne komisije za kontrolu duhana je, po funkciji koju obavlja, federalni koordinator za kontrolu duhana, koji se bira na osnovu propisa o zdravstvenoj zaštiti, te ne podliježe procesu imenovanja propisanom za ostale članove Federalne komisije.

(6) Federalna komisija može u svoj rad uključivati, po potrebi, predstavnike institucija, kao i nevladinih organizacija, te stručna lica iz akademske i istraživačke zajednice iz oblasti koje su od značaja za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(7) Mandat članova Federalne komisije traje četiri godine.

(8) Federalna komisija donosi Poslovnik o radu i za svoj rad odgovara Vladi Federacije.

(9) Federalna komisija podnosi Vladi Federacije svoj izvještaj o radu jednom godišnje, i to najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu.

Član 30.

(Nadležnosti Federalne komisije)

Federalna komisija nadležna je da:

- a) prati pojavnost pušenja, proučava i zajedno sa drugim nadležnim tijelima predlaže mjere i aktivnosti za smanjenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, uključujući i programe odvikavanja od pušenja;
- b) predlaže i organizira izdavanje publikacija radi promocije zdravog načina života;
- c) predlaže programe odvikavanja od pušenja;
- d) predlaže i prati provedbu Strateškog programa;
- e) saraduje s međunarodnim tijelima koja prate problematiku kontrole duhana;
- f) sudjeluje u pripremi izvještaja o učestalosti navika pušenja i rezultatima trajnih preventivnih akcija;
- g) saraduje s vladinim i nevladinim organizacijama i udruženjima, i
- h) obavlja i druge poslove u skladu sa ovim zakonom i drugim povezanim propisima koji se odnose na osnovne zadatke Federalne komisije.

POGLAVLJE XIII. - REGULISANJE ODNOSA IZMEĐU VLADE FEDERACIJE, OSTALIH ORGANA I INSTITUCIJA DRŽAVNE UPRAVE I INDUSTRIJE DUHANA

Član 31.

(Odnosi Vlade Federacije, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana)

(1) Odnosi između Vlade Federacije i ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana ograničeni su samo na one odnose potrebne za efektivno regulisanje industrije duhana i njenih proizvoda.

(2) Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informisati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa.

(3) Fabrike za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i firme za uvoz koje su u vlasništvu Vlade Federacije moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom.

(4) Vladi Federacije, organima i institucijama državne uprave, te javnim institucijama i političkim strankama, nije dozvoljeno:

- a) da prime dobrovoljni doprinos bilo koje vrste od predstavnika duhanske industrije, osim ako on ne proizilazi iz zakonske obaveze;
- b) da učestvuju u podršci, prilagođavanju ili prihvatanju sporazuma, memorandumu o razumijevanju, angažmana sa predstavnicima industrije duhana koji bi bili u suprotnosti legalno primjenjujućim mjerama kontrole duhana;
- c) da putem direktnog ili indirektnog angažmana uključe ili budu uključeni u inicijative, kampanje ili programe koje finansira duhanska industrija, uključujući i programe u vezi s kontrolom duhana ili promocijom javnog zdravlja;
- d) da pruže podršku ili privilegiju licu ili kompaniji koja se bavi bilo kojom fazom uvoza ili prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(5) Nosiocu javnog položaja i kandidatu za vršenje javne funkcije nije dozvoljeno i smatra se da je u sukobu interesa ako:

- a) prima doprinose, poklone ili privilegije od predstavnika duhanske industrije, ili je
- b) na drugi način uključen u rad takvih društava.

POGLAVLJE XIV. - NADZOR NAD PROVEDBOM ZAKONA

Član 32.

(Organi nadzora nad provedbom Zakona)

(1) Nadzor nad primjenom ovog zakona obavljaju Federalna uprava za inspeksijske poslove putem nadležnih federalnih inspektora i kantonalni organi za inspeksijske poslove, putem nadležnih kantonalnih inspektora, i to:

- a) kantonalni sanitarni inspektori nad primjenom člana 5. stav (1) ovog zakona i člana 6. st. (4) i (5) ovog zakona;
- b) federalni i kantonalni zdravstveni inspektori nad primjenom člana 7. st. (4) i (5) ovog zakona i člana 9. stav (7) ovog zakona;
- c) federalni i kantonalni tržišni inspektori nad primjenom člana 8. ovog zakona, člana 9. st. (1), (5) i (6) ovog zakona i nad primjenom čl. 13. do 25. ovog zakona;
- d) kantonalni prosvjetni inspektori nad primjenom člana 26. ovog zakona.

(2) Nadležna ministarstva unutrašnjih poslova obavljaju nadzor nad primjenom ovog zakona, i to:

1. nad primjenom člana 5. stav (2). ovog zakona;

2. nad primjenom zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na javnim skupovima i nad poštivanjem zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na svim javnim mjestima, a u smislu člana 39. ovog zakona.

(3) Organi iz st. (1) i (2) ovog člana međusobno sarađuju, dostavljaju obavještenja o poduzetim mjerama, pružaju neposrednu pomoć jedni drugima i poduzimaju zajedničke mjere i aktivnosti neophodne za provođenje nadzora zabrane pušenja.

Član 33. **(Ovlasti inspektora)**

U vršenju inspekcijskog nadzora iz člana 32. ovog zakona, inspektor je, u okviru svog djelokruga, ovlašten:

- a) da zabrani upotrebu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, u skladu s odredbama ovog zakona;
- b) da zabrani proizvodnju i promet i naredi uništavanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, čiji sastav, pakovanje i oznake ne odgovaraju zahtjevima propisanim ovim zakonom i podzakonskim aktima donesenim na osnovu ovog zakona;
- c) da naredi testiranje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u akreditovanoj laboratoriji u skladu sa ISO standardima;
- d) da naredi proizvođaču i uvozniku cigareta dostavljanje spiska svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu cigareta, sa toksikološkim podacima o sastojcima i obavještenje o svakoj promjeni sastava;
- e) da naredi proizvođaču i uvozniku elektronskih cigareta obavješćavanje ministarstva o proizvodnji odnosno uvozu elektronskih cigareta, sa dostavljanjem podataka iz člana 18. ovog zakona;
- f) da naredi proizvođaču i uvozniku biljnih proizvoda za pušenje da nadležnom organu dostavi popis svih sastojaka i njihovih količina po robnoj marki i tipu biljnog proizvoda za pušenje;
- g) da zabrani reklamiranje, promociju, sponzorisanje i poklanjanje u komercijalne svrhe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i prikazivanje na televiziji lica koja upotrebljavaju duhanske proizvode;
- h) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje putem Interneta, u objektima i dvorištima zdravstvenih i vaspitno-obrazovnih ustanova, objektima i dvorištima za sportske aktivnosti, rekreaciju i kulturu, na uličnim i pijačnim tezgama;
- i) da zabrani postavljanje automata za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- j) da zabrani izlaganje i prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje na način da su vidljivi za kupca;
- k) da zabrani prodaju i poklanjanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u setu s drugim proizvodima;
- l) da zabrani proizvodnju i promet duhana za oralnu upotrebu;
- m) da zabrani angažovanje lica mlađih od 18 godina za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- n) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina;
- o) da, na prodajnim mjestima, naredi postavljanje upozorenja o zabrani prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina;

- p) zabrani prodaju i naredi uništavanje slatkiša, igračaka i drugih proizvoda namijenjenih djeci, koji svojim oblikom podsjećaju na duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- q) da naredi vaspitno-obrazovnim ustanovama i sportskim organizacijama da se na vidna mjesta postave posteri i drugi promotivni materijali i vizuelni grafikoni s tekstem i slikom koji ukazuju na zabranu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Član 34.

(Primjena relevantnih propisa)

Na rad nadležnih inspekcija Federalne i kantonalne uprave za inspeksijske poslove u pogledu vođenja inspeksijskog nadzora, shodno se primjenjuju odredbe propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

POGLAVLJE XV. - KAZNE NE ODREDBE

Član 35.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 5., 6. i 7. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje ne zabrani upotrebu duhanskih proizvoda u skladu s članom 5. stav (1) ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje, suprotno članu 7. st. (3) i (4) ovog zakona ne odredi posebnu prostoriju za pušenje.
- (4) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (3) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.
- (5) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta u kojem je pušenje zabranjeno koji propusti izvršiti radnje propisane članom 6. stav (4) i (5) ovog zakona.

Član 36.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 8. i 9, kao i čl. od 13. do 21. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM do 15.000 KM kaznit će se za prekršaj privredno društvo i drugo pravno lice koje se bavi proizvodnjom, uvozom i prometom duhanskih proizvoda ako ne istakne podatke, odnosno prodaje duhanske proizvode suprotno čl. 8. i 9. ovog zakona, kao i čl. od 13. do 20. ovog zakona i krši odredbe člana 21. ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 3000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 10. 000 KM za prekršaj iz stava (1) tačka b) ovog člana kaznit će se odgovorno lice u organu uprave.

(4) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 37.

(Novčane kazne za prekršaj iz člana 23. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje prodaje duhanske proizvode suprotno odredbama člana 23. st. (4) i (5) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 250 KM do 1000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 38.

(Kazne za prekršaj iz čl. 23, 24, 25. i 26. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice koje postupi suprotno odredbama člana 23. st. (1), (2) i (3), čl. 24 i 25., kao i člana 26. stav (2) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se fizičko lice registrovano kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Član 39.

(Ostale kazne)

- (1) Novčanom kaznom od 100 KM kaznit će se za prekršaj fizičko lice koje:
- a) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u zatvorenim javnim prostorima, javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu, suprotno članu 5. ovog zakona;
 - b) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalazi maloljetno lice ili više njih.

(2) Novčanu kaznu iz st. (1) i (2) ovog člana naplaćuje policijski službenik koji obavlja nadzor, u formi prekršajnog naloga.

Član 40.

(Prekršajni nalog)

U slučaju da nadležni inspektor utvrdi da se duhan i ostali proizvodi za pušenje prodaju i poklanjaju suprotno odredbama čl. 23. do 25. ovog zakona, izdaje prekršajni nalog kojim će, osim novčane kazne u skladu sa ovim Zakonom i Zakonom o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, izreći i zaštitnu mjeru oduzimanja predmeta i zaštitnu mjeru zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

POGLAVLJE XVI. - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 41.

(Početak primjene propisa)

- (1) Obaveze za fizička lica nastupaju s danom stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Ustanove, preduzeća i druga pravna lica dužni su svoja akta uskladiti s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (3) Industrija duhana obavezna je svoj rad i poslovanje uskladiti s odredbama ovoga zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (4) Pravna lica, u čijim objektima postoje izuzeci od zabrane pušenja u skladu sa ovim zakonom, bilo da su u njihovom vlasništvu ili su im dati na korištenje, dužni su uskladiti svoj rad s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu provedbenog propisa koji se donosi na osnovu člana 7. ovog zakona.
- (5) Kazne za lica iz st. (1) do (4) ovog člana propisane ovim zakonom počet će se naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Član 42.

(Donošenje podzakonskih akata)

- (1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar će donijeti provedbene propise na osnovu ovog zakona kojima se regulira sljedeće:
 - a) uvjeti za posebne prostorije za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja, iz člana 7. ovog zakona,
 - b) označavanje pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, iz člana 15. ovog zakona.
- (2) Do donošenja podzakonskog akta iz tačke b) stava (1) ovog člana primjenjivat će se Pravilnik o označavanju pakovanja duhanskih prerađevina ("Službene novine Federacije BiH", broj 57/11).
- (3) Duhanski proizvodi koji nisu označeni u skladu sa propisom iz člana 15. ovog zakona, odnosno podzakonskim aktom iz tačke b) stava (1) ovog člana, mogu se nalaziti na tržištu Federacije do isteka roka od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 43.
(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11).

Član 44.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“.

OBRAZLOŽENJE ZAKONA O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPOTREBI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

I - USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u Poglavlju III član 2. pod b) i članu 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Prema navedenim odredbama predviđena je podijeljena nadležnost federalne vlasti i kantona u oblasti zdravstva, s tim da:

- federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti (član III 3. stav 3);
- kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone (član III 3. stav 4.);
- saglasno potrebama nadležnosti u oblasti zdravstva ostvaruju se od strane kantona koordinirano od federalne vlasti (član III 3. stav 1.), pri čemu federalna vlast uzima u obzir različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju (član III 3. stav 3.).

U skladu sa Poslovníkom o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10) obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Većina kantonalnih ministarstava zdravstva dostavila je pozitivno mišljenje na Prednacrt zakona. Jedan kanton je dao načelnu saglasnost i određene sugestije, a što je opisano u dijelu Obrazloženja pod nazivom „Mišljenja kantona“.

Nakon pribavljenih mišljenja kantona, Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke.

Po zaprimanju izjašnjenja svih navedenih subjekata, Prednacrt zakona se, zajedno sa Izjavom o usklađenosti i pratećim uporednim prikazima, upućuje Vladi Federacije BiH radi razmatranja i utvrđivanja.

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE

II.1. Javnozdravstveni aspekt

Ovisnost o duhanu (pušenje) je bolest koja ima štetne posljedice po zdravlje. Briga o zdravlju stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) stoga podrazumijeva djelovanje institucija u području kontrole

duhana, odnosno u području nadzora proizvodnje, prometa i upotrebe duhana. Naučno je dokazano da je pušenje uzročnik oboljenja koja mogu završiti smrtnim ishodom. Pušenje nije samo štetna navika ili nezdravi životni stil, nego vodeća bolest ovisnosti u svim populacionim grupama stanovništva. U Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti (MKB) toksični efekti nikotina su klasificirani kao „*Toksični efekti ostalih i nespecifičnih supstanci*“ označeni kategorijom T.65.2, dok po Dijagnostičko–statističkoj klasifikaciji oboljenja i poremećaja mentalnog zdravlja pušenje spada u kategoriju ovisnosti (305.10) i odvikavanja (292.0).^{1, 2}

Vlada Federacije BiH je prepoznala pušenje kao vodeću bolest ovisnosti koja ima štetne posljedice po zdravlje stanovnika i u skladu s tim preuzela obaveze koje za Bosnu i Hercegovinu proističu iz potpisivanja Okvirne konvencije o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije, međunarodnog sporazuma koji zemlje potpisnice obavezuje na donošenje sveobuhvatnih multisektorskih strategija za kontrolu duhana, kao i donošenje zakonodavnih mjera.

Pušenje je vodeća bolest ovisnosti u svim populacionim skupinama u Federaciji BiH,³ povezuje se sa većim dijelom vodećih uzroka smrtnosti u svijetu kao što su bolesti srca i krvnih sudova, posebno angina pectoris, srčani i moždani udar. Pušenje se povezuje i sa nastankom različitih oblika raka, naročito bronhija i pluća. Žene koje puše imaju poteškoća pri začeću ploda, dok upotreba duhana tokom trudnoće šteti zdravlju nerođenog djeteta.⁴ Posljedice ovako masovne bolesti ovisnosti odražavaju se indirektno na ekonomiju društva, u smislu smanjene radne sposobnosti i značajnih troškova liječenja. Po podacima Svjetske zdravstvene organizacije (u daljem tekstu: SZO) svake godine u svijetu od posljedica pušenja umire oko 6 miliona ljudi, sa prognozom da ukoliko na internacionalnom planu mehanizmi kontrole duhana ne budu efikasnije implementirani, u periodu do 2030. godine od posljedica pušenja godišnje će umirati do 8 miliona ljudi širom svijeta. U Evropskom regionu SZO godišnje umire oko 1.6 miliona ljudi od oboljenja koja se povezuju sa pušenjem.^{5, 6}

Podaci SZO iz 2013 god., naprimjer, bilježe 21% stalnih pušača među odraslom populacijom, u odnosu na 23% u 2007. god. Preko 80% pušača u svijetu dolazi iz nerazvijenih i zemalja u razvoju, u kojima troškovi oboljevanja i smrtnosti usljed pušenja značajno opterećuju već limitirane budžete unutar zdravstvenih sektora. Prosječna prevalenca pušenja kod odraslih u Evropskom regionu iznosi 28%, što je iznad svih drugih regiona SZO.⁷

Globalna smrtnost od oko 36 miliona godišnje usljed hroničnih nezaraznih oboljenja, posebno malignih neoplazmi, bolesti srca i krvnih sudova, dijabetesa i

¹ International Classification of Diseases ICD-10, <http://www.who.int/classifications>

² Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM, <http://psychiatr.org>

³ *Pušenje kao vodeća bolest ovisnosti na globalnom planu – Dr. Aida Ramić-Čatak*, Koordinator za kontrolu duhana Federacije BiH, članak dostupan na web stranici Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine - <http://www.zzjfbih.ba/>

⁴ http://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/index.htm

⁵ *WHO Report on the Global Tobacco epidemic*, 2015, World Health Organization 2015, <http://www.who.int/tobacco>

⁶ *Tobacco facts sheet no 339*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int>

⁷ *European Tobacco Control Status Report 2014*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int>

hronične opstruktivne bolesti, povezanih sa pušenjem, između ostalih faktora rizika, predstavlja argument zbog čega je reduciranje prevalencije pušenja za 30% jedan od devet globalnih ciljeva SZO u kontroli hroničnih nezaraznih oboljenja (NCD) do 2025.godine.^{8, 9}

Prestanak i odvikavanje od pušenja predstavlja značajan doprinos zdravlju pojedinca, porodice i zajednice. Prestanak pušenja doprinosi unaprjeđenju zdravlja stanovništva i reduciranju troškova uzrokovanih prijevremenom smrtnošću i oboljevanjem od oboljenja i stanja koja se direktno povezuju sa pušenjem.¹⁰

Istraživanja pokazuju da su efekti od prestanka pušenja evidentni u vrlo kratkom periodu. Prestankom pušenja za samo jednu godinu smanjuje se rizik od bolesti srca i krvnih sudova, a unutar dvije do pet godina rizik od oboljevanja je gotovo jednak kao kod nepušača. Nakon pet godina od prestanka pušenja za pola se umanjuje rizik od nastanka karcinoma usta, grla i jednjaka, a deset godina nakon prestanka pušenja, upola se smanjuje rizik od oboljevanja od karcinoma pluća i bronha.^{11, 12}

Stupanje na snagu dokumenta SZO, Okvirne Konvencije o kontroli duhana (FCTC WHO), 2005.godine predstavlja historijsku prekretnicu za kontrolu duhana na globalnom planu. Ovaj dokument koji je prihvatilo i ratificiralo 180 zemalja članica SZO, što predstavlja više od 90% svjetske populacije, predstavlja jednu od najuspješnijih i najbolje prihvaćenih konvencija u historiji UN organizacija.¹³ Bosna i Hercegovina je donijela odluku o ratificiranju iste, čime ima obavezu djelovanja prema odredbama konvencije.

Štetnost pušenja po zdravlje

Duhanski dim sadrži preko 7.000 različitih hemijskih sastojaka, od kojih preko 100 djeluje štetno na organizam, a preko 70 je kancerogeno.^{14, 15} Kada govorimo o respiratornom sistemu, pušenje se povezuje sa nastankom raka pluća, hronične opstruktivne bolesti, emfizema, astme i učestalih infekcija. U odnosu na srce i krvne sudove, pušenje se povezuje sa nastankom koronarne bolesti, kardiomiopatije, angine pectoris, aneurizme aorte, infarkta miokarda, te bolestima periferne cirkulacije. U odnosu na maligne neoplazme, pušenje se povezuje sa nastankom raka na brojnim organima kao što su pluća i bronh, grlo, usna duplja, dojka, bubreg, jednjak, želudac, pankreas, materica, mokraćna bešika, kolon i rektum.

⁸ *Death from NCDs*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int/gho/mortality>

⁹ *Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of the Noncommunicable diseases 2012-2016*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int/data>

¹⁰ *Making the Tobacco a thing of the past, Road map of actions to strengthen implementation of the WHO FCTC in the European Region 2015-2025*, <http://www.euro.who.int>

¹¹ *U.S. Department of Health and Human Services. How Tobacco Smoke causes diseases: What Means to you*, CDC 2010, <http://www.cdc.gov>

¹² *Mc Fiore, WC Bailey, SJ Cohen, SF Dorfman, Treating Tobacco use and dependence :a clinical practice guideline, 2000*

¹³ *WHO Framework Convention on Tobacco Control*, WHO Geneva; 2003 <http://www.who.int/publications>

¹⁴ *WHO global report: mortality attributable to tobacco*. Geneva: World Health Organization; 2012 <http://who.int/publications>

¹⁵ *National Toxicology Program Report on Cancerogenes*, Thirteenth Edition, US Department of Health and Human Sciences, CDC 2004, <http://www.cdc.gov>

Ne smije se zanemariti značaj štetnih efekata izloženosti duhanskom dimu od strane drugih pušača, kroz tzv. pasivno pušenje, koje se po relevantnim međunarodnim agencijama naziva i "Kancerogenim faktorom" i „Klasa A kancerogenom“, zajedno sa azbestom, arsenom, benzenom i radonom“. ^{16, 17}

Rizik od umiranja usljed bolesti srca je 25% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju, dok je rizik od umiranja usljed raka bronha i pluća 30-35% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju. ¹⁸

Raširenost pušenja među stanovništvom Federacije BiH

U procjeni raširenosti pušenja kao bolesti ovisnosti, koriste se pokazatelji populacijskih istraživanja urađenih u Federaciji BiH posljednjih godina.

Tako se, prema rezultatima MICS4 istraživanja iz 2011. godine, bilježi 33,4% žena stalnih pušača u urbanim područjima i 24,9% žena u ruralnim sredinama, kao i 45% muškaraca stalnih pušača u urbanim i 41,1% muškaraca u ruralnim sredinama. Značajna je visoka ovisnost o nikotinu koja je izraženija kod muškaraca pušača, pri čemu 68,4% muškarca i 39% žena dnevno puši preko 20 cigareta. ¹⁹

Podaci Studije o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine potvrđuju stalno pušenje među 44,1% stanovnika dobi iznad 18 godina, od čega 56,3% muškaraca, a 31,6% žena.

Po rezultatima istog istraživanja, ispitanici u Federaciji BiH navode da dnevno popuše u prosjeku 16,9 cigareta, bez značajnih razlika u odnosu na urbana i ruralna područja. U odnosu na spolnu i starosnu strukturu, muškarci u prosjeku konzumiraju 18,2 cigarete dnevno u odnosu na žene sa 14,8 cigareta, dok se najveća dnevna konzumacija cigareta bilježi u starosnoj skupini 45-54 godina sa 17,8 cigareta dnevno, a najmanja u starosnoj skupini 65 i više godina sa 12,8 cigareta. ²⁰

Nadalje, Studija o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine pokazuje da izloženost pasivnom pušenju u kući potvrđuje preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (54,1%), ispod polovine ispitanika u Federaciji BiH (44,4%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na radnom mjestu, a preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (52,7%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na javnom mjestu.

¹⁶ WHO'S International Agency for Research and Cancer (IARC)

¹⁷ US Environmental Protection Agency

¹⁸ US Department of Health and Human Services: How Tobacco Smoke Causes diseases: The Biological and Behavioral Basis for Smoking Attributable Diseases: A Report of the Surgeon General CDC, 2010

<http://www.cdc.gov/tobacco>

¹⁹ MICS4, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2011, www.zzjzfbih.ba

²⁰ Studija o stanju zdravlja stanovništva u Federaciji BiH 2012, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjzfbih.ba

Prema rezultatima Globalnog istraživanja pušenja kod mladih (GYTS), koje je proveo Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine 2013. godine bilježi se smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda kod školske djece i mladih u odnosu na 2008. godinu, kada je rađeno prethodno istraživanje.

Po rezultatima istraživanja 2013. godine bilježi se smanjenje sa 14.3% stalnih pušača koliko je to bilo u 2008. godini na 12.7% stalnih pušača u 2013.godini. Smanjenje se bilježi kod oba spola, i to kod dječaka pad sa 17.6% pušača u 2008. godini na 15.5% u 2013.godini, dok je kod djevojčica smanjeno sa 11.3% pušača u 2008. godini na 9.7% pušača u 2013.godini.²¹ Prema rezultatima istog istraživanja, izloženost pasivnom pušenju kod mladih, također, bilježi pad u Federaciji BiH. Od 2008. godine, kada je registrirano 85% školske djece koja su svakodnevno izložena pasivnom pušenju u 2013.godini 60.7% djece i mladih potvrđuje izloženost pasivnom pušenju u zatvorenim javnim prostorima.

Trendovi oboljenja vezanih za pušenje i zdravlje stanovništva

Navedena istraživanja imaju se promatrati u kontekstu stanja zdravlja stanovništva u Federaciji BiH.

Vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti stanovništva, koja je u 2015. godini iznosila 929,7 na 100.000 stanovnika u odnosu na sve prethodne godine, kao i porast standardizirane stope smrtnosti za sve uzroke i sve dobi za Federaciju BiH koja je u 2015.godini iznosila 762,2 na 100.000 stanovnika.²²

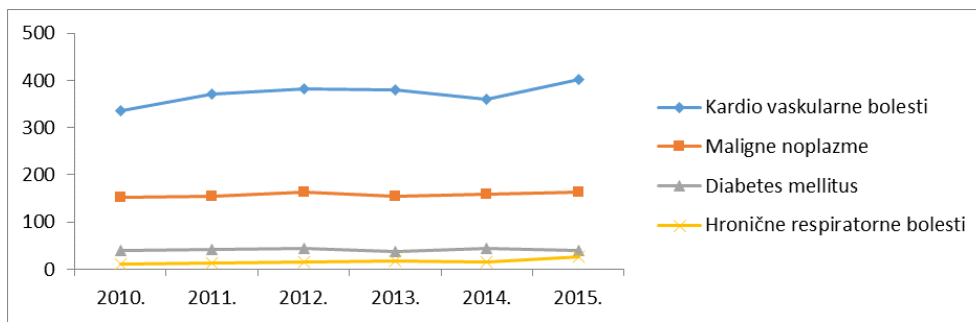
Posljednjih godina u vodećim uzrocima smrti stanovništva Federacije BiH dominiraju oboljenja koja se, između ostalih faktora rizika, povezuju sa visokim udjelom pušača u svim starosnim i spolnim skupinama. Tako u 2015. godini, vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH predstavljaju kardiovaskularne bolesti (I00-I99) sa udjelom od 53,8% svih uzroka (stopa 500,0/100.000 stanovnika) i maligne neoplazme (C00-C97) sa 21,0% udjela (stopa 194,9/100.000 stanovnika), što predstavlja gotovo tri četvrtine svih uzroka smrti, a onda sljede dijabetes i hronične opstruktivne bolesti.²³

Grafikon: Standardizirana stopa smrtnosti (SDR) za kardiovaskularne bolesti, maligne neoplazme, dijabetes i hronične respiratorne bolesti u Federaciji BiH, za period 2010.- 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika

²¹ *Globalno istraživanje pušenja kod školske djece u Federaciji BiH GYTS, 2013, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2013*

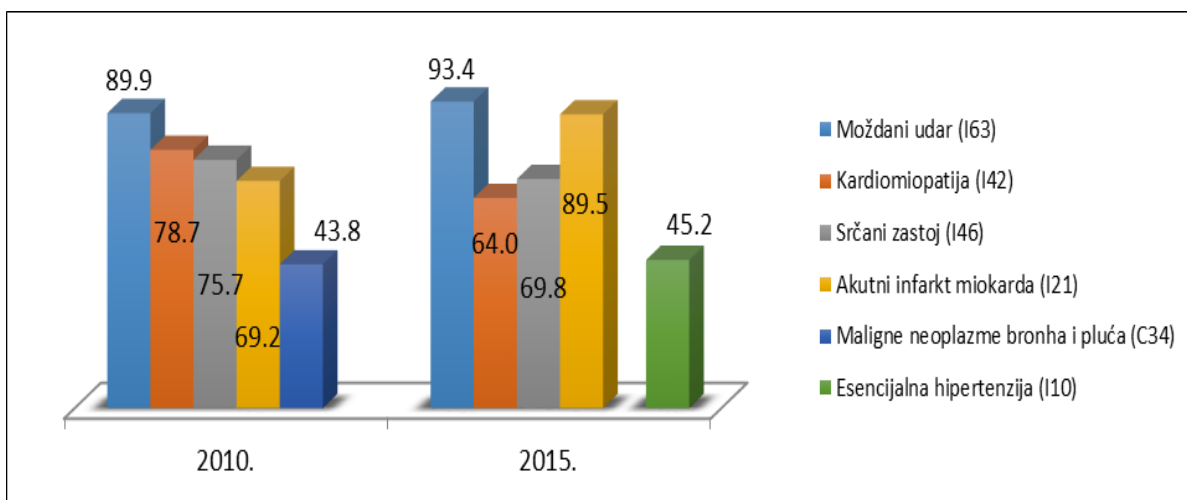
²² Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH, 2014, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjfbih.ba

²³ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH



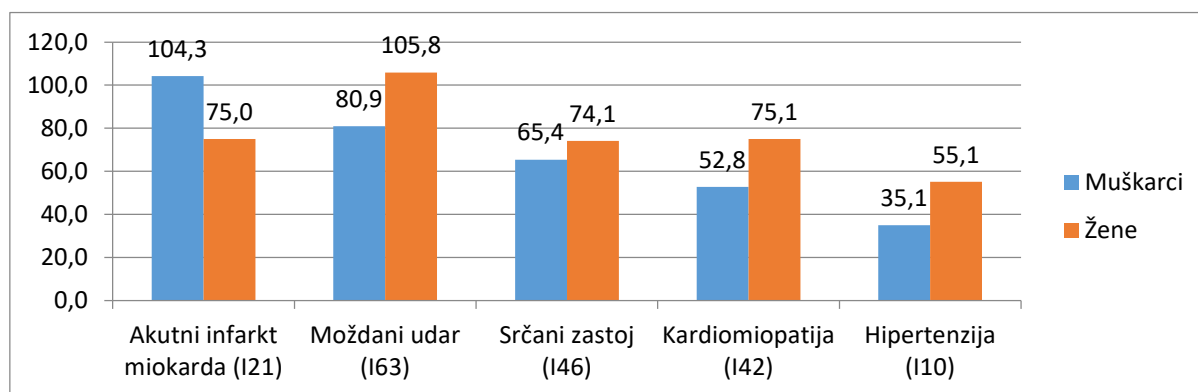
U istoj grupi kardiovaskularnih oboljenja u odnosu na dijagnoze, pet vodećih uzroka smrti u periodu od 2010.-2015.godine predstavljaju moždani udar (I63), koji pokazuje trend rasta u poređenju sa 2010.godinom (2010.-89,9/100.000; 2015.-93,4/100.000); akutni infarkt miokarda (I21) u 2015. godini sa stopom od 89,5/100.000, također, predstavlja značajan rast u poređenju sa 2010.godinom, kada je stopa bila 69,2/100.000; srčani zastoj (I46) sa nešto nižom stopom u 2015. godini (69,8/100.000); kardiomiopatija (I42) sa stopom od 64,0/100.000 stanovnika u 2015. godini, u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 78,7/100.000 stanovnika i esencijalna hipertenzija (I10), koja bilježi trend značajnog povećanja u 2015. godini (45,2/100.000) u odnosu na 2010. godinu (24,5/100.000 stanovnika).

Grafikon: Pet vodećih oboljenja kao uzroci smrti u Federaciji BiH, 2010.i 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika



U 2015. godini muškarci su najčešće umirali od akutnog infarkta miokarda (stopa 104,3/100.000), potom od moždanog udara (stopa 80,9/100.000), slijedi srčani zastoj (65,4/100.000), kardiomiopatija (52,8/100.000) i hipertenzija (35,1/100.000), dok su žene najčešće umirale od moždanog udara (105,8/100.000), potom od akutnog infarkta miokarda (75,0/100.000), slijedi kardiomiopatija (75,1/100.000), potom od srčanog zastoja (74,1/100.000), i esencijalne hipertenzije (55,1/100.000).

Grafikon: Mortalitet od kardiovaskularnih oboljenja u Federaciji BiH u 2015. godini, prema spolu, stopa na 100.000 stanovnika



I trend vodećih uzroka smrtnosti stanovništva Federacije BiH od oboljenja iz grupe malignih neoplazmi, povezuje se sa visokom prevalencom pušenja u sadejstvu sa ostalim faktorima rizika.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, udio smrtnosti od malignoma u ukupnoj smrtnosti u 2014. godini iznosio je 21,6%, te zauzima drugo mjesto, odmah iza smrtnosti od bolesti srca i krvnih žila, dok se udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti kontinuirano povećavao od 20,01% u 2009. godini do 21,4% u 2012. godini.

Tabela: Udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti u Federaciji BiH, za period 2010.-2014.godina²⁴

God.	MUŠKARCI			ŽENE			UKUPNO		
	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu
2010	10220	2361	23,1	10036	1732	17,3	20256	4093	20,2
2011	10234	2468	24,1	9745	1673	17,2	19979	4141	20,7
2012	10591	2546	24	10010	1859	18,6	20601	4405	21,4
2013	10237	2354	23	10019	1782	17,8	20246	4136	20,4
2014	10176	2573	25,3	9840	1770	18	20016	4327	21,6
2010 - 2014	51458	12302	23,9	49650	8816	17,7	101098	21102	20,9

U 2014.godini je od raka umrlo više muškaraca (57,8%) nego žena (42,2%). Najveća stopa umiranja od raka za oba spola je zabilježena u dobnoj skupini iznad 65 godina.

Kao i prethodnih godina, u vodećim uzrocima smrtnosti odraslog stanovništva od malignih neoplazmi u 2015. godini dominira maligna neoplazma

²⁴ Federalni zavod za statistiku, www.fzs.ba

bronha i pluća (C34), maligna neoplazma želuca (C16), maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22), maligna neoplazma dojke (C50) čiji trend je također u blagom porastu, te maligna neoplazma kolona.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod muškaraca u 2015. godini, na malignu neoplazmu bronha i pluća (C34) otpada 29,6% koja se, između ostalih faktora rizika, direktno povezuje sa visokom prevalencijom pušenja kod muškaraca, što potvrđuju brojna populacijska istraživanja rađena u Federaciji BiH. Nakon maligne neoplazme bronha i pluća, slijedi maligna neoplazma prostate (C61) i sa 9,0% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma želuca (C16) sa 8,1% i trendom blagog porasta, te maligna neoplazma jetre sa 6,6% i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 6,1%.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod žena u 2015. godini vodeća je bila maligna neoplazma dojke (C50) sa 15,1% svih malignih neoplazmi i trendom blagog rasta, slijedi maligna neoplazma bronha i pluća (C34) sa 13,1% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 7,6% svih malignih neoplazmi, čiji trendovi pokazuju povećanje u odnosu na 2010. godinu, a onda slijede maligna neoplazma želuca (C16) sa 6,4%, te maligna neoplazma kolona (C18) sa 6,4% svih neoplazmi.

Vodeći uzroci oboljevanja stanovništva Federacije BiH

U Federaciji BiH, u periodu od 2010.-2015. godine, zabilježen je porast stope oboljevanja od većine nezaraznih bolesti koje se direktno povezuju sa pušenjem kao vodećim faktorom rizika po zdravlje, zajedno sa konzumacijom alkohola, nepravilnom ishranom i izostankom fizičke aktivnosti.²⁵

Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok umiranja stanovništva Federacije BiH već nekoliko decenija, a u strukturi oboljevanja su zastupljene sa 17,2%. Najčešća oboljenja iz ove grupe su hipertenzivna oboljenja (I10-I15) sa učešćem od čak 72,8%.

Po podacima Registra za rak, koji vodi Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, prosječna stopa pojavnosti raka u periodu 2004.-2014. godine u muškaraca iznosi 209,9/100000, a u žena 186,9/100000, dok je prosječna dob registriranih oboljelih 63 godine (64 kod muškaraca, 62 godine kod žena).

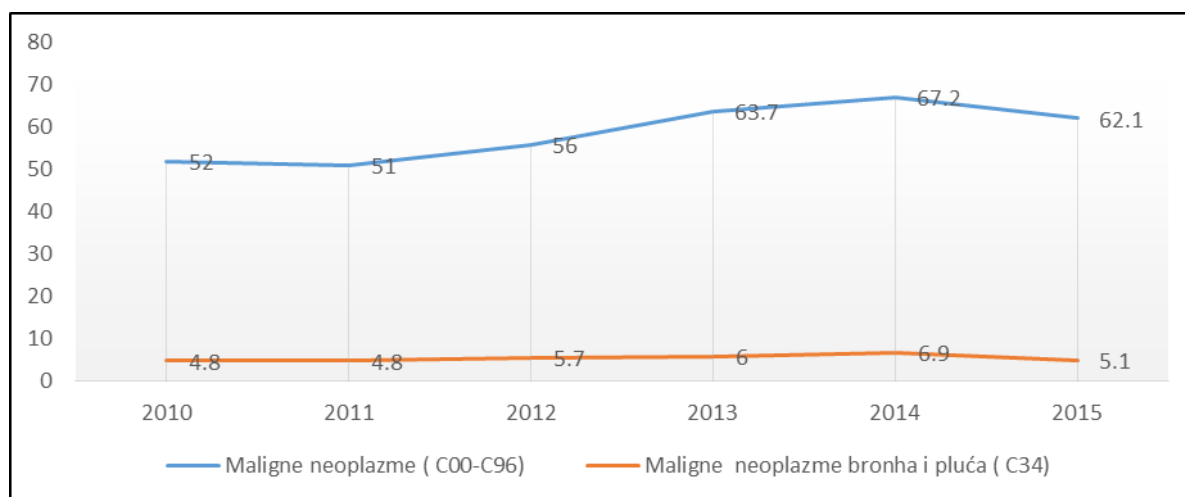
U odnosu prema spolu, vodeće maligne neoplazme od kojih su oboljevali muškarci u 2014. godini su: rak dišnih organa, i to rak traheje, bronha i pluća (24,8%), rak prostate (9,4%), rak želuca (5,7%) i debelog crijeva (5,2%) svih oblika oboljevanja od raka.

Najčešće forme oboljevanja od raka kod žena u 2014. godini predstavljali su: rak dojke (23,6%), rak bronha i pluća (7,3%), rak tijela maternice (7,2%), rak grlića maternice (7,1%) i rak rektuma (5,5%).

²⁵ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

Za procjenu posljedica pušenja po zdravlje stanovništva od izuzetnog značaja predstavlja trend stopa malignih neoplazmi bronha i pluća, koje se direktno povezuju sa pušenjem kao dominantnim faktorom rizika po zdravlje. Tako se bilježi povećanje stope obolijevanja od maligne neoplazme bronha i pluća (C34) od 4,8/10.000 u 2010. godini do 5,1/10.000 u 2015. godini.

Grafikon: Stope obolijevanja od malignih neoplazmi (C00-C97) i maligne neoplazme bronha i pluća (C34) na 10.000 stanovnika u Federaciji BiH, za period 2010. – 2015. godina



Također, oboljenja sistema za disanje su najčešći razlog zbog čega se stanovnici javljaju u zdravstvene ustanove primarnog nivoa zdravstvene zaštite, a u ukupnom morbiditetu učestvuju sa 29,6% (u 2015. godini). Hronične opstruktivne bolesti pluća (J40-J46) učestvuju sa 6,6% oboljenja respiratornog sistema, učešće u mortalitetu iznosi 3,4%. Imajući u vidu visoku prevalencu pušenja među stanovnicima (44,1%), uz sve veće zagađenje vazduha, praćenje hroničnih opstruktivnih bolesti ima sve veći javno zdravstveni značaj.

II.2. Međunarodnopravne obaveze i harmonizacija sa propisima Evropske unije

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od izuzetnog javno-zdravstvenog značaja jer ima za cilj unaprjeđenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacionim grupama.

Naime, prema članu 12. Međunarodnog pakta o privrednim, socijalnim i kulturnim pravima, kojeg je usvojila Opća skupština UN 16. decembra 1966. godine, svaki čovjek ima pravo na uživanje najvećeg mogućeg standarda fizičkog i mentalnog zdravlja.

Isti princip sadržan je i u preambuli Ustava Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Polazeći od tog principa, 21. maja 2003. godine Skupština SZO (rezolucija

WHA 56.1) je usvojila **Okvirnu konvenciju o kontroli duhana** (*Framework Convention on Tobacco Control FCTC*)(u daljnjem tekstu: Okvirna konvencija).

Okvirna konvencija predstavlja prvi sporazum dogovoren pod pokroviteljstvom SZO. Dokument predstavlja sporazum zasnovan na dokazima kojim se reafirmiraju prava svih ljudi na najviše zdravstvene standarde. Okvirna konvencija predstavlja pomak u paradigmi u izradi regulatorne strategije za rad na supstancama koje izazivaju ovisnost; za razliku od prethodnih sporazuma o kontroli droga, Okvirna konvencija potvrđuje važnost strategija za smanjenje potražnje kao i pitanja vezanih za opskrbu.

Okvirna konvencija je sačinjena kao reakcija na globalizaciju duhanske epidemije. Širenje duhanske epidemije olakšano je putem niza različitih kompleksnih faktora s prekograničnim efektima, među kojima su liberalizacija trgovine i direktna strana ulaganja. Drugi faktori poput globalnog, transnacionalnog oglašavanja duhana, njegovog promoviranja i sponzorstva, te međunarodno kretanje nelegalnih i krivotvorenih cigareta, također su doprinijeli naglom povećanju upotrebe duhana.

Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i privrednih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obavezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim nivoima kako bi se globalno i na sistemski način značajno smanjila upotreba duhana i izlaganje duhanskom dimu.

Okvirna konvencija posebno ukazuje na sljedeće mjere i odredbe:

- koje se odnose na smanjenje potražnje duhana, uključujući određivanje cijena i oporezivanje usmjereno smanjenju potražnje duhana kao i mjere koje se ne odnose na određivanje cijena, mjere zaštite od izlaganja duhanskom dimu, reguliranje sastojaka duhanskih proizvoda, obavezu objavljivanja sadržaja duhanskih proizvoda i emisije duhanskog dima, obavezu pakovanja i označavanja duhanskih proizvoda uz jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja, edukaciju i izvještavanje javnosti, zabranu oglašavanja, promocije i sponzoriranja, osiguranje stručne i ostale pomoći za odvikavanje od pušenja,
- za smanjenje duhanske ponude kao što je suzbijanje svih oblika nedozvoljene trgovine duhanskim proizvodima, uključujući krijumčarenje, nedozvoljenu proizvodnju i krivotvorenje, zabranu prodaje duhanskih proizvoda maloljetnim osobama i podršku uvođenju privredno održivih zamjenskih djelatnosti,
- koje se odnose na zaštitu okoline kod uzgoja i proizvodnje duhana,
- za utvrđivanje odgovornosti,
- za naučnu i tehničku saradnju i razmjenu podataka,
- za institucionalno uređenje i finansijska sredstva,
- za rješavanje sporova.

Konvencija uspostavlja međunarodne standarde o cijenama i porezima na duhan, pakovanju i označavanju duhanskih proizvoda, edukaciji i podizanju svijesti javnosti u vezi sprečavanja i suzbijanja upotrebe duhana, reklamiranju i sponzorstvu, nedozvoljenoj trgovini duhanskim proizvodima i zaštiti od izlaganja duhanskom dimu. Svojim je sadržajem vrlo specifičan dokument donesen na globalnom nivou.

Okvirna konvencija stupila je na snagu 27. februara 2005. godine nakon što ju je ratificiralo 40 država. Do sada je Okvirnu konvenciju potpisalo 169 država, a među njima i sve države članice Evropske unije.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Okvirnu konvenciju 2009.godine, čime je ona postala obavezujuća za primjenu na teritoriji BiH.²⁶

Vijeće potpisnica usvaja i objavljuje redovne izvještaje kako bi se osigurao pregled i praćenje implementacije, te tako omogućilo da članice mogu koristiti iskustva drugih članica o procesima implementacije.

U svrhu implementacije Okvirne konvencije koriste se različiti instrumenti, kao što su protokoli i smjernice, kojima se provode različiti članovi sporazuma. Tako je, u procesu konsultacija unutar tijela Okvirne konvencije, Vijeće potpisnica usvojilo niz smjernica za implementaciju pojedinih članova konvencije. Smjernice predstavljaju veoma koristan mehanizam i namijenjene su podršci članicama u cilju sveobuhvatnije i efikasnije primjene odredaba, te njihovog adekvatnog tumačenja. Do sada je usvojeno osam smjernica koje se odnose na implementaciju čl. 5, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14. Okvirne konvencije. Pored toga, 2014. godine, Vijeće potpisnica je usvojilo i set politika i preporuka o ekonomski održivim alternativama uzgoju duhana u vezi sa čl. 17. i 18. Okvirne konvencije.

Na kraju treba posebno naglasiti da se članom 8. navedene konvencije upućuje poziv zemljama članicama da poduzmu zakonske, administrativne i izvršne mjere za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Radi se o obavezi na koju se podsjeća i cijelim nizom drugih propisa, a što je zbog svog značaja prepoznato i u regulativi Evropske unije.

Donošenje ovog federalnog zakona ima svoje uporište upravo u odredbama Okvirne konvencije i pratećih dokumenata (smjernica, protokola i sl.).

Poduzimanje zakonskih, administrativnih i izvršnih mjera za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu, jednako je sadržano i u drugim relevantnim međunarodnim dokumentima kao što su Evropska strategija za kontrolu duhana SZO (*European Tobacco Control Strategy ESTC*), te posebno novi dokument koji na području Evropske unije uređuje ova pitanja, a to je **Direktiva 2014/40/EU Evropskog Parlamenta i Vijeća od 3. aprila 2014.godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji,**

²⁶ Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17.03.2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).

predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ (*Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC*) (u daljem tekstu: Direktiva 2014/40/EU).

Cilj nove Direktive 2014/40/EU je poboljšati funkcioniranje unutrašnjeg tržišta EU na način da se osigura visoki nivo zdravstvene zaštite i pri tome osigura visok nivo javnoga zdravlja.

Kao što je navedeno u saopćenju Evropske Komisije, razlozi za reviziju Direktive iz 2001. godine su nastali zbog značajnih promjena koje se tiču novih naučnih saznanja u vezi s duhanskim aromama i djelotvornosti zdravstvenih upozorenja, pojave na tržištu novih proizvoda poput elektronskih cigareta i visoko aromatiziranih duhanskih proizvoda, kao i zbog razvoja događaja na međunarodnom nivou na koje su države članice EU odgovorile različitim regulatornim pristupima. To se, prije svega, odnosi na činjenicu da su EU i sve njene države članice potpisale i ratificirale Okvirnu konvenciju koja je stupila na snagu 2005. godine i koja je time postala pravno obavezujuća.

Novom direktivom kojom se uređuje proizvodnja, promocija i prodaja duhana i pratećih proizvoda, predviđen je visok nivo zdravstvene zaštite evropskih građana.

Pušenje na radnim i javnim mjestima, uključujući i ugostiteljske objekte, se potpuno zabranjuje. Pravila za pakovanje i izgled kutija se značajno pooštravaju. Zabranjuje se proizvodnja *slim* cigareta i onih sa ukusom mentola, a upozoravajuće slike o štetnosti duhana su obavezne na svakom pakovanju. Uvodi se i veća kontrola elektronskih cigareta.

Također, Direktiva 2014/40/EU sadrži snažne mjere protiv nezakonite trgovine duhanskim proizvodima. Cilj je osigurati da se u EU prodaju samo oni proizvodi koji su u skladu sa Direktivom. Na nivou EU se uvodi sistem praćenja i uvida u zakonski lanac snabdijevanja, odnosno vidljiva i nevidljiva sigurnosna obilježja uz pomoć kojih se olakšava provođenje direktiva i otkrivanje nezakonitih proizvoda. Tim mjerama se nastoji usmjeriti trgovina duhanom u zakonske okvire što bi trebalo uticati na veću realizaciju prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda.

Dakle, ključni ciljevi ove Direktive jesu osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to:

- sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obavezama o izvještavanju uključujući maksimalne nivoe emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;
- određenim aspektima označivanja i pakovanja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakovanja, kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala usklađenost s ovom Direktivom;

- zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu upotrebu;
- prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
- obavezi podnošenja obavijesti o novim duhanskih proizvodima;
- stavljanju na tržište i označivanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, posebno elektronskih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;

a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutrašnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoki stepen zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obaveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom („FCTC”).

Od ostalih propisa Evropske unije²⁷ treba istaći **Direktivu 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine** (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*). Direktiva se odnosi na zabranu reklamiranja duhanskih proizvoda u novinama i informativnim službama, zabranu reklamiranja i sponzoriranih radio-emisija, zabranu sponzoriranja događanja od međunarodnog značaja. Zabrana pokriva štampane medije, radio, internet i sponzoriranje događaja koji uključuju više država članica. Zabrana obuhvata reklamiranje i sponzorstvo s ciljem direktnog ili indirektnog učinka promocije duhanskih proizvoda. Direktiva ima za cilj uskladiti zakone država članica o reklamiranju i promociji duhanskih proizvoda.

Direktiva 2003/33/EZ ne obuhvata indirektno reklamiranje, monitoring troškova reklamiranja duhanskih kompanija, ili automate za prodaju. Ta pitanja uređena su **Preporukama Vijeća 2003/54/EZ od 2. decembra 2002. godine o prevenciji pušenja i inicijativama za poboljšanje kontrole duhana** (*Council Recommendation 2003/54/EC of 2 December 2002 on the prevention of smoking and on initiatives to improve tobacco control*). Preporukama se pozivaju države članice da usvoje konkretne mjere zabrane različitih oblika reklamiranja i promocije. Države članice se, također, pozivaju da poduzmu korake i zahtijevaju od proizvođača duhanskih proizvoda da objave troškove reklamiranja, marketinga, sponzorstva i promotivnih kampanja, te da provode zakone kojima se osigurava zaštita od uticaja pasivnog pušenja na radnim mjestima, u zatvorenim javnim prostorima, kao i u javnom prevozu. Posebno se preporučuje da prioritet budu obrazovne ustanove, ustanove zdravstvene zaštite i mjesta na kojima se pružaju usluge djeci. Nadalje, preporukama se pozivaju države članice da usvoje zakonske i/ili administrativne mjere kako bi se spriječila prodaja duhanskih proizvoda djeci i omladini.

Također, Direktiva 2003/33/EZ se ne odnosi na reklamiranje putem televizije. To pitanje je regulirano drugom **Direktivom 2010/13/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 10. marta 2010. godine o usklađivanju određenih odredbi propisanih**

²⁷ Dio o propisima Evropske unije o duhanu sadržan u ovom Obrazloženju baziran je na „Izvještaju o analizi zakona u oblasti kontrole duhana u Federaciji BiH sa preporukama za unapređenje pravnog okvira“, koji je rađen od strane konsultanta Svjetske banke, u okviru „Projekta smanjenja faktora rizika za zdravlje u BiH“, Sarajevo, 2015.god.

zakonom, propisom ili upravnim postupkom u državama članicama u pogledu pružanja audiovizuelnih medijskih usluga (*Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*). Ova Direktiva zabranjuje sve oblike televizijskog reklamiranja cigareta i ostalih duhanskih proizvoda. **Direktiva 2010/13/EU** ima za cilj da kreira okvir za prekogranično prostiranje audiovizualnih medijskih usluga radi jačanja unutrašnje proizvodnje i distribucije programa na tržištu i jemči uvjete fer tržišne konkurencije. Jedan od uvjeta koje pružaoci audiovizuelnih medijskih usluga u svojim programima moraju ispuniti je striktna zabrana promocije duhanskih proizvoda.

Na kraju treba spomenuti i oblast prikupljanja akciza na duhan. Naime, **Direktiva 2011/64/EU o strukturi i stopama akciza na duhan** (*Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco*):

- definira različite kategorije proizvodnje duhana (cigareta, fino rezanog duhana namijenjenog za motanje cigareta, cigare i cigarilose, ostali duhan za pušenje);
- propisuje generalna načela kojima se uređuje oporezivanje proizvodnje duhana;
- utvrđuje ukupnu minimalnu akcizu od 57% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene cigareta;
- propisuje minimalni iznos akciza od 64 eura na 1000 cigareta neovisno od ponderirane prosječne maloprodajne cijene;
- određuje minimalne stope za sitno rezani duhan namijenjen za motanje cigareta, odnosno 40% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene ili 40 eura po kilogramu;
- utvrđuje minimalne cijene za cigare i cigarilose, odnosno 5% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze ili 12 eura po 100 komada ili po kilogramu;
- određuje minimalne stope za ostale duhanske proizvode, odnosno 20% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze, ili 22 eura po kilogramu.

Bitno je spomenuti i **Preporuke Vijeća Evrope o okolini bez duhanskog dima 2009/C 296/02 od 30. novembra 2009. godine** (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*), a koje pozivaju države članice da:

- usvoje i provode zakone kako bi u potpunosti zaštitile svoje građane od izloženosti duhanskom dimu u zatvorenim javnim prostorima, na radnim mjestima, te u javnom prevozu, u roku od tri godine od usvajanja Preporuka;
- poboljšaju zakone o okolini bez duhanskog dima s pratećim mjerama poput zaštite djece, poticanja nastojanja za odricanjem od pušenja i slikovnim upozorenjima na duhanskim pakovanjima;
- jačaju saradnju na nivou EU uspostavljanjem mreža nacionalnih koordinatora za kontrolu duhana.

Slijedeći kompleksan pravni okvir Evropske unije u oblasti reguliranja i ograničavanja upotrebe duhana i ostalih proizvoda, te cijeneći javno-zdravstveni značaj rješavanja pitanja povezanih sa kontrolom duhana i obaveze preuzete

Okvirnom konvencijom o kontroli duhana, bilo je potrebno poduzeti adekvatne normative mjere za Federaciju BiH. Važeći zakon u oblasti kontrole duhana u Federaciji BiH je **Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina** ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), čiji je osnovni tekst donesen još 1998. godine. Jasno da je od tada nastupilo mnogo promjena u međunarodnom i evropskom pravnom okviru, a koji se ne može zanemariti jer zakoni moraju odgovarati aktuelnom trenutku i standardima u određenoj oblasti na koju se odnose.

Kao **značajne novine u sadržaju novoga zakona** treba istaći da je regulirano sljedeće:

- ciljevi u skladu sa najnovijim naučnim i tehnološkim dostignućima, te Okvirnom konvencijom i Direktivom 2014/40/EU;
- maksimalni nivoi štetnih sastojaka, katrana, nikotina i drugih tvari;
- norme i način mjerenja štetnih sastojaka;
- obaveza proizvođača i uvoznika duhanskih proizvoda da detaljnije izvještavaju o štetnim sastojcima;
- zabrana stavljanja na tržište duhanskih proizvoda sa aromom;
- regulirane nove dimenzije i dizajn upozorenja na pakovanjima, što uključuje kombinirana tekstualna upozorenja i fotografiju u boji, kao i posebne dimenzije upozorenja, podatke o prestanku pušenja itd.;
- za bezdimne duhanske proizvode regulirana posebna upozorenja i njihova dimenzija za ovu vrstu proizvoda;
- zabrane označavanja koje mogu dovesti u zabludu u pogledu štetnosti sastojka, efekata po zdravlje, opasnosti emisija itd.;
- regulirani novi duhanski proizvodi, duhan za oralnu upotrebu, elektronske cigarete i sl.

U važećem zakonu nedostaju značajne odredbe koje se odnose na ciljeve i principe zakona, te taksativno i detaljno navođenje mjera i obaveza za postizanje tih ciljeva i principa. Nedostaje i poseban član koji sadrži listu preciznih definicija određenih pojmova koji se koriste u tekstu odredbi, te nedostaju odredbe o izradi, primjeni, ažuriranju i reviziji multisektorske strategije, planova i programa kontrole duhana. Navedeni nedostaci, kao i još neki drugi, sada su otklonjeni u sadržaju Prednacrtu novog zakona, što daje novi kvalitet budućem pravnom okviru.

Cilj je osigurati da se novi zakon, u što je moguće većoj mjeri, harmonizira sa Okvirnom konvencijom o kontroli duhana i relevantnom legislativom i preporukama Evropske unije. Naravno, treba imati u vidu da se veći stepen usklađenosti osigurava donošenjem provedbenih, podzakonskih akata, koji će doprinijeti boljoj primjeni zakonskih rješenja.

Zbog svega što je naznačeno naprijed, Federalno ministarstvo zdravstva, kao obrađivač ovog zakona, opredijelilo se da predloži donošenje novog zakona u navedenom tekstu. Potrebno je naglasiti da je značajnu podršku ovom procesu pružila Svjetska banka (Ured za BiH), kroz „Projekat smanjenja faktora rizika za zdravlje u BiH“, koji se provodi na području cijele Bosne i Hercegovine, kao i Udruženje Progresivni razvoj organizacija i individua (PROI), kroz projekat podržan od strane *Campaign for Tobacco Free Kids* i Evropske delegacije u BiH.

II.3. Ekonomski aspekti opravdanosti donošenja Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u Federaciji BiH

Nesumnjivo da je za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva Federacije BiH od velikog značaja monitoring oboljevanja i smrtnosti od oboljenja i stanja povezanih sa posljedicama pušenja. Trendovi oboljenja uzrokovanih pušenjem, zajedno sa ostalim faktorima rizika, u Federaciji BiH se prate putem redovne statističke evidencije, kao i putem periodičnih populacionih istraživanja.

Međutim, evidentan je nedostatak adekvatnih analiza socijalno–ekonomskih posljedica pušenja i procjene troškova, koje uzrokuje ova vodeća bolest ovisnosti u Federaciji BiH, kao jedan od uvjeta za intersektorsku podršku efikasnijeg zakonodavstva iz oblasti kontrole duhana.

Postoje različiti pristupi u definiranju direktnih i indirektnih troškova za zajednicu uzrokovanih pušenjem, ovisno o analizi troškova pojedinca, porodice, ustanove, sektora zdravstvene i socijalne zaštite, do zdravstvenih i ekonomskih pokazatelja razvoja zajednice. Prema SZO, pušenje je značajan uzrok siromaštva, posebno zemalja u kojima se evidentiraju visoke prevalencije pušenja u populacionim skupinama, kao i izloženost pasivnom pušenju.

SZO preporučuje zemljama da u procjenama troškova pušenja, kao snažnim argumentom za efikasne mehanizme kontrole duhana, uspostave mehanizme kontinuiranog praćenja troškova u zdravstvenom sektoru, kao i troškova u drugim sektorima usljed prijevremene smrtnosti pušača, te smanjene radne produktivnosti zajednice.

Troškovi u zdravstvenom sektoru u Federaciji BiH povezani sa pušenjem

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti odraslog stanovništva, pri čemu dominiraju kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, predstavljajući tri četvrtine svih uzroka smrti.²⁸

Kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, koje se, između ostalih faktora rizika, povezuju sa visokom prevalencijom pušenja kod odraslog stanovništva, dominiraju i u vodećim uzrocima oboljevanja stanovništva u Federaciji BiH, što ima za posljedicu nepovoljne trendove zdravstvenog stanja stanovništva i značajne troškove dijagnostike, terapije i rehabilitacije ovih oboljenja.

Iz sredstava Federalnog fonda solidarnosti uspostavljenog u okviru Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine finansiraju se lijekovi i radioterapije za liječenje malignih neoplazmi i kardio oboljenja, kao i kardiohirurške intervencije, a za koja se izdvajaju značajna sredstva.

²⁸ Izvještaj o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

U 2007. godini prihod fonda solidarnosti iznosio je 102.986.654 KM, od toga je na citostatike izdvojeno 23.000.346 KM (oko 20% izdvajanja iz ukupnih sredstava), a na radioterapiju kod malignih oboljenja 5.091.889 KM. Poređenja radi, u 2015.godini prihod fonda solidarnosti Federacije BiH iznosio je 131.442.898 KM. Na citostatike je izdvojeno 37.387.234 KM (oko 29% izdvajanja iz ukupnih sredstava), i na radioterapije 7.126.827 KM (povećanje oko 40%), a što je značajno povećanje u odnosu na 2007.godinu, kao i godine poslije. Udio izdvajanja na citostatike u 2014.godini bio je veći nego 2015.godine i iznosio je čak 41.087.074 KM. Međutim, razlog smanjenja u 2015.godini jeste u tome što je znatan broj lijekova dobio generičku paralelu, čije su cijene niže.

Međutim, ono što je evidentno - broj pacijenata koji su na liječenju citostaticima iz godine u godinu raste, i povećavao se posljednjih deset godina u prosjeku od 10 do 17%. U Izvještaju o izvršenju finansijskog plana Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja za 2014. godinu je navedeno da je kontinuirani trend rasta troškova citostatika posljedica činjenice da se, sa jedne strane, konstantno povećava broj pacijenata koji se liječe ovim lijekovima, kao i da se za liječenje malignih oboljenja povećava potrošnja citostatika sa posebnim režimom propisivanja. Također, lista lijekova sa posebnim režimom propisivanja stalno se proširuje; lijekovi su veoma skupi zbog čega treba osigurati dodatna sredstva.²⁹

U Tabeli 1. su prikazani podaci o broju liječenih pacijenata (po spolu), u periodu 2011. do 2015.godine za pet (5) malignih neoplazmi za koje su oboljevanja direktno ili indirektno povezana sa posljedicama pušenja, kao i ukupan broj pacijenata koji je u istom periodu bio na radioterapijama, te broj pacijenata koji su imali kardiološke i kardiohiruške intervencije.

Tabela 1.
Broj pacijenata u periodu 2011.—2015.god.
(maligne neoplazme-lijekovi, radioterapije i kardio intervencije)

	spol	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	odnos 2015/ 2010 u %
		br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	M	761	787	814	802	766	101%
	Ž	174	214	246	227	241	138%
maligna neoplazma želuca (C16)	M	146	147	180	184	174	119%
	Ž	84	77	99	102	113	135%
maligna neoplazma dojke (C50)	M	67	65	167	71	102	152%
	Ž	3.009	3.018	3.322	3.385	3.469	115%
maligna neoplazma kolona (C18,20)	M	497	494	588	592	549	110%
	Ž	378	357	437	442	446	118%
maligna neoplazma prostate (C 61)	M	832	853	996	949	1.031	124%

²⁹ Izvještaji Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH - www.fedzzo.ba

za 5 malignih neoplazmi, povezanih sa posljedicama pušenja	6.219	6.012	6.849	6.754	6.891	111%
br. pacijenata za sve citostatike	9.734	9.826	11.284	11.131	11.411	117%
radioterapije	2.212	2.279	2.417	2.609	2.532	114%
kardiologija i kardiohirurgja	4.538	4.167	4.726	5.392	5.379	119%
Ukupan broj pacijenata	16.484	16.272	18.427	19.132	19.322	117%

Samo na liječenju citostaticima u 2015.godini bilo je 11.411 pacijenata, dok se, prema procjenama Federalnog fonda solidarnosti, do kraja 2018.godine predviđa čak oko 12.600 pacijenata.

Uočava se da je u 2015.godini, u poređenju sa 2011.godinom, broj pacijenata na liječenju citostaticima porastao za 17% (Tabela 1.). Također, treba imati u vidu da je određeni broj pacijenata na listi čekanja zapravo na citostaticima sa posebnim režimom propisivanja, ali zbog nedostatnih sredstava, nisu još uključeni u program liječenja. Da to nije tako, broj pacijenata u 2015.godini bio bi i veći.

Osim navedenog, prisutan je i stalni porast broja pacijenata na radioterapiji. U 2015.godini je bilo 2.532 pacijenta, što je povećanje za 14% u odnosu na 2011.godinu, kada je broj pacijenata bio 2.212.

Na citostatike koji se koriste za karcinom pluća, kao jednom od obolijevanja kojem se direktno pripisuje da nastaje kao posljedica pušenja, u 2015.godini utrošeno je 2.739.661 KM, dok se na petogodišnjoj osnovi radi o iznosu od preko 13 miliona KM, kao izdataka iz fondova zdravstvenog osiguranja.

Nadalje, obolijevanje od karcinoma bronha bilježi značajno povećanje kod žena u poslednjih pet godina, za čak 38%. Također, obolijevanje od raka dojke kod žena je iz godine u godinu u stalnom porastu, i u 2015.godini je dostigao broj 3.469 oboljelih žena, koje su bile na programu liječenja citostaticima. Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti, u poslednjih pet godina, samo na lijekove za liječnje karcinoma dojke izdvojeno je preko 65 miliona KM.

Kao direktne posljedice pušenja, navode se i oboljenja kardiovaskularnog sistema, koja su poslednjih godina u stalnom porastu. U 2015.godini evidentirano je 5.379 pacijenata, što je 19% više u odnosu na 2011.godinu, kada je bilo 4.538 pacijenata. U odnosu na poslednjih 8-10 godina radi se o povećanju, u prosjeku, od preko 40%, ako se taj period uporedi sa 2015.godinom.

Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti za period 2011.-2015.godina, na pet kancerogenih oboljenja, koja se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, za pet godina utrošeno je oko 120 miliona KM. (Tabela 2.)

Tabela 2.
Utrošci za citostatike u periodu 2011. do 2015.godine za 5 najčešćih malignih neoplazmi, radioterapije i kardiološke intervencije

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	<i>br.pac.</i>	<i>citostatiki</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatiki</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatiki</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatiki</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatiki</i>
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	1.206	2.449.922	1.001	2.193.951	1.060	2.878.035	1.029	2.852.226	1.007	2.739.661
maligna neoplazma želuca (C16)	230	1.516.401	224	1.533.818	279	1.469.052	286	713.665	287	362.080
maligna neoplazma dojke (C50)-lijekovi	3.076	12.380.901	3.083	13.185.105	3.489	13.984.509	3.456	14.974.454	3.571	12.668.617
maligna neoplazma kolona (C18,20)	875	4.032.868	851	3.995.547	1.025	3.734.607	1.034	3.270.680	995	3.363.636
maligna neoplazma prostate (C61)	832	2.799.825	853	2.873.976	996	2.926.519	949	2.536.186	1.031	2.282.295
<i>za 5 oboljenja</i>	6.219	23.179.918	6.012	23.782.397	6.849	24.992.722	6.754	24.347.211	6.891	21.416.289
UKUPNO za citostatike	9.734	36.453.697	9.826	33.943.630	11.284	36.829.815	11.131	41.087.074	11.411	37.387.234
radioterapije	2.212	6.205.909	2.279	6.471.862	2.417	6.795.711	2.609	7.302.935	2.532	6.953.580
kardiologija i kardiologija	4.538	21.511.222	4.167	19.862.046	4.726	22.186.073	5.392	24.497.190	5.379	25.140.839
UKUPNO	16.484	64.170.828	16.272	60.277.539	18.427	65.811.600	19.132	72.887.199	19.322	69.481.653

Na citostatike za 5 kancerogenih oboljenja, radioterapije i kardiologiju i kardiološke intervencije samo u 2015.godini, a koje se direktno ili indirektno pripisuju posljedicama pušenja, utrošeno je oko 70 miliona KM, za ukupno 19.322 pacijenta, dok je za period 2011.-2015.godine taj trošak iznosio preko 330 miliona KM.

Naprijed izneseni podaci o izdacima predstavljaju podatke Federalnog fonda solidarnosti.

Nažalost, u obračunu ukupnih sredstava i troškova u zdravstvu Federacije BiH ne iskazuju se troškovi po vrsti oboljenja i vrsti zdravstvenih usluga, niti po kategorijama osiguranih lica, jer većina zdravstvenih ustanova nije niti informatički dovoljno opremljena, pa je stoga nemoguće uraditi obračun svih troškova, kako u primarnoj i tercijarnoj, tako i najvećem dijelu troškova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a pogotovo izračun troškova koji su direktno vezani za oboljevanja nastala kao posljedica pušenja.

Jasno je i koliko je dug i skup put od dijagnosticiranja do početka liječenja pacijenta, odnosno od trenutka kada se pacijent zbog simptoma bolesti javi porodičnom liječniku, te nakon toga njegov put od niza pretraga u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, te radioloških pregleda na ostalim nivoima zaštite, dijagnostike i konačno liječenja.

Sa druge strane, izračunati posljedice u smislu troškova koji nastupe za porodicu, ili procijeniti psihički teret u slučajevima kada nastupi teška bolest nekog od članova porodice, nije moguće.

Pri tome ne smijemo zaboraviti na troškove koje ima organizacija u kojoj oboljeli radi (ukoliko je radno aktivan), odnosno dane bolovanja koje plaća poslodavac kod kojega je uposlen oboljeli, posebno one nakon što se produži bolovanje preko 42 dana, što je kod težih oblika oboljevanja neminovno, te utiče na direktno terećenje zdravstvenih fondova. Kod teških oboljenja, treba imati u vidu i odsustvo s radnog mjesta članova porodice radi pomoći oboljelom.

Od 2013. godine u Obračunu sredstava u zdravstvu se iskazuju i podaci o broju dana bolovanja po osnovama bolovanja preko 42 dana. Na osnovu dostavljenih podataka, u 2014. godini je evidentirano ukupno 691.769 dana bolovanja od kojih najveći dio od 392.592 čine bolovanja po osnovu dužih i težih bolesti.

Tek nakon uzimanja u obzir svih naprijed navedenih, kao i niza drugih socio-ekonomskih faktora mogli bi u pravoj mjeri da se iskažu enormni troškovi pojedinca i zajednice radi liječenja pacijenata, a čiji je oboljevanje direktno povezano sa posljedicama ovisnosti od pušenja ili izloženosti duhanskom dimu.

Ako se pitanje posmatra u širem kontekstu, mora se imati u vidu da je pušenje odgovorno za blizu 1,6 miliona mrtvih u Evropskom regionu i više od 5 miliona u svijetu, svake godine. Prema istraživanjima i projekcijama do 2030. godine predviđa se 8 miliona mrtvih godišnje, kao direktna posljedica pušenja i izlaganja duhanskom dimu.³⁰

Najnovije studije su povezale bolesti nastale usljed pušenja, kao faktore rizika, za prijevremeno penzioniranje. Procjene ekonomskih gubitaka EU kao posljedice prijevremene penzije su izračunate na osnovu procjena broja radnih dana izgubljenih zbog bolesti (*eng: DLD – days lost to disease*) od strane pušača. Prema podacima SZO, odrasle osobe u prijevremenoj penziji u EU - 27 država u 2005. godini su, prema procjenama, prije penzioniranja, izgubili 9 miliona radnih dana zbog šest glavnih kategorija bolesti povezanih sa pušenjem (maligne neoplazme - bronha, želudca, prostate, kardio i vaskularnih oboljenja, te hronične opstruktivne plućne bolesti). Od ovih šest kategorija bolesti direktno povezanih sa pušenjem najviše osoba se penzioniralo zbog COPD (hronična opstruktivna plućna bolest) - 36%, kardio-vaskularnih bolesti - 27% i raka pluća - 24%.

³⁰ *Global Adult Tobacco Survey-Tukey Report, 2010.*

Gubici produktivnosti nastali usljed pušenja su koštali EU ekonomiju 12.4 milijarde eura u 2005. godini što je ekvivalentno 0.1% ukupnog EU27 bruto nacionalnog dohotka tog godini. Odsustvu s posla je pripalo 91% ukupnog gubitka produktivnosti.³¹

Na globalnom planu bilježe se rezultati dobre prakse u mehanizmima kontrole duhana. Kao primjer zemalja koje su uvele potpune zabrane pušenja u zatvorenim javnim prostorima, te na taj način smanjile posljedice pasivnog pušenja po zdravlje stanovništva, predstavljaju Kanada, Australija, Norveška, Irska i Island i dr.

Tako na Islandu, zemlji s najdužom zabranom (od 2001.godine), prevalenca pušenja kod djece (15 godina) bilježi trend opadanja od 18,6% u 1998. godine do 13,6% u 2003.godine, pa 11,1% u 2007.godini. Također, i u Kanadi (prve pokrajine uvele zabrane 2002.godine) prevalenca pušenja kod mladih od 15 do 19 godina bilježi pad od 2002.godine sa 29% do pada 2007.godine na 19%.³²

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od izuzetnog javno-zdravstvenog značaja jer ima za cilj, kao što je istaknuto naprijed, unaprijeđenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacionim grupama.

II.4. Prakse i iskustva drugih zemalja u implementaciji zakona koji predviđaju okruženja 100% bez duhanskog dima

S obzirom na to da je opredjeljenje države Bosne i Hercegovine da postane punopravna članica Evropske unije, te da ispuni svoju preuzetu obavezu i donese jedan ovakav sveobuhvatan Zakon koji će da zaštiti zdravlje njenih stanovnika, potrebno je izložiti primjere dobrih praksi drugih zemalja koje su već implementirale takve zakone. Osvrnut ćemo se na uticaj koji su slični zakoni imali na zdravstvenu sliku stanovništva i ekonomsko-socijalne odnose u državama koje su ih implementirale.

Irska

Prva država na svijetu, i ujedno članica EU, koja je 2004. godine uvela zakone kojima se u potpunosti zabranjuje pušenje na zatvorenim javnim i radnim mjestima je **Irska**. Zabrana je imala sljedeće efekte:

- Smanjenje smrtnosti među populacijom starijom od 35 godina po sljedećim parametrima
 - 13% od svih uzroka
 - 26% od koronarnih srčanih bolesti
 - 32% od moždanog udara
 - 38% od hroničnih opstruktivnih plućnih bolesti.

³¹ A study on liability and the health costs of smoking DG Sanco (2008/C6/046)final report December 2009 - http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_en.pdf

³² www.tobaccoatlas.org

- Smanjenje u izlaganju posrednom pušenju preveniralo je skoro 4000 smrti u tri godine poslije uvođenja zakona.³³

Ujedinjeno Kraljevstvo

Nakon Irske, slične zakone su donijele i zemlje Ujedinjenog Kraljevstva, Škotska i Engleska.

Škotska je zabranila pušenje na javnim i radnim mjestima u **martu 2006.** godine. Nedugo zatim uslijedili su pozitivni zdravstveni pokazatelji o ispravnosti te odluke:

- U prvih 10 mjeseci implementacije zakona, javljanje u bolnice sa akutnim koronarnim sindromom smanjilo se na 17%. Prije zakona prosječno godišnje smanjenje bilo je samo 3%.
- Javljanje u bolnicu zbog astme među djecom smanjilo se u prosjeku na 15% godišnje u periodu 2006.-2009. godine, u usporedbi sa stopom rasta prije zakona.

Engleska je započela proces implementacije zakona koji zabranjuju pušenje 2007. godine.

Efekti su bili ubrzo vidljivi:

- Implementacija ovog zakona odmah je smanjila javljanje u bolnice djece sa infekcijama disajnog sistema (IDS) na 3,5% i sa astmom na 8,9%.
- Generalno, procjenjuje se da je zakon prevenirao 54.000 slučajeva IDS-a među djecom mlađom od 15 godina u periodu 2007.-2012. godine.³⁴

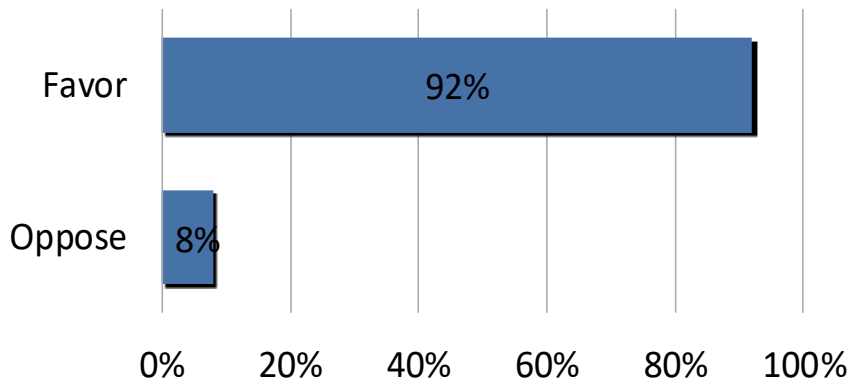
Turska

Jedna od najboljih praksi u implementaciji zakona o kontroli duhana dolazi iz **Turske**. Ova zemlja je donijela državni zakon o duhanu 2008.godine kojim je zabranila pušenje u većini zatvorenih javnih prostora i radnih mjesta. U toku naredne godine poslije donošenja zakona prostori koji pripadaju restoranima, barovima i čajdžinicama, također, su postali slobodni od duhanskog dima. U 2010.godini, 7 od 10 mjesta su bila usklađena sa zakonom. U konačnici do 2010. godine - 92% Turaka, i od njih 77% svakodnevnih pušača, su izrazili podršku zakonu.

³³ Izvori: Mackay D, Haw S, Ayres J, Fischbacher C, Pell J. *Smoke-free Legislation and Hospitalizations for Childhood Asthma*. New England Journal of Medicine Vol. 363:1139-45, 2010.
<http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa0706740>

³⁴ Izvori: Been JV, Millet C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. *Smoke-free legislation and childhood hospitalizations for respiratory tract infections*. ERS publications. Published online before print May 28, 2015, doi: 10.1183/09031936.00014615.) <http://erj.ersjournals.com/content/early/2015/05/28/09031936.00014615>
Millet C, Lee J, Laverty A, Glantz S, Majeed A. *Hospital Admissions for Childhood Asthma After Smoke-Free Legislation in England*. Pediatrics. 2013 February; 131: 495-501.
<http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2013/01/15/peds.2012-2592.abstract>

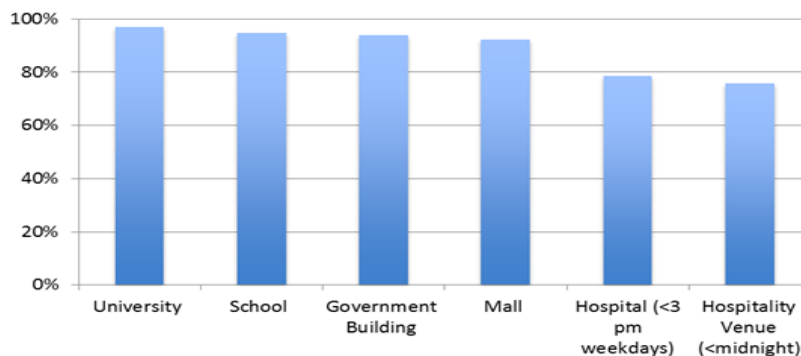
Podrška turskom zakonu za zabranu pušenja u 2010



Izvor: Quirk Global Strategies, 2010

Turska se može pohvaliti visokim nivoom implementacije zakona; pa je tako istraživanje provedeno tri godine nakon uvođenja zakona pokazalo da nivo implementacije zakona varira od 76% u ugostiteljskim objektima do 97% na fakultetima.³⁵

Figure 1. Compliance with smoke-free legislation in indoor public places in Turkey - Overall



Ukrajina

Zakon koji 100% oslobađa zatvorena javna mjesta od duhanskog dima stupio je na snagu u decembru 2012.godine u Ukrajini. Nacionalno istraživanje javnog mišljenja pokazalo je da je 74% ispitanika preferiralo kafiće i restorane bez duhanskog dima. Monitoring usklađenosti koji je proveden godinu dana nakon uvođenja zakona pokazao je da je 90% prostora usklađeno sa zakonom. Što se tiče bojazni da bi ovakav zakon mogao negativno uticati na biznis, vlasnici restorana iz Kijeva i drugih regija su dvije godine nakon uvođenja zakona održali okrugli stol na kojem je potvrđeno da zabrana nije imala negativan uticaj na njihovo poslovanje.

³⁵ Izvor: Navas-Acien A. *Compliance with the smoke-free tobacco legislation in indoor public places in 12 cities in Turkey (Presentation)*. Institute for Global Tobacco Control, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2013.

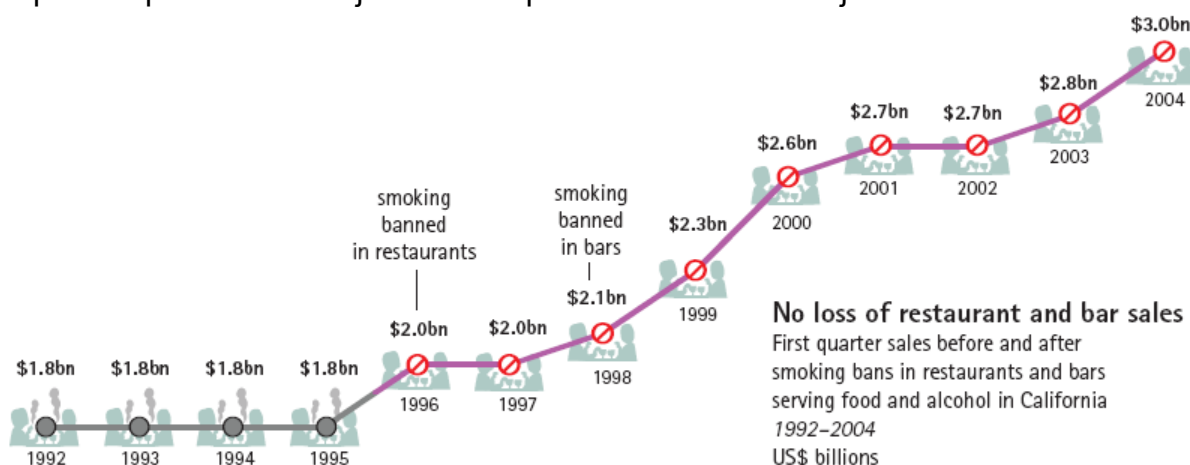
Observational data collected December 2012-July 2013, *Compliance with SF legislation in indoor public places in Turkey ranged from 76% in hospitality venues to 97% in Universities*

Sjedinjene američke države

Studije o uticaju zakona koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima na biznis i ekonomiju provedene su i u drugim državama. Svaka od njih, koja je detaljno provedena pokazuje da donošenje zakona o zabrani pušenja u restoranima i barovima nije imalo nikakvog uticaja, pa ni pozitivnog, na poslovni promet i zapošljavanje.

Najbolji primjer za ovo je slučaj Kalifornije gdje se paralelno sa donošenjem zakona posmatrao rast prometa u barovima i restoranima. Godine 1992. ta brojka je iznosila 1.8 bn. dolara, da bi se 1996. godine, nakon donošenja zabrane pušenja u restoranima ta brojka povećala na 2.0 bn., zatim 1998. godine nakon donošenja zabrane pušenja u barovima, brojka se povećala na 2.1 bn., te nastavila eksponencijalno rasti do 3.0 bn koliko je zabilježeno 2004. godine.

Istraživanje provedeno u Ujedinjenom Kraljevstvu je pokazalo da je 20% nepušača počelo učestalije odlaziti u pabove nakon uvođenja zakona.³⁶



*2006 Tobacco Atlas, 2nd Edition

Nepobitan je zaključak da zakoni koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima čuvaju živote i štite zdravlje zaposlenika i stanovnika. Podaci dobijeni nakon implementacije ovakvih zakona u različitim zemljama pokazali su sljedeće:

- U **New Yorku**, zabilježen je pad od 57% na prijave slučajeva senzornih simptoma (iritacije oka, suhoća grla, curenje nosa) među radnicima u ugostiteljstvu.
- U **Leicestershiru, Engleska**, radnici u barovima koji su bili nepušači imali su razinu karbon monoksida u krvi jednaku onoj koja se nalazi u krvi osobe koja

³⁶ Izvori: *A comprehensive review of all available studies on the economic impact of smoke-free workplace laws*--Scollo M, Lal A, et al. *Review of the quality of studies on the economic effects of smoke-free policies on the hospitality industry*. Tobacco Control. 2003; 12:13-20. Available from: <http://www.tobaccoscsm.ucsf.edu/pdf/ScolloTC.pdf>. Smokefree ACTION (2007). *As the smoke clears: the myths and reality of Smokefree England*. Available online at: <http://www.smokefreeaction.org.uk>, Accessed 5 November 2007.

popuši od 3-5 cigareta dnevno. Nakon uvođenja zabrane, njihove razine karbon monoksida su postale iste kao u nepušača.

- U **Škotskoj**, izloženost djece posrednom pušenju se smanjila za 39% nakon implementacije zakona o duhanu.³⁷

Nakon svega navedenog, za očekivati je da će se pozitivni trendovi koje nose ovakvi zakoni na sličan način reflektirati na zdravstvene i socio-ekonomske prilike u Federaciji BiH.

III - NAČELA NA KOJIMA SE ZASNIVA ZAKON

Donošenje ovog zakona zasniva se na načelima sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite koja treba da osigura informiranje, edukaciju i promociju zdravlja stanovništva, kao i reduciranje i eliminaciju izloženosti stanovništva svim štetnim faktorima po zdravlje. Pravo svakog građanina je da bude informiran o zdravstvenim posljedicama pušenja i izlaganja duhanskom dimu u svojoj okolini. Također, pravo svakog građanina je da živi i radi u okolini bez duhanskog dima. Odgovornost države je da zaštiti zdravlje stanovništva i poduzme sve zakonske, administrativne i izvršne mjere kako bi se eliminiralo štetno djelovanje po zdravlje svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Za ostvarenje cilja iz ovog zakona, predviđeno je u članu 3. da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana i o duhanskim proizvodima, a koji su naprijed u Obrazloženju opisani. Radi se o sljedećim načelima:

- a) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji BiH na čist vazduh jer svi, a posebno djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od uticaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- b) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- c) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se kroz multisektorsku saradnju utvrdi strategija i mjere radi promoviranja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- d) sinhronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- e) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- f) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

³⁷ Izvori: Farrelly, M. et. al, (2005) *Changes in hospitality workers' exposure to secondhand smoke following the implementation of New York's smoke-free law*. Tobacco Control 2005 (14):236-241.

Peplow, G (2007). *Tests are a breath of fresh air for bar staff*. Leicester Mercury, 21 August 2007.

Akhtar PC, Currie DB, Currie CE, Haw SJ. (2007) *Changes in child exposure to environmental tobacco smoke (CHETS) study after implementation of smoke-free legislation in Scotland: national cross sectional survey*. British Medical Journal September 15, 335 (7619): 545.

IV - OBRAZLOŽENJE PRAVNIH RJEŠENJA

Poglavlje I. – Osnovne odredbe (čl. 1.-4.) utvrđuje predmet reguliranja ovog zakona, i to na način da se njime uređuju mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzorisanja, sprečavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, te osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva. Pored toga zakonom se regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona. Članom 2. utvrđene su definicije koje se koriste u zakonu i njihovo značenje u smislu ovog zakona. Treba istaći da su definicije u visokom stepenu usaglašene sa propisima Evropske unije, kao i terminima iz Okvirne konvencije o kontroli duhana, a što je detaljnije opisano kroz uporedne prikaze koji su izrađeni uz zakon. Članom 3. propisani su principi zakona zbog isticanja obaveze da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje. U tom cilju taksativno su naznačeni osnovni principi. Članom 4. definira se zabrana diskriminacije na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, prilikom obavljanja radnji na osnovu ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona. Istaknuto je i da izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na osnovu ovog zakona, obuhvataju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

Poglavlje II. – Zabrana pušenja u javnim prostorima (čl. 5. i 6.) odnosi se na utvrđivanje jasne zabrane upotrebe svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prevozu. Također, zabranjuje se upotreba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe. Nadalje, članom 6. se osigurava provedba zabrane pušenja, te je propisano da su istu obavezni osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz člana 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno, te da moraju biti postavljene vizuelne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranja. Propisano je postupanje u slučaju da lice ne poštuje zabranu pušenja u mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno.

Poglavlje III. – Izuzeci od zabrane pušenja u javnim prostorima (član 7.) uređuje slučajeve na koje se ne odnosi zabrana pušenja, a zbog prirode mjesta i prostora, te određenih preporuka Vijeća Evrope s tim u vezi. Naime, ovim članom pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim licima, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem. Mora se istaći da odluku o dozvoli pušenja u smislu ovog člana donosi direktor ili drugo odgovorno lice zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i

zdravstvene potrebe nepušača. Osim toga, definirano je da federalni ministar zdravstva (u daljem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu izuzetaka od zabrane pušenja utvrđenih ovim članom.

Poglavlje IV. – Testiranje i izvještavanje o duhanskim proizvodima (čl. 8.-12.), između ostalog, utvrđuje zabranu proizvodnje i prometa cigareta koje sadrže sastojke sa više od: deset (10) mg katrana po jednoj cigareti; jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti; deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti, a kako to utvrđuje i Direktiva 2014/40/EU. Naglašeno je da uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u ovom članu, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje. Zabranjena je i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže aditive. Nadalje, saglasno Direktivi 2014/40/EU zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova, kao što su filteri, papiri, pakovanja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin. Članom 9. propisano je da se svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije BiH obavezno testiraju. Važno je istaći da se mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja na osnovu ISO standarda, i to: za katran ISO 4387, za nikotin ISO 10315, a za ugljen monoksid ISO 8454. U ovom Poglavlju, članom 10. regulira se i dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima. Tako su proizvođači i uvoznici cigareta obavezni, najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu, nadležnom ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta. Obavještenja o novim duhanskim proizvodima uređena su članom 11., prema kojem su proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni podnijeti Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište. Obavještenje se podnosi u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Sadržaj obavještenja regulira se članom 12. zakona, kao i šta se sve dostavlja uz obavještenje od strane proizvođača i uvoznika.

Poglavlje V. – Pakovanje i označavanje duhanskih proizvoda (čl. 13.-17.) utvrđuje osnovne odredbe u domenu pakovanja i označavanja, a shodno Direktivi 2014/40/EU. Tako član 13. uređuje Jedinственu identifikacijsku oznaku, u smislu da svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora da sadrži tu oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Utvrđeni su i podaci koje oznaka mora sadržavati. Nadalje, članom 14. zakona uređuju su podaci na pojedinačnim pakovanjima. Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora sadržavati sljedeće podatke: naziv i adresu proizvođača i uvoznika; broj jedinica u pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, te naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakovanje. U istom članu definirana je i obaveza da obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina vrše proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina. U istom Poglavlju reguliraju se zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda (član 15.). Sva pakovanja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati

zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Shodno Direktivi 2014/40/EU, i zakon predviđa da zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost upotrebe duhanskih proizvoda uključuju: opća upozorenja; dodatna upozorenja; kombinovana upozorenja i informativne poruke. U odnosu na ranija upozorenja, novina je da zakon uvodi i kombinovana upozorenja, koja se sastoje od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja. Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju. Kako je pitanje označavanja podložno promjenama na nivou EU, zakon je propisao da federalni ministar zdravlja donosi podzakonski akt o označavanju pakovanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, kako bi se pravila označavanja mogla efikasno i blagovremeno uskladiti i u Federaciji BiH za slučaj izmjena na nivou EU. Član 16. regulira predstavljanje proizvoda. Naime, označavanje pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja promoviraju duhanski proizvod ili potiču na njegovu upotrebu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama i sl. Ovim su članom utvrđeni zabranjeni elementi i obilježja, a podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali, svakako, nisu ograničeni samo na njih. Nadalje, član 17. zakona odnosi se na izgled i sadržaj pojedinačnih pakovanja. Tako pojedinačna pakovanja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta. Pojedinačna pakovanja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

Poglavlje VI. – Elektronske cigarete i biljni proizvodi za pušenje (čl. 18.-20.) uređuje po prvi put u našem sistemu pitanja prometa i upotrebe i ovih cigareta i proizvoda za pušenje. Član 18. regulira stavljanje u promet elektronskih cigareta, i to na način da za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom. Propisani su i uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište. Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje predmetom je regulacije u članu 19. zakona. Svako pojedinačno pakovanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa podacima propisanim zakonom, a koji su usklađeni sa Direktivom 2014/40/EU. Ovo poglavlje obuhvata i označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje, te obvezuje na opća zdravstvena upozorenja. U članu 21. utvrđeni su elementi i obilježja koja ne smiju biti sadržana u označavanju pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni duhanskih proizvoda.

Poglavlje VII. – Zabrana reklamiranja, promocije i sponzorisanja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, članom 21. propisuje decidno šta je sve zabranjeno u smislu reklamiranja. Tako se zabranjuje direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje; sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje; pružanje finansijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine

organizacije i institucije, političari, političke stranke) i cijeli niz drugih zabrana. Cilj je smanjiti efekte promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje. Članom 22. Zakona regulirani su i određeni izuzeci od zabrane reklamiranja, a u skladu sa odredbama Direktive 2014/40/EU.

Poglavlje VIII. – Zabrana prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 23. i 24.) uređuje mjesta prodaje i zabranu prodaje. Članom 23. predviđeno je da duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu. Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima. Osim toga, uređuju se i druge zabrane u pogledu prodaje. U članu 24. propisano je da je zabranjeno prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakovanjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi. Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima, kao i prodaja duhana za oralnu upotrebu i njegovo stavljanje na tržište, ali i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom. Navedenim odredbama, novi zakon jasniji je u odnosu na odredbe važećih propisa u ovoj oblasti.

Poglavlje IX. – Sprečavanje pristupa maloljetnih lica duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje (član 25.) odnosi se na zabranu prodaje i poklanjanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina. Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje licima mlađim od 18 godina.

Poglavlje X. – Edukacija, informisanje i jačanje javne svijesti (čl. 26. i 27.) regulira aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, te jačanje javne svijesti i informisanje. Saglasno članu 26. zakona nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u saradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji BiH (u daljem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obavezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje. Također, Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obavezni preduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istovremeno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (član 27.). Istim članom propisano je da Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stava (1) ovog člana, emitiraju utvrđeni sadržaj programa. Ovo iz razloga povećanja stepena informisanosti građana. Naravno, svaka vrsta emitiranja edukativnih programa, bit će predmetom posebnog ugovaranja RTV stanica sa nadležnim tijelima, uvažavajući propise o emitiranju radio i televizijskog programa, te uvažavajući pravila kreiranja programske šeme svake pojedine RTV stanice.

Poglavlje XI. - Strateški program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (član 28.) bavi se obavezom Vlade Federacije da donese Strateški program za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja faktora rizika za nastanak oboljenja, te sticanja znanja i navika o zdravom načinu života. Strateški program donosi se za period od pet godina, a nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

Poglavlje XII. – Federalna komisija za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 29. i 30.) utvrđuje obavezu formiranja komisije, njen sastav, mandat, nadležnosti i izvještavanje prema Vladi Federacije. Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalnu komisiju za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalna komisija). Federalna komisija ima 10 članova, i sastoji se od predstavnika različitih ministarstava u Vladi Federacije BiH, kao i predstavnika sektora civilnog društva. Kako je pristup kontroli upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje baziran na multisektorskim principima, potrebno je da svi relevantni sektori imaju svoju ulogu, provode svoje ovlasti, te da se sve raspoložive informacije blagovremeno obrađuju kroz tijelo, kakvo je Federalna komisija. Radi se, dakle, o provedbenom, ali i savjetodavnom tijelu Vlade Federacije, neophodnom radi uvida u cjelokupno stanje u ovoj oblasti.

Poglavlje XIII. – Regulisanje odnosa između Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana (član 31.) odnosi se na ograničenja ovih odnosa samo na one odnose potrebne za efektivno regulisanje industrije duhana i njenih proizvoda. Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informisati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa. Fabrike za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i firme za uvoz, ukoliko su u vlasništvu Vlade Federacije, moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom. Također, ovim članom utvrđeni su oblici postupanja koji nisu dozvoljeni u međusobnom odnosu organa i institucija državne uprave, javnih institucija i političkih stranaka prema industriji duhana, ili obrnuto. Ograničenja su utvrđena i za nositelje javnog položaja.

Poglavlje XIV. - Nadzor nad provedbom zakona (čl. 32.-34.) regulira organe nadzora, i to kroz organizacijsku šemu Federalne i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove, te nadležna ministarstva unutrašnjih poslova. U članu 33. utvrđene su ovlasti inspektora, i to počevši od zabrane upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, u skladu s odredbama ovog zakona, do drugih zabrana propisanih ovim zakonom. Članom 34. regulira se primjena relevantnih propisa, u smislu shodne primjene odredbi propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

Poglavlje XV. – Kaznene odredbe (čl. 35.-40.) odnosi se na utvrđivanje novčanih kazni za prekršaje učinjene po odredbama ovog zakona, i to za pravna lica, odgovorna lica u pravnom licu i fizičke osobe.

Poglavlje XVI. – Prelazne i završne odredbe (čl. 41.-44.) uređuje početak primjene propisa i druga važna pitanja za primjenu zakona. Tako je članom 41., osim propisanih rokova za usklađivanje sa odredbama ovog zakona, propisano i da će se kazne za fizička lica i sve subjekte iz ovog člana, inače utvrđene ovim zakonom, početi naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona. Članom 42. propisano je donošenje podzakonskih akata. Članom 43. propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj upotrebi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), dok je odredbom člana 44. utvrđeno da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“.

V – MIŠLJENJA NA ZAKON

Suglasno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10), obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Pozitivna mišljenja na Nacrt zakona zaprimljena su od većine kantona.

Osim saglasnosti na Prednacrt zakona, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona iznijelo je i određene sugestije i komentare. Naime, to ministarstvo izražava bojazan da se novi zakon u ovoj oblasti neće poštovati, odnosno neće postići željeni učinak, ukoliko se mjere kontrole i nadzora u praksi ne primjene na drugačiji način nego što je to sada slučaj. Stava su da je trebalo više učiniti na provedbi važećeg zakona i analizi učinka po istom, te vršiti stalni pritisak na nadležne inspekcije u smislu strožijeg kažnjavanja prekršitelja, a onda pristupiti postepeno pooštavanju zakonskih normi. Također, iznose i sugestiju da se ipak ostavi mogućnost da se u ugostiteljskim objektima u kojima se ne poslužuje hrana može odvojiti prostor za pušače, odnosno da se kafići male kvadrature (napr. do 20-25 m²) mogu opredijeliti hoće li u njima pušenje biti dozvoljeno ili ne. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona cijeni da se u obzir mora uzeti postotak pušača u Federaciji i njihove navike, te da je za očekivati da se odredbe novoga zakona neće poštivati u praksi bez „teške represije od strane inspekcije“. U tom smislu ističemo da ovakva intervencija na predloženi tekst zakona bitno utječe na sami koncept zakona i osnovne intencije zabrane pušenja; faktički radi se o pravnom rješenju koje je slično postojećim odredbama zakona, a koje nije u potpunosti saglasno sa odredbama Okvirne konvencije, ali i rješenju za koje postoje jasni dokazi u praksi drugih zemalja da nije učinkovito i ne doprinosi unaprjeđenju stanja zdravlja stanovništva (što je bliže elaborirano naprijed u ovom Obrazloženju). Nadalje, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona ističe da je u Kaznenim odredbama navedeno da nadzor nad primjenom člana 25. obavlja prosvjetna inspekcija, a treba da se navede tržišna inspekcija. Obradivač zakona je ispravio uočenu grešku, te prihvatio prijedlog ministarstva. Na koncu, kantonalno ministarstvo ukazuje i na potrebu da se definira otvoreni prostor, odnosno da se napravi jasna distinkcija između zatvorenog i otvorenog prostora, zbog različitih vrsta ograde koje se mogu naći u praksi kao pripadajući dio otvorenog prostora (napr. ugostiteljskih objekata). U pogledu toga prijedloga, obrađivač zakona će iznaći obuhvatnu i sadržajnu definiciju otvorenog prostora, te unaprijediti odredbu do upućivanja teksta zakona prema Vladi Federacije, nakon dodatnih konsultacija koje će se provesti.

Također, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Bosansko-podrinjskog kantona iznijela je isti prijedlog kao Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona u pogledu nadzora nad članom 25. ovog zakona, a što je prihvaćeno, odnosno korigirano. Ova Kantonalna uprava iznosi i prijedlog da se u članu 5. briše zabrana pušenja u odnosu na javne skupove „zbog nemogućnosti kontrole“; stava su da je na javnim skupovima neizvodljivo kontrolirati učesnike po pitanju upotrebe duhanskih proizvoda. Kada je u pitanju ovaj prijedlog, ističemo da je isti neprihvatljiv jer bitno utječe na opseg zabrane pušenja i suprotan je Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana. Nadzor nad primjenom zakona u ovom

dijelu može se osigurati, naravno, uz odgovarajuću podršku nadležne inspekcije. Svjesni smo da taj nadzor jeste otežan u odnosu na druge vrste nadzora, ali nije neizvodljiv. Treba istaći, također, da će primjena zakona, generalno zahtijevati i puno promotivnoga i preventivnoga rada, usljed čega se očekuje i značajan pomak u razvijanju svijesti građana o štetnosti izloženosti duhanskom dimu i razvijanju novih navika i ponašanja koja neće ugrožavati nepušače. Osim toga, primjena zakona bitno ovisi od stepena nadzora koji se provodi od strane nadležnih inspekcija, te je svakako jedna od primarnih zadaća i usmjereni rad sa samim inspekcijama u smislu osnaživanja i potpore za nadzor nad ovim zakonom.

Nadalje, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona podržava donošenje zakona, te iznosi par sugestija, u smislu da je potrebno ponovo razmotriti visinu novčanih kazni, jer su „na terenu teško provodive“ zbog teške ekonomske situacije i velikog broja konzumenata duhanskih proizvoda. S tim u vezi, valja istaći da su kazne usklađene sa Zakonom o prekršajima, koji utvrđuje okvir za minimalne i maksimalne kazne. Cijeneći značaj kažnjavanja u kontekstu zaštite javnoga zdravlja, obrađivač zakona je utvrdio raspone novčanih kazni za nepostupanje po ovom zakonu. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona skreće pažnju i da je potrebno podzakonskim aktom veoma precizno definirati posebne prostorije za izuzetke od zabrane pušenja, kako ih zakon predviđa, što će svakako da se ima u vidu kod donošenja podzakonskih propisa, nakon usvajanja zakona. Navedeno Ministarstvo također sugerije da se preispita odredba člana 23. stav (3), tačka d) o prodaji duhanskih proizvoda u objektima udaljenim manje od 100 m u radijusu od škola, jer drže da će to teško biti provodivo na terenu. Međutim, radi se o odredbi koja treba da se zadrži u zakonu zbog odnosa prema djeci i mladima u smislu zaštite od pušenja i dostupnosti duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. S druge strane, nisu izneseni slični prijedlozi od ostalih tijela koja su se očitovala na Prednacrt zakona.

Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova/Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke/Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Samo Federalno ministarstvo trgovine nije dostavilo svoje očitovanje, sva ostala gore navedena ministarstva i tijela dostavili su pozitivna mišljenja na predloženi Prednacrt zakona.

Federalna uprava za inspekcijske poslove i Federalno ministarstvo pravde su iznijeli par prijedloga, koji se odnose na odredbe vezane za nadzor i visinu kazni, a koji su prihvaćeni i ugrađeni u ovaj tekst zakona, koji se upućuje Vladi Federacije

BiH. Također, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva podržava donošenje zakona, te iznosi prijedloge za poboljšanja teksta, i to u čl. 2, 6, 9. i 16, koji su prihvaćeni, osim u dijelu člana 16 . stav (1) gdje obrađivač zakona nije brisao dio teksta (kako je predloženo), s obzirom na to da se radi o tekstu preuzetom iz Direktive 2014/40/EZ, odnosno u pitanju je harmonizacija sa propisom Evropske unije.

Treba ukazati i da je Svjetska banka (Ured u Sarajevu), u saradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom, dostavila analizu usklađenosti Prednacrt zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana. U analizi je istaknuto da je Prednacrt zakona usaglašen sa odredbama navedene Konvencije, te da su evidentni naponi da se u Federaciji BiH osigura uvođenje sveobuhvatnog normativnog okvira za kontrolu duhana. Istaknute su sve prednosti novog načina reguliranja ove oblasti. Također, u analizi su date i sugestije kako pravni okvir učiniti još boljim, te unaprijediti stepen provedbe Okvirne konvencije. S obzirom na to da u tom dijelu postoje i određene preporuke koje se odnose na druge sektore, i nisu isključivo domen sektora zdravstva, niti predmet samo ovog zakona, odlučeno je da se o svim sugestijama takve prirode diskutira u kasnijoj fazi razmatranja i usvajanja zakona, ukoliko isti u predloženom tekstu (u I fazi) bude prihvaćen. Ovo iz razloga što se sugestije uglavnom odnose na reguliranje takvih odredbi koje za cilj imaju još veći stepen usaglašenosti zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana, te je u procesu konsultacija neophodno osigurati sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Napominjemo da se u prilogu zakona nalazi ovjerena Izjava o usklađenosti Prednacrt zakona sa propisima Evropske unije, i to od strane Ureda Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Evropske unije.

V - FINANSIJSKA SREDSTVA

Za provođenje ovog zakona nisu potrebna finansijska sredstva iz Budžeta Federacije, niti budžeta kantona.

N A C R T

**ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA,
DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE**

ZAKON O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

POGLAVLJE I. - TEMELJNE ODREDBE

Članak 1. (Predmet)

Ovim zakonom, u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva, uređuju se mjere za zabranu i ograničenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, sprječavanje pristupa maloljetnih osoba tim proizvodima, sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obvezne oznake na pakiranjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere, osnivanje Federalnog povjerenstva za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i nadzor nad provođenjem zakona.

Članak 2. (Definicije)

U smislu ovog zakona:

- 1) **Duhan** je kultivirana biljka vrste *Nicotiana tabacum L* u svim oblicima i stupnjevima uzgoja i u svim fazama obrade i pakiranja koji ne služi krajnjoj potrošnji (neobrađeni duhan);
- 2) **Duhan za samostalno motanje** je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;
- 3) **Duhan za oralnu uporabu** je svaki duhanski proizvod za oralnu uporebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, osobito one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;
- 4) **Duhan za lulu** je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;
- 5) **Vodena lula** je naprava za pušenje kod koje dim prolazi kroz posudu sa vodom i hladi se prije udisanja kroz savitljivo crijevo. Vodena lula podrazumijeva nargilu, hookah, šišu;
- 6) **Duhan za vodenu lulu** je duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem vodene lule i smatra se duhanskim proizvodom za pušenje;
- 7) **Duhan za žvakanje** je bezdimni duhanski proizvod osobito namijenjen za žvakanje;
- 8) **Duhan za šmrkanje** je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;
- 9) **Novi duhanski proizvod** je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:
 - cigarete,
 - duhan za samostalno motanje,
 - duhan za lule,
 - duhan za vodene lule,
 - cigare,
 - cigarilosi,
 - duhan za žvakanje,

- duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju,
 - i stavljen je na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona, kao i svaka modifikacija uključujući promjene u dizajnu, bilo kojoj od komponenti, dijelova, sadržaja, načinu izgaranja ili vrsti nikotina, aditivima ili sastojcima duhanskih proizvoda stavljenih na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona;
- 10) **Cigareta** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od papira koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 11) **Cigara** je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od prirodnog duhana, teži od 3 grama, i koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;
 - 12) **Cigarilos** je cigara najveće težine do 3 grama po komadu;
 - 13) **Aditiv** je tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, pojedinačnom pakiranju ili bilo kakvom zbirnom pakiranju;
 - 14) **Biljni proizvod za pušenje** je proizvod na bazi biljaka, trava ili voća koji ne sadrži duhan, a može se upotrebljavati putem postupka izgaranja;
 - 15) **Elektronska cigareta** je proizvod koji se može koristiti za uporabu pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, posudu za ponovno punjenje i uređaj bez uložka ili posude. Elektronske cigarete mogu biti potrošne ili ponovno punjive putem posude za ponovno punjenje ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu uporabu;
 - 16) **Posuda za ponovno punjenje** je posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektronske cigarete;
 - 17) **Duhanski proizvod** je proizvod koji je u cijelosti ili djelomično napravljen od duhana i proizveden za njegovu uporabu putem pušenja, ušmrkavanja, usisavanja, žvakanja, ili bilo koje druge vrste uporabe;
 - 18) **Duhanski dim** je dim koji se oslobađa iz zapaljenog duhanskog proizvoda namijenjenog pušenju i dim koji se oslobađa iz pluća prilikom pušenja;
 - 19) **Bezdimni duhanski proizvod** je duhanski proizvod čija uporaba ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu uporabu;
 - 20) **Ostali duhanski proizvod** je svaki proizvod napravljen u cijelosti ili djelomično od duhana, a nije obuhvaćen definicijom duhanskog proizvoda;
 - 21) **Emisije tvari** su tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske uporabe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu uporabe bezdimnih duhanskih proizvoda;
 - 22) **Javni zatvoreni prostor** je svaki prostor, koji ima krov ili strop (pokretni ili nepokretni) i potpuno zatvoreno više od polovine površine pripadajućih stijena, javno dostupan i namijenjen individualnom ili zajedničkom korištenju, bez obzira na pravo vlasništva ili pravo pristupa, a između ostalih, obuhvaća zajedničke prostore u stambenim zgradama, sve prostore u građevinama u kojima su smještene javne institucije, ustanove i poduzeća te sve prostore u građevinama u kojima se obavljaju djelatnosti iz područja javnog prijevoza, zdravstva, socijalne zaštite, odgoja i obrazovanja, trgovine, trgovački centri, prostori namijenjeni obavljanju uslužnih djelatnosti, športa i rekreacije, ugostiteljstva, smještaja i turizma, kulture, umjetnosti i znanosti, sajmovi i izložbi, te prostore iz djelatnosti medija, igara na sreću, vjerskog, političkog i građanskog okupljanja, kao i svaki povezani i drugi pripadajući zatvoreni

- prostor, kao što su hodnici, dizala, stubišta, predvorja, zajedničke prostorije, toaleti, čekaonice, kantine, pomoćni objekti, skladišta, podrumi, garaže;
- 23) **Javni skup** je svako organizirano okupljanje građana koje se održava na za to prikladnom prostoru.
 - 24) **Radno mjesto** je svaki prostor koji služi za obavljanje poslova i može biti natkriven, polunatkriven, u potpunosti ili djelomično ograđen, bez obzira na vrstu materijala od kojeg je sagrađen kao i svaki povezani i drugi pripadajući javni zatvoreni prostor;
 - 25) **Sredstvo javnog prijevoza** je svako prevozno sredstvo bez obzira na oblik vlasništva kojim se uz naplatu ili drugu vrstu naknade obavlja cestovni, željeznički, zračni i vodeni prijevoz putnika, uključujući žičare;
 - 26) **Sredstvo privatnog prijevoza** je svako prevozno sredstvo u privatnom vlasništvu kojim se obavlja cestovni i vodeni prijevoz;
 - 27) **Katran** je suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima, čiji se spojevi povezuju sa nastankom više oblika raka;
 - 28) **Nikotin** je nikotinski alkaloid koji se nalazi u duhanu;
 - 29) **Ugljični monoksid** je produkt koji nastaje sagorijevanjem duhana;
 - 30) **Sastojak** je duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili ostalom proizvodu, uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;
 - 31) **Svojevna aroma** je jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tijekom konzumacije duhanskog proizvoda;
 - 32) **Pušenje** je radnja koja dovodi do sagorijevanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, kojom se stvara dim koji se oslobađa direktno u zrak i udiše ga osoba koja obavlja ove radnje;
 - 33) **Posredno ili pasivno pušenje** je izloženost dimu koji dolazi iz gorućeg kraja cigarete ili nekog drugog proizvoda za pušenje, najčešće u kombinaciji sa dimom koji izdahne pušač;
 - 34) **Štetna posljedica pušenja** je znanstveno dokazana pojava oštećenja zdravlja i bolesti koje skraćuju život pušača i nepušača;
 - 35) **Uporaba** je pušenje i svi ostali načini i vrste korištenja duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
 - 36) **Sukob interesa** je sukob između službenih dužnosti i privatnih interesa osobe koja nosi javni položaj, ili kandidata za javni položaj, koja ima odgovornost za kontrolu duhana i koja se može povezati sa njegovim interesima, ili interesima njegovih srodnika;
 - 37) **Zdravstveno upozorenje** je upozorenje koje ukazuje na štetne učinke duhanskih proizvoda po zdravlje ljudi ili na druge nepoželjne posljedice njihove uporabe, uključujući tekstualna upozorenja, kombinirana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke;
 - 38) **Kombinirano zdravstveno upozorenje** je zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i pripadajuće fotografije ili ilustracije;
 - 39) **Zbirno pakiranje** je bilo koje pakiranje u kojem su duhanski ili srodni proizvodi za pušenje stavljeni na tržište i koje obuhvaća jednu ili više zapakiranih jedinica s tim da se prozirni omoti ne smatraju zbirnim pakiranjem;

- 40) **Pojedinačno pakiranje** je najmanje samostalno pakiranje duhanskog ili srodnog proizvoda za pušenje koje se stavlja na tržište;
- 41) **Osoba** je svaka fizička, pravna osoba, kao i svi poslovni subjekti;
- 42) **Nositelj javnog položaja** je službena osoba, službeni predstavnik, savjetnik, inspektor, policijski dužnosnik, carinski dužnosnik, ili vladin službenik izabran na centralnoj ili lokalnoj razini upravljanja;
- 43) **Prodavač** je svaka osoba koja prodaje na malo, veliko, izvozi i uvozi duhanske i ostale proizvode za pušenje;
- 44) **Oglašavanje i promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je svaka aktivnost s ciljem, učinkom ili očekujućim učinkom promidžbe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili uporabe tih proizvoda na direktan ili indirektan način;
- 45) **Direktna promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je izlaganje pojedinačnih pakiranja cigareta i ostalih proizvoda za pušenje na vidljivim prodajnim mjestima, bilo koje vrste, gdje se prodaju ti proizvodi;
- 46) **Indirektna promidžba duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje** je:
- organizacija događaja na kojima se ističu naziv, logotip ili druge vizualne karakteristike koje podsjećaju na pojedine duhanske i ostale proizvode za pušenje;
 - prikazivanje logotipa i drugih znakova za označavanje tih proizvoda na predmetima koji u smislu ovoga zakona nisu duhanski proizvodi;
 - besplatna ponuda duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima;
- 47) **Sponzorstvo** je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promidžbe duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 48) **Donacije od strane duhanske industrije** – svaki oblik financijske ili materijalne podrške javnim ustanovama, organizacijama, sredstvima medija ili pojedincima s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promidžbe duhana i svih duhanskih proizvoda;
- 49) **Industrija duhana** su proizvođač, prodavači na veliko i uvoznici duhanskih proizvoda.

Članak 3.

(Principi Zakona)

Za ostvarenje cilja iz članka 1. ovog zakona organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) rukovode se međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje, i to sljedećim principima:

- a) pravo svakog građanina na zdravlje;
- b) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji na čist zrak jer svi, a osobito djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od utjecaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- c) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- d) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se kroz multisektorsku suradnju utvrdi strategija i mjere radi promicanja i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

- e) sinkronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- f) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji da se osigura dovoljno financijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- g) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

Članak 4. (Zabrana diskriminacije)

- (1) Zabranjuje se svaki vid diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog podrijetla, prilikom obavljanja radnji na temelju ovog zakona i propisa donesenih temeljem ovog zakona.
- (2) Izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose temeljem ovog zakona, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

POGLAVLJE II. - ZABRANA PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Članak 5. (Zabrana pušenja)

- (1) Zabranjuje se uporaba svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu.
- (2) Zabranjuje se uporaba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe.

Članak 6. (Osiguranje provedbe zabrane pušenja)

- (1) Provođenje zabrane pušenja obvezni su osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz članka 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno (u daljnjem tekstu zakona: vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta).
- (2) U mjestima i prostorima iz članka 5. ovog zakona gdje je pušenje zabranjeno (u daljnjem tekstu: mjesta i prostori gdje je pušenje zabranjeno) moraju biti postavljene vizualne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranja.
- (3) U mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno, ne smiju biti postavljene pepeljare ili druge posude koje mogu služiti za odlaganje pepela.

(4) U slučaju da osoba ne poštuje zabranu pušenja, vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je osobu:

- a) opomenuti;
- b) uskratiti uslugu;
- c) zatražiti od osobe da napusti prostor.

(5) U slučaju da osoba iz stavka (4) ovog članka ne ispoštuje zabranu pušenja i nakon što vlasnik, odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno postupi po ovlaštenju iz stavka (4) toč. od a) do c) ovog članka, vlasnik odnosno korisnik prostora ili mjesta u kojem je pušenje zabranjeno dužan je kontaktirati nadležni organ.

POGLAVLJE III. - IZNIMKE OD ZABRANE PUŠENJA U JAVNIM PROSTORIMA

Članak 7.

(Iznimka od zabrane pušenja)

(1) Pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim osobama, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem.

(2) Odluku o dozvoli pušenja u smislu stavka (1) ovog članka donosi ravnatelj ili druga odgovorna osoba zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača.

(3) U posebno određenim prostorijama ili ograđenim prostorima za pušenje u ustanovama iz stavka (1) ovog članka mora biti osigurana zaštita nepušača od izloženosti duhanskom dimu, putem osiguranja potpune fizičke odvojenosti prostora za pušenje i uz adekvatne ventilacijske sustave. Površina prostora i prostorije za pušenje u odnosu na veličinu objekta, određuje se pravilnikom ustanove. U ovim prostorijama zabranjeno je služiti hranu.

(4) U prostorijama i prostorima za pušenje u ustanovama iz stavka (1) ovog članka moraju biti postavljena jasno vidljiva upozorenja koja se sastoje od grafičkog znaka dozvole pušenja i teksta koji glasi: „Prostor za pušenje. Pušenje je štetno za vaše zdravlje“.

(5) Federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja utvrđenih ovim člankom.

POGLAVLJE IV. - TESTIRANJE I IZVJEŠĆIVANJE O DUHANSKIM PROIZVODIMA

Članak 8.

(Zabrana proizvodnje i prometa)

- (1) Zabranjuje se proizvodnja i promet cigareta koje sadrže sastojke sa više od:
 - a) deset (10) mg katrana po jednoj cigareti,
 - b) jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti,
 - c) deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti.

- (2) Uvezeni duhanski proizvodi, a osobito cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u stavku (1) ovog članka, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje.

- (3) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a osobito cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive:
 - a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdravlju ili da je manje opasan za zdravlje;
 - b) kofein, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću;
 - c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije;
 - d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje nikotina na usta ili nos;
 - e) aditive koji imaju CMR (kancerogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.

- (4) Zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakiranja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.

Članak 9.

(Testiranje duhanskih proizvoda)

- (1) Svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije obvezno se testiraju.

- (2) Troškove testiranja pri uvozu proizvoda na tržište Federacije, kao i troškove obveznog godišnjeg testiranja za provjeru količine katrana, nikotina i ugljen monoksida u cigaretama snosi uvoznik robe, odnosno proizvođač.

- (3) Testiranja za katran, nikotin i ugljen monoksid za cigarete obavljaju se u akreditiranim laboratorijama najmanje jednom godišnje.

- (4) Akreditirani laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu ili pod direktnim ili indirektnim upravljanjem duhanske industrije.

- (5) Mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja se na temelju ISO standarda:
 - a) za katran ISO 4387,
 - b) za nikotin ISO 10315,
 - c) za ugljen monoksid ISO 8454.

(6) Točnost oznaka na svakom pojedinačnom pakovanju cigareta provjerava se za katran i nikotin sukladno sa ISO standardom 8243.

(7) Proizvođač ili uvoznik proizvoda duhana obavezan je podnositi rezultate godišnjih testiranja, te svaku eventualnu promjenu Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Članak 10.

(Dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici cigareta obavezni su najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu Ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta.

(2) Spisak iz stavka (1) ovog članka obvezno sadrži obrazloženje o uključivanju sastojaka u duhanskim proizvodima i kategoriju sastojaka.

(3) Uz spisak iz stavka (1) ovog članka obvezno se prilažu toksikološki podatci od proizvođača ili uvoznika za sastojke duhanskih proizvoda u zapaljenom i nezapaljenom stanju, pozivajući se na njihove učinke po zdravlje i osobine koje uzrokuju ovisnost.

(4) Spisak svih sastojaka po količini, vrsti i tipu dostavlja se za svaki duhanski proizvod koji iz proizvodnje izlazi kao samostalni duhanski proizvod namijenjen tržištu kao i za svaki duhanski proizvod koji se uveze na tržište Federacije.

(5) Ministarstvo, u suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federalni zavod za javno zdravstvo), jednom godišnje, putem internet stranice, informira javnost o podacima iz stavka (3) ovog članka uz obvezu zaštite podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.

Članak 11.

(Obavještenje o novim duhanskim proizvodima)

(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti Ministarstvu obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.

(2) Obavještenje iz stavka (1) ovog članka podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.

Članak 12.

(Sadržaj obavještenja)

(1) Obavještenje iz članka 11. ovog zakona obvezno sadrži:

- a) detaljan opis novog proizvoda;
- b) uputstvo za njegovu uporabu;
- c) podatke o sastojcima i emisijama sukladno čl. 9. i 10. ovoga zakona.

(2) Uz obavještenje iz članka 11. ovog zakona, proizvođači i uvoznici obvezno dostavljaju:

- a) dostupne znanstvene studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, osobito s obzirom na njegove sastojke i emisije;
- b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih grupa, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;
- c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane učinke na prestanak uporabe duhana, te očekivane učinke na započinjanje uporabe duhana i predviđena shvaćanja potrošača.

(3) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obvezni su o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stavka (2) ovog članka obavijestiti Ministarstvo.

(4) Novi duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje stavljeni na tržište moraju u potpunosti ispunjavati uvjete iz ovoga zakona.

POGLAVLJE V. - PAKIRANJE I OZNAČAVANJE DUHANSKIH PROIZVODA

Članak 13.

(Jedinstvena identifikacijska oznaka)

(1) Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora da sadrži Jedinstvenu identifikacijsku oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

(2) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora biti tiskana ili pričvršćena na način da je nije moguće ukloniti ili izbrisati, i ne smije biti skrivena ili prekinuta na bilo koji način.

(3) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora sadržavati:

- a) datum i mjesto proizvodnje;
- b) proizvodni subjekat;
- c) mašine korištene za proizvodnju duhanskog proizvoda;
- d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje;
- e) opis proizvoda;
- f) predviđeno tržište za maloprodaju;
- g) predviđene transportne rute;
- h) uvoznika u Federaciju, ukoliko je to primjenjivo;
- i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena skladišta, kao i datuma transporta, odredišta, mjesta polaska i primatelja;
- j) identitet svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i
- k) broj računa, broj narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.

Članak 14.

(Podatci na pojedinačnim pakiranjima)

(1) Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije mora sadržavati sljedeće podatke:

- a) ime i adresu proizvođača i uvoznika;
- b) broj jedinica u pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, te
- c) ime i adresu pakiratelja, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakiranje.

(2) Obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina obavljaju proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina.

Članak 15.

(Zdravstvena upozorenja na pakiranjima duhanskih proizvoda)

(1) Sva pakiranja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini.

(2) Zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost uporabe duhanskih proizvoda iz stavka (1) ovog članka uključuju:

- a) opća upozorenja;
- b) dodatna upozorenja;
- c) kombinirana upozorenja; i
- d) informativne poruke.

(3) Kombinirana upozorenja iz stavka (2) točke c) ovog članka sastoje se od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja.

(4) Zdravstvena upozorenja na pojedinačnim pakiranjima i svim zbirnim pakiranjima moraju biti otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti ili izbrisati i moraju biti u potpunosti vidljiva. Zdravstvena upozorenja ne smiju biti djelomično ili u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim oznakama, oznakama cijene, sigurnosnim oznakama ili drugim elementima.

(5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakiranjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakiranja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentirati, parafrazirati niti se na njih smije referirati.

(6) Na pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da se takve naljepnice ne mogu ukloniti.

(7) Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem pojedinačnog pakiranja, osim na pakiranjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja, kao što su telefonski brojevi i/ili internet stranice namijenjene informiranju potrošača o programima pomoći osobama koja žele prestati pušiti. Na pakiranjima u obliku kutije sa zglobnim poklopcem opće upozorenje se stavlja i na unutrašnjost gornje površine koja je vidljiva nakon otvaranja pakiranja.

(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakiranja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinirana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakiranja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se tiskaju.

(9) Ministar donosi podzakonski akt o označavanju pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a što podrazumijeva sadržaj i izgled zdravstvenih upozorenja, tekst i dimenzije zdravstvenih upozorenja iz st. (2) i (3) ovog članka, uporabu fotografija ili odgovarajućih ilustracija i način njihovog tiskanja, termine za rotaciju navedenih oznaka na svim vrstama duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bezdimnih duhanskih proizvoda i elektronskih cigareta, te druge podatke neophodne za sigurno označavanje.

Članak 16.

(Predstavljanje proizvoda)

(1) Označavanje pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja:

- a) promiču duhanski proizvod ili potiču na njegovu uporabu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;
- b) sugeriraju da je određeni duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastojaka dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;
- c) upućuju na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost;
- d) nalikuju na hranu ili kozmetički proizvod;
- e) sugeriraju da određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradivost ili druge prednosti za okoliš.

(2) Na zbirnim i pojedinačnim pakiranjima duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje zabranjeno je korištenje termina:

- a) "light";
- b) "super light";
- c) "ultra light";
- d) "slim";
- e) "full flavour";
- f) "ekstra";
- g) "ultra";
- i sličnih termina.

(3) Pojedinačna pakiranja kao ni zbirna pakiranja ne smiju sugerirati ekonomske prednosti uključivanjem tiskanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda „dva za jedan“ ili drugih sličnih ponuda.

(4) Zabranjeni elementi i obilježja iz st. (1) i (2) ovog članka podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.

Članak 17.

(Izgled i sadržaj pojedinačnih pakiranja)

(1) Pojedinačna pakiranja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta.

(2) Pojedinačna pakiranja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

(3) Pojedinačno pakiranje cigareta može biti od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jednom otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakiranja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za zadnju stranu pojedinačnog pakiranja.

POGLAVLJE VI. - ELEKTRONSKE CIGARETE I BILJNI PROIZVODI ZA PUŠENJE

Članak 18.

(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)

(1) Za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom.

(2) Proizvođači i uvoznici elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje podnose obavještenje Ministarstvu o svim takvim proizvodima, kao i o svim značajnijim izmjenama takvih proizvoda, koje namjeravaju staviti na tržište.

(3) Obavijest se podnosi u elektronskom i pisanom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište i sadrži:

- a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovornu osobu, odnosno uvoznika;
- b) popis svih sastojaka sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;
- c) toksikološke podatke o sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući zagrijani proizvod, a koji se osobito odnose na njihove učinke na zdravlje potrošača kad se udišu i na sve učinke stvaranja ovisnosti;
- d) opis sastavnih dijelova proizvoda uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizme za otvaranje i punjenje elektronske cigarete ili posudu za punjenje;
- e) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom uporabe u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;
- f) izjavu da proizvođač, odnosno uvoznik snose punu odgovornost za količinu i sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima.

(4) Uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište su:

- a) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati više od 20 mg/ml nikotina;
- b) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati aditive navedene u članku 8. stavak (3) ovog zakona;

- c) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin smiju se koristiti samo sastojci visoke čistoće;
- d) elektronske cigarete moraju oslobađati doze nikotina u ujednačenim razinama.

(5) Ispunjenje uvjeta iz stavka (4) ovog članka kontrolira akreditirana laboratorija.

(6) Troškove obvezne laboratorijske kontrole novog duhanskog ili proizvoda za pušenje koji se stavlja na tržište snosi proizvođač, odnosno uvoznik proizvoda.

Članak 19.

(Označavanje pakiranja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)

- (1) Svako pojedinačno pakiranje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa sljedećim podacima:
- a) uputu za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se uporaba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;
 - b) kontraindikacije;
 - c) upozorenje za posebne rizične grupe;
 - d) moguće štetne učinke; i
 - e) podatke o stvaranju ovisnosti i toksičnosti, kao i
 - f) podatke za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravnu ili fizičku osobu za kontakt.
- (2) Ministarstvo može od proizvođača, odnosno uvoznika, zatražiti i dodatne informacije o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim učincima elektronskih cigareta i posuda za punjenje tih proizvoda.

Članak 20.

(Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)

- (1) Svako pojedinačno pakiranje i sva zbirna pakiranja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.
- (2) Opća zdravstva upozorenja:
- a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakiranja i svih zbirnih pakiranja;
 - b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakiranja i svih zbirnih pakiranja.

POGLAVLJE VII. - ZABRANA OGLAŠAVANJA, PROMIDŽBE I SPONZORIRANJA DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 21.

(Zabrana oglašavanja)

Zabranjeno je:

- a) direktno ili indirektno oglašavati, sponzorirati i na bilo koji način promicati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;

- b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim učinkom direktne ili indirektna promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;
- c) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su športski ili umjetnički događaji, individualni sportaši ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);
- d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizualnim ili audio-vizualnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu oglašavanja i promidžbe:
 - 1. u printanim medijima (novine, katalogi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoi, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi);
 - 2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizualnim medijima/elektronskim medijima;
 - 3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igrama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel);
 - 4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično;
 - 5. na fasadama stambenih objekata;
 - 6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača;
- e) pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije ugostiteljskim objektima u zamjenu za izgradnju ili adaptaciju prostora za promidžbu duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, uključujući opremanje ugostiteljskih objekata tendama, suncobranama i sličnim promidžbenim materijalom;
- f) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u setu s drugom robom i uslugama;
- g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tijekom istraživanja tržišta i degustacije;
- h) obavljati razmjenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje za drugi duhanski proizvod ili drugu robu, radove i usluge;
- i) s ciljem pribavljanja robe, radova i usluga upotrebljavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;
- j) nuditi ili davati bonus, premiju, poklon, novac ili nuditi povrat novca za kupovinu ili uporabu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, te davati popust na cijenu duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda na bilo koji način, uključujući izdavanje kupona i bonova;
- k) omogućavati sudjelovanje u nagradnoj igri, lutriji, takmičenju ili događaju, koji su direktno ili indirektno vezani za duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje, koja se uvjetuju kupovinom ili uporabom duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje;
- l) oglašavati proizvode koji svojim oblikom, nazivom ili namjenom neposredno podstiču potrošnju proizvoda za pušenje, a koji se ne smatraju duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje;
- m) distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje bez naknade, uključujući poklone od subjekata koji ih proizvode, uvoze ili njima trguju, kao i od drugih subjekata duhanske industrije;

- n) upotrebljavati duhanske i ostale proizvode za pušenje prilikom javnih nastupa i prikazivati osobe koje puše na televiziji, s iznimkom filmskog programa i umjetničkih djela; i
- o) oglašavati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem Interneta.

Članak 22.

(Obavještenja koja ne predstavljaju oglašavanje)

Iznimno od odredbi članka 21. ovog zakona oglašavanje ne obuhvaća:

- a) obavještenja za dobijene nagrade i druga javna priznanja za kvalitetu proizvoda, koji su postignuti tijekom proizvodnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, ali bez navođenja naziva proizvoda od proizvođača i uvoznika tih proizvoda putem medija;
- b) obavještenja tijekom održavanja specijaliziranih sajmova i izložbi u prostoru sajma ili izložbe, u vrijeme prezentacije novih proizvoda, koji se organiziraju u zatvorenim prostorima;
- c) obavještenja o kvalitetu i druge karakteristike duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje objavljena u stručnim knjigama, časopisima i drugim stručnim izdanjima koja su posebno namijenjena za proizvođače i uvoznike ovih proizvoda.
- d) isticanje riječi i izvedenica od riječi „duhan, duhanski proizvod i ostali proizvod za pušenje“ u nazivu proizvođača duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

POGLAVLJE VIII. - ZABRANE PRODAJE DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 23.

(Mjesta prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

- (1) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu.
- (2) Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima.
- (3) Zabranjeno je:
 - a) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem automata za prodaju cigareta, sa polica supermarketu, samoposluga i sličnih prodavnica u kojim kupci mogu slobodno uzeti robu, kod uličnih prodavača i na improviziranim nelegalnim mjestima prodaje;
 - b) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje putem interneta;
 - c) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima i dvorištima zdravstvenih objekata i dvorišta za športske i kulturne aktivnosti;
 - d) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u objektima koji su od ulaznih vrata predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te visokoškolskih ustanova udaljeni u radijusu manjem od 100 m;

e) prodavati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje na pijacama i drugim improviziranim nelegalnim mjestima prodaje.

(4) Zabranjena je prodaja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje koji nisu u originalnom pakiranju proizvođača ili uvoznika.

(5) Duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje mogu se prodavati samo u zatvorenim pakiranjima.

Članak 24.

(Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakiranjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi.

(2) Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima.

(3) Duhan, duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje se ne smiju razmjenjivati, prodavati ili poklanjati u aranžmanu u kojem su kombinirani ili nisu vizualno odvojeni od ostalih proizvoda.

(4) Zabranjena je prodaja proizvoda koji nisu duhanski, ali imaju naziv proizvođača duhana, ili naziv bilo koje vrste duhana ili znaka raspoznavanja, amblema, ili sličnim znakovima koji asociraju na duhanske proizvode.

(5) Zabranjena je prodaja duhana za oralnu uporabu i njegovo stavljanje na tržište.

(6) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom.

POGLAVLJE IX. - SPRJEČAVANJE PRISTUPA MALOLJETNIH OSOBA DUHANSKIM PROIZVODIMA I OSTALIM PROIZVODIMA ZA PUŠENJE

Članak 25.

(Sprječavanje pristupa maloljetnim osobama duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje)

(1) Zabranjeno je prodavati i poklanjati duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

(2) Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

(3) Prodavač može zatražiti da osoba, za koju smatra da je mlađa od 18 godina, odgovarajućom ispravom dokaže punoljetnost. Ako osoba odbije dokazati punoljetstvo odgovarajućom ispravom, prodavač je obvezan uskratiti prodaju traženog duhanskog ili drugog proizvoda za pušenje.

(4) Osobama mlađim od 18 godina zabranjeno je da prodaju ili poklanjaju duhan, duhanske proizvode, kao i ostale proizvode za pušenje koji ih mogu podstaknuti na pušenje.

(5) Zabranjena je prodaja slatkiša, igrački i drugih proizvoda namijenjenih djeci, a koji imaju oblik bilo koje vrste duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje ili slikovno (crtežom) upućuju na pušenje.

(6) U cilju sprječavanja pristupa maloljetnih osoba duhanskim i ostalim proizvodima za pušenje Ministarstvo može poduzimati i dodatne regulatorne mjere.

POGLAVLJE X. - EDUKACIJA, INFORMIRANJE I JAČANJE JAVNE SVIJESTI

Članak 26.

(Aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama)

(1) Nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u suradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji (u daljnjem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obvezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje.

(2) Sve odgojno-obrazovne ustanove obvezne su na vidno mjesto istaknuti postere i druge promidžbene materijale i vizualne grafikone sa tekstom i slikom koji ukazuju na zabranu uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Članak 27.

(Jačanje javne svijesti i informiranje)

(1) Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obvezni poduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istodobno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje.

(2) Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stavka (1) ovog članka, emitiraju utvrđeni sadržaj programa.

POGLAVLJE XI. - STRATEŠKI PROGRAM ZA KONTROLU UPORABE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 28.

(Strateški program za kontrolu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) donosi Strateški, multisektorski program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji, očuvanja i unapređenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja čimbenika rizika za nastanak oboljenja, te stjecanja znanja i navika o zdravom načinu života.

(2) Strateški program donosi se za razdoblje od pet godina.

(3) Nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

(4) Sredstva za provođenje Strateškog programa osiguravaju se iz proračuna Vlade Federacije, odnosno proračuna nadležnih ministarstva, kao i drugih izvora shodno nositeljima aktivnosti definiranim u Strateškom programu, a sukladno programskim potrebama i zavisno od financijskih mogućnosti nositelja aktivnosti.

POGLAVLJE XII. - FEDERALNO POVJERENSTVO ZA KONTROLU UPORABE DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

Članak 29.

(Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje)

(1) Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalno povjerenstvo).

(2) Federalno povjerenstvo iz stavka (1) ovog članka ima 11 članova, i sastoji se od predstavnika:

- a) Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta,
- b) Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- c) Federalnog ministarstva okoliša i turizma,
- d) Federalnog ministarstva trgovine,
- e) Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke/Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti,
- f) Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova/Federalnog ministarstva unutarnjih poslova,
- g) Federalnog ministarstva finansija/Federalnog ministarstva financija,
- h) Federalne uprave za inspekcijske poslove,
- i) Federalnog ministarstva zdravstva,
- j) predstavnik sektora civilnog društva, i to iz nevladinih organizacija koje se bave područjem prevencije zaštite od pušenja i uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje, i
- k) federalni koordinator za kontrolu duhana.

(3) Prilikom imenovanja Federalnog povjerenstva vodi se računa o ravnopravnoj zastupljenosti oba spola.

(4) Postupak izbora i imenovanja novih članova Federalnog povjerenstva, zbog zamjene ili ostavke dotadašnjih članova, istovjetan je postupku i načinu izbora i imenovanja članova koji se zamjenjuju.

(5) Stalni član Federalnog povjerenstva za kontrolu duhana je, po funkciji koju obavlja, federalni koordinator za kontrolu duhana, koji se bira na temelju propisa o

zdravstvenoj zaštiti, te ne podliježe procesu imenovanja propisanom za ostale članove Federalnog povjerenstva.

(6) Federalno povjerenstvo može u svoj rad uključivati, po potrebi, predstavnike institucija, kao i nevladinih organizacija, te stručne osobe iz akademske i istraživačke zajednice iz područja koja su od značaja za kontrolu uporabe duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(7) Mandat članova Federalnog povjerenstva traje četiri godine.

(8) Federalno povjerenstvo donosi Poslovnik o radu i za svoj rad odgovara Vladi Federacije.

(9) Federalno povjerenstvo podnosi Vladi Federacije svoje izvješće o radu jednom godišnje, i to najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu.

Članak 30.

(Nadležnosti Federalnog povjerenstva)

Federalno povjerenstvo nadležno je da:

- a) prati pojavnost pušenja, proučava i zajedno sa drugim nadležnim tijelima predlaže mjere i aktivnosti za smanjenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, uključujući i programe odvikavanja od pušenja;
- b) predlaže i organizira izdavanje publikacija radi promidžbe zdravog načina života;
- c) predlaže programe odvikavanja od pušenja;
- d) predlaže i prati provedbu Strateškog programa;
- e) surađuje s međunarodnim tijelima koja prate problematiku kontrole duhana;
- f) sudjeluje u pripremi izvješća o učestalosti navika pušenja i rezultatima trajnih preventivnih akcija;
- g) surađuje s vladinim i nevladinim organizacijama i udruženjima, i
- h) obavlja i druge poslove sukladno ovom zakonu i drugim povezanim propisima koji se odnose na temeljne zadatke Federalnog povjerenstva.

POGLAVLJE XIII. - REGULIRANJE ODNOSA IZMEĐU VLADE FEDERACIJE, OSTALIH ORGANA I INSTITUCIJA DRŽAVNE UPRAVE I INDUSTRIJE DUHANA

Članak 31.

(Odnosi Vlade Federacije, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana)

(1) Odnosi između Vlade Federacije i ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana ograničeni su samo na one odnose potrebne za efektivno reguliranje industrije duhana i njenih proizvoda.

(2) Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informirati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa.

(3) Tvornice za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i tvrtke za uvoz koje su u vlasništvu Vlade Federacije moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom.

(4) Vladi Federacije, organima i institucijama državne uprave, te javnim institucijama i političkim strankama, nije dozvoljeno:

- a) da prime dobrovoljni doprinos bilo koje vrste od predstavnika duhanske industrije, osim ako on ne proizlazi iz zakonske obveze;
- b) da sudjeluju u podršci, prilagodbi ili prihvatanju sporazuma, memoranduma o razumijevanju, angažmana sa predstavnicima industrije duhana koji bi bili protivni legalno primjenjujućim mjerama kontrole duhana;
- c) da putem direktnog ili indirektnog angažmana uključe ili budu uključeni u inicijative, kampanje ili programe koje financira duhanska industrija, uključujući i programe u svezi s kontrolom duhana ili promidžbom javnog zdravlja;
- d) da pruže podršku ili privilegiju osobi ili tvrtki koja se bavi bilo kojom fazom uvoza ili prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje.

(5) Nositelju javnog položaja i kandidatu za obavljanje javne funkcije nije dozvoljeno i smatra se da je u sukobu interesa ako:

- a) prima doprinose, poklone ili privilegije od predstavnika duhanske industrije, ili je
- b) na drugi način uključen u rad takvih društava.

POGLAVLJE XIV. - NADZOR NAD PROVEDBOM ZAKONA

Članak 32.

(Organi nadzora nad provedbom Zakona)

(1) Nadzor nad primjenom ovog zakona obavljaju Federalna uprava za inspekcijske poslove putem nadležnih federalnih inspektora i kantonalni organi za inspekcijske poslove, putem nadležnih kantonalnih inspektora, i to:

- a) kantonalni sanitarni inspektori nad primjenom članka 5. stavak (1) ovog zakona i članka 6. st. (4) i (5) ovog zakona;
- b) federalni i kantonalni zdravstveni inspektori nad primjenom članka 7. st. (4) i (5) ovog zakona i članka 9. stavak (7) ovog zakona;
- c) federalni i kantonalni tržišni inspektori nad primjenom članka 8. ovog zakona, članka 9. st. (1), (5) i (6) ovog zakona i nad primjenom čl. 13. do 25. ovog zakona;
- d) kantonalni prosvjetni inspektori nad primjenom članka 26. ovog zakona.

(2) Nadležna ministarstva unutarnjih poslova obavljaju nadzor nad primjenom ovog zakona, i to:

1. nad primjenom članka 5. stavak (2). ovog zakona;
2. nad primjenom zabrane uporabe duhana i duhanskih proizvoda na javnim skupovima i nad poštivanjem zabrane upotrebe duhana i duhanskih proizvoda na svim javnim mjestima, a u smislu članka 39. ovog zakona.

(3) Organi iz st. (1) i (2) ovog članka međusobno surađuju, dostavljaju obavještenja o poduzetim mjerama, pružaju neposrednu pomoć jedni drugima i poduzimaju zajedničke mjere i aktivnosti neophodne za provođenje nadzora zabrane pušenja.

Članak 33. (Ovlasti inspektora)

U obavljanju inspekcijskog nadzora iz članka 32. ovog zakona, inspektor je, u okviru svog djelokruga, ovlašten:

- a) da zabrani uporabu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, sukladno odredbama ovog zakona;
- b) da zabrani proizvodnju i promet i naredi uništavanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, čiji sastav, pakiranje i oznake ne odgovaraju zahtjevima propisanim ovim zakonom i podzakonskim aktima donesenim na temelju ovog zakona;
- c) da naredi testiranje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u akreditiranoj laboratoriji sukladno ISO standardima;
- d) da naredi proizvođaču i uvozniku cigareta dostavljanje spiska svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu cigareta, sa toksikološkim podacima o sastojcima i obavještenje o svakoj promjeni sastava;
- e) da naredi proizvođaču i uvozniku elektronskih cigareta obavještanje ministarstva o proizvodnji odnosno uvozu elektronskih cigareta, sa dostavljanjem podataka iz članka 18. ovog zakona;
- f) da naredi proizvođaču i uvozniku biljnih proizvoda za pušenje da nadležnom organu dostavi popis svih sastojaka i njihovih količina po robnoj marki i tipu biljnog proizvoda za pušenje;
- g) da zabrani oglašavanje, promidžbu, sponzoriranje i poklanjanje u komercijalne svrhe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje i prikazivanje na televiziji osoba koja upotrebljavaju duhanske proizvode;
- h) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje putem Interneta, u objektima i dvorištima zdravstvenih i odgojno-obrazovnih ustanova, objektima i dvorištima za športske aktivnosti, rekreaciju i kulturu, na uličnim i pijačnim tezgama;
- i) da zabrani postavljanje automata za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- j) da zabrani izlaganje i prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje na način da su vidljivi za kupca;
- k) da zabrani prodaju i poklanjanje duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u setu s drugim proizvodima;
- l) da zabrani proizvodnju i promet duhana za oralnu uporabu;
- m) da zabrani angažiranje osoba mlađih od 18 godina za prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- n) da zabrani prodaju duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina;
- o) da, na prodajnim mjestima, naredi postavljanje upozorenja o zabrani prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina;
- p) zabrani prodaju i naredi uništavanje slatkiša, igračaka i drugih proizvoda namijenjenih djeci, koji svojim oblikom podsjećaju na duhanske i ostale proizvode za pušenje;

- q) da naredi odgojno-obrazovnim ustanovama i športskim organizacijama da se na vidna mjesta postave posteri i drugi promidžbeni materijali i vizualni grafikoni s tekstem i slikom koji ukazuju na zabranu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina i upozorenje o štetnosti tih proizvoda za zdravlje.

Članak 34.

(Primjena relevantnih propisa)

Na rad nadležnih inspekcija Federalne i kantonalne uprave za inspeksijske poslove glede vođenja inspeksijskog nadzora, shodno se primjenjuju odredbe propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

POGLAVLJE XV. - KAZNE ODREDBE

Članak 35.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 5., 6. i 7. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja ne zabrani uporabu duhanskih proizvoda sukladno članku 5. stavak (1) ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja, protivno članku 7. st. (3) i (4) ovog zakona ne odredi posebnu prostoriju za pušenje.
- (4) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (3) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (5) Novčanom kaznom u iznosu od 1.500 KM do 5.000 KM kaznit će se vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta u kojem je pušenje zabranjeno koji propusti obaviti radnje propisane člankom 6. stavak (4) i (5) ovog zakona.

Članak 36.

(Novčane kazne za prekršaj iz čl. 8. i 9, kao i čl. od 13. do 22. ovog zakona)

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 KM do 15.000 KM kaznit će se za prekršaj gospodarsko društvo i druga pravna osoba koja se bavi proizvodnjom, uvozom i prometom duhanskih proizvoda ako ne istakne podatke, odnosno prodaje duhanske proizvode protivno čl. 8. i 9. ovog zakona, kao i čl. od 13. do 20. ovog zakona i krši odredbe članka 21. ovog zakona.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 3.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000 KM do 10.000 KM za prekršaj iz stavka (1) točka b) ovog članka kaznit će se odgovorna osoba u organu uprave.

(4) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrovana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 37.

(Novčane kazne za prekršaj iz članka 23. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja prodaje duhanske proizvode protivno odredbama članka 23. st. (4) i (5) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 250 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.500 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrirana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 38.

(Kazne za prekršaj iz čl. 23, 24, 25. i 26. ovog zakona)

(1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 5.000 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba koja postupi protivno odredbama članka 23. st. (1), (2) i (3), čl. 24 i 25., kao i članka 26. stavak (2) ovog zakona.

(2) Novčanom kaznom u iznosu od 550 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

(3) Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1.000 KM za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se fizička osoba registrirana kod nadležnog organa za obavljanje samostalne djelatnosti.

Članak 39.

(Ostale kazne)

(1) Novčanom kaznom od 100 KM kaznit će se za prekršaj fizička osoba koja:

- a) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u zatvorenim javnim prostorima, javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu, protivno članku 5. ovog zakona;
- b) upotrebljava duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalazi maloljetna osoba ili više njih.

(2) Novčanu kaznu iz st. (1) i (2) ovog članka naplaćuje policijski službenik koji obavlja nadzor, u formi prekršajnog naloga.

Članak 40.

(Prekršajni nalog)

U slučaju da nadležni inspektor utvrdi da se duhan i ostali proizvodi za pušenje prodaju i poklanjaju protivno odredbama čl. 23. do 25. ovog zakona, izdaje prekršajni nalog kojim će, osim novčane kazne sukladno ovom Zakonu i Zakonu o

prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, izreći i zaštitnu mjeru oduzimanja predmeta i zaštitnu mjeru zabrane obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

POGLAVLJE XVI. - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 41.

(Početak primjene propisa)

- (1) Obveze za fizičke osobe nastupaju s danom stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Ustanove, poduzeća i druge pravne osobe dužne su svoja akta uskladiti s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (3) Industrija duhana obvezna je svoj rad i poslovanje uskladiti s odredbama ovoga zakona u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.
- (4) Pravna osoba, u čijim objektima postoje iznimke od zabrane pušenja sukladno ovom zakonu, bilo da su u njihovom vlasništvu ili su im dati na korištenje, dužni su uskladiti svoj rad s odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu provedbenog propisa koji se donosi na temelju članka 7. ovog zakona.
- (5) Kazne za osobe iz st. (1) do (4) ovog članka propisane ovim zakonom počet će se naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 42.

(Donošenje podzakonskih akata)

- (1) U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona ministar će donijeti provedbene propise na temelju ovog zakona kojima se regulira sljedeće:
 - a) uvjeti za posebne prostorije za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja, iz članka 7. ovog zakona,
 - b) označavanje pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, iz članka 15. ovog zakona.
- (2) Do donošenja podzakonskog akta iz točke b) stavka (1) ovog članka primjenjivat će se Pravilnik o označavanju pakiranja duhanskih prerađevina ("Službene novine Federacije BiH", broj 57/11).
- (3) Duhanski proizvodi koji nisu označeni sukladno propisu iz članka 15. ovog zakona, odnosno podzakonskim aktom iz točke b) stavka (1) ovog članka, mogu se nalaziti na tržištu Federacije do isteka roka od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 43.

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11).

Članak 44.
(Stupanje na snagu)

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

OBRAZLOŽENJE ZAKONA O KONTROLI I OGRANIČENOJ UPORABI DUHANA, DUHANSKIH I OSTALIH PROIZVODA ZA PUŠENJE

I - USTAVNI TEMELJ

Ustavni temelj za donošenje ovog zakona sadržan je u Poglavlju III. članak 2. pod b) i članku 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Prema navedenim odredbama predviđena je podijeljena nadležnost federalne vlasti i kantona u području zdravstva, s tim da:

- federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti (članak III 3. stavak 3);
- kantoni imaju pravo utvrđivati politiku i provoditi zakone (članak III 3. stavak 4.);
- suglasno potrebama nadležnosti u području zdravstva ostvaruju se od strane kantona koordinirano od federalne vlasti (članak III 3. stavak 1.), pri čemu federalna vlast uzima u obzir različite situacije u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnošću u provođenju (članak III 3. stavak 3.).

Sukladno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10) obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Većina kantonalnih ministarstava zdravstva dostavila je pozitivno mišljenje na Prednacrt zakona. Jedan kanton je dao načelnu suglasnost i određene sugestije, a što je opisano u dijelu Obrazloženja pod nazivom „Mišljenja kantona“.

Nakon pribavljenih mišljenja kantona, Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Po zaprimanju izjašnjenja svih navedenih subjekata, Prednacrt zakona, zajedno sa Izjavom o usklađenosti i pratećim usporednim prikazima, upućuje Vladi Federacije BiH radi razmatranja i usvajanja.

II - RAZLOZI ZA DONOŠENJE

II.1. Javnozdravstveni aspekt

Ovisnost o duhanu (pušenje) je bolest koja ima štetne posljedice po zdravlje. Briga o zdravlju stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu:

Federacija BiH) stoga podrazumijeva djelovanje institucija u području kontrole duhana, odnosno u području nadzora proizvodnje, prometa i uporabe duhana. Znanstveno je dokazano da je pušenje uzročnik oboljenja koja mogu završiti smrtnim ishodom. Pušenje nije samo štetna navika ili nezdravi životni stil, nego vodeća bolest ovisnosti u svim populacijskim grupama stanovništva. U Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti (MKB) toksični učinci nikotina su klasificirani kao „*Toksični učinci ostalih i nespecifičnih supstanci*“ označeni kategorijom T.65.2, dok po Dijagnostičko–statističkoj klasifikaciji oboljenja i poremećaja mentalnog zdravlja pušenje spada u kategoriju ovisnosti (305.10) i odvikavanja (292.0).^{1, 2}

Vlada Federacije BiH je prepoznala pušenje kao vodeću bolest ovisnosti koja ima štetne posljedice po zdravlje stanovnika i sukladno tome preuzela obveze koje za Bosnu i Hercegovinu proističu iz potpisivanja Okvirne konvencije o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije, međunarodnog sporazuma koji zemlje potpisnice obvezuje na donošenje sveobuhvatnih multisektorskih strategija za kontrolu duhana, kao i donošenje zakonodavnih mjera.

Pušenje je vodeća bolest ovisnosti u svim populacijskim skupinama u Federaciji BiH,³ povezuje se sa većim dijelom vodećih uzroka smrtnosti u svijetu kao što su bolesti srca i krvnih sudova, osobito angina pectoris, srčani i moždani udar. Pušenje se povezuje i sa nastankom različitih oblika raka, naročito bronhija i pluća. Žene koje puše imaju poteškoća pri začeću ploda, dok uporaba duhana tijekom trudnoće šteti zdravlju nerođenog djeteta.⁴ Posljedice ovako masovne bolesti ovisnosti odražavaju se indirektno na ekonomiju društva, u smislu smanjene radne sposobnosti i značajnih troškova liječenja. Po podacima Svjetske zdravstvene organizacije (u daljnjem tekstu: SZO) svake godine u svijetu od posljedica pušenja umire oko 6 milijuna ljudi, sa prognozom da ukoliko na internacionalnom planu mehanizmi kontrole duhana ne budu učinkovitije implementirani, u razdoblju do 2030. godine od posljedica pušenja godišnje će umirati do 8 milijuna ljudi širom svijeta. U Europskoj regiji SZO godišnje umire oko 1.6 miliona ljudi od oboljenja koja se povezuju sa pušenjem.^{5, 6}

Podatci SZO iz 2013 god., naprimjer, bilježe 21% stalnih pušača među odraslom populacijom, u odnosu na 23% u 2007. godini. Preko 80% pušača u svijetu dolazi iz nerazvijenih i zemalja u razvoju, u kojima troškovi oboljevanja i smrtnosti usljed pušenja značajno opterećuju već limitirane proračune unutar zdravstvenih sektora. Prosječna prevalencija pušenja kod odraslih u Europskoj regiji iznosi 28%, što je iznad svih drugih regija SZO.⁷

¹ International Classification of Diseases ICD-10, <http://www.who.int/classifications>

² Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM, <http://psychiatr.org>

³ *Pušenje kao vodeća bolest ovisnosti na globalnom planu – Dr. Aida Ramić-Čatak*, Koordinator za kontrolu duhana Federacije BiH, članak dostupan na web stranici Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine - <http://www.zzjzfbih.ba/>

⁴ http://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/index.htm

⁵ *WHO Report on the Global Tobacco epidemic*, 2015, World Health Organization 2015, <http://www.who.int/tobacco>

⁶ *Tobacco facts sheet no 339*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int>

⁷ *European Tobacco Control Status Report 2014*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int>

Globalna smrtnost od oko 36 milijuna godišnje usljed kroničnih nezaraznih oboljenja, osobito malignih neoplazmi, bolesti srca i krvnih sudova, dijabetesa i kronične opstruktivne bolesti, povezanih s pušenjem, između ostalih čimbenika rizika, predstavlja argument zbog čega je reduciranje prevalencije pušenja za 30% jedan od devet globalnih ciljeva SZO u kontroli kroničnih nezaraznih oboljenja (NCD) do 2025. godine.^{8, 9}

Prestanak i odvikavanje od pušenja predstavlja značajan doprinos zdravlju pojedinca, obitelji i zajednice. Prestanak pušenja doprinosi unapređenju zdravlja stanovništva i reduciranju troškova uzrokovanih prijevremenom smrtnošću i oboljevanjem od oboljenja i stanja koja se direktno povezuju s pušenjem.¹⁰

Istraživanja pokazuju da su učinci od prestanka pušenja evidentni u vrlo kratkom razdoblju. Prestankom pušenja za samo jednu godinu smanjuje se rizik od bolesti srca i krvnih sudova, a unutar dvije do pet godina rizik od oboljevanja je gotovo jednak kao kod nepušača. Nakon pet godina od prestanka pušenja za pola se umanjuje rizik od nastanka karcinoma usta, grla i jednjaka, a deset godina nakon prestanka pušenja, upola se smanjuje rizik od oboljevanja od karcinoma pluća i bronha.^{11, 12}

Stupanje na snagu dokumenta SZO, Okvirne Konvencije o kontroli duhana (FCTC WHO), 2005. godine predstavlja povijesnu prekretnicu za kontrolu duhana na globalnom planu. Ovaj dokument koji je prihvatilo i ratificiralo 180 zemalja članica SZO, što predstavlja više od 90% svjetske populacije, predstavlja jednu od najuspješnijih i najbolje prihvaćenih konvencija u povijesti UN organizacija.¹³ Bosna i Hercegovina je donijela odluku o ratificiranju iste, čime ima obvezu djelovanja prema odredbama konvencije.

Štetnost pušenja po zdravlje

Duhanski dim sadrži preko 7.000 različitih kemijskih sastojaka, od kojih preko 100 djeluje štetno na organizam, a preko 70 je kancerogeno.^{14,15} Kada govorimo o respiratornom sustavu, pušenje se povezuje s nastankom raka pluća, kronične opstruktivne bolesti, emfizema, astme i učestalih infekcija. U odnosu na srce i krvne sudove, pušenje se povezuje s nastankom koronarne bolesti, kardiomiopatije, angine pectoris, aneurizme aorte, infarkta miokarda, te bolestima periferne cirkulacije. U odnosu na maligne neoplazme, pušenje se povezuje s nastankom

⁸ *Death from NCDs*, World Health Organization 2013, <http://www.who.int/gho/mortality>

⁹ *Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of the Noncommunicable diseases 2012-2016*, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int/data>

¹⁰ *Making the Tobacco a thing of the past, Road map of actions to strengthen implementation of the WHO FCTC in the European Region 2015-2025*, <http://www.euro.who.int>

¹¹ *U.S. Department of Health and Human Services. How Tobacco Smoke causes diseases: What Means to you*, CDC 2010, <http://www.cdc.gov>

¹² *Mc Fiore, WC Bailey, SJ Cohen, SF Dorfman, Treating Tobacco use and dependence :a clinical practice guideline, 2000*

¹³ *WHO Framework Convention on Tobacco Control*, WHO Geneva; 2003 <http://www.who.int/publications>

¹⁴ *WHO global report: mortality attributable to tobacco*. Geneva: World Health Organization; 2012 <http://who.int/publications>

¹⁵ *National Toxicology Program Report on Cancerogenes*, Thirteenth Edition, US Department of Health and Human Sciences, CDC 2004, <http://www.cdc.gov>

raka na brojnim organima kao što su pluća i bronh, grlo, usna duplja, dojka, bubreg, jednjak, želudac, gušterača, maternica, mokraćna bešika, kolon i rektum.

Ne smije se zanemariti značaj štetnih učinaka izloženosti duhanskom dimu od strane drugih pušača, kroz tzv. pasivno pušenje, koje se po relevantnim međunarodnim agencijama naziva i "Kancerogenim čimbenikom" i „Klasa A kancerogenom“, zajedno sa azbestom, arsenom, benzenom i radonom".^{16, 17}

Rizik od umiranja usljed bolesti srca je 25% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju, dok je rizik od umiranja usljed raka bronha i pluća 30-35% veći kod nepušača koji su bili izloženi pasivnom pušenju u odnosu na nepušače koji nisu bili izloženi pasivnom pušenju.¹⁸

Raširenost pušenja među stanovništvom Federacije BiH

U procjeni raširenosti pušenja kao bolesti ovisnosti, koriste se pokazatelji populacijskih istraživanja urađenih u Federaciji BiH posljednjih godina.

Tako se, prema rezultatima MICS4 istraživanja iz 2011. godine, bilježi 33,4% žena stalnih pušača u urbanim područjima i 24,9% žena u ruralnim sredinama, kao i 45% muškaraca stalnih pušača u urbanim i 41,1% muškaraca u ruralnim sredinama. Značajna je visoka ovisnost o nikotinu koja je izraženija kod muškaraca pušača, pri čemu 68,4% muškarca i 39% žena dnevno puši preko 20 cigareta.¹⁹

Podatci Studije o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine potvrđuju stalno pušenje među 44,1% stanovnika dobi iznad 18 godina, od čega 56,3% muškaraca, a 31,6% žena.

Prema rezultatima istog istraživanja, ispitanici u Federaciji BiH navode da dnevno popuše u prosjeku 16,9 cigareta, bez značajnih razlika u odnosu na urbana i ruralna područja. U odnosu na spolnu i starosnu strukturu, muškarci u prosjeku konzumiraju 18,2 cigarete dnevno u odnosu na žene sa 14,8 cigareta, dok se najveća dnevna konzumacija cigareta bilježi u starosnoj skupini 45-54 godina sa 17,8 cigareta dnevno, a najmanja u starosnoj skupini 65 i više godina sa 12,8 cigareta.²⁰

Nadalje, Studija o stanju zdravlja stanovništva Federacije BiH iz 2012. godine pokazuje da izloženost pasivnom pušenju u kući potvrđuje preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (54,1%), ispod polovine ispitanika u Federaciji BiH (44,4%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na radnom

¹⁶ WHO'S International Agency for Research and Cancer (IARC)

¹⁷ US Environmental Protection Agency

¹⁸ US Department of Health and Human Services: How Tobacco Smoke Causes diseases: The Biological and Behavioral Basis for Smoking Attributable Diseases: A Report of the Surgeon General CDC, 2010

<http://www.cdc.gov/tobacco>

¹⁹ MICS4, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2011, www.zzjzfbih.ba

²⁰ Studija o stanju zdravlja stanovništva u Federaciji BiH 2012, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjzfbih.ba

mjestu, a preko polovine ispitanika u Federaciji BiH (52,7%) navodi izloženost duhanskom dimu od strane drugih pušača na javnom mjestu.

Prema rezultatima Globalnog istraživanja pušenja kod mladih (GYTS), koje je proveo Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine 2013. godine bilježi se smanjenje potrošnje duhanskih proizvoda kod školske djece i mladih u odnosu na 2008. godinu, kada je rađeno prethodno istraživanje.

Po rezultatima istraživanja 2013. godine bilježi se smanjenje sa 14.3% stalnih pušača koliko je to bilo u 2008. godini na 12.7% stalnih pušača u 2013. godini. Smanjenje se bilježi kod oba spola, i to kod dječaka pad sa 17.6% pušača u 2008. godini na 15.5% u 2013. godini, dok je kod djevojčica smanjeno sa 11.3% pušača u 2008. godini na 9.7% pušača u 2013.godini.²¹ Prema rezultatima istog istraživanja, izloženost pasivnom pušenju kod mladih, također, bilježi pad u Federaciji BiH. Od 2008. godine, kada je registrirano 85% školske djece koja su svakodnevno izložena pasivnom pušenju u 2013. godini 60.7% djece i mladih potvrđuje izloženost pasivnom pušenju u zatvorenim javnim prostorima.

Trendovi oboljenja vezanih za pušenje i zdravlje stanovništva

Navedena istraživanja imaju se promatrati u kontekstu stanja zdravlja stanovništva u Federaciji BiH.

Vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti stanovništva, koja je u 2015. godini iznosila 929,7 na 100.000 stanovnika u odnosu na sve prethodne godine, kao i porast standardizirane stope smrtnosti za sve uzroke i sve dobi za Federaciju BiH koja je u 2015. godini iznosila 762,2 na 100.000 stanovnika.²²

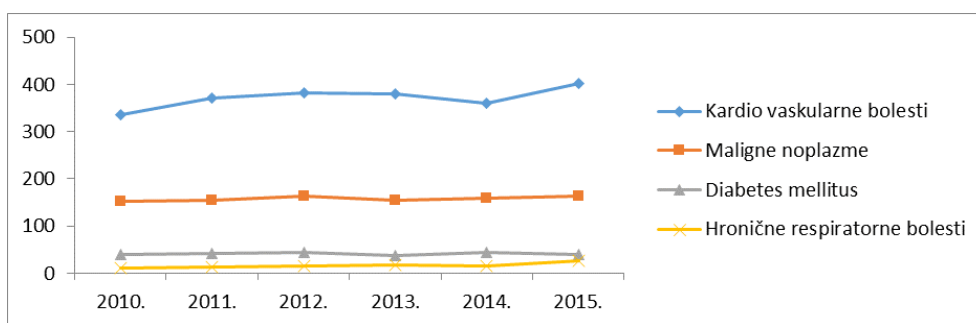
Posljednjih godina u vodećim uzrocima smrti stanovništva Federacije BiH dominiraju oboljenja koja se, između ostalih čimbenika rizika, povezuju sa visokim udjelom pušača u svim starosnim i spolnim skupinama. Tako u 2015. godini, vodeći uzroci smrtnosti stanovništva Federacije BiH predstavljaju kardiovaskularne bolesti (I00-I99) sa udjelom od 53,8% svih uzroka (stopa 500,0/100.000 stanovnika) i maligne neoplazme (C00-C97) sa 21,0% udjela (stopa 194,9/100.000 stanovnika), što predstavlja gotovo tri četvrtine svih uzroka smrti, a onda sljede dijabetes i kronične opstruktivne bolesti.²³

²¹ *Globalno istraživanje pušenja kod školske djece u Federaciji BiH GYTS, 2013, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH 2013*

²² *Izvešće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH, 2014, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjfbih.ba*

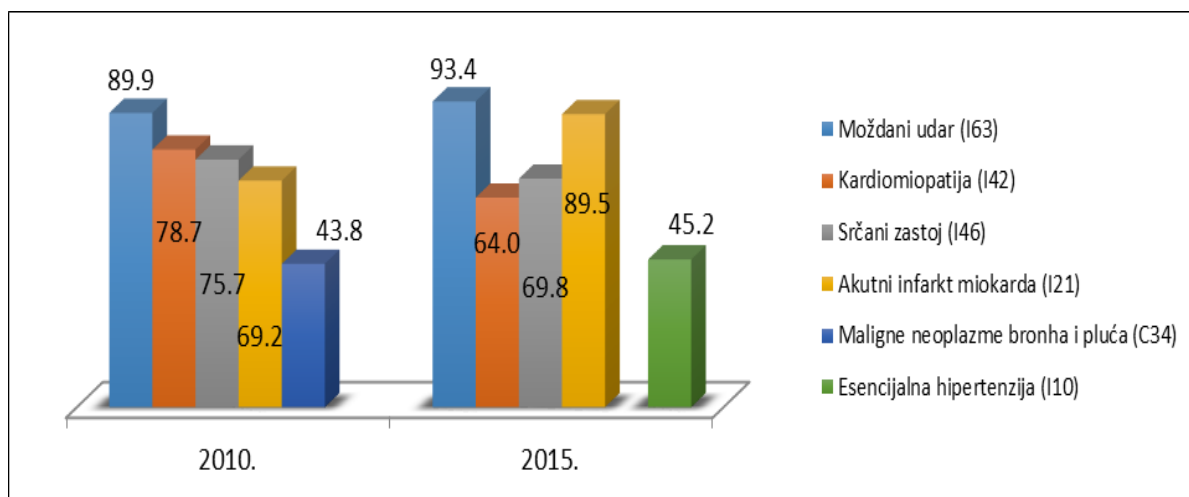
²³ *Izvešće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH*

Grafikon: Standardizirana stopa smrtnosti (SDR) za kardiovaskularne bolesti, maligne neoplazme, dijabetes i kronične respiratorne bolesti u Federaciji BiH, za razdoblje 2010- 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika



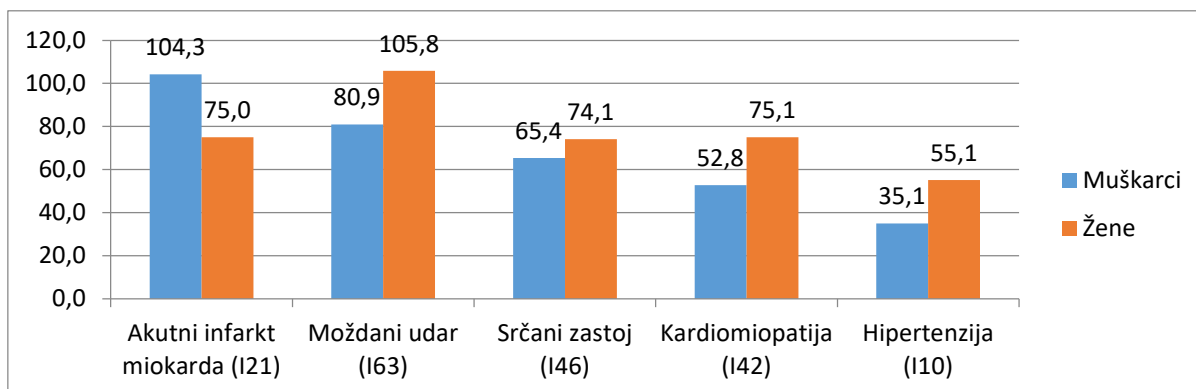
U istoj grupi kardiovaskularnih oboljenja u odnosu na dijagnoze, pet vodećih uzroka smrti u razdoblju 2010-2015.godine predstavljaju moždani udar (I63), koji pokazuje trend rasta u poređenju sa 2010. godinom (2010.-89,9/100.000; 2015.-93,4/100.000); akutni infarkt miokarda (I21) u 2015. godini sa stopom od 89,5/100.000, također, predstavlja značajan rast u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 69,2/100.000; srčani zastoj (I46) sa nešto nižom stopom u 2015. godini (69,8/100.000); kardiomiopatija (I42) sa stopom od 64,0/100.000 stanovnika u 2015. godini, u poređenju sa 2010. godinom, kada je stopa bila 78,7/100.000 stanovnika i esencijalna hipertenzija (I10), koja bilježi trend značajnog povećanja u 2015. godini (45,2/100.000) u odnosu na 2010. godinu (24,5/100.000 stanovnika).

Grafikon: Pet vodećih oboljenja kao uzroci smrti u Federaciji BiH, 2010. i 2015. godina, stopa na 100.000 stanovnika



U 2015. godini muškarci su najčešće umirali od akutnog infarkta miokarda (stopa 104,3/100.000), potom od moždanog udara (stopa 80,9/100.000), slijedi srčani zastoj (65,4/100.000), kardiomiopatija (52,8/100.000) i hipertenzija (35,1/100.000), dok su žene najčešće umirale od moždanog udara (105,8/100.000), potom od akutnog infarkta miokarda (75,0/100.000), slijedi kardiomiopatija (75,1/100.000), potom od srčanog zastoja (74,1/100.000), i esencijalne hipertenzije (55,1/100.000).

Grafikon: Mortalitet od kardiovaskularnih oboljenja u Federaciji BiH u 2015. godini, prema spolu, stopa na 100.000 stanovnika



I trend vodećih uzroka smrtnosti stanovništva Federacije BiH od oboljenja iz grupe malignih neplazmi, povezuje se sa visokom prevalencijom pušenja u sadejstvu sa ostalim čimbenicima rizika.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, udio smrtnosti od malignoma u ukupnoj smrtnosti u 2014. godini iznosio je 21,6%, te zauzima drugo mjesto, odmah iza smrtnosti od bolesti srca i krvnih žila, dok se udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti kontinuirano povećavao od 20,01% u 2009. godini do 21,4% u 2012. godini.

Tablica: Udio smrtnosti od raka u ukupnoj smrtnosti u Federaciji BiH, za razdoblje 2010.-2014. godina²⁴

God.	MUŠKARCI			ŽENE			UKUPNO		
	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu
2010	10220	2361	23,1	10036	1732	17,3	20256	4093	20,2
2011	10234	2468	24,1	9745	1673	17,2	19979	4141	20,7
2012	10591	2546	24	10010	1859	18,6	20601	4405	21,4
2013	10237	2354	23	10019	1782	17,8	20246	4136	20,4
2014	10176	2573	25,3	9840	1770	18	20016	4327	21,6
2010 - 2014	51458	12302	23,9	49650	8816	17,7	101098	21102	20,9

²⁴ Federalni zavod za statistiku, www.fzs.ba

U 2014. godini je od raka umrlo više muškaraca (57,8%) nego žena (42,2%). Najveća stopa umiranja od raka za oba spola je zabilježena u dobnoj skupini iznad 65 godina.

Kao i prethodnih godina, u vodećim uzrocima smrtnosti odraslog stanovništva od malignih neoplazmi u 2015. godini dominira maligna neoplazma bronha i pluća (C34), maligna neoplazma želuca (C16), maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22), maligna neoplazma dojke (C50) čiji trend je također u blagom porastu, te maligna neoplazma kolona.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod muškaraca u 2015. godini, na malignu neoplazmu bronha i pluća (C34) otpada 29,6% koja se, između ostalih čimbenika rizika, direktno povezuje sa visokom prevalencijom pušenja kod muškaraca, što potvrđuju brojna populacijska istraživanja rađena u Federaciji BiH. Nakon maligne neoplazme bronha i pluća, slijedi maligna neoplazma prostate (C61) i sa 9,0% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma želuca (C16) sa 8,1% i trendom blagog porasta, te maligna neoplazma jetre sa 6,6% i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 6,1%.

Među uzrocima smrti od malignih neoplazmi kod žena u 2015. godini vodeća je bila maligna neoplazma dojke (C50) sa 15,1% svih malignih neoplazmi i trendom blagog rasta, slijedi maligna neoplazma bronha i pluća (C34) sa 13,1% svih malignih neoplazmi, maligna neoplazma jetre i intrahepatalnih žučnih vodova (C22) sa 7,6% svih malignih neoplazmi, čiji trendovi pokazuju povećanje u odnosu na 2010. godinu, a onda slijede maligna neoplazma želuca (C16) sa 6,4%, te maligna neoplazma kolona (C18) sa 6,4% svih neoplazmi.

Vodeći uzroci oboljevanja stanovništva Federacije BiH

U Federaciji BiH, u razdoblju od 2010.-2015. godine, zabilježen je porast stope oboljevanja od većine nezaraznih bolesti koje se direktno povezuju sa pušenjem kao vodećim čimbenikom rizika po zdravlje, zajedno sa konzumacijom alkohola, nepravilnom ishranom i izostankom tjelesne aktivnosti.²⁵

Kardiovaskularne bolesti su vodeći uzrok umiranja stanovništva Federacije BiH već nekoliko decenija, a u strukturi oboljevanja su zastupljene sa 17,2%. Najčešća oboljenja iz ove grupe su hipertenzivna oboljenja (I10-I15) sa sudjelovanjem od čak 72,8%.

Po podacima Registra za rak, koji vodi Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, prosječna stopa pojavnosti raka u razdoblju 2004-2014. godine u muškaraca iznosi 209,9/100000, a u žena 186,9/100000, dok je prosječna dob registriranih oboljelih 63 godine (64 kod muškaraca, 62 godine kod žena).

U odnosu prema spolu, vodeće maligne neoplazme od kojih su oboljevali muškarci u 2014. godini su: rak dišnih organa, i to rak traheje, bronha i pluća

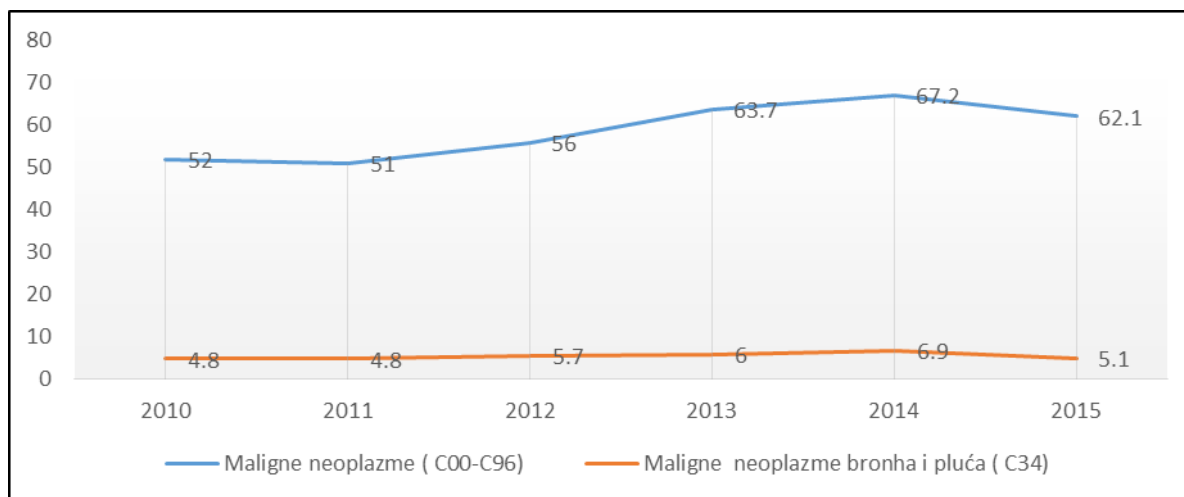
²⁵ Izvješće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

(24,8%), rak prostate (9,4%), rak želuca (5,7%) i debelog crijeva (5,2%) svih oblika oboljevanja od raka.

Najčešće forme oboljevanja od raka kod žena u 2014. godini predstavljali su: rak dojke (23,6%), rak bronha i pluća (7,3%), rak tijela maternice (7,2%), rak grlića maternice (7,1%) i rak rektuma (5,5%).

Za procjenu posljedica pušenja po zdravlje stanovništva od iznimnog značaja predstavlja trend stopa malignih neoplazmi bronha i pluća, koje se direktno povezuju sa pušenjem kao dominantnim čimbenikom rizika po zdravlje. Tako se bilježi povećanje stope oboljevanja od maligne neoplazme bronha i pluća (C34) od 4,8/10.000 u 2010. godini do 5,1/10.000 u 2015. godini.

Grafikon: Stope oboljevanja od malignih neoplazmi (C00-C97) i maligne neoplazme bronha i pluća (C34) na 10.000 stanovnika u Federaciji BiH, za period 2010. – 2015. godina



Također, oboljenja sustava za disanje su najčešći razlog zbog čega se stanovnici javljaju u zdravstvene ustanove primarne razine zdravstvene zaštite, a u ukupnom morbiditetu sudjeluju sa 29,6% (u 2015. godini). Kronične opstruktivne bolesti pluća (J40-J46) sudjeluju sa 6,6% oboljenja dišnog sustava, sudjelovanje u mortalitetu iznosi 3,4%. Imajući u vidu visoku prevalenciju pušenja među stanovnicima (44,1%), uz sve veće zagađenje zraka, praćenje kroničnih opstruktivnih bolesti ima sve veću javnozdravstvenu važnost.

II.2. Međunarodnopravne obveze i usklađivanje s propisima Europske unije

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od iznimnog javnozdravstvenog značaja jer ima za cilj unapređenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacijskim grupama.

Naime, prema članku 12. Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, kojeg je usvojila Opća skupština UN 16. prosinca 1966. godine,

svaki čovjek ima pravo na uživanje najvećeg mogućeg standarda tjelesnog i mentalnog zdravlja.

Isto načelo sadržano je i u preambuli Ustava Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Polazeći od tog načela, 21. svibnja 2003. godine Skupština SZO (rezolucija WHA 56.1) je usvojila **Okvirnu konvenciju o kontroli duhana** (*Framework Convention on Tobacco Control FCTC*) (u daljnjem tekstu: Okvirna konvencija).

Okvirna konvencija predstavlja prvi sporazum dogovoren pod pokroviteljstvom SZO. Dokument predstavlja sporazum zasnovan na dokazima kojim se reafirmiraju prava svih ljudi na najviše zdravstvene standarde. Okvirna konvencija predstavlja pomak u paradigmi u izradi regulatorne strategije za rad na supstancama koje izazivaju ovisnost; za razliku od prethodnih sporazuma o kontroli droga, Okvirna konvencija potvrđuje važnost strategija za smanjenje potražnje kao i pitanja vezanih za opskrbu.

Okvirna konvencija je sačinjena kao reakcija na globalizaciju duhanske epidemije. Širenje duhanske epidemije olakšano je putem niza različitih kompleksnih čimbenika s prekograničnim učincima, među kojima su liberalizacija trgovine i direktna strana ulaganja. Drugi čimbenici poput globalnog, transnacionalnog oglašavanja duhana, njegovog promicanja i sponzorstva, te međunarodno kretanje nelegalnih i krivotvorenih cigareta, također su doprinijeli naglom povećanju uporabe duhana.

Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i gospodarskih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obvezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim razinama kako bi se globalno i na sustavan način značajno smanjila uporaba duhana i izlaganje duhanskom dimu.

Okvirna konvencija posebno ukazuje na sljedeće mjere i odredbe:

- koje se odnose na smanjenje potražnje duhana, uključujući određivanje cijena i oporezivanje usmjereno smanjenju potražnje duhana kao i mjere koje se ne odnose na određivanje cijena, mjere zaštite od izlaganja duhanskom dimu, reguliranje sastojaka duhanskih proizvoda, obvezu objave sadržaja duhanskih proizvoda i emisije duhanskog dima, obvezu pakiranja i označavanja duhanskih proizvoda uz jasna i vidljiva zdravstvena upozorenja, edukaciju i izvješćivanje javnosti, zabranu oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, osiguranje stručne i ostale pomoći za odvikavanje od pušenja,
- za smanjenje duhanske ponude kao što je suzbijanje svih oblika nedozvoljene trgovine duhanskim proizvodima, uključujući krijumčarenje, nedozvoljenu proizvodnju i krivotvorenje, zabranu prodaje duhanskih proizvoda maloljetnim osobama i podršku uvođenju privredno održivih zamjenskih djelatnosti,
- koje se odnose na zaštitu okoline kod uzgoja i proizvodnje duhana,
- za utvrđivanje odgovornosti,

- za znanstvenu i tehničku suradnju i razmjenu podataka,
- za institucionalno uređenje i financijska sredstva,
- za rješavanje sporova.

Konvencija uspostavlja međunarodne standarde o cijenama i porezima na duhan, pakiranju i označavanju duhanskih proizvoda, edukaciji i podizanju svijesti javnosti u svezi sprječavanja i suzbijanja uporabe duhana, oglašavanju i sponzorstvu, nedozvoljenoj trgovini duhanskim proizvodima i zaštiti od izlaganja duhanskom dimu. Svojim je sadržajem vrlo specifičan dokument donesen na globalnoj razini.

Okvirna konvencija stupila je na snagu 27. veljače 2005. godine nakon što ju je ratificiralo 40 država. Do sada je Okvirnu konvenciju potpisalo 169 država, a među njima i sve države članice Europske unije.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Okvirnu konvenciju 2009. godine, čime je ona postala obvezujuća za primjenu na teritoriju BiH.²⁶

Vijeće potpisnica usvaja i objavljuje redovita izvješća kako bi se osigurao pregled i praćenje implementacije, te tako omogućilo da članice mogu koristiti iskustva drugih članica o procesima implementacije.

U svrhu implementacije Okvirne konvencije koriste se različiti instrumenti, kao što su protokoli i smjernice, kojima se provode različiti članovi sporazuma. Tako je, u procesu konzultacija unutar tijela Okvirne konvencije, Vijeće potpisnica usvojilo niz smjernica za implementaciju pojedinih članova konvencije. Smjernice predstavljaju veoma koristan mehanizam i namijenjene su podršci članicama u cilju sveobuhvatnije i učinkovitije primjene odredaba, te njihovog adekvatnog tumačenja. Do sada je usvojeno osam smjernica koje se odnose na implementaciju čl. 5, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14. Okvirne konvencije. Pored toga, 2014. godine, Vijeće potpisnica je usvojilo i set politika i preporuka o ekonomski održivim alternativama uzgoju duhana u svezi sa čl. 17. i 18. Okvirne konvencije.

Na kraju treba posebno naglasiti da se člankom 8. navedene konvencije upućuje poziv zemljama članicama da poduzmu zakonske, administrativne i izvršne mjere za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Radi se o obvezi na koju se podsjeća i cijelim nizom drugih propisa, a što je zbog svog značaja prepoznato i u regulativi Europske unije.

Donošenje ovog federalnog zakona ima svoje uporište upravo u odredbama Okvirne konvencije i pratećih dokumenata (smjernica, protokola i sl.).

Poduzimanje zakonskih, administrativnih i izvršnih mjera za zaštitu zdravlja stanovništva od svih oblika izloženosti duhanskom dimu, jednako je sadržano i u drugim relevantnim međunarodnim dokumentima kao što su Europska strategija za

²⁶ Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17.03.2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).

kontrolu duhana SZO (*European Tobacco Control Strategy ESTC*), te osobito novi dokument koji na području Europske unije uređuje ova pitanja, a to je **Direktiva 2014/40/EU Europskog Parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ** (*Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC*) (u daljnjem tekstu: Direktiva 2014/40/EU).

Cilj nove Direktive 2014/40/EU je poboljšati funkcioniranje unutaranog tržišta EU na način da se osigura visoka razina zdravstvene zaštite i pri tome osigura visoka razina javnoga zdravlja.

Kao što je navedeno u saopćenju Europskog povjerenstva, razlozi za reviziju Direktive iz 2001. godine su nastali zbog značajnih promjena koje se tiču novih znanstvenih saznanja u svezi s duhanskim aromama i djelotvornosti zdravstvenih upozorenja, pojave na tržištu novih proizvoda poput elektronskih cigareta i visoko aromatiziranih duhanskih proizvoda, kao i zbog razvoja događaja na međunarodnoj razini na koje su države članice EU odgovorile različitim regulatornim pristupima. To se, prije svega, odnosi na činjenicu da su EU i sve njene države članice potpisale i ratificirale Okvirnu konvenciju koja je stupila na snagu 2005. godine i koja je time postala pravno obvezujuća.

Novom direktivom kojom se uređuje proizvodnja, promidžba i prodaja duhana i pratećih proizvoda, predviđena je visoka razina zdravstvene zaštite europskih građana.

Pušenje na radnim i javnim mjestima, uključujući i ugostiteljske objekte, se potpuno zabranjuje. Pravila za pakiranje i izgled kutija se značajno pooštavaju. Zabranjuje se proizvodnja *slim* cigareta i onih sa ukusom mentola, a upozoravajuće slike o štetnosti duhana su obvezne na svakom pakiranju. Uvodi se i veća kontrola elektronskih cigareta.

Također, Direktiva 2014/40/EU sadrži snažne mjere protiv nezakonite trgovine duhanskim proizvodima. Cilj je osigurati da se u EU prodaju samo oni proizvodi koji su sukladni Direktivi. Na razini EU se uvodi sustav praćenja i uvida u zakonski lanac snabdijevanja, odnosno vidljiva i nevidljiva sigurnosna obilježja uz pomoć kojih se olakšava provođenje direktiva i otkrivanje nezakonitih proizvoda. Tim mjerama se nastoji usmjeriti trgovina duhanom u zakonske okvire što bi trebalo utjecati na veću realizaciju prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda.

Dakle, ključni ciljevi ove Direktive jesu osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to:

- sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obvezama o izvješćivanju uključujući maksimalne razine emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;

- određenim aspektima označivanja i pakiranja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakiranja, kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala usklađenost s ovom Direktivom;
- zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu uporabu;
- prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
- obvezi podnošenja obavijesti o novim duhanskih proizvodima;
- stavljanju na tržište i označivanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, osobito elektronskih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;

a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoki stupanj zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom („FCTC”).

Od ostalih propisa Europske unije²⁷ treba istaći **Direktivu 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. svibnja 2003. godine** (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*). Direktiva se odnosi na zabranu oglašavanja duhanskih proizvoda u novinama i informativnim službama, zabranu oglašavanja i sponzoriranih radio-emisija, zabranu sponzoriranja događanja od međunarodnog značaja. Zabrana pokriva tiskane medije, radio, internet i sponzoriranje događaja koji uključuju više država članica. Zabrana obuhvaća oglašavanje i sponzorstvo s ciljem direktnog ili indirektnog učinka promidžbe duhanskih proizvoda. Direktiva ima za cilj uskladiti zakone država članica o oglašavanju i promidžbi duhanskih proizvoda.

Direktiva 2003/33/EZ ne obuhvaća indirektno oglašavanje, monitoring troškova oglašavanja duhanskih tvrtki, ili automate za prodaju. Ta pitanja uređena su **Preporukama Vijeća 2003/54/EZ od 2. prosinca 2002. godine o prevenciji pušenja i inicijativama za poboljšanje kontrole duhana** (*Council Recommendation 2003/54/EC of 2 December 2002 on the prevention of smoking and on initiatives to improve tobacco control*). Preporukama se pozivaju države članice da usvoje konkretne mjere zabrane različitih oblika oglašavanja i promidžbe. Države članice se, također, pozivaju da poduzmu korake i zahtijevaju od proizvođača duhanskih proizvoda da objave troškove oglašavanja, marketinga, sponzorstva i promidžbenih kampanja, te da provode zakone kojima se osigurava zaštita od utjecaja pasivnog pušenja na radnim mjestima, u zatvorenim javnim prostorima, kao i u javnom prijevozu. Posebno se preporučuje da prioritet budu obrazovne ustanove, ustanove zdravstvene zaštite i mjesta na kojima se pružaju usluge djeci. Nadalje, preporukama se pozivaju države članice da usvoje zakonske

²⁷ Dio o propisima Europske unije o duhanu sadržan u ovom Obrazloženju baziran je na „Izvešću o analizi zakona u području kontrole duhana u Federaciji BiH sa preporukama za unapređenje pravnog okvira“, koji je rađen od strane konzultanta Svjetske banke, u okviru „Projekta smanjenja čimbenika rizika za zdravlje u BiH“, Sarajevo, 2015.god.

i/ili administrativne mjere kako bi se spriječila prodaja duhanskih proizvoda djeci i mladeži.

Također, Direktiva 2003/33/EZ se ne odnosi na oglašavanje putem televizije. To pitanje je regulirano drugom **Direktivom 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. godine o usklađivanju određenih odredbi propisanih zakonom, propisom ili upravnim postupkom u državama članicama glede pružanja audiovizualnih medijskih usluga** (*Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*). Ova Direktiva zabranjuje sve oblike televizijskog oglašavanja cigareta i ostalih duhanskih proizvoda. **Direktiva 2010/13/EU** ima za cilj da kreira okvir za prekogranično prostiranje audiovizualnih medijskih usluga radi jačanja unutarnje proizvodnje i distribucije programa na tržištu i garantira uvjete fer tržišne konkurencije. Jedan od uvjeta koje pružatelji audiovizualnih medijskih usluga u svojim programima moraju ispuniti je stroga zabrana promidžbe duhanskih proizvoda.

Na kraju treba spomenuti i područje prikupljanja trošarina na duhan. Naime, **Direktiva 2011/64/EU o strukturi i stopama trošarina na duhan** (*Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco*):

- definira različite kategorije proizvodnje duhana (cigareta, fino rezanog duhana namijenjenog za motanje cigareta, cigare i cigarilose, ostali duhan za pušenje);
- propisuje generalna načela kojima se uređuje oporezivanje proizvodnje duhana;
- utvrđuje ukupnu minimalnu trošarinu od 57% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene cigareta;
- propisuje minimalni iznos trošarina od 64 eura na 1.000 cigareta neovisno od ponderirane prosječne maloprodajne cijene;
- određuje minimalne stope za sitno rezani duhan namijenjen za motanje cigareta, odnosno 40% od ponderirane prosječne maloprodajne cijene ili 40 eura po kilogramu;
- utvrđuje minimalne cijene za cigare i cigarilose, odnosno 5% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze ili 12 eura po 100 komada ili po kilogramu;
- određuje minimalne stope za ostale duhanske proizvode, odnosno 20% od maloprodajne cijene koja uključuje sve poreze, ili 22 eura po kilogramu.

Bitno je spomenuti i **Preporuke Vijeća Europe o okolini bez duhanskog dima 2009/C 296/02 od 30. studenog 2009. godine** (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*), a koje pozivaju države članice da:

- usvoje i provode zakone kako bi u potpunosti zaštitile svoje građane od izloženosti duhanskom dimu u zatvorenim javnim prostorima, na radnim mjestima, te u javnom prijevozu, u roku od tri godine od usvajanja Preporuka;

- poboljšaju zakone o okolini bez duhanskog dima s pratećim mjerama poput zaštite djece, poticanja nastojanja za odricanjem od pušenja i slikovnim upozorenjima na duhanskim pakiranjima;
- jačaju suradnju na razini EU uspostavljanjem mreža nacionalnih koordinatora za kontrolu duhana.

Slijedeći kompleksan pravni okvir Europske unije u području reguliranja i ograničavanja uporabe duhana i ostalih proizvoda, te cijeneći javnozdravstveni značaj rješavanja pitanja povezanih sa kontrolom duhana i obveze preuzete Okvirnom konvencijom o kontroli duhana, bilo je potrebno poduzeti adekvatne normative mjere za Federaciju BiH. Važeći zakon u području kontrole duhana u Federaciji BiH je **Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina** ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), čiji je osnovni tekst donesen još 1998. godine. Jasno da je od tada nastupilo mnogo promjena u međunarodnom i europskom pravnom okviru, a koji se ne može zanemariti jer zakoni moraju odgovarati aktualnom trenutku i standardima u određenom području na koju se odnose.

Kao **značajne novine u sadržaju novoga zakona** treba istaći da je regulirano sljedeće:

- ciljevi u skladu sa najnovijim znanstvenim i tehnološkim dostignućima, te Okvirnom konvencijom i Direktivom 2014/40/EU;
- maksimalne razine štetnih sastojaka, katrana, nikotina i drugih tvari;
- norme i način mjerenja štetnih sastojaka;
- obveza proizvođača i uvoznika duhanskih proizvoda da detaljnije izvješćuju o štetnim sastojcima;
- zabrana stavljanja na tržište duhanskih proizvoda sa aromom;
- regulirane nove dimenzije i dizajn upozorenja na pakiranjima, što uključuje kombinirana tekstualna upozorenja i fotografiju u boji, kao i posebne dimenzije upozorenja, podatke o prestanku pušenja itd;
- za bezdimne duhanske proizvode regulirana posebna upozorenja i njihova dimenzija za ovu vrstu proizvoda;
- zabrane označavanja koje mogu dovesti u zabludu glede štetnosti sastojaka, učinaka po zdravlje, opasnosti emisija itd.;
- regulirani novi duhanski proizvodi, duhan za oralnu uporabu, elektronske cigarete i sl.

U važećem zakonu nedostaju značajne odredbe koje se odnose na ciljeve i načela zakona, te taksativno i detaljno navođenje mjera i obveza za postizanje tih ciljeva i načela. Nedostaje i poseban članak koji sadrži listu preciznih definicija određenih pojmova koji se koriste u tekstu odredbi, te nedostaju odredbe o izradi, primjeni, ažuriranju i reviziji multisektorske strategije, planova i programa kontrole duhana. Navedeni nedostaci, kao i još neki drugi, sada su otklonjeni u sadržaju Prednacrtu novog zakona, što daje novu kvalitetu budućem pravnom okviru.

Cilj je osigurati da se novi zakon, u što je moguće većoj mjeri, uskladi s Okvirnom konvencijom o kontroli duhana i relevantnim zakonodavstvom i preporukama Europske unije. Naravno, treba imati u vidu da se veći stupanj

usklađenosti osigurava donošenjem provedbenih, podzakonskih akata, koji će doprinijeti boljoj primjeni zakonskih rješenja.

Zbog svega što je naznačeno naprijed, Federalno ministarstvo zdravstva, kao obrađivač ovog zakona, opredijelilo se da predloži donošenje novog zakona u navedenom tekstu. Potrebno je naglasiti da je značajnu podršku ovom procesu pružila Svjetska banka (Ured za BiH), kroz „Projekat smanjenja čimbenika rizika za zdravlje u BiH“, koji se provodi na području cijele Bosne i Hercegovine, kao i Udruženje Progresivni razvoj organizacija i individua (PROI), kroz projekat podržan od strane *Campaign for Tobacco Free Kids* i Europske delegacije u BiH.

II.3. Ekonomski aspekti opravdanosti donošenja Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u Federaciji BiH

Nesumnjivo da je za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva Federacije BiH od velikog značaja monitoring obolijevanja i smrtnosti od oboljenja i stanja povezanih s posljedicama pušenja. Trendovi oboljenja uzrokovanih pušenjem, zajedno sa ostalim čimbenicima rizika, u Federaciji BiH se prate putem redovite statističke evidencije, kao i putem periodičnih populacijskih istraživanja.

Međutim, evidentan je nedostatak adekvatnih analiza socijalno–ekonomskih posljedica pušenja i procjene troškova, koje uzrokuje ova vodeća bolest ovisnosti u Federaciji BiH, kao jedan od uvjeta za intersektorsku podršku učinkovitijeg zakonodavstva iz područja kontrole duhana.

Postoje različiti pristupi u definiranju direktnih i indirektnih troškova za zajednicu uzrokovanih pušenjem, ovisno o analizi troškova pojedinca, obitelji, ustanove, sektora zdravstvene i socijalne zaštite, do zdravstvenih i ekonomskih pokazatelja razvoja zajednice. Prema SZO, pušenje je važan uzrok siromaštva, posebno zemalja u kojima se evidentiraju visoke prevalencije pušenja u populacijskim skupinama, kao i izloženost pasivnom pušenju.

SZO preporuča zemljama da u procjenama troškova pušenja, kao snažnim argumentom za učinkovite mehanizme kontrole duhana, uspostave mehanizme kontinuiranog praćenja troškova u zdravstvenom sektoru, kao i troškova u drugim sektorima usljed prijevremene smrtnosti pušača, te smanjene radne produktivnosti zajednice.

Troškovi u zdravstvenom sektoru u Federaciji BiH povezani s pušenjem

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, posljednjih godina bilježi se kontinuirani porast stope opće smrtnosti odraslog stanovništva, pri čemu dominiraju kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, predstavljajući tri četvrtine svih uzroka smrti.²⁸

²⁸ Izvješće o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstvene zaštite u Federaciji BiH 2015, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH.

Kardiovaskularne bolesti i maligne neoplazme, koje se, između ostalih čimbenika rizika, povezuju sa visokom prevalencijom pušenja kod odraslog stanovništva, dominiraju i u vodećim uzrocima obolijevanja stanovništva u Federaciji BiH, što ima za posljedicu nepovoljne trendove zdravstvenog stanja stanovništva i značajne troškove dijagnostike, terapije i rehabilitacije ovih oboljenja.

Iz sredstava Federalnog fonda solidarnosti uspostavljenog u okviru Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine financiraju se lijekovi i radioterapije za liječenje malignih neoplazmi i kardiooboljenja, kao i kardiokirurške intervencije, a za koja se izdvajaju značajna sredstva.

U 2007. godini prihod fonda solidarnosti iznosio je 102.986.654 KM, od toga je na citostatike izdvojeno 23.000.346 KM (oko 20% izdvajanja iz ukupnih sredstava), a na radioterapiju kod malignih oboljenja 5.091.889 KM. Poređenja radi, u 2015. godini prihod fonda solidarnosti Federacije BiH iznosio je 131.442.898 KM. Na citostatike je izdvojeno 37.387.234 KM (oko 29% izdvajanja iz ukupnih sredstava), i na radioterapije 7.126.827 KM (povećanje oko 40%), a što je značajno povećanje u odnosu na 2007. godinu, kao i godine poslije. Udio izdvajanja na citostatike u 2014. godini bio je veći nego 2015. godine i iznosio je čak 41.087.074 KM. Međutim, razlog smanjenja u 2015. godini jeste u tome što je znatan broj lijekova dobio generičku paralelu, čije su cijene niže.

Međutim, ono što je evidentno - broj pacijenata koji su na liječenju citostaticima iz godine u godinu raste, i povećavao se posljednjih deset godina u prosjeku od 10 do 17%. U Izvješću o izvršenju financijskog plana Federalnog zavoda zdravstvenog osiguranja za 2014. godinu je navedeno da je kontinuirani trend rasta troškova citostatika posljedica činjenice da se, s jedne strane, stalno povećava broj pacijenata koji se liječe ovim lijekovima, kao i da se za liječenje malignih oboljenja povećava potrošnja citostatika s posebnim režimom propisivanja. Također, lista lijekova s posebnim režimom propisivanja stalno se proširuje; lijekovi su veoma skupi zbog čega treba osigurati dodatna sredstva.²⁹

U Tablici 1. su prikazani podatci o broju liječenih pacijenta (po spolu), u razdoblju 2011-2015. godine za pet (5) malignih neoplazmi za koje su oboljevanja direktno ili indirektno povezana s posljedicama pušenja, kao i ukupan broj pacijenata koji je u istom razdoblju bio na radioterapijama, te broj pacijenata koji su imali kardiološke i kardiokirurške intervencije.

Tablica 1.
Broj pacijenata u razdoblju 2011.—2015.god.
(maligne neoplazme-lijekovi, radioterapije i kardio intervencije)

	spol	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	odnos 2015/ 2010 u %
		br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	M	761	787	814	802	766	101%
	Ž	174	214	246	227	241	138%

²⁹ Izvješća Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH - www.fedzso.ba

maligna neoplazma želuca (C16)	M	146	147	180	184	174	119%
	Ž	84	77	99	102	113	135%
maligna neoplazma dojke (C50)	M	67	65	167	71	102	152%
	Ž	3.009	3.018	3.322	3.385	3.469	115%
maligna neoplazma kolona (C18,20)	M	497	494	588	592	549	110%
	Ž	378	357	437	442	446	118%
maligna neoplazma prostate (C 61)	M	832	853	996	949	1.031	124%
<i>za 5 malignih neoplazmi, povezanih sa posljedicama pušenja</i>							
		6.219	6.012	6.849	6.754	6.891	111%
br. pacijenata za sve citostatike							
		9.734	9.826	11.284	11.131	11.411	117%
radioterapije							
		2.212	2.279	2.417	2.609	2.532	114%
kardiologija i kardiohirurgja							
		4.538	4.167	4.726	5.392	5.379	119%
Ukupan broj pacijenata							
		16.484	16.272	18.427	19.132	19.322	117%

Samo na liječenju citostaticima u 2015. godini bilo je 11.411 pacijenata, dok se, prema procjenama Federalnog fonda solidarnosti, do kraja 2018. godine predviđa čak oko 12.600 pacijenata.

Uočava se da je u 2015. godini, u poređenju sa 2011. godinom, broj pacijenata na liječenju citostaticima porastao za 17% (Tablica 1.). Također, treba imati u vidu da je određeni broj pacijenata na listi čekanja zapravo na citostaticima s posebnim režimom propisivanja, ali zbog nedostatnih sredstava, nisu još uključeni u program liječenja. Da to nije tako, broj pacijenata u 2015. godini bio bi i veći.

Osim navedenog, prisutan je i stalni porast broja pacijenata na radioterapiji. U 2015. godini je bilo 2.532 pacijenta, što je povećanje za 14% u odnosu na 2011. godinu, kada je broj pacijenata bio 2.212.

Na citostatike koji se koriste za karcinom pluća, kao jednom od oboljevanja kojem se direktno pripisuje da nastaje kao posljedica pušenja, u 2015. godini utrošeno je 2.739.661 KM, dok se na petogodišnjoj osnovi radi o iznosu od preko 13 milijuna KM, kao izdataka iz fondova zdravstvenog osiguranja.

Nadalje, obolijevanje od karcinoma bronha bilježi značajno povećanje kod žena u poslednjih pet godina, za čak 38%. Također, obolijevanje od raka dojke kod žena je iz godine u godinu u stalnom porastu, i u 2015. godini je dostigao broj 3.469 oboljelih žena, koje su bile na programu liječenja citostaticima. Prema podacima Federalnog fonda solidarnosti, u poslednjih pet godina, samo na lijekove za liječenje karcinoma dojke izdvojeno je preko 65 miliona KM.

Nažalost, u obračunu ukupnih sredstava i troškova u zdravstvu Federacije BiH ne iskazuju se troškovi po vrsti oboljenja i vrsti zdravstvenih usluga, niti po kategorijama osiguranih osoba, jer većina zdravstvenih ustanova nije niti informatički dovoljno opremljena, pa je stoga nemoguće uraditi obračun svih troškova, kako u primarnoj i tercijarnoj, tako i najvećem dijelu troškova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a pogotovo izračun troškova koji su direktno vezani za oboljevanja nastala kao posljedica pušenja.

Jasno je i koliko je dug i skup put od dijagnosticiranja do početka liječenja pacijenta, odnosno od trenutka kada se pacijent zbog simptoma bolesti javi obiteljskom liječniku, te nakon toga njegov put od niza pretraga u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, te radioloških pregleda na ostalim razinama zaštite, dijagnostike i konačno liječenja.

S druge strane, izračunati posljedice u smislu troškova koji nastupe za obitelj, ili procijeniti psihički teret u slučajevima kada nastupi teška bolest nekog od članova obitelji, nije moguće.

Pri tome ne smijemo zaboraviti na troškove koje ima organizacija u kojoj oboljeli radi (ukoliko je radno aktivan), odnosno dane bolovanja koje plaća poslodavac kod kojega je uposlen oboljeli, posebno one nakon što se produži bolovanje preko 42 dana, što je kod težih oblika oboljevanja neminovno, te utječe na direktno terećenje zdravstvenih fondova. Kod teških oboljenja, treba imati u vidu i odsustvo s radnog mjesta članova obitelji radi pomoći oboljelom.

Od 2013. godine u Obračunu sredstava u zdravstvu se iskazuju i podatci o broju dana bolovanja po osnovama bolovanja preko 42 dana. Na temelju dostavljenih podataka, u 2014. godini je evidentirano ukupno 691.769 dana bolovanja od kojih najveći dio od 392.592 čine bolovanja po osnovu dužih i težih bolesti.

Tek nakon uzimanja u obzir svih naprijed navedenih, kao i niza drugih socio-ekonomskih čimbenika mogli bi u pravoj mjeri da se iskažu enormni troškovi pojedinca i zajednice radi liječenja pacijenata, a čiji je oboljevanje direktno povezano sa posljedicama ovisnosti od pušenja ili izloženosti duhanskom dimu.

Ako se pitanje posmatra u širem kontekstu, mora se imati u vidu da je pušenje odgovorno za blizu 1,6 milijuna mrtvih u Europskoj regiji i više od 5 milijuna u svijetu, svake godine. Prema istraživanjima i projekcijama do 2030. godine predviđa se 8 milijuna mrtvih godišnje, kao direktna posljedica pušenja i izlaganja duhanskom dimu.³⁰

Najnovije studije su povezale bolesti nastale usljed pušenja, kao čimbenike rizika, za prijevremeno umirovljenje. Procjene ekonomskih gubitaka EU kao posljedice prijevremene mirovine su izračunate na temelju procjena broja radnih dana izgubljenih zbog bolesti (*eng: DLD – days lost to disease*) od strane pušača.

³⁰ *Global Adult Tobacco Survey-Tukey Report, 2010.*

Prema podacima SZO, odrasle osobe u prijevremenoj mirovini u EU - 27 država u 2005. godini su, prema procjenama, prije umirovljenja, izgubili 9 milijuna radnih dana zbog šest glavnih kategorija bolesti povezanih sa pušenjem (maligne neoplazme - bronha, želuca, prostate, kardio i vaskularnih oboljenja, te kronične opstruktivne plućne bolesti). Od ovih šest kategorija bolesti direktno povezanih sa pušenjem najviše osoba je otišlo u mirovinu zbog COPD (hronična opstruktivna plućna bolest) - 36%, kardiovaskularnih bolesti - 27% i raka pluća - 24%.

Gubici produktivnosti nastali usljed pušenja su koštali EU ekonomiju 12.4 milijarde eura u 2005. godini što je ekvivalentno 0.1% ukupnog EU27 bruto nacionalnog dohotka tog godini. Odsustvu s posla je pripalo 91% ukupnog gubitka produktivnosti.³¹

Na globalnom planu bilježe se rezultati dobre prakse u mehanizmima kontrole duhana. Kao primjer zemalja koje su uvele potpune zabrane pušenja u zatvorenim javnim prostorima, te na taj način smanjile posljedice pasivnog pušenja po zdravlje stanovništva, predstavljaju Kanada, Australija, Norveška, Irska i Island i dr.

Tako na Islandu, zemlji s najdužom zabranom (od 2001. godine), prevalencija pušenja kod djece (15 godina) bilježi trend opadanja od 18,6% u 1998. godine do 13,6% u 2003. godine, pa 11,1% u 2007. godini. Također, i u Kanadi (prve pokrajine uvele zabrane 2002. godine) prevalencija pušenja kod mladih od 15 do 19 godina bilježi pad od 2002. godine sa 29% do pada 2007. godine na 19%.³²

Sve naprijed izneseno ukazuje koliko je donošenje novog federalnog Zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje od iznimnog javnozdravstvenog značaja jer ima za cilj, kao što je istaknuto naprijed, unapređenje zdravlja stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem reduciranja i prevencije pušenja, kao vodeće bolesti ovisnosti u svim populacijskim grupama.

II.4. Prakse i iskustva drugih zemalja u implementaciji zakona koji predviđaju okruženja 100% bez duhanskog dima

S obzirom na to da je opredjeljenje države Bosne i Hercegovine da postane punopravna članica Europske unije, te da ispuni svoju preuzetu obvezu i donese jedan ovakav sveobuhvatan Zakon koji će da zaštiti zdravlje njenih stanovnika, potrebno je izložiti primjere dobrih praksi drugih zemalja koje su već implementirale takve zakone. Osvrnut ćemo se na utjecaj koji su slični zakoni imali na zdravstvenu sliku stanovništva i ekonomsko-socijalne odnose u državama koje su ih implementirale.

³¹ A study on liability and the health costs of smoking DG Sanco (2008/C6/046)final report December 2009 - http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_en.pdf

³² www.tobaccoatlas.org

Irska

Prva država na svijetu, i ujedno članica EU, koja je 2004. godine uvela zakone kojima se u potpunosti zabranjuje pušenje na zatvorenim javnim i radnim mjestima je **Irska**. Zabrana je imala sljedeće učinke:

- Smanjenje smrtnosti među populacijom starijom od 35 godina po sljedećim parametrima
 - 13% od svih uzroka
 - 26% od koronarnih srčanih bolesti
 - 32% od moždanog udara
 - 38% od kroničnih opstruktivnih plućnih bolesti.
- Smanjenje u izlaganju posrednom pušenju preveniralo je skoro 4.000 smrti u tri godine poslije uvođenja zakona.³³

Ujedinjeno Kraljevstvo

Nakon Irske, slične zakone su donijele i zemlje Ujedinjenog Kraljevstva, Škotska i Engleska.

Škotska je zabranila pušenje na javnim i radnim mjestima u **ožujku 2006.** godine. Nedugo zatim uslijedili su pozitivni zdravstveni pokazatelji o ispravnosti te odluke:

- U prvih 10 mjeseci implementacije zakona, javljanje u bolnice sa akutnim koronarnim sindromom smanjilo se na 17%. Prije zakona prosječno godišnje smanjenje bilo je samo 3%.
- Javljanje u bolnicu zbog astme među djecom smanjilo se u prosjeku na 15% godišnje u razdoblju 2006-2009. godine, u usporedbi sa stopom rasta prije zakona.

Engleska je započela proces implementacije zakona koji zabranjuju pušenje 2007. godine.

Učinci su bili ubrzo vidljivi:

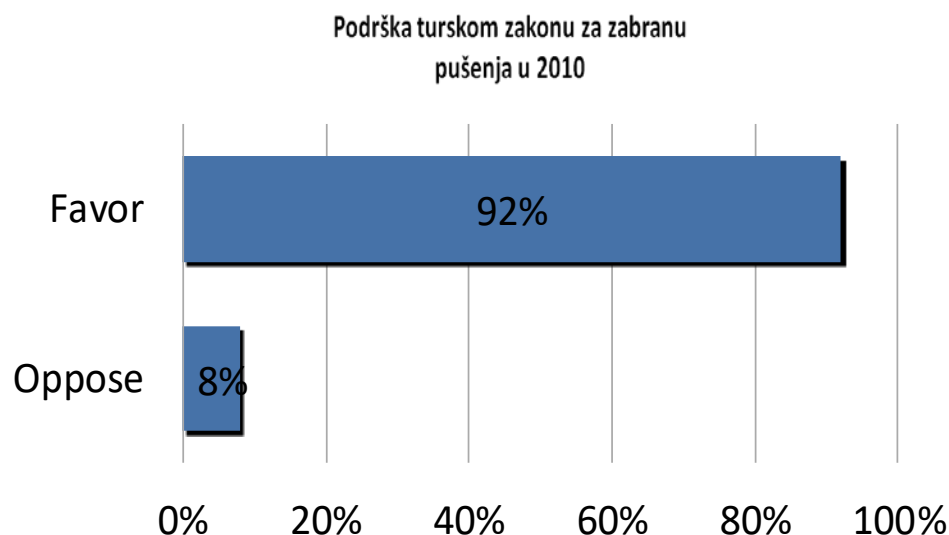
- Implementacija ovog zakona odmah je smanjila javljanje u bolnice djece sa infekcijama dišnog sustava (IDS) na 3,5% i sa astmom na 8,9%.
- Generalno, procjenjuje se da je zakon prevenirao 54.000 slučajeva IDS-a među djecom mlađom od 15 godina u razdoblju 2007-2012. godine.³⁴

³³ Izvori: Mackay D, Haw S, Ayres J, Fischbacher C, Pell J. *Smoke-free Legislation and Hospitalizations for Childhood Asthma*. New England Journal of Medicine Vol. 363:1139-45, 2010.
<http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa0706740>

³⁴ Izvori: Been JV, Millet C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. *Smoke-free legislation and childhood hospitalizations for respiratory tract infections*. ERS publications. Published online before print May 28, 2015, doi: 10.1183/09031936.00014615.) <http://erj.ersjournals.com/content/early/2015/05/28/09031936.00014615>
Millet C, Lee J, Laverty A, Glantz S, Majeed A. *Hospital Admissions for Childhood Asthma After Smoke-Free Legislation in England*. Pediatrics. 2013 February; 131: 495-501.
<http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2013/01/15/peds.2012-2592.abstract>

Turska

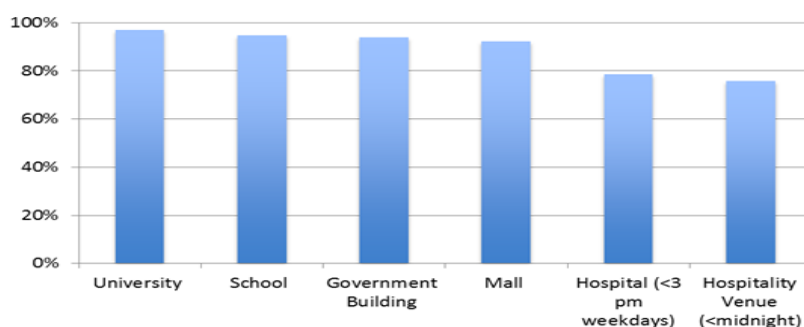
Jedna od najboljih praksi u implementaciji zakona o kontroli duhana dolazi iz **Turske**. Ova zemlja je donijela državni zakon o duhanu 2008. godine kojim je zabranila pušenje u većini zatvorenih javnih prostora i radnih mjesta. U tijeku naredne godine poslije donošenja zakona prostori koji pripadaju restoranima, barovima i čajdžinicama, također, su postali slobodni od duhanskog dima. U 2010. godini, 7 od 10 mjesta su bila usklađena sa zakonom. U konačnici do 2010. godine - 92% Turaka, i od njih 77% svakodnevnih pušača, su izrazili podršku zakonu.



Izvor: Quirk Global Strategies, 2010

Turska se može pohvaliti visokom razinom implementacije zakona; pa je tako istraživanje provedeno tri godine nakon uvođenja zakona pokazalo da razina implementacije zakona varira od 76% u ugostiteljskim objektima do 97% na fakultetima.³⁵

Figure 1. Compliance with smoke-free legislation in indoor public places in Turkey - Overall



³⁵ Izvor: Navas-Acien A. *Compliance with the smoke-free tobacco legislation in indoor public places in 12 cities in Turkey (Presentation)*. Institute for Global Tobacco Control, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2013.

Observational data collected December 2012-July 2013, *Compliance with SF legislation in indoor public places in Turkey* ranged from 76% in hospitality venues to 97% in Universities

Ukrajina

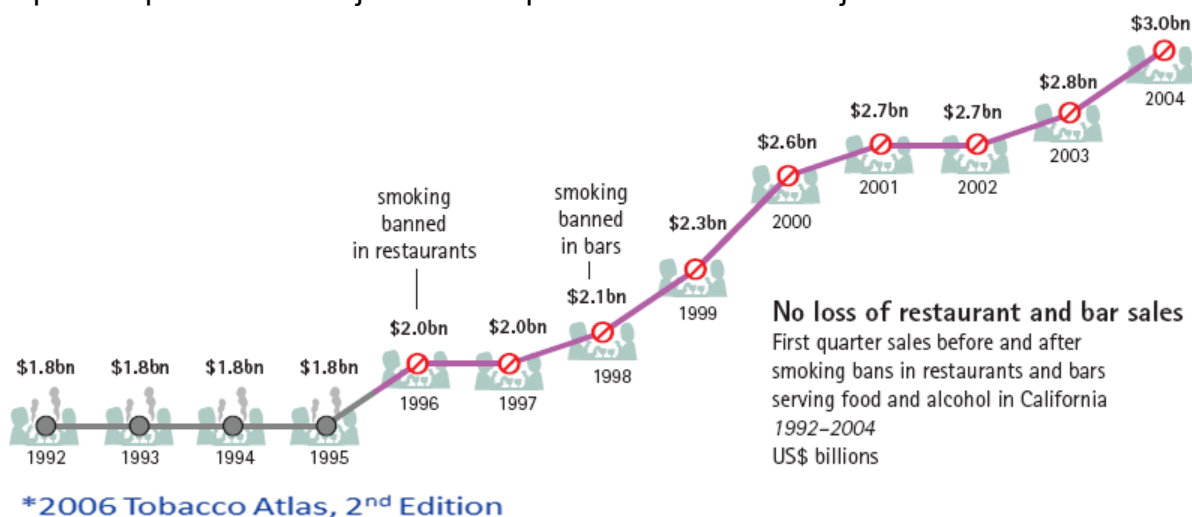
Zakon koji 100% oslobađa zatvorena javna mjesta od duhanskog dima stupio je na snagu u decembru 2012. godine u Ukrajini. Nacionalno istraživanje javnog mišljenja pokazalo je da je 74% ispitanika preferiralo kafiće i restorane bez duhanskog dima. Monitoring usklađenosti koji je proveden godinu dana nakon uvođenja zakona pokazao je da je 90% prostora usklađeno sa zakonom. Što se tiče bojazni da bi ovakav zakon mogao negativno utjecati na biznis, vlasnici restorana iz Kijeva i drugih regija su dvije godine nakon uvođenja zakona održali okrugli stol na kojem je potvrđeno da zabrana nije imala negativan utjecaj na njihovo poslovanje.

Sjedinjene Američke Države

Studije o utjecaju zakona koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima na biznis i ekonomiju provedene su i u drugim državama. Svaka od njih, koja je detaljno provedena pokazuje da donošenje zakona o zabrani pušenja u restoranima i barovima nije imalo nikakvog utjecaja, pa ni pozitivnog, na poslovni promet i zapošljavanje.

Najbolji primjer za ovo je slučaj Kalifornije gdje se paralelno sa donošenjem zakona posmatrao rast prometa u barovima i restoranima. Godine 1992. ta brojka je iznosila 1.8 bn. dolara, da bi se 1996. godine, nakon donošenja zabrane pušenja u restoranima ta brojka povećala na 2.0 bn., zatim 1998. godine nakon donošenja zabrane pušenja u barovima, brojka se povećala na 2.1 bn., te nastavila eksponencijalno rasti do 3.0 bn koliko je zabilježeno 2004. godine.

Istraživanje provedeno u Ujedinjenom Kraljevstvu je pokazalo da je 20% nepušača počelo učestalije odlaziti u pabove nakon uvođenja zakona.³⁶



³⁶ Izvori: *A comprehensive review of all available studies on the economic impact of smoke-free workplace laws*--Scollo M, Lal A, et al. *Review of the quality of studies on the economic effects of smoke-free policies on the hospitality industry*. Tobacco Control. 2003; 12:13-20. Available from: <http://www.tobaccoscsm.ucsf.edu/pdf/ScolloTC.pdf>. Smokefree ACTION (2007). *As the smoke clears: the myths and reality of Smokefree England*. Available online at: <http://www.smokefreeaction.org.uk>, Accessed 5 November 2007.

Nepobitan je zaključak da zakoni koji predviđaju 100% okruženje bez duhanskog dima čuvaju živote i štite zdravlje zaposlenika i stanovnika. Podatci dobijeni nakon implementacije ovakvih zakona u različitim zemljama pokazali su sljedeće:

- U **New Yorku**, zabilježen je pad od 57% na prijave slučajeva senzornih simptoma (iritacije oka, suhoća grla, curenje nosa) među djelatnicima u ugostiteljstvu.
- U **Leicestershiru, Engleska**, radnici u barovima koji su bili nepušači imali su razinu karbon monoksida u krvi jednaku onoj koja se nalazi u krvi osobe koja popuši od 3-5 cigareta dnevno. Nakon uvođenja zabrane, njihove razine karbon monoksida su postale iste kao u nepušača.
- U **Škotskoj**, izloženost djece posrednom pušenju se smanjila za 39% nakon implementacije zakona o duhanu.³⁷

Nakon svega navedenog, za očekivati je da će se pozitivni trendovi koje nose ovakvi zakoni na sličan način reflektirati na zdravstvene i socio-ekonomske prilike u Federaciji BiH.

III - NAČELA NA KOJIMA SE TEMELJI ZAKON

Donošenje ovog zakona temelji se na načelima sveobuhvatnosti zdravstvene zaštite koja treba da osigura informiranje, edukaciju i promidžbu zdravlja stanovništva, kao i reduciranje i eliminaciju izloženosti stanovništva svim štetnim čimbenicima po zdravlje. Pravo je svakog građanina da bude informiran o zdravstvenim posljedicama pušenja i izlaganja duhanskom dimu u svojoj okolini. Također, pravo svakog građanina je da živi i radi u okolini bez duhanskog dima. Odgovornost države je da zaštiti zdravlje stanovništva i poduzme sve zakonske, administrativne i izvršne mjere kako bi se eliminiralo štetno djelovanje po zdravlje svih oblika izloženosti duhanskom dimu.

Za ostvarenje cilja iz ovog zakona, predviđeno je u članku 3. da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana i o duhanskim proizvodima, a koji su naprijed u Obrazloženju opisani. Radi se o sljedećim načelima:

- a) prirodno pravo svakog građanina u Federaciji BiH na čist zrak jer svi, a osobito djeca i mladi, imaju pravo da se zaštite od utjecaja posrednog udisanja duhanskog dima;
- b) zaštita životne sredine i prava građana na zdravu životnu sredinu;
- c) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se kroz multisektorsku suradnju utvrdi strategija i mjere radi promidžbe i podrške prestanku i smanjenju potrošnje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;

³⁷ Izvori: Farrelly, M. et. al, (2005) *Changes in hospitality workers' exposure to secondhand smoke following the implementation of New York's smoke-free law*. Tobacco Control 2005 (14):236-241.
Peplow, G (2007). *Tests are a breath of fresh air for bar staff*. Leicester Mercury, 21 August 2007.
Akhtar PC, Currie DB, Currie CE, Haw SJ. (2007) *Changes in child exposure to environmental tobacco smoke (CHETS) study after implementation of smoke-free legislation in Scotland: national cross sectional survey*. British Medical Journal September 15, 335 (7619): 545.

- d) sinhronizirana implementacija mjera usmjerenih na smanjenje potražnje za duhanom i ponude duhana putem informiranja, edukacije i jačanja javne svijesti o štetnosti duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje;
- e) odgovornost nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se osigura dovoljno finansijskih sredstava za aktivnosti kontrole duhana u cilju kontinuiranog smanjenja broja pušača i izloženosti duhanskom dimu, i
- f) opredjeljenja nadležnih organa i institucija u Federaciji BiH da se odnosi sa duhanskom industrijom reguliraju na potpuno transparentan način u cilju zaštite politika javnog zdravlja i sprječavanja privilegiranog tretmana duhanske industrije.

IV - OBRAZLOŽENJE PRAVNIH RJEŠENJA

Poglavlje I. – Temeljne odredbe (čl. 1.-4.) utvrđuje predmet reguliranja ovog zakona, i to na način da se njime uređuju mjere za zabranu i ograničenje uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja, sprječavanje pristupa maloljetnih osoba tim proizvodima, te osnivanje Federalnog povjerenstva za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a u cilju zaštite i unapređenja zdravlja stanovništva. Pored toga zakonom se regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obvezne oznake na pakiranjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona. Člankom 2. utvrđene su definicije koje se koriste u zakonu i njihovo značenje u smislu ovog zakona. Treba istaći da su definicije u visokom stupnju usuglašene sa propisima Europske unije, kao i terminima iz Okvirne konvencije o kontroli duhana, a što je detaljnije opisano kroz usporedne prikaze koji su izrađeni uz zakon. Člankom 3. propisana su načela zakona zbog isticanja obveze da se organi i institucije državne uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija BiH) rukovode međunarodnim propisima o kontroli duhana, duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje. U tom cilju taksativno su naznačena osnovna načela. Člankom 4. definira se zabrana diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, religije ili vjerovanja, političkih i drugih uvjerenja, nacionalnog i socijalnog podrijetla, prilikom obavljanja radnji temeljem ovog zakona i propisa donesenih na temelju ovog zakona. Istaknuto je i da izrazi koji imaju rodno značenje, a koji se koriste u ovom zakonu i propisima koji se donose na temelju ovog zakona, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu.

Poglavlje II. – Zabrana pušenja u javnim prostorima (čl. 5. i 6.) odnosi se na utvrđivanje jasne zabrane uporabe svih duhanskih proizvoda za pušenje u svim zatvorenim javnim prostorima, na javnim skupovima, radnim mjestima i u javnom prijevozu. Također, zabranjuje se uporaba duhanskih proizvoda za pušenje u privatnim sredstvima prijevoza u kojim se nalaze maloljetne osobe. Nadalje, člankom 6. se osigurava provedba zabrane pušenja, te je propisano da su istu obvezni osigurati vlasnik i korisnik prostora, odnosno mjesta iz članka 5. ovog zakona u kojem je pušenje zabranjeno, te da moraju biti postavljene vizualne informacije koje se sastoje od grafičkog znaka zabrane pušenja i teksta koji glasi: "Zabranjeno pušenje", kao i informacije o načinu prijavljivanja i sankcioniranju. Propisano je postupanje u slučaju da osoba ne poštuje zabranu pušenja u mjestima i prostorima gdje je pušenje zabranjeno.

Poglavlje III. – Iznimke od zabrane pušenja u javnim prostorima (članak 7.) uređuje slučajeve na koje se ne odnosi zabrana pušenja, a zbog prirode mjesta i prostora, te određenih preporuka Vijeća Europe s tim u vezi. Naime, ovim članom pušenje je dozvoljeno za pacijente u službama i odjelima za zaštitu mentalnog zdravlja u zdravstvenim ustanovama i u drugim ustanovama koje pružaju usluge socijalne njege mentalno oboljelim osobama, kao i u ustanovama namijenjenim za izdržavanje kazne, ako i kada mogu biti uspostavljene posebne prostorije za pušenje odvojene od nepušačke zone i ako medicinske i psihološke indikacije ukazuju na potrebu pacijenta za pušenjem. Mora se istaći da odluku o dozvoli pušenja u smislu ovog člana donosi ravnatelj ili druga odgovorna osoba zdravstvene ustanove i ustanove namijenjene za izdržavanje kazne na prijedlog odgovornog doktora medicine. Prilikom donošenja odluke moraju se uzeti u obzir interesi i zdravstvene potrebe nepušača. Osim toga, definirano je da federalni ministar zdravstva (u daljnjem tekstu: ministar) donosi podzakonski akt kojim se propisuju uvjeti za posebne prostore za pušenje u smislu iznimki od zabrane pušenja utvrđenih ovim člankom.

Poglavlje IV. – Testiranje i izvješćivanje o duhanskim proizvodima (čl. 8.-12.), između ostalog, utvrđuje zabranu proizvodnje i prometa cigareta koje sadrže sastojke sa više od: deset (10) mg katrana po jednoj cigareti; jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti; deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti, a kako to utvrđuje i Direktiva 2014/40/EU. Naglašeno je da uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u ovom članku, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje. Zabranjena je i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a osobito cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže aditive. Nadalje, suglasno Direktivi 2014/40/EU zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova, kao što su filteri, papiri, pakiranja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin. Člankom 9. propisano je da se svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije BiH obvezno testiraju. Važno je istaći da se mjerenje katrana, nikotina i ugljen monoksida obavlja na temelju ISO standarda, i to: za katran ISO 4387, za nikotin ISO 10315, a za ugljen monoksid ISO 8454. U ovom Poglavlju, člankom 10. regulira se i dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima. Tako su proizvođači i uvoznici cigareta obvezni, najkasnije do 31. ožujka tekuće godine za prethodnu godinu, nadležnom ministarstvu dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta. Obavještenja o novim duhanskim proizvodima uređena su člankom 11., prema kojem su proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obvezni podnijeti Federalnom ministarstvu zdravstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište. Obavještenje se podnosi u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Sadržaj obavještenja regulira se člankom 12. zakona, kao i šta se sve dostavlja uz obavještenje od strane proizvođača i uvoznika.

Poglavlje V. – Pakiranje i označavanje duhanskih proizvoda (čl. 13.-17.) utvrđuje temeljne odredbe u domenu pakiranja i označavanja, a shodno Direktivi 2014/40/EU. Tako članak 13. uređuje Jedinственu identifikacijsku oznaku, u smislu da svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi,

nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora da sadrži tu oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini. Utvrđeni su i podaci koje oznaka mora sadržavati. Nadalje, člankom 14. zakona uređuju su podaci na pojedinačnim pakiranjima. Svako pojedinačno pakiranje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora sadržavati sljedeće podatke: ime i adresu proizvođača i uvoznika; broj jedinica u pojedinačnim pakiranjima duhanskih proizvoda, te naziv i adresu ambalažera, u slučajevima kada proizvođači nisu izvršili sami pakiranje. U istom članku definirana je i obveza da obilježavanje duhana i duhanskih prerađevina obavljaju proizvođači, odnosno uvoznici duhana i duhanskih prerađevina. U istom Poglavlju reguliraju se zdravstvena upozorenja na pakiranjima duhanskih proizvoda (članak 15.). Sva pakiranja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini. Shodno Direktivi 2014/40/EU, i zakon predviđa da zdravstvena upozorenja kojim se ukazuje na štetnost uporabe duhanskih proizvoda uključuju: opća upozorenja; dodatna upozorenja; kombinirana upozorenja i informativne poruke. U odnosu na ranija upozorenja, novina je da zakon uvodi i kombinirana upozorenja, koja se sastoje od fotografije ili druge ilustracije i odgovarajućeg teksta dodatnog upozorenja. Svako pojedinačno i sva zbirna pakiranja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinirana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakiranja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se tiskaju. Kako je pitanje označavanja podložno promjenama na razini EU, zakon je propisao da federalni ministar zdravstva donosi podzakonski akt o označavanju pakiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, kako bi se pravila označavanja mogla učinkovito i pravodobno uskladiti i u Federaciji BiH za slučaj izmjena na razini EU. Članak 16. regulira predstavljanje proizvoda. Naime, označavanje pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježja koja promiču duhanski proizvod ili potiču na njegovu uporabu stvaranjem pogrešnog dojma o njegovim svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili emisijama i sl. Ovim su članom utvrđeni zabranjeni elementi i obilježja, a podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali, svakako, nisu ograničeni samo na njih. Nadalje, članak 17. zakona odnosi se na izgled i sadržaj pojedinačnih pakiranja. Tako pojedinačna pakiranja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta. Pojedinačna pakiranja duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.

Poglavlje VI. – Elektronske cigarete i biljni proizvodi za pušenje (čl. 18.-20.) uređuje po prvi put u našem sustavu pitanja prometa i uporabe i ovih cigareta i proizvoda za pušenje. Članak 18. regulira stavljanje u promet elektronskih cigareta, i to na način da za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definirano ovim zakonom. Propisani su i uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište. Označavanje pakiranja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje predmetom je regulacije u članku 19. zakona. Svako pojedinačno pakiranje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa podacima propisanim zakonom, a koji su usklađeni sa Direktivom 2014/40/EU. Ovo poglavlje obuhvaća i označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje, te obvezuje na opća zdravstvena upozorenja. U članku 21. utvrđeni su elementi i

obilježja koja ne smiju biti sadržana u označavanju pojedinačnih pakiranja, zbirnih pakiranja, kao ni duhanskih proizvoda.

Poglavlje VII. – Zabrana oglašavanja, promidžbe i sponzoriranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, člankom 21. propisuje decidno šta je sve zabranjeno u smislu oglašavanja. Tako se zabranjuje direktno ili indirektno oglašavati, sponzorirati i na bilo koji način promicati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje; sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje; pružanje financijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su športski ili umjetnički događaji, individualni športaši ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke) i cijeli niz drugih zabrana. Cilj je smanjiti učinke promidžbe duhanskog proizvoda, uporabe duhana i ostalih proizvoda za pušenje. Člankom 22. Zakona regulirane su i određene iznimke od zabrane oglašavanja, a sukladno odredbama Direktive 2014/40/EU.

Poglavlje VIII. – Zabrana prodaje duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 23. i 24.) uređuje mjesta prodaje i zabranu prodaje. Člankom 23. predviđeno je da duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje ne smiju biti postavljeni ili biti vidljivi u trgovinskim objektima, osim prilikom same prodaje, i ne smiju biti izloženi u komercijalnu svrhu niti na jednom drugom mjestu. Zabranjeno je instalirati, postavljati ili koristiti automate za prodaju duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje na javnim mjestima. Osim toga, uređuju se i druge zabrane glede prodaje. U članku 24. propisano je da je zabranjeno prodavati ili poklanjati u komercijalne svrhe cigarete pojedinačno ili u pakiranjima sa manje od 20 komada ili u rinfuzi. Zabranjeno je prodavati duhan ili duhanske proizvode u kombinaciji/setu s drugim proizvodima, kao i prodaja duhana za oralnu uporabu i njegovo stavljanje na tržište, ali i prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom. Navedenim odredbama, novi zakon jasniji je u odnosu na odredbe važećih propisa u ovom području.

Poglavlje IX. – Sprječavanje pristupa maloljetnih osoba duhanskim proizvodima i ostalim proizvodima za pušenje (članak 25.) odnosi se na zabranu prodaje i poklanjanja duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina. Na svim mjestima na kojima se prodaju duhan i duhanski proizvodi mora biti istaknuta oznaka o zabrani prodaje duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje osobama mlađim od 18 godina.

Poglavlje X. – Edukacija, informiranje i jačanje javne svijesti (čl. 26. i 27.) regulira aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, te jačanje javne svijesti i informiranje. Suglasno članku 26. zakona nadležna kantonalna ministarstva obrazovanja, u suradnji sa kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u Federaciji BiH (u daljnjem tekstu: kantonalni zavodi za javno zdravstvo), obvezna su u nastavne programe za osnovnu i srednju školu uključiti temu o štetnosti pušenja za zdravlje. Također, Federalni zavod za javno zdravstvo i kantonalni zavodi za javno zdravstvo su obvezni poduzeti potrebne aktivnosti s ciljem kreiranja programa koji na stručan način educiraju javnost o štetnosti pušenja i istodobno ohrabruju na prekid konzumiranja duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (članak 27.). Istim člankom propisano je da Javne radio-televizijske stanice, u dogovoru sa nadležnim tijelima iz stavka (1) ovog članka, emitiraju utvrđeni sadržaj programa. Ovo iz razloga povećanja stupnja informiranosti građana. Naravno, svaka vrsta emitiranja

edukativnih programa, bit će predmetom posebnog ugovaranja RTV stanica sa nadležnim tijelima, uvažavajući propise o emitiranju radio i televizijskog programa, te uvažavajući pravila kreiranja programske sheme svake pojedine RTV stanice.

Poglavlje XI. - Strateški program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (članak 28.) bavi se obvezom Vlade Federacije da donese Strateški program za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Strateški program) u cilju jačanja društvene brige za zdravlje stanovništva u Federaciji očuvanja i unapređenja zdravlja, otkrivanja i suzbijanja čimbenika rizika za nastanak oboljenja, te stjecanja znanja i navika o zdravom načinu života. Strateški program donosi se za razdoblje od pet godina, a nositelji implementacije Strateškog programa su nadležna ministarstva Vlade Federacije i druge institucije, zavodi, ustanove i organizacije.

Poglavlje XII. – Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (čl. 29. i 30.) utvrđuje obvezu formiranja povjerenstva, njen sastav, mandat, nadležnosti i izvješćivanje prema Vladi Federacije. Vlada Federacije rješenjem imenuje Federalno povjerenstvo za kontrolu uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje (u daljnjem tekstu: Federalno povjerenstvo). Federalno povjerenstvo ima 10 članova, i sastoji se od predstavnika različitih ministarstava u Vladi Federacije BiH, kao i predstavnika sektora civilnog društva. Kako je pristup kontroli uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje baziran na multisektorskim načelima, potrebno je da svi relevantni sektori imaju svoju ulogu, provode svoje ovlasti, te da se sve raspoložive informacije pravodobno obrađuju kroz tijelo, kakvo je Federalno povjerenstvo. Radi se, dakle, o provedbenom, ali i savjetodavnom tijelu Vlade Federacije, neophodnom radi uvida u cjelokupno stanje u ovom području.

Poglavlje XIII. – Reguliranje odnosa između Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, ostalih organa i institucija državne uprave i industrije duhana (članak 31.) odnosi se na ograničenja ovih odnosa samo na one odnose potrebne za učinkovito reguliranje industrije duhana i njenih proizvoda. Prilikom uspostave odnosa sa industrijom duhana Vlada Federacije je dužna osigurati potpunu transparentnost i informirati javnost o prirodi i razlozima tih odnosa. Tvornice za proizvodnju duhana i duhanskih proizvoda, kao i tvrtke za uvoz, ukoliko su u vlasništvu Vlade Federacije, moraju poslovati pod uvjetima i ograničenjima kako je propisano ovim zakonom. Također, ovim člankom utvrđeni su oblici postupanja koji nisu dozvoljeni u međusobnom odnosu organa i institucija državne uprave, javnih institucija i političkih stranaka prema industriji duhana, ili obrnuto. Ograničenja su utvrđena i za nositelje javnog položaja.

Poglavlje XIV. - Nadzor nad provedbom zakona (čl. 32.-34.) regulira organe nadzora, i to kroz organizacijsku shemu Federalne i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove, te nadležna ministarstva unutarnjih poslova. U članku 33. utvrđene su ovlasti inspektora, i to počevši od zabrane uporabe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje u javnim prostorima, sukladno odredbama ovog zakona, do drugih zabrana propisanih ovim zakonom. Člankom 34. regulira se primjena relevantnih propisa, u smislu shodne primjene odredbi propisa o inspekcijama u Federaciji i propisa o upravnom postupku.

Poglavlje XV. – Kaznene odredbe (čl. 35.-40.) odnosi se na utvrđivanje novčanih kazni za prekršaje učinjene po odredbama ovog zakona, i to za pravne osobe, odgovorne osobe u pravnoj osobi i fizičke osobe.

Poglavlje XVI. – Prijelazne i završne odredbe (čl. 41.-44.) uređuje početak primjene propisa i druga važna pitanja za primjenu zakona. Tako je člankom 41., osim propisanih rokova za usklađivanje sa odredbama ovog zakona, propisano i da će se kazne za fizičke osobe i sve subjekte iz ovog članka, inače utvrđene ovim zakonom, početi naplaćivati devet mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona. Člankom 42. propisano je donošenje podzakonskih akata. Člankom 43. propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/98, 35/98, 11/99 i 50/11), dok je odredbom članka 44. utvrđeno da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

V – MIŠLJENJA NA ZAKON

Suglasno Poslovniku o radu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/10, 37/10 i 62/10), obrađivač zakona uputio je na mišljenje tekst zakona kantonima. Pozitivna mišljenja na Nacrt zakona zaprimljena su od većine kantona.

Osim suglasnosti na Prednacrt zakona, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona iznijelo je i određene sugestije i komentare. Naime, to ministarstvo izražava bojazan da se novi zakon u ovom području neće poštovati, odnosno neće postići željeni učinak, ukoliko se mjere kontrole i nadzora u praksi ne primjene na drugačiji način nego što je to sada slučaj. Stava su da je trebalo više učiniti na provedbi važećeg zakona i analizi učinka po istom, te vršiti stalni pritisak na nadležne inspekcije u smislu strožijeg kažnjavanja prekršitelja, a onda pristupiti postepeno pooštavanju zakonskih normi. Također, iznose i sugestiju da se ipak ostavi mogućnost da se u ugostiteljskim objektima u kojima se ne poslužuje hrana može odvojiti prostor za pušače, odnosno da se kafići male kvadrature (napr. do 20-25 m²) mogu opredijeliti hoće li u njima pušenje biti dozvoljeno ili ne. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona cijeni da se u obzir mora uzeti procenat pušača u Federaciji i njihove navike, te da je za očekivati da se odredbe novoga zakona neće poštovati u praksi bez „teške represije od strane inspekcije“. U tom smislu ističemo da ovakva intervencija na predloženi tekst zakona bitno utječe na sami koncept zakona i osnovne intencije zabrane pušenja; faktički radi se o pravnom rješenju koje je slično postojećim odredbama zakona, a koje nije u potpunosti suglasno sa odredbama Okvirne konvencije, ali i rješenju za koje postoje jasni dokazi u praksi drugih zemalja da nije učinkovito i ne doprinosi unapređenju stanja zdravlja stanovništva (što je bliže elaborirano naprijed u ovom Obrazloženju). Nadalje, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona ističe da je u Kaznenim odredbama navedeno da nadzor nad primjenom članka 25. obavlja prosvjetna inspekcija, a treba da se navede tržišna inspekcija. Obradivač zakona je ispravio uočenu grešku, te prihvatio prijedlog ministarstva. Na koncu, kantonalno ministarstvo ukazuje i na potrebu da se definira otvoreni prostor, odnosno da se napravi jasna distinkcija između zatvorenog i otvorenog prostora, zbog različitih vrsta ograde koje se mogu naći u praksi kao pripadajući dio otvorenog prostora (napr. ugostiteljskih objekata). Glede tog prijedloga, obrađivač zakona će iznaći obuhvatnu i sadržajnu definiciju otvorenog prostora, te unaprijediti

odredbu do upućivanja teksta zakona prema Vladi Federacije, nakon dodatnih konzultacija koje će se provesti.

Također, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove Bosansko-podrinjskog kantona iznijela je isti prijedlog kao Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Zapadnohercegovačkog kantona glede nadzora nad člankom 25. ovog zakona, a što je prihvaćeno, odnosno korigirano. Ova Kantonalna uprava iznosi i prijedlog da se u članku 5. briše zabrana pušenja u odnosu na javne skupove „zbog nemogućnosti kontrole“; stava su da je na javnim skupovima neizvodljivo kontrolirati sudionike po pitanju uporabe duhanskih proizvoda. Kada je u pitanju ovaj prijedlog, ističemo da je isti neprihvatljiv jer bitno utječe na opseg zabrane pušenja i suprotan je Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana. Nadzor nad primjenom zakona u ovom dijelu može se osigurati, naravno, uz odgovarajuću podršku nadležne inspekcije. Svjesni smo da taj nadzor jeste otežan u odnosu na druge vrste nadzora, ali nije neizvodljiv. Treba istaći, također, da će primjena zakona, generalno zahtijevati i puno promotivnoga i preventivnoga rada, usljed čega se očekuje i značajan pomak u razvijanju svijesti građana o štetnosti izloženosti duhanskom dimu i razvijanju novih navika i ponašanja koja neće ugrožavati nepušače. Osim toga, primjena zakona bitno ovisi od stupnja nadzora koji se provodi od strane nadležnih inspekcija, te je svakako jedna od primarnih zadaća i usmjereni rad sa samim inspekcijama u smislu osnaživanja i potpore za nadzor nad ovim zakonom.

Nadalje, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona podržava donošenje zakona, te iznosi par sugestija, u smislu da je potrebno ponovo razmotriti visinu novčanih kazni, jer su „na terenu teško provodive“ zbog teške ekonomske situacije i velikog broja konzumenata duhanskih proizvoda. U svezi s tim, valja istaći da su kazne usklađene sa Zakonom o prekršajima, koji utvrđuje okvir za minimalne i maksimalne kazne. Cijeneći značaj kažnjavanja u kontekstu zaštite javnoga zdravlja, obrađivač zakona je utvrdio raspone novčanih kazni za nepostupanje po ovom zakonu. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona skreće pažnju i da je potrebno podzakonskim aktom veoma precizno definirati posebne prostorije za iznimke od zabrane pušenja, kako ih zakon predviđa, što će svakako da se ima u vidu kod donošenja podzakonskih propisa, nakon usvajanja zakona. Navedeno Ministarstvo, također, sugerira da se preispita odredba članka 23. stavak (3), točka d) o prodaji duhanskih proizvoda u objektima udaljenim u radijusu manje od 100 m od škola, jer drže da će to teško biti provodivo na terenu. Međutim, radi se o odredbi koja treba da se zadrži u zakonu zbog odnosa prema djeci i mladima u smislu zaštite od pušenja i dostupnosti duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. S druge strane, nisu izneseni slični prijedlozi od ostalih tijela koja su se očitovala na Prednacrt zakona.

Prednacrt zakona upućen je na mišljenje Uredu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije, Federalnom ministarstvu pravde, Federalnom ministarstvu finansija/Federalnom ministarstvu financija, Federalnoj upravi za inspekcijske poslove, Gender Centru Federacije Bosne i Hercegovine, te Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Također, zakon je zbog određenih pitanja koja zahtijevaju multisektorski pristup upućen na mišljenje i Ministarstvu vanjske trgovine i

ekonomskih odnosa BiH, Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova/Federalnom ministarstvu unutarnjih poslova, Federalnom ministarstvu trgovine, Federalnom ministarstvu razvoja, obrta i poduzetništva, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke/Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti.

Samo Federalno ministarstvo trgovine nije dostavilo svoje očitovanje, sva ostala gore navedena ministarstva i tijela dostavili su pozitivna mišljenja na predloženi Prednacrt zakona.

Federalna uprava za inspekcijske poslove i Federalno ministarstvo pravde su iznijeli par prijedloga, koji se odnose na odredbe vezane za nadzor i visinu kazni, a koji su prihvaćeni i ugrađeni u ovaj tekst zakona, koji se upućuje Vladi Federacije BiH. Također, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva podržava donošenje zakona, te iznosi prijedloge za poboljšanja teksta, i to u čl. 2, 6, 9. i 16, koji su prihvaćeni, osim u dijelu člana 16 . stav (1) gdje obrađivač zakona nije brisao dio teksta (kako je predloženo), s obzirom na to da se radi o tekstu preuzetom iz Direktive 2014/40/EZ, odnosno u pitanju je harmonizacija sa propisom Evropske unije.

Treba ukazati i da je Svjetska banka (Ured u Sarajevu), u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom, dostavila analizu usklađenosti Prednacrt zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana. U analizi je istaknuto da je Prednacrt zakona usuglašen sa odredbama navedene Konvencije, te da su evidentni naponi da se u Federaciji BiH osigura uvođenje sveobuhvatnog normativnog okvira za kontrolu duhana. Istaknute su sve prednosti novog načina reguliranja ove oblasti. Također, u analizi su date i sugestije kako pravni okvir učiniti još boljim, te unaprijediti stupanj provedbe Okvirne konvencije. S obzirom na to da u tom dijelu postoje i određene preporuke koje se odnose na druge sektore, i nisu isključivo domen sektora zdravstva, niti predmet samo ovog zakona, odlučeno je da se o svim sugestijama takve prirode diskutira u kasnijoj fazi razmatranja i usvajanja zakona, ukoliko isti u predloženom tekstu (u I fazi) bude prihvaćen. Ovo iz razloga što se sugestije uglavnom odnose na reguliranje takvih odredbi koje za cilj imaju još veći stupanj usuglašenosti zakona sa odredbama Okvirne konvencije o kontroli duhana, te je u procesu konzultacija neophodno osigurati sudjelovanje svih zainteresiranih strana.

Napominjemo da se u privitku zakona nalazi ovjerena Izjava o usklađenosti Prednacrt zakona sa propisima Europske unije, i to od strane Ureda Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima Europske unije.

V - FINACIJSKA SREDSTVA

Za provedbu ovog zakona nisu potrebna financijska sredstva iz Proračuna Federacije, niti proračuna kantona/županija.

**ЗАКОН О КОНТРОЛИ И ОГРАНИЧЕНОЈ УПОТРЕБИ ДУХАНА,
ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ**

ЗАКОН О КОНТРОЛИ И ОГРАНИЧЕНОЈ УПОТРЕБИ ДУХАНА, ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ

ПОГЛАВЉЕ I. - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овим законом, у циљу заштите и унапређења здравља становништва, уређују се мјере за забрану и ограничење употребе духана, духанских и осталих производа за пушење, забрану њихове рекламе, промоције и спонзорисања, спрјечавање приступа малолетних лица тим производима, састав духанских и осталих производа за пушење, обавезне ознаке на паковањима, сузбијање штетних посљедица, превентивне мјере, оснивање Федералне комисије за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење и надзор над провођењем закона.

Члан 2.

(Дефиниције)

У смислу овог закона:

- 1) **Духан** је култивисана биљка врсте *Nicotiana tabacum L* у свим облицима и степенима узгоја и у свим фазама обраде и паковања који не служи крајњој потрошњи (необрађени духан);
- 2) **Духан за самостално мотање** је духан који се може употребљавати за израду цигарета коју врше сами потрошачи или малопродајна мјеста;
- 3) **Духан за оралну употребу** је сваки духански производ за оралну употребу, осим оног намијењеног за шмркање или жвакање, израђен у потпуности или дијелом од духана, у облику праха или честица или у било каквој комбинацији тих облика, посебно оне у врећицама или у порозним врећицама;
- 4) **Духан за лулу** је духан који се може употребљавати путем поступка изгарања и који је намијењен искључиво за кориштење у лули;
- 5) **Водена лула** је направа за пушење код које дим пролази кроз посуду са водом и хлади се прије удисања кроз савитљиво цријево. Водена лула подразумијева наргилу, хооках, шишу;
- 6) **Духан за водену лулу** је духански производ који се може употребљавати путем водене луле и сматра се духанским производом за пушење;
- 7) **Духан за жвакање** је бездимни духански производ посебно намијењен за жвакање;
- 8) **Духан за шмркање** је бездимни духански производ који се може употребљавати путем носа;
- 9) **Нови духански производ** је духански производ који не припада ни једној од слиједећих категорија:
 - цигарете,
 - духан за самостално мотање,
 - духан за луле,

- духан за водене луле,
 - цигаре,
 - цигарилоси,
 - духан за жвакање,
 - духан за шмркање или духан за оралну потрошњу,
 - и стављен је на тржиште након ступања на снагу овог закона, као и свака модификација укључујући промјене у дизајну, било којој од компоненти, дијелова, садржаја, начину изгарања или врсти никотина, адитивима или састојцима духанских производа стављених на тржиште након ступања на снагу овог закона;
- 10) **Цигарета** је смотуљак духана са вањским омотом од папира који се може употребљавати поступком његовог изгарања;
 - 11) **Цигара** је смотуљак духана са вањским омотом од природног духана, тежи од 3 грама, и који се може употребљавати поступком његовог изгарања;
 - 12) **Цигарилос** је цигара највеће тежине до 3 грама по комаду;
 - 13) **Адитив** је твар, осим духана, која је додана духанском производу, појединачном паковању или било каквом збирном паковању;
 - 14) **Биљни производ за пушење** је производ на бази биљака, трава или воћа који не садржи духан, а може се употребљавати путем поступка изгарања;
 - 15) **Електронска цигарета** је производ који се може користити за употребу паре која садржи никотин путем усника или било који саставни дио тог производа, укључујући уложак, посуду за поновно пушење и уређај без улошка или посуде. Електронске цигарете могу бити потрошне или поново пуњиве путем посуде за поновно пушење или поновно пуњиве помоћу уложака за једнократну употребу;
 - 16) **Посуда за поновно пушење** је посуда која садржи текућину са никотином, а која се може користити за поновно пушење електронске цигарете;
 - 17) **Духански производ** је производ који је у цијелости или дјелимично направљен од духана и произведен за његову употребу путем пушења, ушмркавања, усисавања, жвакања, или било које друге врсте употребе;
 - 18) **Духански дим** је дим који се ослобађа из запаљеног духанског производа намијењеног пушењу и дим који се ослобађа из плућа приликом пушења;
 - 19) **Бездимни духански производ** је духански производ чија употреба не укључује поступак изгарања, укључујући духан за жвакање, духан за шмркање и духан за оралну употребу;
 - 20) **Остали духански производ** је сваки производ направљен у цијелости или дјелимично од духана, а није обухваћен дефиницијом духанског производа;
 - 21) **Емисије твари** су твари које се отпуштају приликом намјенске употребе духанског или сродног производа, као што су твари из дима или твари које се отпуштају у процесу употребе бездимних духанских производа;
 - 22) **Јавни затворени простор** је сваки простор, који има кров или таваницу (покретну или непокретну) и потпуно затворено више од половине површине припадајућих стијена, јавно доступан и намијењен

индивидуалном или заједничком кориштењу, без обзира на право власништва или право приступа, а између осталих, обухвата заједничке просторе у стамбеним зградама, све просторе у грађевинама у којим су смјештене јавне институције, установе и предузећа те све просторе у грађевинама у којим се врше дјелатности из области јавног превоза, здравства, социјалне заштите, васпитања и образовања, трговине, трговачки центри, простори намијењени вршењу услужних дјелатности, спорта и рекреације, угоститељства, смјештаја и туризма, културе, умјетности и науке, сајмова и изложби, те просторе из дјелатности медија, игара на срећу, вјерског, политичког и грађанског окупљања, као и сваки повезани и други припадајући затворени простор, као што су ходници, лифтови, степеништа, предворја, заједничке просторије, тоалети, чекаонице, кантине, помоћни објекти, магацини, подруми, гараже;

- 23) **Јавни скуп** је свако организовано окупљање грађана које се одржава на за то прикладном простору.
- 24) **Радно мјесто** је сваки простор који служи за обављање послова и може бити наткривен, полунаткривен, у потпуности или дјеломично ограђен, без обзира на врсту материјала од којег је саграђен као и сваки повезани и други припадајући јавни затворени простор;
- 25) **Средство јавног превоза** је свако превозно средство без обзира на облик власништва којим се уз наплату или другу врсту накнаде врши цестовни, жељезнички, зрачни и водени превоз путника, укључујући жичаре;
- 26) **Средство приватног превоза** је свако превозно средство у приватном власништву којим се врши цестовни и водени превоз;
- 27) **Катран** је сухи, безводни, безникотински кондензат дима, чији се спојеви повезују са настанком више облика рака;
- 28) **Никотин** је никотински алкалоид који се налази у духану;
- 29) **Угљични моноксид** је продукт који настаје сагоријевањем духана;
- 30) **Састојак** је духан, адитив, као и свака твар или елемент присутан у финализираном духанском или осталом производу, укључујући папир, филтер, тинту, капсуле и љепила;
- 31) **Својствена арома** је јасно замјетљив мирис или окус, осим духанског, који је резултат адитива или комбинације адитива, укључујући, али не ограничавајући се на, арому воћа, зачина, биља, алкохола, слаткиша, ментола или ванилије, која је замјетљива прије или током конзумације духанског производа;
- 32) **Пушење** је радња која доводи до сагоријевања духанских производа и осталих производа за пушење, којом се ствара дим који се ослобађа директно у зрак и удише га лице које извршава ове радње;
- 33) **Посредно или пасивно пушење** је изложеност диму који долази из горућег краја цигарете или неког другог производа за пушење, најчешће у комбинацији са димом који издахне пушач;
- 34) **Штетна последица пушења** је научно доказана појава оштећења здравља и болести које скраћују живот пушача и непушача;
- 35) **Употреба** је пушење и сви остали начини и врсте кориштења духана, духанских производа и осталих производа за пушење;

- 36) **Сукоб интереса** је сукоб између службених дужности и приватних интереса лица које носи јавни положај, или кандидата за јавни положај, који има одговорност за контролу духана и који се може повезати са његовим интересима, или интересима његових сродника;
- 37) **Здравствено упозорење** је упозорење које указује на штетне ефекте духанских производа по здравље људи или на друге непожељне посљедице њихове употребе, укључујући текстуална упозорења, комбинована здравствена упозорења, општа упозорења и информативне поруке;
- 38) **Комбиновано здравствено упозорење** је здравствено упозорење које се састоји од комбинације текста упозорења и припадајуће фотографије или илустрације;
- 39) **Збирно паковање** је било које паковање у којем су духански или сродни производи за пушење стављени на тржиште и које обухвата једну или више запакованих јединица с тим да се прозирни омоти не сматрају збирним паковањем;
- 40) **Појединачно паковање** је најмање самостално паковање духанског или сродног производа за пушење које се ставља на тржиште;
- 41) **Лице** је свако физичко, правно лице, као и сви пословни субјекти;
- 42) **Носилац јавног положаја** је службено лице, службени представник, савјетник, инспектор, полицијски званичник, царински званичник, или владин службеник изабран на централном или локалном нивоу управљања;
- 43) **Продавац** је свако лице које продаје на мало, велико, извози и увози духанске и остале производе за пушење;
- 44) **Рекламација и промоција духана, духанских и осталих производа за пушење** је свака активност са циљем, ефектом или очекујућим ефектом промоције духанских и осталих производа за пушење или употребе тих производа на директан или индиректан начин;
- 45) **Директна промоција духана, духанских и осталих производа за пушење** је излагање појединачних паковања цигарета и осталих производа за пушење на видљивим продајним мјестима, било које врсте, гдје се продају ти производи;
- 46) **Индиректна промоција духана, духанских и осталих производа за пушење** је:
- организација догађаја на којим се истичу назив, логотип или друге визуелне карактеристике које подсећају на поједине духанске и остале производе за пушење;
 - приказивање логотипа и других знакова за означавање тих производа на предметима који у смислу овога закона нису духански производи;
 - бесплатна понуда духанских и осталих производа за пушење у јавним просторима;
- 47) **Спонзорство** је сваки облик доприноса правног или физичког лица догађају, активности или појединцу са циљем, учинком или могућим учинком директне или индиректне промоције духана и свих духанских производа;
- 48) **Донације од стране духанске индустрије** – сваки облик финансијске или материјалне подршке јавним установама,

организацијама, средствима медија или поједницима са циљем, учинком или могућим учинком директне или индиректне промоције духана и свих духанских производа;

- 49) **Индустрија духана** су произвођач, продавци на велико и увозници духанских производа.

Члан 3.

(Принципи Закона)

За остварење циља из члана 1. овог закона органи и институције државне управе у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација) руководе се међународним прописима о контроли духана, духанским производима и осталим производима за пушење, и то слиједећим принципима:

- a) право сваког грађанина на здравље;
- b) природно право сваког грађанина у Федерацији на чист ваздух јер сви, а посебно дјеца и млади, имају право да се заштите од утицаја посредног удисања духанског дима;
- c) заштита животне средине и права грађана на здраву животну средину;
- d) одређења надлежних органа и институција у Федерацији да се кроз мултисекторску сарадњу утврди стратегија и мјере ради промовисања и подршке престанку и смањењу потрошње духанских и осталих производа за пушење;
- e) синхронизована имплементација мјера усмјерених на смањење потражње за духаном и понуде духана путем информисања, едукације и јачања јавне свијести о штетности духанских и осталих производа за пушење;
- f) одговорност надлежних органа и институција у Федерацији да се обезбиједи довољно финансијских средстава за активности контроле духана у циљу континуираног смањења броја пушача и изложености духанском диму, и
- g) одређења надлежних органа и институција у Федерацији да се односи са духанском индустријом регулишу на потпуно транспарентан начин у циљу заштите политика јавног здравља и спречавања привилегованог третмана духанске индустрије.

Члан 4.

(Забрана дискриминације)

- (1) Забрањује се сваки вид дискриминације на основу расе, боје коже, спола, језика, религије или вјеровања, политичких и других увјерења, националног и социјалног поријекла, приликом вршења радњи на основу овог закона и прописа донијетих на основу овог закона.
- (2) Изрази који имају родно значење, а који се користе у овом закону и прописима који се доносе на основу овог закона, обухватају на једнак начин мушки и женски род, без обзира јесу ли кориштени у мушком или женском роду.

ПОГЛАВЉЕ II. - ЗАБРАНА ПУШЕЊА У ЈАВНИМ ПРОСТОРИМА

Члан 5.

(Забрана пушења)

- (1) Забрањује се употреба свих духанских производа за пушење у свим затвореним јавним просторима, на јавним скуповима, радним мјестима и у јавном превозу.
- (2) Забрањује се употреба духанских производа за пушење у приватним средствима превоза у којим се налазе малољетна лица.

Члан 6.

(Обезбјеђење провођења забране пушења)

- (1) Провођење забране пушења обавезни су обезбиједити власник и корисник простора, односно мјеста из члана 5. овог закона у којем је пушење забрањено (у даљем тексту закона: власник и корисник простора, односно мјеста).
- (2) У мјестима и просторима из члана 5. овог закона гдје је пушење забрањено (у даљем тексту: мјеста и простори гдје је пушење забрањено) морају бити постављене визуелне информације које се састоје од графичког знака забране пушења и текста који гласи: "Забрањено пушење", као и информације о начину пријављивања и санкционисању.
- (3) У мјестима и просторима гдје је пушење забрањено, не смију бити постављене пепељаре или друге посуде које могу служити за одлагање пепела.
- (4) У случају да лице не поштује забрану пушења, власник, односно корисник простора или мјеста у којем је пушење забрањено дужан је лице:
 - а) опоменути;
 - б) ускратити услугу;
 - с) затражити од лица да напусти простор.
- (5) У случају да лице из става (4) овог члана не испоштује забрану пушења и након што власник, односно корисник простора или мјеста у којем је пушење забрањено поступи по овлаштењу из става (4) тач. од а) до ц) овог члана, власник односно корисник простора или мјеста у којем је пушење забрањено дужан је контактирати надлежни орган.

ПОГЛАВЉЕ III. - ИЗУЗЕЦИ ОД ЗАБРАНЕ ПУШЕЊА У ЈАВНИМ ПРОСТОРИМА

Члан 7.

(Изузетак од забране пушења)

- (1) Пушење је дозвољено за пацијенте у службама и одјелима за заштиту менталног здравља у здравственим установама и у другим установама које пружају услуге социјалне његе ментално обољелим лицима, као и у установама намијењеним за издржавање казне, ако и када могу бити успостављене посебне просторије за пушење одвојене од непушачке зоне

и ако медицинске и психолошке индикације указују на потребу пацијента за пушењем.

- (2) Одлуку о дозволи пушења у смислу става (1) овог члана доноси директор или друго одговорно лице здравствене установе и установе намијењене за издржавање казне на приједлог одговорног доктора медицине. Приликом доношења одлуке морају се узети у обзир интереси и здравствене потребе непушача.
- (3) У посебно одређеним просторијама или ограђеним просторима за пушење у установама из става (1) овог члана мора бити обезбијеђена заштита непушача од изложености духанском диму, путем осигурања потпуне физичке одвојености простора за пушење и уз адекватне вентилационе системе. Површина простора и просторије за пушење у односу на величину објекта, одређује се правилником установе. У овим просторијама забрањено је служити храну.
- (4) У просторијама и просторима за пушење у установама из става (1) овог члана морају бити постављена јасно видљива упозорења која се састоје од графичког знака дозволе пушења и текста који гласи: „Простор за пушење. Пушење је штетно за ваше здравље“.
- (5) Федерални министар здравства (у даљем тексту: министар) доноси подзаконски акт којим се прописују услови за посебне просторе за пушење у смислу изузетака од забране пушења утврђених овим чланом.

ПОГЛАВЉЕ IV. - ТЕСТИРАЊЕ И ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О ДУХАНСКИМ ПРОИЗВОДИМА

Члан 8.

(Забрана производње и промета)

- (1) Забрањује се производња и промет цигарета које садрже састојке са више од:
 - а) десет (10) мг катрана по једној цигарети,
 - б) један (1) мг никотина по једној цигарети,
 - с) десет (10) мг угљен монооксида по једној цигарети.
- (2) Увезени духански производи, а посебно цигарете, морају испуњавати стандарде утврђене у ставу (1) овог члана, осим цигара и цигарилоса, духана за лулу и духана за самостално мотање.
- (3) Забрањена је продаја и стављање на тржиште духанских производа, а посебно цигарета и духана за самостално мотање, који садрже слиједеће адитиве:
 - а) витамине и друге адитиве који стварају дојам да духански производ користи здрављу или да је мање опасан за здравље;
 - б) кофеин, таурин и друге адитиве и стимулансе који се повезују са енергијом и виталношћу;
 - с) адитиве који имају бојива својства за емисије;

- d) код духанских производа за пушење, адитиве који олакшавају удисање никотина на уста или нос;
 - e) адитиве који имају ЦМР (канцерогена, мутагена и репротоксична) својства у незапаљеном стању.
- (4) Забрањено је стављање на тржиште духанских производа који садрже ароме у било којем од својих саставних дијелова као што су филтери, папири, паковања, капсуле или друга техничка обиљежја која омогућују измјену мириса или укуса дотичног духанског производа или јачине њихова дима. Филтери, папири и капсуле не смију садржавати духан ни никотин.

Члан 9.

(Тестирање духанских производа)

- (1) Сви духански производи за пушење који се производе или увозе на тржиште Федерације обавезно се тестирају.
- (2) Трошкове тестирања при увозу производа на тржиште Федерације, као и трошкове обавезног годишњег тестирања за провјеру количине катрана, никотина и угљен монооксида у цигаретама сноси увозник робе, односно произвођач.
- (3) Тестирања за катран, никотин и угљен моноксид за цигарете врше се у акредитованим лабораторијама најмање једном годишње.
- (4) Акредитовани лабораторији не смију бити у власништву или под директним или индиректним управљањем духанске индустрије.
- (5) Мјерење катрана, никотина и угљег монооксида врши се на основу ИСО стандарда:
 - a) за катран ИСО 4387,
 - b) за никотин ИСО 10315,
 - c) за угљен моноксид ИСО 8454.
- (6) Тачност ознака на сваком појединачном паковању цигарета провјерава се за катран и никотин у складу са ИСО стандардом 8243.
- (7) Произвођач или увозник производа духана обавезан је подносити резултате годишњих тестирања, те сваку евентуалну промјену Федералном министарству здравства (у даљем тексту: Министарство).

Члан 10.

(Достављање података о духанским производима)

- (1) Произвођачи и увозници цигарета обавезни су најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину Министарству доставити списак свих састојака и њихових количина по врсти и типу који се користе у производњи цигарета.

- (2) Списак из става (1) овог члана обавезно садржи образложење о укључивању састојака у духанским производима и категорију састојака.
- (3) Уз списак из става (1) овог члана обавезно се прилажу токсиколошки подаци од произвођача или увозника за састојке духанских производа у запаљеном и незапаљеном стању, позивајући се на њихове ефекте по здравље и особине које проузрокују зависност.
- (4) Списак свих састојака по количини, врсти и типу доставља се за сваки духански производ који из производње излази као самостални духански производ намијењен тржишту као и за сваки духански производ који се увезе на тржиште Федерације.
- (5) Министарство, у сарадњи са Заводом за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерални завод за јавно здравство), једном годишње, путем интернет странице, информисхе јавност о подацима из става (3) овог члана уз обавезу заштите података који представљају пословну тајну.

Члан 11.

(Обавјештење о новим духанским производима)

- (1) Произвођачи и увозници нових духанских и осталих производа обавезни су поднијети Министарству обавјештење о новим производима које намјеравају ставити на тржиште.
- (2) Обавјештење из става (1) овог члана подноси се у електронском и писаном облику, најмање шест мјесеци прије намјераваног стављања на тржиште.

Члан 12.

(Садржај обавјештења)

- (1) Обавјештење из члана 11. овог закона обавезно садржи:
 - a) детаљан опис новог производа;
 - b) упутство за његову употребу;
 - c) податке о састојцима и емисијама у складу са чл. 9. и 10. овога закона.
- (2) Уз обавјештење из члана 11. овог закона, произвођачи и увозници обавезно достављају:
 - a) доступне научне студије о токсичности, стварању овисности и привлачности новог духанског производа, посебно с обзиром на његове састојке и емисије;
 - b) доступне студије, њихове сажетке и истраживање тржишта о преференцијама различитих потрошачких група, укључујући и млада лица и тренутне пушаче;
 - c) друге доступне и релевантне податке, укључујући анализу ризика/користи од производа, његове очекиване ефекте на престанак употребе духана, те очекиване ефекте на започињање употребе духана и предвиђена схваћања потрошача.

- (3) Произвођачи и увозници нових духанских и осталих производа обавезни су о свим новим или ажурираним информацијама о студијама, истраживању и другим информацијама из става (2) овог члана обавијестити Министарство.
- (4) Нови духански производи и остали производи за пушење стављени на тржите морају у потпуности испуњавати услове из овога закона.

ПОГЛАВЉЕ V. - ПАКОВАЊЕ И ОЗНАЧАВАЊЕ ДУХАНСКИХ ПРОИЗВОДА

Члан 13.

(Јединствена идентификацијска ознака)

- (1) Свако појединачно паковање духанског производа који се производи, увози, налази у промету и продаје на тржишту Федерације мора да садржи Јединствену идентификацијску ознаку, исписану на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини.
- (2) Јединствена идентификацијска ознака мора бити одштампана или причвршћена на начин да је није могуће уклонити или избрисати, и не смије бити скривена или прекинута на било који начин.
- (3) Јединствена идентификацијска ознака мора садржавати:
 - a) датум и мјесто производње;
 - b) производни субјекат;
 - c) машине кориштене за производњу духанског производа;
 - d) производне смјене или вријеме производње;
 - e) опис производа;
 - f) предвиђено тржиште за малопродају;
 - g) предвиђене транспортне руте;
 - h) увозника у Федерацију, уколико је то примјењиво;
 - i) стварне транспортне руте од производње до првог малопродајног мјеста, укључујући сва кориштена складишта, као и датума транспорта, одредишта, мјеста поласка и примаоца;
 - j) идентитет свих купаца од производње до првог малопродајног мјеста; и
 - k) број рачуна, број наруџбе и потврде о плаћању свих купаца од производње до првог малопродајног мјеста.

Члан 14.

(Подаци на појединачним паковањима)

- (1) Свако појединачно паковање духанског производа који се производи, увози, налази у промету и продаје на тржишту Федерације мора садржавати слиједеће податке:
 - a) назив и адресу произвођача и увозника;
 - b) број јединица у појединачним паковањима духанских производа, те
 - c) назив и адресу амбалажера, у случајевима када произвођачи нису извршили сами паковање.

- (2) Обилјежавање духана и духанских прерађевина врше произвођачи, односно увозници духана и духанских прерађевина.

Члан 15.

(Здравствена упозорења на паковањима духанских производа)

- (1) Сва паковања духанских производа, појединачно и збирно, морају садржавати здравствена упозорења на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини.
- (2) Здравствена упозорења којим се указује на штетност употребе духанских производа из става (1) овог члана укључују:
- a) општа упозорења;
 - b) додатна упозорења;
 - c) комбинована упозорења; и
 - d) информативне поруке.
- (3) Комбинована упозорења из става (2) тачке ц) овог члана састоје се од фотографије или друге илустрације и одговарајућег текста додатног упозорења.
- (4) Здравствена упозорења на појединачним паковањима и свим збирним паковањима морају бити отиснута тако да их није могуће уклонити или избрисати и морају бити у потпуности видљива. Здравствена упозорења не смију бити дјеломично или у потпуности скривена или прекинута порезним ознакама, ознакама цијене, сигурносним ознакама или другим елементима.
- (5) Здравствена упозорења ни на који начин не смију заклонити ни прекинути порезне ознаке, ознаке цијене, ознаке за праћење или сигурносне ознаке на појединачним паковањима. Здравствена упозорења морају покривати цијелу површину појединачног или збирног паковања која је за њих намијењена и не смију се ни на који начин коментарисати, парафразирати нити се на њих смије реферисати.
- (6) На појединачним паковањима духанских производа, осим цигарета и духана за самостално мотање у врећицама, здравствена упозорења могу се причврстити наљепницама, под условом да се такве наљепнице не могу уклонити.
- (7) Здравствена упозорења морају остати нетакнута отварањем појединачног паковања, осим на паковањима са преклопним поклопцем, гдје се здравствена упозорења могу расцијепити отварањем, али само на начин који обезбјеђује графичку цјеловитост и видљивост текста, фотографија и података о престанку пушења, као што су телефонски бројеви и/или интернет странице намијењене информисању потрошача о програмима помоћи лицима која желе престати пушити. На паковањима у облику кутије са зглобним поклопцем опште упозорење се ставља и на унутрашњост горње површине која је видљива након отварања паковања.

- (8) Свако појединачно и сва збирна паковања духанских производа морају садржавати комбинована упозорења на предњој и задњој страни паковања и морају заузимати најмање 65% површине на којој се штампају.
- (9) Министар доноси подзаконски акт о означавању паковања духанских и осталих производа за пушење, а што подразумијева садржај и изглед здравствених упозорења, текст и димензије здравствених упозорења из ст. (2) и (3) овог члана, употребу фотографија или одговарајућих илустрација и начин њиховог штампања, термине за ротацију наведених ознака на свим врстама духанских и осталих производа за пушење, бездимних духанских производа и електронских цигарета, те друге податке неопходне за сигурно означавање.

Члан 16.

(Представљање производа)

- (1) Означавање појединачних паковања, збирних паковања, као ни сам духански производ не смију садржавати никакав елемент ни обиљежја која:
- a) промовишу духански производ или потичу на његову употребу стварањем погрешног дојма о његовим својствима, учинцима на здравље, опасностима или емисијама; ознаке не смију садржати никакве податке о садржају никотина, катрана ни угљичног монооксида у духанском производу;
 - b) сугеришу да је одређени духански производ мање штетан од других или да настоји смањити учинак неких штетних састојака дима или да дјелује витализирајуће, енергетски, оздрављујуће, помлађујуће или има природна или органска својства или да има друге здравствене или животне користи;
 - c) упућују на окус, мирис, било какве ароме или друге адитиве или њихову одсутност;
 - d) наликује на храну или козметички производ;
 - e) сугеришу да одређени духански производ има побољшану биоразградивост или друге предности за околиш.
- (2) На збирним и појединачним паковањима духанских и осталих производа за пушење забрањено је кориштење термина:
- a) "лигхт";
 - b) "супер лигхт";
 - c) "ултра лигхт";
 - d) "слим";
 - e) "фулл флавоур";
 - f) "екстра";
 - g) "ултра";
- и сличних термина.
- (3) Појединачна паковања као ни збирна паковања не смију сугерисати економске предности укључивањем штампаних купона, понуда за попусте, упућивања на бесплатну дистрибуцију, понуда „два за један“ или других сличних понуда.

- (4) Забрањени елементи и обиљежја из ст. (1) и (2) овог члана подразумијевају текстове, симболе, имена, заштитне знакове, фигуративне и друге ознаке, али нису ограничени на њих.

Члан 17.

(Изглед и садржај појединачних паковања)

- (1) Појединачна паковања цигарета морају бити у облику квадрата и садржавати најмање 20 цигарета.
- (2) Појединачна паковања духана за самостално мотање морају бити у облику квадрата или у цилиндричном облику или у облику врећице и садржавати најмање 30 г духана.
- (3) Појединачно паковање цигарета може бити од картона или меког материјала и не смије имати отвор који се може поновно затворити или запечатити након што је једном отворен, осим преклопног поклопца и кутије са зглобним поклопцем. Код паковања са преклопним поклопцем или зглобним поклопцем, поклопац може бити причвршћен само за задњу страну појединачног паковања.

ПОГЛАВЉЕ VI. - ЕЛЕКТРОНСКЕ ЦИГАРЕТЕ И БИЉНИ ПРОИЗВОДИ ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 18.

(Стављање у промет електронских цигарета)

- (1) За електронске цигарете и биљне производе за пушење, у свим својим појавним облицима, вриједи исте одредбе као и за духан и духанске производе за пушење, како је дефинисано овим законом.
- (2) Произвођачи и увозници електронских цигарета и посуда за поновно пушење подnose обавјештење Министарству о свим таквим производима, као и о свим значајнијим измјенама таквих производа, које намјеравају ставити на тржиште.
- (3) Обавијест се подноси у електронском и писаном облику шест мјесеци прије намјераваног стављања на тржиште и садржи:
 - a) име и податке за контакт произвођача, одговорног лица, односно увозника;
 - b) попис свих састојака садржаних у производу и емисија које настају кориштењем производа, по робној марки и типу, укључујући и њихове количине;
 - c) токсиколошке податке о састојцима и емисијама тог производа, укључујући загријани производ, а који се нарочито односе на њихове ефекте на здравље потрошача кад се удишу и на све ефекте стварања овисности;
 - d) опис саставних дијелова производа укључујући, гдје је то примјењиво, механизме за отварање и пушење електронске цигарете или посуду за пушење;

- e) информације о дози и уносу никотина приликом употребе у уобичајеним или разумно предвидивим условима;
 - f) изјаву да произвођач, односно увозник сноси пуну одговорност за количину и сигурност производа код стављања на тржиште и кориштења у уобичајеним околностима или релативно предвидивим условима.
- (4) Услови за стављање електронских цигарета и посуда за поновно пуњење на тржиште су:
- a) текућина која садржи никотин не смије садржавати више од 20 мг/мл никотина;
 - b) текућина која садржи никотин не смије садржавати адитиве наведене у члану 8. став (3) овог закона;
 - c) за производњу текућине која садржи никотин смију се користити само састојци високе чистоће;
 - d) електронске цигарете морају ослобађати дозе никотина у уједначеним нивоима.
- (5) Испуњење услова из става (4) овог члана контролише акредитована лабораторија.
- (6) Трошкове обавезне лабораторијске контроле новог духанског или производа за пушење који се ставља на тржиште сноси произвођач, односно увозник производа.

Члан 19.

(Означавање паковања електронских цигарета и посуда за поновно пуњење)

- (1) Свако појединачно паковање електронских цигарета и посуда за поновно пуњење мора садржавати летак са слиједећим подацима:
- a) упутство за кориштење и похрањивање производа, укључујући и обавијест да се употреба производа не препоручује младим лицима и непушачима;
 - b) контраиндикације;
 - c) упозорење за посебне ризичне групе;
 - d) могуће штетне ефекте; и
 - e) податке о стварању овисности и токсичности, као и
 - f) податке за контакт произвођача или увозника и правног или физичког лица за контакт.
- (2) Министарство може од произвођача, односно увозника, затражити и додатне информације о сигурности и аспектима квалитете или о било каквим штетним ефектима електронских цигарета и посуда за пуњење тих производа.

Члан 20.

(Означавање бездимних духанских производа и биљних производа за пушење)

(1) Свако појединачно паковање и сва збирна паковања бездимних духанских производа и биљних производа за пушење морају садржавати опште здравствено упозорење.

(2) Општа здравства упозорења:

- a) требају се налазити на предњој и задњој страни, односно на двјема највећим површинама појединачног паковања и свих збирних паковања;
- b) покривати 35% површине појединачног паковања и свих збирних паковања.

ПОГЛАВЉЕ VII. - ЗАБРАНА РЕКЛАМАЦИЈЕ, ПРОМОЦИЈЕ И СПОНЗОРИСАЊА ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 21.

(Забрана рекламације)

Забрањено је:

- a) директно или индиректно рекламисати, спонзорисати и на било који начин промовисати духан, духанске производе и остале производе за пушење;
- b) спонзорисати догађаје и активности група или појединаца с циљем или могућим ефектом директне или индиректне промоције духанског производа, употребе духана и осталих производа за пушење;
- c) пружање финансијске или друге помоћи од духанске индустрије догађајима, активностима, појединцима или групама (као што су спортски или умјетнички догађаји, индивидуални спортисти или тимови, индивидуални умјетници или умјетничке групе, организације за социјалну заштиту, владине и невладине организације и институције, политичари, политичке странке);
- d) истицати логотипе духанских и осталих производа за пушење, било да се ради о аудио, визуелним или аудио-визуелним материјалима, што укључује, али се не ограничава, на забрану рекламације и промовисања:
 - 1. у принтанним медијима (новине, каталози, часописи, летци, брошуре, писма, рекламни панои, свјетлеће рекламе, сталци за продају, плакати, знакови);
 - 2. у земаљским и сателитским аудио-визуелним медијима/електронским медијима;
 - 3. у представама, филмовима, ДВД, ЦД, рачунарским играма, видео-играма, мобилним апликацијама, те на другим дигиталним комуникацијским платформама (укључујући интернет и мобител);
 - 4. на робама и материјалима, укључујући чаше, пепељаре, сунцобране, столице, упаљаче, дијелове одјеће и слично;
 - 5. на фасадама стамбених објеката;
 - 6. на возилима, осим возила у власништву произвођача;
- e) пружање финансијске или друге помоћи од духанске индустрије угоститељским објектима у замјену за изградњу или адаптацију простора за промоцију духанских и других производа за пушење,

- укључујући опремање угоститељских објеката тендама, сунцобранима и сличним промотивним материјалом;
- f) продавати духанске производе и остале производе за пушење у сету са другом робом и услугама;
 - g) бесплатно дистрибуирати духан, духанске производе и остале производе за пушење током истраживања тржишта и дегустације;
 - h) вршити размјену духана, духанских производа и осталих производа за пушење за други духански производ или другу робу, радове и услуге;
 - i) с циљем прибављања робе, радова и услуга употребљавати духан, духанске производе и остале производе за пушење;
 - j) нудити или давати бонус, премију, поклон, новац или нудити поврат новца за куповину или употребу духана, духанских производа и осталих производа за пушење, те давати попуст на цијену духана, духанских производа и осталих производа на било који начин, укључујући издавање купона и бонова;
 - k) омогућавати учешће у наградној игри, лутрији, такмичењу или догађају, који су директно или индиректно везани за духан, духанске производе и остале производе за пушење, која се условљавају куповином или употребом духана, духанских производа и осталих производа за пушење;
 - l) рекламисати производе који својим обликом, називом или намјеном непосредно подстичу потрошњу производа за пушење, а који се не сматрају духанским и осталим производима за пушење;
 - m) дистрибуирати духан, духанске производе и остале производе за пушење без накнаде, укључујући поклоне од субјеката који их производе, увозе или њима тргују, као и од других субјеката духанске индустрије;
 - n) употребљавати духанске и остале производе за пушење приликом јавних наступа и приказивати лица која пуше на телевизији, са изузетком филмског програма и умјетничких дјела; и
 - o) рекламисати духан, духанске производе и остале производе за пушење путем Интернета.

Члан 22.

(Обавјештења која не представљају рекламисање)

Изузетно од одредби члана 21. овог закона рекламација не обухвата:

- a) обавјештења за добијене награде и друга јавна признања за квалитет производа, који су постигнути током производње духанских и осталих производа за пушење, али без навођења назива производа од произвођача и увозника тих производа путем медија;
- b) обавјештења током одржавања специјализованих сајмова и изложби у простору сајма или изложбе, у вријеме презентације нових производа, који се организују у затвореним просторима;
- c) обавјештења о квалитети и друге карактеристике духанских и осталих производа за пушење објављена у стручним књигама, часописима и другим стручним издањима која су посебно намијењена за произвођаче и увознике ових производа.

d) истицање ријечи и изведеница од ријечи „духан, духански производ и остали производ за пушење“ у називу произвођача духана, духанских производа и осталих производа за пушење.

ПОГЛАВЉЕ VIII. - ЗАБРАНЕ ПРОДАЈЕ ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 23.

(Мјеста продаје духанских производа и осталих производа за пушење)

- (1) Духански производи и остали производи за пушење не смију бити постављени или бити видљиви у трговинским објектима, осим приликом саме продаје, и не смију бити изложени у комерцијалну сврху нити на једном другом мјесту.
- (2) Забрањено је инсталирати, постављати или користити аутомате за продају духанских производа и осталих производа за пушење на јавним мјестима.
- (3) Забрањено је:
 - a) продавати духанске производе и остале производе за пушење путем аутомата за продају цигарета, са полица супермаркета, самопослуга и сличних продавница у којим купци могу слободно узети робу, код уличних продаваца и на импровизираним нелегалним мјестима продаје;
 - b) продавати духанске производе и остале производе за пушење путем интернета;
 - c) продавати духанске производе и остале производе за пушење у објектима и двориштима здравствених објеката и дворишта за спортске и културне активности;
 - d) продавати духанске производе и остале производе за пушење у објектима који су од улазних врата предшколских установа, основних и средњих школа, те високошколских установа удаљени у радијусу мањем од 100 м;
 - e) продавати духанске производе и остале производе за пушење на пијацама и другим импровизираним нелегалним мјестима продаје.
- (4) Забрањена је продаја духанских производа и осталих производа за пушење који нису у оригиналном паковању произвођача или увозника.
- (5) Духански производи и остали производи за пушење могу се продавати само у затвореним паковањима.

Члан 24.

(Забрана продаје духана, духанских производа и осталих производа за пушење)

- (1) Забрањено је продавати или поклањати у комерцијалне сврхе цигарете појединачно или у паковањима са мање од 20 комада или у ринфузи.
- (2) Забрањено је продавати духан или духанске производе у комбинацији/сету са другим производима.

- (3) Духан, духански производи и остали производи за пушење се не смију размјењивати, продавати или поклањати у аранжману у којем су комбиновани или нису визуелно одвојени од осталих производа.
- (4) Забрањена је продаја производа који нису духански, али имају назив произвођача духана, или назив било које врсте духана или знака распознавања, амблема, или сличним знаковима који асоцирају на духанске производе.
- (5) Забрањена је продаја духана за оралну употребу и његово стављање на тржиште.
- (6) Забрањена је продаја и стављање на тржиште духанских производа са својственом аромом.

ПОГЛАВЉЕ IX. - СПРЕЧАВАЊЕ ПРИСТУПА МАЛОЉЕТНИХ ЛИЦА ДУХАНСКИМ ПРОИЗВОДИМА И ОСТАЛИМ ПРОИЗВОДИМА ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 25.

(Спречавање приступа малољетним лицима духанским производима и осталим производима за пушење)

- (1) Забрањено је продавати и поклањати духанске производе и остале производе за пушење лицима млађим од 18 година.
- (2) На свим мјестима на којим се продају духан и духански производи мора бити истакнута ознака о забрани продаје духанских производа и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година.
- (3) Продавац може затражити да лице, за које сматра да је млађе од 18 година, одговарајућом исправом докаже пунољетност. Ако лице одбије доказати пунољетство одговарајућом исправом, продавац је обавезан ускратити продају траженог духанског или другог производа за пушење.
- (4) Лицима млађим од 18 година забрањено је да продају или поклањају духан, духанске производе, као и остале производе за пушење који их могу подстакнути на пушење.
- (5) Забрањена је продаја слаткиша, играчки и других производа намијењених дјечи, а који имају облик било које врсте духанских и осталих производа за пушење или сликовно (цртежом) упућују на пушење.
- (6) У циљу спречавања приступа малољетних лица духанским и осталим производима за пушење Министарство може подузимати и додатне регулаторне мјере.

ПОГЛАВЉЕ X. - ЕДУКАЦИЈА, ИНФОРМИСАЊЕ И ЈАЧАЊЕ ЈАВНЕ СВИЈЕСТИ

Члан 26.

(Активности у одгојно-образовним установама)

- (1) Надлежна кантонална министарства образовања, у сарадњи са кантоналним заводима за јавно здравство у Федерацији (у даљем тексту: кантонални заводи за јавно здравство), обавезна су у наставне програме за основну и средњу школу укључити тему о штетности пушења за здравље.
- (2) Све васпитно-образовне установе обавезне су на видно мјесто истакнути постере и друге промотивне материјале и визуелне графиконе са текстом и сликом који указују на забрану употребе духана, духанских производа и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година и упозорење о штетности тих производа за здравље.

Члан 27.

(Јачање јавне свијести и информисање)

- (1) Федерални завод за јавно здравство и кантонални заводи за јавно здравство су обавезни предузети потребне активности с циљем креирања програма који на стручан начин едуцирају јавност о штетности пушења и истовремено охрабрују на прекид конзумирања духанских и осталих производа за пушење.
- (2) Јавне радио-телевизијске станице, у договору са надлежним тијелима из става (1) овог члана, емитурају утврђени садржај програма.

ПОГЛАВЉЕ XI. - СТРАТЕШКИ ПРОГРАМ ЗА КОНТРОЛУ УПОТРЕБЕ ДУХАНА, ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 28.

(Стратешки програм за контролу духана, духанских и осталих производа за пушење)

- (1) Влада Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације) доноси Стратешки, мултисекторски програм за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (у даљем тексту: Стратешки програм) у циљу јачања друштвене бриге за здравље становништва у Федерацији, очувања и унапређења здравља, откривања и сузбијања фактора ризика за настанак обољења, те стицања знања и навика о здравом начину живота.
- (2) Стратешки програм доноси се за период од пет година.
- (3) Носиоци имплементације Стратешког програма су надлежна министарства Владе Федерације и друге институције, заводи, установе и организације.

- (4) Средства за provoђење Стратешког програма обезбјеђују се из буџета Владе Федерације, односно буџета надлежних министарства, као и других извора сходно носиоцима активности дефинисаним у Стратешком програму, а у складу са програмским потребама и зависно од финансијских могућности носиоца активности.

ПОГЛАВЉЕ XII. - ФЕДЕРАЛНА КОМИСИЈА ЗА КОНТРОЛУ УПОТРЕБЕ ДУХАНА, ДУХАНСКИХ И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ

Члан 29.

(Федерална комисија за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење)

- (1) Влада Федерације рјешењем именује Федералну комисију за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (у даљњем тексту: Федерална комисија).
- (2) Федерална комисија из става (1) овог члана има 11 чланова, и састоји се од представника:
- a) Федералног министарства развоја, подузетништва и обрта,
 - b) Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства,
 - c) Федералног министарства околиша и туризма,
 - d) Федералног министарства трговине,
 - e) Федералног министарства образовања и науке/Федералног министарства образовања и знаности,
 - f) Федералног министарства унутрашњих послова/Федералног министарства унутарњих послова,
 - g) Федералног министарства финансија/Федералног министарства финансија,
 - h) Федералне управе за инспекцијске послове,
 - i) Федералног министарства здравства,
 - j) представник сектора цивилног друштва, и то из невладиних организација које се баве облашћу превенције заштите од пушења и употребе духана, духанских производа и осталих производа за пушење, и
 - k) федерални координатор за контролу духана.
- (3) Приликом именовања Федералне комисије води се рачуна о равноправној заступљености оба пола.
- (4) Поступак избора и именовања нових чланова Федералне комисије, због замјене или оставке дотадашњих чланова, истовјетан је поступку и начину избора и именовања чланова који се замјењују.
- (5) Стални члан Федералне комисије за контролу духана је, по функцији коју врши, федерални координатор за контролу духана, који се бира на основу прописа о здравственој заштити, те не подлијеже процесу именовања прописаном за остале чланове Федералне комисије.

- (6) Федерална комисија може у свој рад укључивати, по потреби, представнике институција, као и невладиних организација, те стручна лица из академске и истраживачке заједнице из области које су од значаја за контролу употребе духана, духанских производа и осталих производа за пушење.
- (7) Мандат чланова Федералне комисије траје четири године.
- (8) Федерална комисија доноси Пословник о раду и за свој рад одговара Влади Федерације.
- (9) Федерална комисија подноси Влади Федерације свој извјештај о раду једном годишње, и то најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Члан 30.

(Надлежности Федералне комисије)

Федерална комисија надлежна је да:

- a) прати појавност пушења, проучава и заједно са другим надлежним тијелима предлаже мјере и активности за смањење употребе духана, духанских и осталих производа за пушење, укључујући и програме одвикавања од пушења;
- b) предлаже и организира издавање публикација ради промоције здравог начина живота;
- c) предлаже програме одвикавања од пушења;
- d) предлаже и прати провођење Стратешког програма;
- e) сарађује са међународним тијелима која прате проблематику контроле духана;
- f) судјелује у припреми извјештаја о учесталости навика пушења и резултатима трајних превентивних акција;
- g) сарађује са владиним и невладиним организацијама и удружењима, и
- h) врши и друге послове у складу са овим законом и другим повезаним прописима који се односе на основне задатке Федералне комисије.

ПОГЛАВЉЕ XIII. - РЕГУЛИСАЊЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ ВЛАДЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ, ОСТАЛИХ ОРГАНА И ИНСТИТУЦИЈА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ИНДУСТРИЈЕ ДУХАНА

Члан 31.

(Односи Владе Федерације, осталих органа и институција државне управе и индустрије духана)

- (1) Односи између Владе Федерације и осталих органа и институција државне управе и индустрије духана ограничени су само на оне односе потребне за ефективно регулисање индустрије духана и њених производа.

- (2) Приликом успоставе односа са индустријом духана Влада Федерације је дужна обезбиједити потпуну транспарентност и информисати јавност о природи и разлозима тих односа.
- (3) Фабрике за производњу духана и духанских производа, као и фирме за увоз које су у власништву Владе Федерације морају пословати под условима и ограничењима како је прописано овим законом.
- (4) Влади Федерације, органима и институцијама државне управе, те јавним институцијама и политичким странкама, није дозвољено:
 - a) да приме добровољни допринос било које врсте од представника духанске индустрије, осим ако он не произилази из законске обавезе;
 - b) да учествују у подршци, прилагођавању или прихватању споразума, меморандума о разумијевању, ангажмана са представницима индустрије духана који би били у супротности слегално примјењујућим мјерама контроле духана;
 - c) да путем директног или индиректног ангажмана укључе или буду укључени у иницијативе, кампање или програме које финансира духанска индустрија, укључујући и програме у вези са контролом духана или промоцијом јавног здравља;
 - d) да пруже подршку или привилегију лицу или компанији која се бави било којом фазом увоза или продаје духанских производа и осталих производа за пушење.
- (5) Носиоцу јавног положаја и кандидату за вршење јавне функције није дозвољено и сматра се да је у сукобу интереса ако:
 - a) прима доприносе, поклоне или привилегије од представника духанске индустрије, или је
 - b) на други начин укључен у рад таквих друштава.

ПОГЛАВЉЕ XIV. - НАДЗОР НАД ПРОВОЂЕЊЕМ ЗАКОНА

Члан 32.

(Органи надзора над провођењем Закона)

- (1) Надзор над примјеном овог закона обављају Федерална управа за инспекцијске послове путем надлежних федералних инспектора и кантонални органи за инспекцијске послове, путем надлежних кантоналних инспектора, и то:
 - a) кантонални санитарни инспектори над примјеном члана 5. став (1) овог закона и члана 6. ст. (4) и (5) овог закона;
 - b) федерални и кантонални здравствени инспектори над примјеном члана 7. ст. (4) и (5) овог закона и члана 9. став (7) овог закона;
 - c) федерални и кантонални тржишни инспектори над примјеном члана 8. овог закона, члана 9. ст. (1), (5) и (6) овог закона и над примјеном чл. 13. до 25. овог закона;
 - d) кантонални просвјетни инспектори над примјеном члана 26. овог закона.

- (2) Надлежна министарства унутрашњих послова врше надзор над примјеном овог закона, и то:
1. над примјеном члана 5. став (2). овог закона;
 2. над примјеном забране употребе духана и духанских производа на јавним скуповима и над поштивањем забране употребе духана и духанских производа на свим јавним мјестима, а у смислу члана 39. овог закона.
- (3) Органи из ст. (1) и (2) овог члана међусобно сарађују, достављају обавјештења о подузетим мјерама, пружају непосредну помоћ једни другима и подузимају заједничке мјере и активности неопходне за провођење надзора забране пушења.

Члан 33.

(Овласти инспектора)

У вршењу инспекцијског надзора из члана 32. овог закона, инспектор је, у оквиру свог дјелокруга, овлаштен:

- a) да забрани употребу духана, духанских и осталих производа за пушење у јавним просторима, у складу са одредбама овог закона;
- b) да забрани производњу и промет и нареди уништавање духана, духанских и осталих производа за пушење, чији састав, паковање и ознаке не одговарају захтјевима прописаним овим законом и подзаконским актима донесеним на основу овог закона;
- c) да нареди тестирање духана, духанских и осталих производа за пушење у акредитованој лабораторији у складу са ИСО стандардима;
- d) да нареди произвођачу и увознику цигарета достављање списка свих састојака и њихових количина по врсти и типу цигарета, са токсиколошким подацима о састојцима и обавјештење о свакој промјени састава;
- e) да нареди произвођачу и увознику електронских цигарета обавјештавање министарства о производњи односно увозу електронских цигарета, са достављањем података из члана 18. овог закона;
- f) да нареди произвођачу и увознику биљних производа за пушење да надлежном органу достави попис свих састојака и њихових количина по робној марки и типу биљног производа за пушење;
- g) да забрани рекламацију, промоцију, спонзорисање и поклањање у комерцијалне сврхе духана, духанских и осталих производа за пушење и приказивање на телевизији лица која употребљавају духанске производе;
- h) да забрани продају духана, духанских и осталих производа за пушење путем Интернета, у објектима и двориштима здравствених и васпитно-образовних установа, објектима и двориштима за спортске активности, рекреацију и културу, на уличним и пијачним тезгама;
- i) да забрани постављање аутомата за продају духана, духанских и осталих производа за пушење;
- j) да забрани излагање и продају духана, духанских и осталих производа за пушење на начин да су видљиви за купца;

- k) да забрани продају и поклањање духана, дуhanских и осталих производа за пушење у сету са другим производима;
- l) да забрани производњу и промет духана за оралну употребу;
- m) да забрани ангажовање лица млађих од 18 година за продају духана, дуhanских и осталих производа за пушење;
- n) да забрани продају духана, дуhanских и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година;
- o) да, на продајним мјестима, нареди постављање упозорења о забрани продаје дуhanских и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година;
- p) забрани продају и нареди уништавање слаткиша, играчака и других производа намијењених дјечи, који својим обликом подсјећају на дуhanске и остале производе за пушење;
- q) да нареди васпитно-образовним установама и спортским организацијама да се на видна мјеста поставе постери и други промотивни материјали и визуелни графикони са текстом и сликом који указују на забрану употребе духана, дуhanских и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година и упозорење о штетности тих производа за здравље.

Члан 34.

(Примјена релевантних прописа)

На рад надлежних инспекција Федералне и кантоналне управе за инспекцијске послове у погледу вођења инспекцијског надзора, сходно се примјењују одредбе прописа о инспекцијама у Федерацији и прописа о управном поступку.

ПОГЛАВЉЕ XV. - КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 35.

(Новчане казне за прекршај из чл. 5., 6. и 7. овог закона)

- (1) Новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које не забрани употребу дуhanских производа у складу са чланом 5. став (1) овог закона.
- (2) Новчаном казном у износу од 300 КМ до 1.000 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу.
- (3) Новчаном казном у износу од 1.500 КМ до 5.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које, супротно члану 7. ст. (3) и (4) овог закона не одреди посебну просторију за пушење.
- (4) Новчаном казном у износу од 300 КМ до 1.000 КМ за прекршај из става (3) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу.
- (5) Новчаном казном у износу од 1.500 КМ до 5.000 КМ казниће се власник и корисник простора, односно мјеста у којем је пушење забрањено који пропусти извршити радње прописане чланом 6. став (4) и (5) овог закона.

Члан 36.

(Новчане казне за прекршај из чл. 8. и 9, као и чл. од 13. до 22. овог закона)

- (1) Новчаном казном у износу од 10.000 КМ до 15.000 КМ казниће се за прекршај привредно друштво и друго правно лице које се бави производњом, увозом и прометом духанских производа ако не истакне податке, односно продаје духанске производе супротно чл. 8. и 9. овог закона, као и чл. од 13. до 20. овог закона и крши одредбе члана 21. овог закона.
- (2) Новчаном казном у износу од 500 КМ до 3000 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу.
- (3) Новчаном казном у износу од 5.000 КМ до 10. 000 КМ за прекршај из става (1) тачка б) овог члана казниће се одговорно лице у органу управе.
- (4) Новчаном казном у износу од 500 КМ до 1.500 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се физичко лице регистровано код надлежног органа за вршење самосталне дјелатности.

Члан 37.

(Новчане казне за прекршај из члана 23. овог закона)

- (1) Новчаном казном од 2.000 КМ до 10.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које продаје духанске производе супротно одребама члана 23. ст. (4) и (5) овог закона.
- (2) Новчаном казном у износу од 250 КМ до 1000 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу.
- (3) Новчаном казном у износу од 500 КМ до 1.500 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се физичко лице регистровано код надлежног органа за вршење самосталне дјелатности.

Члан 38.

(Казне за прекршај из чл. 23, 24, 25. и 26. овог закона)

- (1) Новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ казниће се за прекршај правно лице које поступи супротно одредбама члана 23. ст. (1), (2) и (3), чл. 24 и 25., као и члана 26. став (2) овог закона.
- (2) Новчаном казном у износу од 550 КМ до 1.000 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу.
- (3) Новчаном казном у износу од 500 КМ до 1.000 КМ за прекршај из става (1) овог члана казниће се физичко лице регистровано код надлежног органа за вршење самосталне дјелатности.

Члан 39.

(Остале казне)

- (1) Новчаном казном од 100 КМ казниће се за прекршај физичко лице које:
 - a) употребљава духан, духанске производе и остале производе за пушење у затвореним јавним просторима, јавним скуповима, радним мјестима и у јавном превозу, супротно члану 5. овог закона;
 - b) употребљава духан, духанске производе и остале производе за пушење у приватним средствима превоза у којим се налази малољетно лице или више њих.
- (2) Новчану казну из ст. (1) и (2) овог члана наплаћује полицијски службеник који врши надзор, у форми прекршајног налога.

Члан 40.

(Прекршајни налог)

У случају да надлежни инспектор утврди да се духан и остали производи за пушење продају и поклањају супротно одредбама чл. 23. до 25. овог закона, издаје прекршајни налог којим ће, осим новчане казне у складу са овим Законом и Законом о прекршајима Федерације Босне и Херцеговине, изрећи и заштитну мјеру одузимања предмета и заштитну мјеру забране вршења позива, дјелатности или дужности.

ПОГЛАВЉЕ XVI. - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 41.

(Почетак примјене прописа)

- (1) Обавезе за физичка лица наступају са даном ступања на снагу овог закона.
- (2) Установе, предузећа и друга правна лица дужни су своја акта ускладити са одредбама овог закона у року од шест мјесеци од дана његовог ступања на снагу.
- (3) Индустрија духана обавезна је свој рад и пословање ускладити са одредбама овога закона у року од шест мјесеци од дана његовог ступања на снагу.
- (4) Правна лица, у чијим објектима постоје изузеци од забране пушења у складу са овим законом, било да су у њиховом власништву или су им дати на кориштење, дужни су ускладити свој рад са одредбама овог закона у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу provedбеног прописа који се доноси на основу члана 7. овог закона.
- (5) Казне за лица из ст. (1) до (4) овог члана прописане овим законом почеће се наплаћивати девет мјесеци од ступања на снагу овог закона.

Члан 42.

(Доношење подзаконских аката)

- (1) У року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона министар ће донијети проведбене прописе на основу овог закона којим се регулише слиједеће:
- а) услови за посебне просторије за пушење у смислу изузетака од забране пушења, из члана 7. овог закона,
 - б) означавање паковања духанских и осталих производа за пушење, из члана 15. овог закона.
- (2) До доношења подзаконског акта из тачке б) става (1) овог члана примјењиваће се Правилник о означавању паковања духанских прерађевина ("Службене новине Федерације БиХ", број 57/11).
- (3) Духански производи који нису означени у складу са прописом из члана 15. овог закона, односно подзаконским актом из тачке б) става (1) овог члана, могу се налазити на тржишту Федерације до истека рока од 12 мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 43.

(Престанак важења прописа)

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о ограниченој употреби духанских прерађевина („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 6/98, 35/98, 11/99 и 50/11).

Члан 44.

(Ступање на снагу)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеним новинама Федерације БиХ“.

**ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
ЗАКОНА О КОНТРОЛИ И ОГРАНИЧЕНОЈ УПОТРЕБИ ДУХАНА, ДУХАНСКИХ
И ОСТАЛИХ ПРОИЗВОДА ЗА ПУШЕЊЕ**

I - УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у Поглављу III члан 2. под б) и члану 3. Устава Федерације Босне и Херцеговине.

Према наведеним одредбама предвиђена је подијељена надлежност федералне власти и кантона у области здравства, с тим да:

- федерална власт има право утврђивати политику и доносити законе који се тичу ове надлежности (члан III 3. став 3);
- кантони имају право утврђивати политику и проводити законе (члан III 3. став 4.);
- сагласно потребама надлежности у области здравства остварују се од стране кантона координирано од федералне власти (члан III 3. став 1.), при чему федерална власт узима у обзир различите ситуације у појединим кантонима и потребу за флексибилношћу у провођењу (члан III 3. став 3.).

У складу са Пословником о раду Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 6/10, 37/10 и 62/10) обрађивач закона упутио је на мишљење текст закона кантонима. Већина кантоналних министарстава здравства доставила је позитивно мишљење на Преднацрт закона. Један кантон је дао начелну сагласност и одређене сугестије, а што је описано у дијелу Образложења под називом „Мишљења кантона“.

Након прибављених мишљења кантона, Преднацрт закона упућује се на мишљење Уреду Владе Федерације Босне и Херцеговине за законодавство и усклађеност са прописима Европске уније, Федералном министарству правде, Федералном министарству финансија/Федералном министарству финансија, Федералној управи за инспекцијске послове, Гендер Центру Федерације Босне и Херцеговине, те Заводу за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине. Такође, закон се због одређених питања која захтијевају мултисекторски приступ упућује на мишљење и Министарству вањске трговине и економских односа БиХ, Федералном министарству унутрашњих послова, Федералном министарству трговине, Федералном министарству развоја, обрта и подузетништва, Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства, Федералном министарству околиша и туризма и Федералном министарству образовања и науке.

По запримању изјашњења свих наведених субјеката, Преднацрт закона ће заједно са Изјавом о усклађености и пратећим упоредним приказима бити упућен Влади Федерације БиХ ради разматрања и усвајања.

II - РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

II.1. Јавноздравствени аспект

Овисност о духану (пушење) је болест која има штетне посљедице по здравље. Брига о здрављу становништва Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација БиХ) стога подразумева дјеловање институција у подручју контроле духана, односно у подручју надзора производње, промета и употребе духана. Научно је доказано да је пушење узрочник обољења која могу завршити смртним исходом. Пушење није само штетна навика или нездрави животни стил, него водећа болест овисности у свим популационим групама становништва. У Међународној класификацији болести, повреда и узрока смрти (МКБ) токсични ефекти никотина су класифицирани као „Токсични ефекти осталих и неспецифичних супстанци“ означени категоријом Т.65.2, док по Дијагностичко–статистичкој класификацији обољења и поремећаја менталног здравља пушење спада у категорију овисности (305.10) и одвикавања (292.0).^{1,2}

Влада Федерације БиХ је препознала пушење као водећу болест овисности која има штетне посљедице по здравље становника и у складу с тим преузела обавезе које за Босну и Херцеговину проистичу из потписивања Оквирне конвенције о контроли духана Свјетске здравствене организације, међународног споразума који земље потписнице обавезује на доношење свеобухватних мултисекторских стратегија за контролу духана, као и доношење законодавних мјера.

Пушење је водећа болест овисности у свим популационим скупинама у Федерацији БиХ,³ повезује се са већим дијелом водећих узрока смртности у свијету као што су болести срца и крвних судова, посебно ангина пекторис, срчани и мождани удар. Пушење се повезује и са настанком различитих облика рака, нарочито бронхија и плућа. Жене које пуше имају потешкоћа при зачећу плода, док употреба духана током трудноће штети здрављу нерођеног дјетета.⁴ Посљедице овако масовне болести овисности одражавају се индиректно на економију друштва, у смислу смањене радне способности и значајних трошкова лијечења. По подацима Свјетске здравствене организације (у даљем тексту: СЗО) сваке године у свијету од посљедица пушења умире око 6 милиона људи, са прогнозом да уколико на интернационалном плану механизми контроле духана не буду ефикасније имплементирани, у периоду до 2030. године од посљедица пушења годишње ће умирати до 8 милиона људи широм свијета. У Европском региону

¹International Classification of Diseases ICD-10, <http://www.who.int/classifications>

²Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM, <http://psychiatr.org>

³ *Пушење као водећа болест овисности на глобалном плану* – Др. Ауда Рамић-Чатак, Координатор за контролу духана Федерације БиХ, чланак доступан на веб страници Завода за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине - <http://www.zzjzfbih.ba/>

⁴ http://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/pregnancy/index.htm

СЗО годишње умире око 1.6 милиона људи од обољења која се повезују са пушењем.^{5, 6}

Подаци СЗО из 2013 год., на примјер, биљеже 21% сталних пушача међу одраслом популацијом, у односу на 23% у 2007. год. Преко 80% пушача у свијету долази из неразвијених и земаља у развоју, у којим трошкови обољевања и смртности услед пушења значајно оптерећују већ лимитиране буџете унутар здравствених сектора. Просјечна преваленца пушења код одраслих у Европском региону износи 28%, што је изнад свих других региона СЗО.⁷

Глобална смртност од око 36 милиона годишње услед хроничних незаразних обољења, посебно малигних неоплазми, болести срца и крвних судова, дијабетеса и хроничне опструктивне болести, повезаних са пушењем, између осталих фактора ризика, представља аргумент због чега је редуцирање преваленце пушења за 30% један од девет глобалних циљева СЗО у контроли хроничних незаразних обољења (НЦД) до 2025.године.^{8, 9}

Престанак и одвикавање од пушења представља значајан допринос здрављу појединца, породице и заједнице. Престанак пушења доприноси унапрјеђењу здравља становништва и редуцирању трошкова узрокованих пријевременом смртношћу и обољевањем од обољења и стања која се директно повезују са пушењем.¹⁰

Истраживања показују да су ефекти од престанка пушења евидентни у врло кратком периоду. Престанком пушења за само једну годину смањује се ризик од болести срца и крвних судова, а унутар двије до пет година ризик од обољевања је готово једнак као код непушача. Након пет година од престанка пушења за пола се умањује ризик од настанка карцинома уста, грла и једњака, а десет година након престанка пушења, упола се смањује ризик од обољевања од карцинома плућа и бронха.^{11, 12}

Ступање на снагу документа СЗО, Оквирне Конвенције о контроли духана (ФЦТЦ WHO), 2005.године представља историјску прекретницу за контролу духана на глобалном плану. Овај документ који је прихватило и ратифицирало 180 земаља чланица СЗО, што представља више од 90% свјетске популације, представља једну од најуспјешнијих и најбоље прихваћених конвенција у историји УН организација.¹³ Босна и Херцеговина је

⁵ WHO Report on the Global Tobacco epidemic, 2015, World Health Organization 2015, <http://www.who.int/tobacco>

⁶ Tobacco facts sheet no 339, World Health Organization 2013, <http://www.who.int>

⁷ European Tobacco Control Status Report 2014, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int>

⁸ Death from NCDs, World Health Organization 2013, <http://www.who.int/gho/mortality>

⁹ Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of the Noncommunicable diseases 2012-2016, WHO Regional Office for Europe, <http://www.euro.who.int/data>

¹⁰ Making the Tobacco a thing of the past, Road map of actions to strengthen implementation of the WHO FCTC in the European Region 2015-2025, <http://www.euro.who.int>

¹¹ U.S. Department of Health and Human Services. How Tobacco Smoke causes diseases:What Means to you, CDC 2010, <http://www.cdc.gov>

¹² Mc Fiore, WC Bailey, SJ Cohen, SF Dorfman, Treating Tobacco use and dependence :a clinical practice guideline, 2000

¹³ WHO Framework Convention on Tobacco Control, WHO Geneva; 2003 <http://www.who.int/publications>

донијела одлуку о ратифицирању исте, чиме има обавезу дјеловања према одредбама конвенције.

Штетност пушења по здравље

Духански дим садржи преко 7.000 различитих хемијских састојака, од којих преко 100 дјелује штетно на организам, а преко 70 је канцерогено.^{14,15} Када говоримо о респираторном систему, пушење се повезује са настанком рака плућа, хроничне опструктивне болести, емфизема, астме и учесталих инфекција. У односу на срце и крвне судове, пушење се повезује са настанком коронарне болести, кардиомопатије, ангине пецторис, анеуризме аорте, инфаркта миокарда, те болестима периферне циркулације. У односу на малигне неоплазме, пушење се повезује са настанком рака на бројним органима као што су плућа и бронх, грло, усна дупља, дојка, бубрег, једњак, желудац, панкреас, материца, мокраћна бешика, колон и ректум.

Не смије се занемарити значај штетних ефеката изложености духанском диму од стране других пушача, кроз тзв. пасивно пушење, које се по релевантним међународним агенцијама назива и "Канцерогеним фактором" и „Класа А канцерогеном“, заједно са азбестом, арсеном, бенzenом и радоном.^{16, 17}

Ризик од умирања услед болести срца је 25% већи код непушача који су били изложени пасивном пушењу у односу на непушаче који нису били изложени пасивном пушењу, док је ризик од умирања услед рака бронха и плућа 30-35% већи код непушача који су били изложени пасивном пушењу у односу на непушаче који нису били изложени пасивном пушењу.¹⁸

Раширеност пушења међу становништвом Федерације БиХ

У процјени раширености пушења као болести овисности, користе се показатељи популацијских истраживања урађених у Федерацији БиХ посљедњих година.

Тако се, по резултатима МИЦС4 истраживања из 2011. године, биљежи 33,4% жена сталних пушача у урбаним подручјима и 24,9% жена у руралним срединама, као и 45% мушкараца сталних пушача у урбаним и 41,1% мушкараца у руралним срединама. Значајна је висока овисност о никотину која је израженија код мушкараца пушача, при чему 68,4% мушкарца и 39% жена дневно пуши преко 20 цигарета.¹⁹

¹⁴ WHO global report: mortality attributable to tobacco. Geneva: World Health Organization; 2012 <http://who.int/publications>

¹⁵ National Toxicology Program Report on Cancerogenes, Thirteenth Edition, US Department of Health and Human Sciences, CDC 2004, <http://www.cdc.gov>

¹⁶ WHO'S International Agency for Research and Cancer (IARC)

¹⁷ US Environmental Protection Agency

¹⁸ US Department of Health and Human Services: How Tobacco Smoke Causes diseases: The Biological and Behavioral Basis for Smoking Attributable Diseases: A Report of the Surgeon General CDC, 2010 <http://www.cdc.gov/tobacco>

¹⁹ MICS 4, Завод за јавно здравство Федерације БиХ 2011, www.zzjzfbih.ba

Подаци Студије о стању здравља становништва Федерације БиХ из 2012. године потврђују стално пушење међу 44,1% становника доби изнад 18 година, од чега 56,3% мушкараца, а 31,6% жена.

По резултатима истог истраживања, испитаници у Федерацији БиХ наводе да дневно попуше у просјеку 16,9 цигарета, без значајних разлика у односу на урбана и рурална подручја. У односу на сполну и старосну структуру, мушкарци у просјеку конзумирају 18,2 цигарете дневно у односу на жене са 14,8 цигарета, док се највећа дневна конзумација цигарета биљежи у старосној скупини 45-54 година са 17,8 цигарета дневно, а најмања у старосној скупини 65 и више година са 12,8 цигарета.²⁰

Надаље, Студија о стању здравља становништва Федерације БиХ из 2012. године показује да изложеност пасивном пушењу у кући потврђује преко половине испитаника у Федерацији БиХ (54,1%), испод половине испитаника у Федерацији БиХ (44,4%) наводи изложеност духанском диму од стране других пушача на радном мјесту, а преко половине испитаника у Федерацији БиХ (52,7%) наводи изложеност духанском диму од стране других пушача на јавном мјесту.

Према резултатима Глобалног истраживања пушења код младих (GYTS), које је провео Завод за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине 2013. године биљежи се смањење потрошње духанских производа код школске дјеце и младих у односу на 2008. годину, када је рађено претходно истраживање.

По резултатима истраживања 2013. године биљежи се смањење са 14.3% сталних пушача колико је то било у 2008. години на 12.7% сталних пушача у 2013. години. Смањење се биљежи код оба пола, и то код дјечака пад са 17.6% пушача у 2008. години на 15.5% у 2013. години, док је код дјевојчица смањено са 11.3% пушача у 2008. години на 9.7% пушача у 2013. години.²¹ По резултатима истог истраживања, изложеност пасивном пушењу код младих, такође, биљежи пад у Федерацији БиХ. Од 2008. године, када је регистровано 85% школске дјеце која су свакодневно изложена пасивном пушењу у 2013. години 60.7% дјеце и младих потврђује изложеност пасивном пушењу у затвореним јавним просторима.

Трендови обољења везаних за пушење и здравље становништва

Наведена истраживања имају се проматрати у контексту стања здравља становништва у Федерацији БиХ.

²⁰ Студија о стању здравља становништва у Федерацији БиХ 2012, Завод за јавно здравство Федерације БиХ, www.zzjzfbih.ba

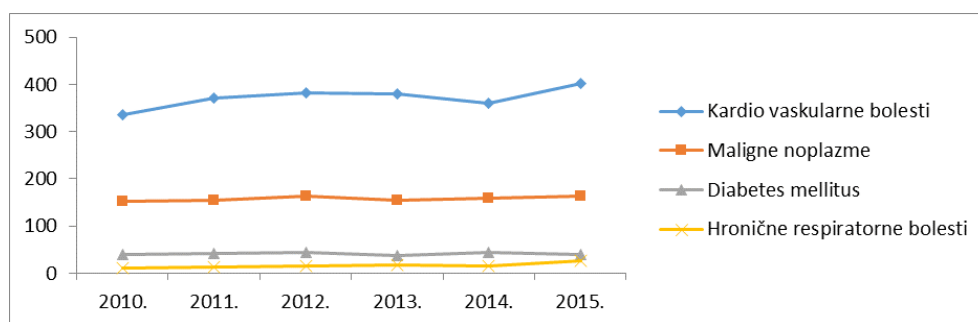
²¹ Глобално истраживање пушења код школске дјеце у Федерацији БиХ GYTS, 2013, Завод за јавно здравство Федерације БиХ 2013

Водећи узроци смртности становништва Федерације БиХ

Према подацима Завода за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине, посљедњих година биљежи се континуирани пораст стопе опште смртности становништва, која је у 2015. години износила 929,7 на 100.000 становника у односу на све претходне године, као и пораст стандардизираних стопе смртности за све узроке и све доби за Федерацију БиХ која је у 2015. години износила 762,2 на 100.000 становника.²²

Посљедњих година у водећим узроцима смрти становништва Федерације БиХ доминирају обољења која се, између осталих фактора ризика, повезују са високим удјелом пушача у свим старосним и сполним скупинама. Тако у 2015. години, водећи узроци смртности становништва Федерације БиХ представљају кардиоваскуларне болести (И00-И99) са удјелом од 53,8% свих узрока (стопа 500,0/100.000 становника) и малигне неоплазме (Ц00-Ц97) са 21,0% удјела (стопа 194,9/100.000 становника), што представља готово три четвртине свих узрока смрти, а онда слиједе дијабетес и хроничне опструктивне болести.²³

Графикон: Стандардизирана стопа смртности (СДР) за кардиоваскуларне болести, малигне неоплазме, дијабетес и хроничне респираторне болести у Федерацији БиХ, за период 2010.-2015. година, стопа на 100.000 становника

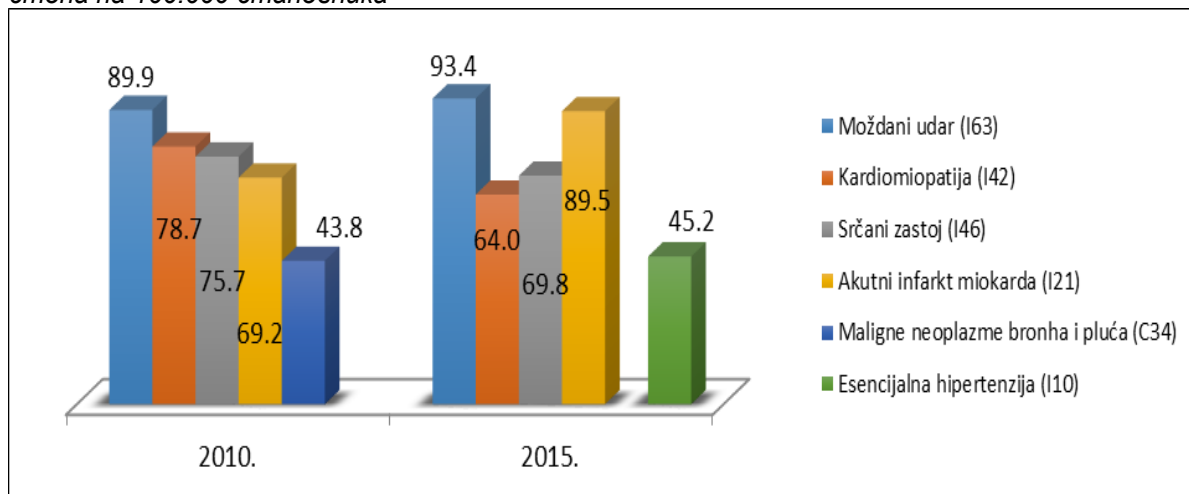


У истој групи кардиоваскуларних обољења у односу на дијагнозе, пет водећих узрока смрти у периоду од 2010.-2015.године представљају мождани удар (И63), који показује тренд раста у поређењу са 2010.годином (2010.-89,9/100.000; 2015.-93,4/100.000); акутни инфаркт миокарда (И21) у 2015. години са стопом од 89,5/100.000, такође, представља значајан раст у поређењу са 2010.годином, када је стопа била 69,2/100.000; срчани застој (И46) са нешто нижом стопом у 2015. години (69,8/100.000); кардиомиопатија (И42) са стопом од 64,0/100.000 становника у 2015. години, у поређењу са 2010. годином, када је стопа била 78,7/100.000 становника и есенцијална хипертензија (И10), која биљежи тренд значајног повећања у 2015. години (45,2/100.000) у односу на 2010. годину (24,5/100.000 становника).

²² Извјештај о здравственом стању становништва и организацији здравствене заштите у Федерацији БиХ, 2014, Завод за јавно здравство Федерације БиХ, www.zzfbih.ba

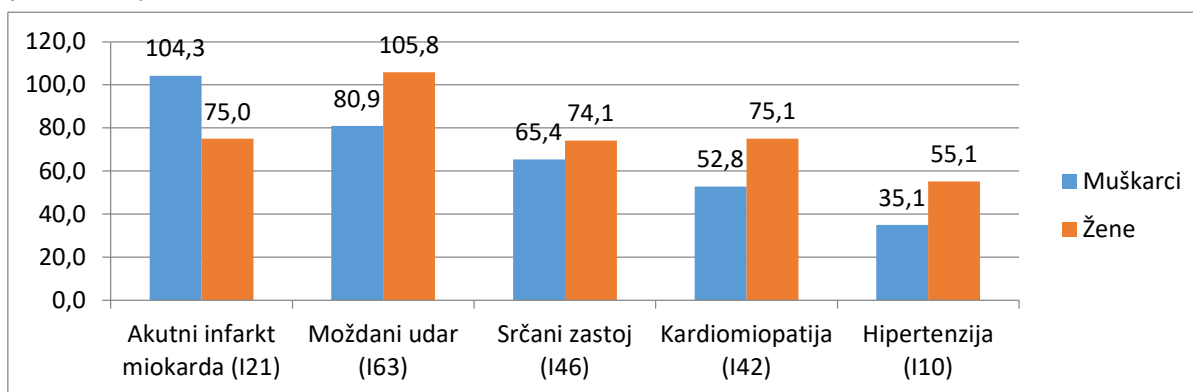
²³ Извјештај о здравственом стању становништва и организацији здравствене заштите у Федерацији БиХ 2015, Завод за јавно здравство Федерације БиХ

Графикон: Пет водећих обољења као узроци смрти у Федерацији БиХ, 2010. и 2015. година, стопа на 100.000 становника



У 2015. години мушкарци су најчешће умирали од акутног инфаркта миокарда (стопа 104,3/100.000), потом од можданог удара (стопа 80,9/100.000), слиједи срчани застој (65,4/100.000), кardiomiopatija (52,8/100.000) и хипертензија (35,1/100.000), док су жене најчешће умирале од можданог удара (105,8/100.000), потом од акутног инфаркта миокарда (75,0/100.000), слиједи кardiomiopatija (75,1/100.000), потом од срчаног застоја (74,1/100.000), и есенцијалне хипертензије (55,1/100.000).

Графикон: Морталитет од кардиоваскуларних обољења у Федерацији БиХ у 2015. години, према полу, стопа на 100.000 становника



И тренд водећих узрока смртности становништва Федерације БиХ од обољења из групе малигнух неплазми, повезује се са високом преваленцом пушења у садејству са осталим факторима ризика.

Према подацима Федералног завода за статистику, удио смртности од малигнома у укупној смртности у 2014. години износио је 21,6%, те заузима друго мјесто, одмах иза смртности од болести срца и крвних жила, док се удио смртности од рака у укупној смртности континуирано повећавао од 20,01% у 2009. години до 21,4% у 2012. години.

Табела: Удио смртности од рака у укупној смртности у Федерацији БиХ, за период 2010.-2014.година²⁴

God.	MUŠKARCI			ŽENE			UKUPNO		
	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu	Ukupan broj umrlih	Broj umrlih od raka	Udio u ukupnom mortalitetu
2010	10220	2361	23,1	10036	1732	17,3	20256	4093	20,2
2011	10234	2468	24,1	9745	1673	17,2	19979	4141	20,7
2012	10591	2546	24	10010	1859	18,6	20601	4405	21,4
2013	10237	2354	23	10019	1782	17,8	20246	4136	20,4
2014	10176	2573	25,3	9840	1770	18	20016	4327	21,6
2010 - 2014	51458	12302	23,9	49650	8816	17,7	101098	21102	20,9

У 2014.години је од рака умрло више мушкараца (57,8%) него жена (42,2%). Највећа стопа умирања од рака за оба пола је забиљежена у добној скупини изнад 65 година.

Као и претходних година, у водећим узроцима смртности одраслог становништва од малигну неоплазми у 2015. години доминира малигна неоплазма бронха и плућа (Ц34), малигна неоплазма желуца (Ц16), малигна неоплазма јетре и интрахепаталних жучних водова (Ц22), малигна неоплазма дојке (Ц50) чији тренд је такође у благом порасту, те малигна неоплазма колона.

Међу узроцима смрти од малигну неоплазми код мушкараца у 2015. години, на малигну неоплазму бронха и плућа (Ц34) отпада 29,6% која се, између осталих фактора ризика, директно повезује са високом преваленцом пушења код мушкараца, што потврђују бројна популацијска истраживања рађена у Федерацији БиХ. Након малигне неоплазме бронха и плућа, слиједи малигна неоплазма простате (Ц61) и са 9,0% свих малигну неоплазми, малигна неоплазма желуца (Ц16) са 8,1% и трендом благог пораста, те малигна неоплазма јетре са 6,6% и интрахепаталних жучних водова (Ц22) са 6,1%.

Међу узроцима смрти од малигну неоплазми код жена у 2015. години водећа је била малигна неоплазма дојке (Ц50) са 15,1% свих малигну неоплазми и трендом благог раста, слиједи малигна неоплазма бронха и плућа (Ц34) са 13,1% свих малигну неоплазми, малигна неоплазма јетре и интрахепаталних жучних водова (Ц22) са 7,6% свих малигну неоплазми, чији трендови показују повећање у односу на 2010. годину, а онда слиједи малигна неоплазма желуца (Ц16) са 6,4%, те малигна неоплазма колона (Ц18) са 6,4% свих неоплазми.

²⁴ Federalni zavod za statistiku, www.fzs.ba

Водећи узроци оболијевања становништва Федерације БиХ

У Федерацији БиХ, у периоду од 2010.-2015. године, забиљежен је пораст стопе оболијевања од већине незаразних болести које се директно повезују са пушењем као водећим фактором ризика по здравље, заједно са конзумацијом алкохола, неправилном исхраном и изостанком физичке активности.²⁵

Кардиоваскуларне болести су водећи узрок умирања становништва Федерације БиХ већ неколико деценија, а у структури оболијевања су заступљене са 17,2%. Најчешћа обољења из ове групе су хипертензивна обољења (И10-И15) са учешћем од чак 72,8%.

По подацима Регистра за рак, који води Завод за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине, просјечна стопа појавности рака у периоду 2004.-2014. године у мушкараца износи 209,9/100000, а у жена 186,9/100000, док је просјечна доб регистрованих обољелих 63 године (64 код мушкараца, 62 године код жена).

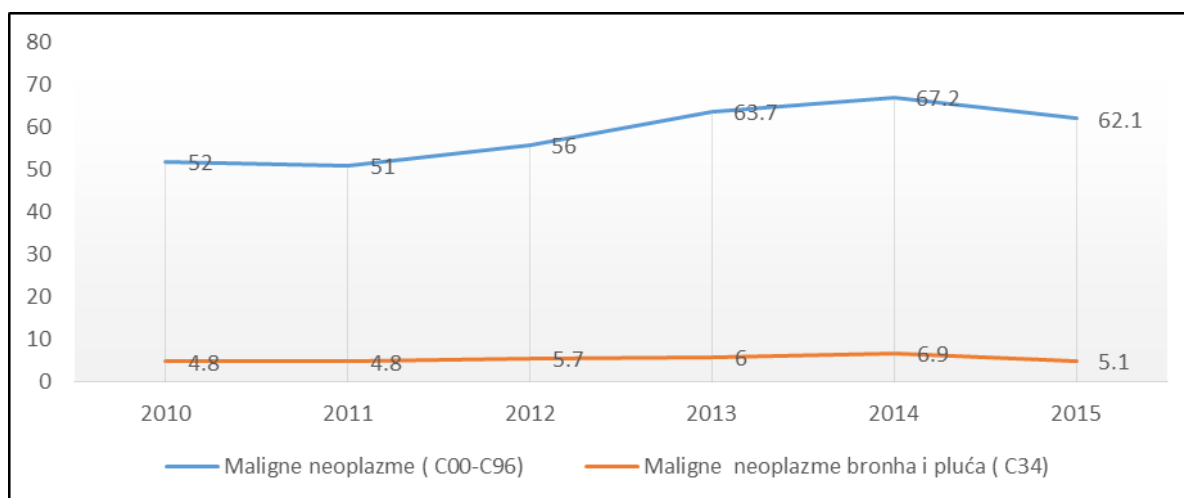
У односу према сполу, водеће малигне неоплазме од којих су обољевали мушкарци у 2014. години су: рак дишних органа, и то рак трахеје, бронха и плућа (24,8%), рак простате (9,4%), рак желуца (5,7%) и дебелог цријева (5,2%) свих облика обољевања од рака.

Најчешће форме обољевања од рака код жена у 2014. години представљали су: рак дојке (23,6%), рак бронха и плућа (7,3%), рак тијела материце (7,2%), рак грлића материце (7,1%) и рак ректума (5,5%).

За процјену посљедица пушења по здравље становништва од изузетног значаја представља тренд стопа малигних неоплазми бронха и плућа, које се директно повезују са пушењем као доминантним фактором ризика по здравље. Тако се биљежи повећање стопе оболијевања од малигне неоплазме бронха и плућа (Ц34) од 4,8/10.000 у 2010. години до 5,1/10.000 у 2015. години.

Графикон: Стопе оболијевања од малигних неоплазми (Ц00-Ц97) и малигне неоплазме бронха и плућа (Ц34) на 10.000 становника у Федерацији БиХ, за период 2010. – 2015. година

²⁵ Извјештај о здравственом стању становништва и организацији здравствене заштите у Федерацији БиХ 2015, Завод за јавно здравство Федерације БиХ.



Такође, обољења система за дисање су најчешћи разлог због чега се становници јављају у здравствене установе примарног нивоа здравствене заштите, а у укупном морбидитету учествују са 29,6% (у 2015. години). Хроничне опструктивне болести плућа (J40-J46) учествују са 6,6% обољења респираторног система, учешће у морталитету износи 3,4%. Имајући у виду високу преваленцу пушења међу становницима (44,1%), уз све веће загађење ваздуха, праћење хроничних опструктивних болести има све већи јавно здравствени значај.

II.2. Међународноправне обавезе и хармонизација са прописима Европске уније

Све напријед изнесено указује колико је доношење новог федералног Закона о контроли и ограниченој употреби духана, духанских и осталих производа за пушење од изузетног јавно-здравственог значаја јер има за циљ унапријеђење здравља становништва у Федерацији Босне и Херцеговине путем редуцирања и превенције пушења, као водеће болести оvisности у свим популационим групама.

Наиме, према члану 12. Међународног пакта о привредним, социјалним и културним правима, којег је усвојила Општа скупштина УН 16. децембра 1966. године, сваки човјек има право на уживање највећег могућег стандарда физичког и менталног здравља.

Исти принцип садржан је и у преамбули Устава Свјетске здравствене организације (СЗО). Полазећи од тог принципа, 21. маја 2003. године Скупштина СЗО (резолуција WXA 56.1) је усвојила **Оквирну конвенцију о контроли духана** (*Framework Convention on Tobacco Control FCTC*) (у даљем тексту: Оквирна конвенција).

Оквирна конвенција представља први споразум договорен под покровитељством СЗО. Документ представља споразум заснован на доказума којим се реafirмирају права свих људи на највише здравствене стандарде. Оквирна конвенција представља помак у парадигми у изради регулаторне стратегије за рад на супстанцама које изазивају оvisност; за разлику од

претходних споразума о контроли дрога, Оквирна конвенција потврђује важност стратегија за смањење потражње као и питања везаних за опскрбу.

Оквирна конвенција је сачињена као реакција на глобализацију духанске епидемије. Ширење духанске епидемије олакшано је путем низа различитих комплексних фактора са прекограничним ефектима, међу којим су либерализација трговине и директна страна улагања. Други фактори попут глобалног, транснационалног оглашавања духана, његовог промовирања и спонзорства, те међународно кретање нелегалних и кривотворених цигарета, такође су допринијели нагом повећању употребе духана.

Сврха усвајања Оквирне конвенције је заштита садашњих и будућих генерација од штетних здравствених, социјалних, еколошких и привредних посљедица употребе духанских производа и излагања духанском диму. Оквирна конвенција садржи мјере усмјерене на смањење потражње и понуде духана. Земље чланице су се обавезале да ће те мјере проводити на националним, регионалним и међународним нивоима како би се глобално и на системски начин значајно смањила употреба духана и излагање духанском диму.

Оквирна конвенција посебно указује на слиједеће мјере и одредбе:

- које се односе на смањење потражње духана, укључујући одређивање цијена и опорезивање усмјерено смањењу потражње духана као и мјере које се не односе на одређивање цијена, мјере заштите од излагања духанском диму, регулисање састојака духанских производа, обавезу објављивања садржаја духанских производа и емисије духанског дима, обавезу паковања и означавања духанских производа уз јасна и видљива здравствена упозорења, едукацију и извјештавање јавности, забрану оглашавања, промоције и спонзорисања, обезбјеђење стручне и остале помоћи за одвикавање од пушења,
- за смањење духанске понуде као што је сузбијање свих облика недозвољене трговине духанским производима, укључујући кријумчарење, недозвољену производњу и кривотворење, забрану продаје духанских производа малољетним лицима и подршку увођењу привредно одрживих замјенских дјелатности,
- које се односе на заштиту околине код узгоја и производње духана,
- за утврђивање одговорности,
- за научну и техничку сарадњу и размјену података,
- за институционално уређење и финансијска средства,
- за рјешавање спорова.

Конвенција успоставља међународне стандарде о цијенама и порезима на духан, паковању и означавању духанских производа, едукацији и подизању свијести јавности у вези спречавања и сузбијања употребе духана, рекламацији и спонзорству, недозвољеној трговини духанским производима и заштити од излагања духанском диму. Својим је садржајем врло специфичан документ донесен на глобалном нивоу.

Оквирна конвенција ступила је на снагу 27. фебруара 2005. године након што ју је ратифицирало 40 држава. До сада је Оквирну конвенцију потписало 169 држава, а међу њима и све државе чланице Европске уније.

Босна и Херцеговина ратифицирала је Оквирну конвенцију 2009. године, чиме је она постала обавезујућа за примјену на територији БиХ.²⁶

Вијеће потписница усваја и објављује редовне извјештаје како би се обезбиједио преглед и праћење имплементације, те тако омогућило да чланице могу користити искуства других чланица о процесима имплементације.

У сврху имплементације Оквирне конвенције користе се различити инструменти, као што су протоколи и смјернице, којим се проводе различити чланови споразума. Тако је, у процесу консултација унутар тијела Оквирне конвенције, Вијеће потписница усвојило низ смјерница за имплементацију појединих чланова конвенције. Смјернице представљају веома користан механизам и намијењене су подршци чланицама у циљу свеобухватније и ефикасније примјене одредаба, те њиховог адекватног тумачења. До сада је усвојено осам смјерница које се односе на имплементацију чл. 5, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 и 14. Оквирне конвенције. Поред тога, 2014. године, Вијеће потписница је усвојило и сет политика и препорука о економски одрживим алтернативама узгоју духана у вези са чл. 17. и 18. Оквирне конвенције.

На крају треба посебно нагласити да се чланом 8. наведене конвенције упућује позив земљама чланицама да подузму законске, административне и извршне мјере за заштиту здравља становништва од свих облика изложености духанском диму.

Ради се о обавези на коју се подсећа и цијелим низом других прописа, а што је због свог значаја препознато и у регулативи Европске уније.

Доношење овог федералног закона има своје упориште управо у одредбама Оквирне конвенције и пратећих докумената (смјерница, протокола и сл.).

Подузимање законских, административних и извршних мјера за заштиту здравља становништва од свих облика изложености духанском диму, једнако је садржано и у другим релевантним међународним документима као што су Европска стратегија за контролу духана СЗО (*European Tobacco Control Strategy ESTC*), те посебно нови документ који на подручју Европске уније уређује ова питања, а то је **Директива 2014/40/ЕУ Европског Парламента и Вијећа од 3. априла 2014. године о усклађивању закона и других прописа држава чланица о производњи, представљању и продаји духанских и сродних производа и о стављању изван снаге Директиве 2001/37/ЕЗ**

²⁶ Предсједништво Босне и Херцеговине на 54. сједници одржаној 17.03.2009. године donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).

(Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC) (у даљем тексту: Директива 2014/40/EУ).

Циљ нове Директиве 2014/40/EУ је побољшати функционирање унутрашњег тржишта ЕУ на начин да се обезбиједи високи ниво здравствене заштите и при томе обезбиједи висок ниво јавнога здравља.

Као што је наведено у саопштењу Европске Комисије, разлози за ревизију Директиве из 2001. године су настали због значајних промјена које се тичу нових научних сазнања у вези са духанским аромама и дјелотворности здравствених упозорења, појаве на тржишту нових производа попут електронских цигарета и високо ароматизираних духанских производа, као и због развоја догађаја на међународном нивоу на које су државе чланице ЕУ одговориле различитим регулаторним приступима. То се, прије свега, односи на чињеницу да су у ЕУ и све њене државе чланице потписале и ратифицирале Оквирну конвенцију која је ступила на снагу 2005. године и која је тиме постала правно обавезујућа.

Новом директивом којом се уређује производња, промоција и продаја духана и пратећих производа, предвиђен је висок ниво здравствене заштите европских грађана.

Пушење на радним и јавним мјестима, укључујући и угоститељске објекте, се потпуно забрањује. Правила за паковање и изглед кутија се значајно поштравају. Забрањује се производња *слим* цигарета и оних са укусом ментола, а упозоравајуће слике о штетности духана су обавезне на сваком паковању. Уводи се и већа контрола електронских цигарета.

Такође, Директива 2014/40/EУ садржи снажне мјере против незаконите трговине духанским производима. Циљ је обезбиједити да се у ЕУ продају само они производи који су у складу са Директивом. На нивоу ЕУ се уводи систем праћења и увида у законски ланац снабдијевања, односно видљива и невидљива сигурносна обиљежја уз помоћ којих се олакшава провођење директива и откривање незаконитих производа. Тим мјерама се настоји усмјерити трговина духаном у законске оквире што би требало утицати на већу реализацију прихода од опорезивања духанских производа.

Дакле, кључни циљеви ове Директиве јесу обезбиједити усклађивање закона и других прописа држава, и то:

- састојцима и емисијама духанских производа и сродним обавезама о извјештавању укључујући максималне нивое емисија катрана, никотина и угљикова монооксида за цигарете;
- одређеним аспектима означавања и паковања духанских производа укључујући здравствена упозорења која се требају налазити на пакетима духанских производа и вањски изглед паковања, као и

сљедивости и сигурносних обилежја који се примјењују на духанске производе како би се обезбиједила усклађеност са овом Директивом;

- забрани стављање на тржиште духана за оралну употребу;
- прекограничној продаји духанских производа на даљину;
- обавези подношења обавијести о новим духанских производима;
- стављању на тржиште и означавању одређених производа који су сродни духанским производима, посебно електронских цигарета и спремника за пушење и биљних производа за пушење;

а како би се олакшало неометано функционирање унутрашњег тржишта за духанске и сродне производе, узимајући као полазиште високи степен заштите људског здравља, поготово за младе људе, те како би се задовољиле обавезе Уније према Оквирној конвенцији Свјетске здравствене организације о надзору над духаном („ФЦТЦ”).

Од осталих прописа Европске уније²⁷ треба истаћи **Директиву 2003/33/ЕЗ о усклађивању закона и других прописа држава чланица о оглашавању и спонзорству духанских производа од 26. маја 2003. године** (*Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products*). Директива се односи на забрану рекламације духанских производа у новинама и информативним службама, забрану рекламације и спонзорисаних радио-емисија, забрану спонзорисања догађања од међународног значаја. Забрана покрива штампане медије, радио, интернет и спонзорисање догађаја који укључују више држава чланица. Забрана обухвата рекламацију и спонзорство с циљем директног или индиректног учинка промоције духанских производа. Директива има за циљ ускладити законе држава чланица о рекламацији и промоцији духанских производа.

Директива 2003/33/ЕЗ не обухвата индиректно рекламацију, мониторинг трошкова рекламације духанских компанија, или аутомате за продају. Та питања уређена су **Препорукама Вијећа 2003/54/ЕЗ од 2. децембра 2002. године о превенцији пушења и иницијативама за побољшање контроле духана** (*Council Recommendation 2003/54/EC of 2 December 2002 on the prevention of smoking and on initiatives to improve tobacco control*). Препорукама се позивају државе чланице да усвоје конкретне мјере забране различитих облика рекламације и промоције. Државе чланице се, такође, позивају да подузму корак и захтијевају од произвођача духанских производа да објаве трошкове рекламације, маркетинга, спонзорства и промотивних кампања, те да проводе законе којим се обезбјеђује заштита од утицаја пасивног пушења на радним мјестима, у затвореним јавним просторима, као и у јавном превозу. Посебно се препоручује да приоритет буду образовне установе, установе здравствене заштите и мјеста на којим се пружају услуге дјечи. Надаље, препорукама се позивају државе чланице да усвоје законске и/или

²⁷ Дио о прописима Европске уније о духану садржан у овом Образложењу базиран је на „Извејештају о анализи закона у области контроле духана у Федерацији БиХ са препорукама за унапређење правног оквира“, који је рађен од стране консултанта Свјетске банке, у оквиру „Пројекта смањења фактора ризика за здравље у БиХ“, Сарајево, 2015.год.

административне мјере како би се спријечила продаја духанских производа дјечи и омладини.

Такође, Директива 2003/33/ЕЗ се не односи на рекламацију путем телевизије. То питање је регулисано другом **Директивом 2010/13/ЕУ Европског парламента и Вијећа од 10. марта 2010. године о усклађивању одређених одредби прописаних законом, прописом или управним поступком у државама чланицама у погледу пружања аудиовизуелних медијских услуга** (*Directive 2010/13/EU of the European Parliament and of the Council of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services*). Ова Директива забрањује све облике телевизијских рекламација цигарета и осталих духанских производа. **Директива 2010/13/ЕУ** има за циљ да креира оквир за прекогранично простирање аудиовизуелних медијских услуга ради јачања унутрашње производње и дистрибуције програма на тржишту и гарантује услове фер тржишне конкуренције. Један од услова које пружаоци аудиовизуелних медијских услуга у својим програмима морају испунити је стриктна забрана промоције духанских производа.

На крају треба споменути и област прикупљања акциза на духан. Наиме, **Директива 2011/64/ЕУ о структури и стопама акциза на духан** (*Directive 2011/64/EU on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco*):

- дефинише различите категорије производње духана (цигарета, фино резаног духана намијењеног за мотање цигарета, цигаре и цигарилосе, остали духан за пушење);
- прописује генерална начела којим се уређује опорезивање производње духана;
- утврђује укупну минималну акцизу од 57% од пондерисоване просјечне малопродајне цијене цигарета;
- прописује минимални износ акциза од 64 еура на 1000 цигарета неовисно од пондерисоване просјечне малопродајне цијене;
- одређује минималне стопе за ситно резани духан намијењен за мотање цигарета, односно 40% од пондерисоване просјечне малопродајне цијене или 40 еура по килограму;
- утврђује минималне цијене за цигаре и цигарилосе, односно 5% од малопродајне цијене која укључује све порезе или 12 еура по 100 комада или по килограму;
- одређује минималне стопе за остале духанске производе, односно 20% од малопродајне цијене која укључује све порезе, или 22 еура по килограму.

Битно је споменути и **Препоруке Вијећа Европе о околини без духанског дима 2009/Ц 296/02 од 30. новембра 2009. године** (*Council Recommendation on smoke-free environments 2009/C 296/02*), а које позивају државе чланице да:

- усвоје и проводе законе како би у потпуности заштитиле своје грађане од изложености духанском диму у затвореним јавним просторима, на

радним мјестима, те у јавном превозу, у року од три године од усвајања Препорука;

- побољшају законе о околини без духанског дима са пратећим мјерама попут заштите дјецe, потицања настојања за одрицањем од пушења и сликовним упозорењима на духанским паковањима;
- јачају сарадњу на нивоу ЕУ успостављањем мрежа националних координатора за контролу духана.

Слиједећи комплексан правни оквир Европске уније у области регулисања и ограничавања употребе духана и осталих производа, те цијенећи јавно-здравствени значај рјешавања питања повезаних са контролом духана и обавезе преузете Оквирном конвенцијом о контроли духана, било је потребно подузети адекватне нормативне мјере за Федерацију БиХ. Важећи закон у области контроле духана у Федерацији БиХ је **Закон о ограниченој употреби духанских прерађевина** ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 6/98, 35/98, 11/99 и 50/11), чији је основни текст донесен још 1998. године. Јасно да је од тада наступило много промјена у међународном и европском правном оквиру, а који се не може занемарити јер закони морају одговарати актуелном тренутку и стандардима у одређеној области на коју се односе.

Као **значајне новине у садржају новог закона** треба истаћи да је регулисано слиједеће:

- циљеви у складу са најновијим научним и технолошким достигнућима, те Оквирном конвенцијом и Директивом 2014/40/ЕУ;
- максимални нивои штетних састојака, катрана, никотина и других твари;
- норме и начин мјерења штетних састојака;
- обавеза произвођача и увозника духанских производа да детаљније извјештавају о штетним састојцима;
- забрана стављања на тржиште духанских производа са аромом;
- регулисане нове димензије и дизајн упозорења на паковањима, што укључује комбинирана текстуална упозорења и фотографију у боји, као и посебне димензије упозорења, податке о престанку пушења итд.;
- за бездимне духанске производе регулисана посебна упозорења и њихова димензија за ову врсту производа;
- забране означавања које могу довести у заблуду у погледу штетности састојка, ефеката по здравље, опасности емисија итд.;
- регулисани нови духански производи, духан за оралну употребу, електронске цигарете и сл.

У важећем закону недостају значајне одредбе које се односе на циљеве и принципе закона, те таксативно и детаљно навођење мјера и обавеза за постизање тих циљева и принципа. Недостаје и посебан члан који садржи листу прецизних дефиниција одређених појмова који се користе у тексту одредби, те недостају одредбе о изради, примјени, ажурисању и ревизији мултисекторске стратегије, планова и програма контроле духана. Наведени недостаци, као и још неки други, сада су отклоњени у садржају Преднацрта новог закона, што даје нови квалитет будућем правном оквиру.

Циљ је обезбиједити да се нови закон, у што је могуће већој мјери, хармонизира са Оквирном конвенцијом о контроли духана и релевантном легислативом и препорукама Европске уније. Наравно, треба имати у виду да се већи степен усклађености обезбјеђује доношењем provedбених, подзаконских аката, који ће допринијети бољој примјени законских рјешења.

Због свега што је назначено напријед, Федерално министарство здравства, као обрађивач овог закона, определијелило се да предложи доношење новог закона у наведеном тексту. Потребно је нагласити да је значајну подршку овом процесу пружила Свјетска банка (Уред за БиХ), кроз „Пројекат смањења фактора ризика за здравље у БиХ“, који се проводи на подручју цијеле Босне и Херцеговине, као и Удружење Прогресивни развој организација и индивидуа (ПРОИ), кроз пројекат подржан од стране *Campaign for Tobacco Free Kids* и Европске делегације у БиХ.

II.3. Економски аспекти оправданости доношења Закона о контроли и ограниченој употреби духана, духанских и осталих производа за пушење у Федерацији БиХ

Несумњиво да је за процјену здравственог стања становништва Федерације БиХ од великог значаја мониторинг обољевања и смртности од обољења и стања повезаних са посљедицама пушења. Трендови обољења узрокованих пушењем, заједно са осталим факторима ризика, у Федерацији БиХ се прате путем редовне статистичке евиденције, као и путем периодичних популационих истраживања.

Међутим, евидентан је недостатак адекватних анализа социјално–економских посљедица пушења и процјене трошкова, које узрокује ова водећа болест овисности у Федерацији БиХ, као један од услова за интерсекторијалну подршку ефикаснијег законодавства из области контроле духана.

Постоје различити приступи у дефинисању директних и индиректних трошкова за заједницу узрокованих пушењем, овисно о анализи трошкова појединца, породице, установе, сектора здравствене и социјалне заштите, до здравствених и економских показатеља развоја заједнице. Према СЗО, пушење је значајан узрок сиромаштва, посебно земаља у којим се евидентирају високе преваленце пушења у популационим скупинама, као и изложеност пасивном пушењу.

СЗО препоручује земљама да у процјенама трошкова пушења, као снажним аргументом за ефикасне механизме контроле духана, успоставе механизме континуираног праћења трошкова у здравственом сектору, као и трошкова у другим секторима услед пријевремене смртности пушача, те смањене радне продуктивности заједнице.

Трошкови у здравственом сектору у Федерацији БиХ повезани са пушењем

Према подацима Завода за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине, посљедњих година биљежи се континуирани пораст стопе опште смртности одраслог становништва, при чему доминирају кардиоваскуларне болести и малигне неоплазме, представљајући три четвртине свих узрока смрти.²⁸

Кардиоваскуларне болести и малигне неоплазме, које се, између осталих фактора ризика, повезују са високом преваленцом пушења код одраслог становништва, доминирају и у водећим узроцима обољевања становништва у Федерацији БиХ, што има за посљедицу неповољне трендове здравственог стања становништва и значајне трошкове дијагностике, терапије и рехабилитације ових обољења.

Из средстава Федералног фонда солидарности успостављеног у оквиру Завода здравственог осигурања и реосигурања Федерације Босне и Херцеговине финансирају се лијекови и радиотерапије за лијечење малигних неоплазми и кардио обољења, као и кардиохируршке интервенције, а за која се издвајају значајна средства.

У 2007. години приход фонда солидарности износио је 102.986.654 КМ, од тога је на цитостатике издвојено 23.000.346 КМ (око 20% издвајања из укупних средстава), а на радиотерапију код малигних обољења 5.091.889 КМ. Поређења ради, у 2015.години приход фонда солидарности Федерације БиХ износио је 131.442.898 КМ. На цитостатике је издвојено 37.387.234 КМ (око 29% издвајања из укупних средстава), и на радиотерапије 7.126.827 КМ (повећање око 40%), а што је значајно повећање у односу на 2007.годину, као и године послвије. Удио издвајања на цитостатике у 2014.години био је већи него 2015.године и износио је чак 41.087.074 КМ. Међутим, разлог смањења у 2015.години јесте у томе што је знатан број лијекова добио генеричку паралелу, чије су цијене ниже.

Међутим, оно што је евидентно - број пацијената који су на лијечењу цитостатикима из године у годину расте, и повећавао се посљедњих десет година у просјеку од 10 до 17%. У Извјештају о извршењу финансијског плана Федералног завода здравственог осигурања за 2014. годину је наведено да је континуирани тренд раста трошкова цитостатика посљедица чињенице да се, са једне стране, константно повећава број пацијената који се лијече овим лијековима, као и да се за лијечење малигних обољења повећава потрошња цитостатика са посебним режимом прописивања. Такође, листа лијекова са посебним режимом прописивања стално се проширује; лијекови су веома скупи због чега треба обезбиједити додатна средства.²⁹

²⁸ Извјештај о здравственом стању становништва и организацији здравствене заштите у Федерацији БиХ 2015, Завод за јавно здравство Федерације БиХ.

²⁹ Извјештаји Завода здравственог осигурања и реосигурања Федерације БиХ - www.федззо.ба

У Табели 1. су приказани подаци о броју лијечених пацијента (по spolu), у периоду 2011. до 2015.године за пет (5) малигнух неоплазми за које су обољевања директно или индиректно повезана са последицама пушења, као и укупан број пацијената који је у истом периоду био на радиотерапијама, те број пацијената који су имали кардиолошке и кардиохирушке интервенције.

Tabela 1.
Broj pacijenata u periodu 2011.—2015.god.
(maligne neoplazme-lijekovi, radioterapije i kardio intervencije)

	spol	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	odnos 2015/ 2010 u %
		br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	br.pacij.	
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	M	761	787	814	802	766	101%
	Ž	174	214	246	227	241	138%
maligna neoplazma želuca (C16)	M	146	147	180	184	174	119%
	Ž	84	77	99	102	113	135%
maligna neoplazma dojke (C50)	M	67	65	167	71	102	152%
	Ž	3.009	3.018	3.322	3.385	3.469	115%
maligna neoplazma kolona (C18,20)	M	497	494	588	592	549	110%
	Ž	378	357	437	442	446	118%
maligna neoplazma prostate (C 61)	M	832	853	996	949	1.031	124%
za 5 malignih neoplazmi, povezanih sa posljedicama pušenja		6.219	6.012	6.849	6.754	6.891	111%
br. pacijenata za sve citostatike		9.734	9.826	11.284	11.131	11.411	117%
radioterapije		2.212	2.279	2.417	2.609	2.532	114%
kardiologija i kardiohirurgja		4.538	4.167	4.726	5.392	5.379	119%
Ukupan broj pacijenata		16.484	16.272	18.427	19.132	19.322	117%

Само на лијечењу цитостатцима у 2015.години било је 11.411 пацијената, док се, према процјенама Федералног фонда солидарности, до краја 2018.године предвиђа чак око 12.600 пацијената.

Уочава се да је у 2015.години, у поређењу са 2011.годином, број пацијената на лијечењу цитостатцима порастао за 17% (Табела 1.). Такође, треба имати у виду да је одређени број пацијената на листи чекања заправо на цитостатцима са посебним режимом прописивања, али због недостатних средстава, нису још укључени у програм лијечења. Да то није тако, број пацијената у 2015.години био би и већи.

Осим наведеног, присутан је и стални пораст броја пацијената на радиотерапији. У 2015.години је било 2.532 пацијента, што је повећање за 14% у односу на 2011.годину, када је број пацијената био 2.212.

На цитостатике који се користе за карцином плућа, као једном од оболијевања којем се директно приписује да настаје као посљедица пушења, у 2015.години утрошено је 2.739.661 КМ, док се на петогодишњој основи ради о износу од преко 13 милиона КМ, као издатака из фондова здравственог осигурања.

Надаље, оболијевање од карцинома бронха биљежи значајно повећање код жена у последњих пет година, за чак 38%. Такође, оболијевање од рака дојке код жена је из године у годину у сталном порасту, и у 2015.години је достигао број 3.469 обољелих жена, које су биле на програму лијечења цитостатацима. Према подацима Федералног фонда солидарности, у последњих пет година, само на лијекове за лијечње карцинома дојке издвојено је преко 65 милиона КМ.

Као директне посљедице пушења, наводе се и обољења кардиоваскуларног система, која су последњих година у сталном порасту. У 2015.години евидентирано је 5.379 пацијената, што је 19% више у односу на 2011.годину, када је било 4.538 пацијената. У односу на посљедњих 8-10 година ради се о повећању, у просјеку, од преко 40%, ако се тај период упореди са 2015.годином.

Према подацима Федералног фонда солидарности за период 2011.-2015.година, на пет канцерогених обољења, која се директно или индиректно приписују посљедицама пушења, за пет година утрошено је око 120 милиона КМ. (Табела 2.)

Табела 2.
Утрошци за цитостатике у периоду 2011. до 2015.године за 5 најчешћих малигних неоплазми, радиотерапије и кардио интервенције

	2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	<i>br.pac.</i>	<i>citostatici</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatici</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatici</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatici</i>	<i>br.pac.</i>	<i>citostatici</i>
maligna neoplazma bronha i pluća (C34)	1.206	2.449.922	1.001	2.193.951	1.060	2.878.035	1.029	2.852.226	1.007	2.739.661
maligna neoplazma želuca (C16)	230	1.516.401	224	1.533.818	279	1.469.052	286	713.665	287	362.080
maligna neoplazma doјke (C50)-liјekovi	3.076	12.380.901	3.083	13.185.105	3.489	13.984.509	3.456	14.974.454	3.571	12.668.617
maligna neoplazma kolona (C18,20)	875	4.032.868	851	3.995.547	1.025	3.734.607	1.034	3.270.680	995	3.363.636
maligna neoplazma prostate (C61)	832	2.799.825	853	2.873.976	996	2.926.519	949	2.536.186	1.031	2.282.295

za 5 oboljenja	6.219	23.179.918	6.012	23.782.397	6.849	24.992.722	6.754	24.347.211	6.891	21.416.289
UKUPNO za citostatike	9.734	36.453.697	9.826	33.943.630	11.284	36.829.815	11.131	41.087.074	11.411	37.387.234
radioterapije	2.212	6.205.909	2.279	6.471.862	2.417	6.795.711	2.609	7.302.935	2.532	6.953.580
kardiologija i kardiohirurgja	4.538	21.511.222	4.167	19.862.046	4.726	22.186.073	5.392	24.497.190	5.379	25.140.839
UKUPNO	16.484	64.170.828	16.272	60.277.539	18.427	65.811.600	19.132	72.887.199	19.322	69.481.653

На цитостатике за 5 канцерогених обољења, радиотерапије и кардиологију и кардиохируршке интервенције само у 2015.години, а које се директно или индиректно приписују посљедицама пушења, утрошено је око 70 милиона КМ, за укупно 19.322 пацијента, док је за период 2011.-2015.године тај трошак износио преко 330 милиона КМ.

Напријед изнесени подаци о издацима представљају податке Федералног фонда солидарности.

Нажалост, у обрачуну укупних средстава и трошкова у здравству Федерације БиХ не исказују се трошкови по врсти обољења и врсти здравствених услуга, нити по категоријама осигураних лица, јер већина здравствених установа није нити информатички довољно опремљена, па је стога немогуће урадити обрачун свих трошкова, како у примарној и терцијарној, тако и највећем дијелу трошкова у секундарној здравственој заштити, а поготово израчун трошкова који су директно везани за обољевања настала као посљедица пушења.

Јасно је и колико је дуг и скуп пут од дијагностицирања до почетка лијечења пацијента, односно од тренутка када се пацијент због симптома болести јави породичном лијечнику, те након тога његов пут од низа претрага у примарној здравственој заштити, те радиолошких прегледа на осталим нивоима заштите, дијагностике и коначно лијечења.

Са друге стране, израчунати посљедице у смислу трошкова који наступе за породицу, или процијенити психички терет у случајевима када наступи тешка болест неког од чланова породице, није могуће.

При томе не смијемо заборавити на трошкове које има организација у којој обољели ради (уколико је радно активан), односно дане боловања које плаћа послодавац код којег је упослен обољели, посебно оне након што се продужи боловање преко 42 дана, што је код тежих облика обољевања неминовно, те утиче на директно терећење здравствених фондова. Код тешких обољења, треба имати у виду и одсуство са радног мјеста чланова породице ради помоћи обољелом.

Од 2013. године у Обрачуну средстава у здравству се исказују и подаци о броју дана боловања по основама боловања преко 42 дана. На основу достављених података, у 2014. години је евидентирано укупно 691.769 дана боловања од којих највећи дио од 392.592 чине боловања по основу дужих и тежих болести.

Тек након узимања у обзир свих напријед наведених, као и низа других социо- економских фактора могли би у правој мјери да се исказу енормни трошкови појединца и заједнице ради лијечења пацијената, а чији је обољевање директно повезано са посљедицама овисности од пушења или изложености духанском диму.

Ако се питање посматра у ширем контексту, мора се имати у виду да је пушење одговорно за близу 1,6 милиона мртвих у Европском региону и више од 5 милиона у свијету, сваке године. Према истраживањима и пројекцијама до 2030. године предвиђа се 8 милиона мртвих годишње, као директна посљедица пушења и излагања духанском диму.³⁰

Најновије студије су повезале болести настале усљед пушења, као факторе ризика, за пријевремено пензионисање. Процјене економских губитака ЕУ као посљедице пријевремене пензије су израчунате на основу процјена броја радних дана изгубљених због болести (*eng: DLD – days lost to disease*) од стране пушача. Према подацима СЗО, одраслог лица у пријевременој пензији у ЕУ - 27 држава у 2005. години су, према процјенама, прије пензионисања, изгубили 9 милиона радних дана због шест главних категорија болести повезаних са пушењем (малигне неоплазме - бронха, желудца, простате, кардио и васкуларних обољења, те хроничне опструктивне плућне болести). Од ових шест категорија болести директно повезаних са пушењем највише лица се пензионисало због ЦОПД (хронична опструктивна плућна болест) - 36%, кардио-васкуларних болести - 27% и рака плућа - 24%.

Губици продуктивности настали усљед пушења су коштали ЕУ економију 12.4 милијарде еура у 2005. години што је еквивалентно 0.1% укупног ЕУ27 бруто националног дохотка тој години. Одсуству са посла је припало 91% укупног губитка продуктивности.³¹

На глобалном плану биљеже се резултати добре праксе у механизмима контроле духана. Као примјер земаља које су увеле потпуне забране пушења у затвореним јавним просторима, те на тај начин смањиле посљедице пасивног пушења по здравље становништва, представљају Канада, Аустралија, Норвешка, Ирска и Исланд и др.

Тако на Исланду, земљи са најдужом забраном (од 2001.године), преваленца пушења код дјеце (15 година) биљежи тренд опадања од 18,6% у

30

Global Adult Tobacco Survey-Tukey Report, 2010.

³¹ *A study on liability and the health costs of smoking DG Sanco (2008/C6/046)final report December 2009 - http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_en.pdf*

1998. године до 13,6% у 2003.године, па 11,1% у 2007.години. Такође, и у Канади (прве покрајине увеле забране 2002.године) преваленца пушења код младих од 15 до 19 година биљежи пад од 2002.године са 29% до пада 2007.године на 19%.³²

Све напријед изнесено указује колико је доношење новог федералног Закона о контроли и ограниченој употреби духана, духанских и осталих производа за пушење од изузетног јавно-здравственог значаја јер има за циљ, као што је истакнуто напријед, унапрјеђење здравља становништва у Федерацији Босне и Херцеговине путем редуцирања и превенције пушења, као водеће болести овисности у свим популационим групама.

II.4. Праксе и искуства других земаља у имплементацији закона који предвиђају окружења 100% без духанског дима

С обзиром на то да је опредјељење државе Босне и Херцеговине да постане пуноправна чланица Европске уније, те да испуни своју преузету обавезу и донесе један овакав свеобухватан Закон који ће да заштити здравље њених становника, потребно је изложити примјере добрих пракси других земаља које су већ имплементирале такве законе. Осврнут ћемо се на утицај који су слични закони имали на здравствену слику становништва и економско-социјалне односе у државама које су их имплементирале.

Ирска

Прва држава на свијету, и уједно чланица ЕУ, која је 2004. године увела законе којим се у потпуности забрањује пушење на затвореним јавним и радним мјестима је **Ирска**. Забрана је имала слиједеће ефекте:

- Смањење смртности међу популацијом старијом од 35 година по слиједећим параметрима
 - 13% од свих узрока
 - 26% од коронарних срчаних болести
 - 32% од можданог удара
 - 38% од хроничних опструктивних плућних болести.
- Смањење у излагању посредном пушењу превенирало је скоро 4000 смрти у три године послје увођења закона.³³

Уједињено Краљевство

Након Ирске, сличне законе су донијеле и земље Уједињеног Краљевства, Шкотска и Енглеска.

Шкотска је забранила пушење на јавним и радним мјестима у **марту 2006.**године. Недуго затим услједили су позитивни здравствени показатељи о исправности те одлуке:

³² www.tobaccoatlas.org

³³ Izvori: Mackay D, Haw S, Ayres J, Fischbacher C, Pell J. *Smoke-free Legislation and Hospitalizations for Childhood Asthma*. New England Journal of Medicine Vol. 363:1139-45, 2010.
<http://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa0706740>

- У првих 10 мјесеци имплементације закона, јављање у болнице са акутним коронарним синдромом смањило се на 17%. Прије закона просјечно годишње смањење било је само 3%.
- Јављање у болницу због астме међу дјецом смањило се у просјеку на 15% годишње у периоду 2006.-2009. године, у упоредби са стопом раста прије закона.

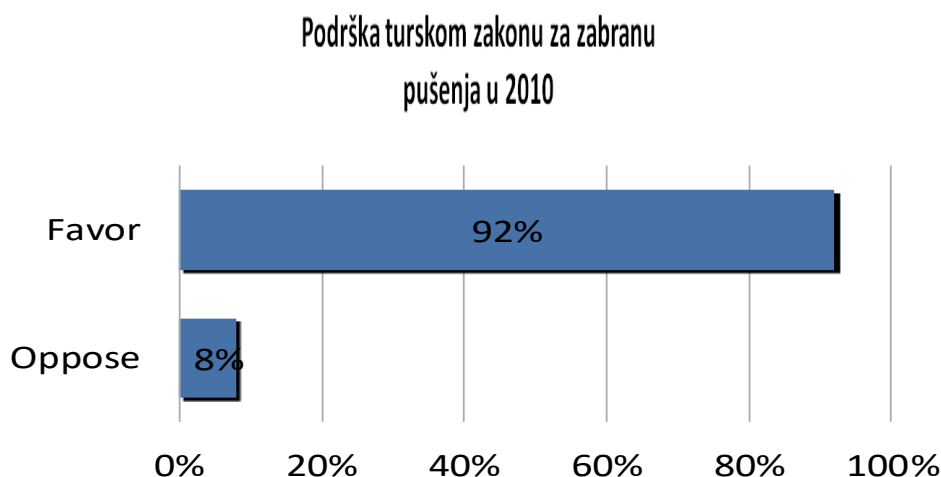
Енглеска је започела процес имплементације закона који забрањују пушење 2007. године.

Ефекти су били убрзо видљиви:

- Имплементација овог закона одмах је смањила јављање у болнице дјеце са инфекцијама дисајног система (ИДС) на 3,5% и са астмом на 8,9%.
- Генерално, процјењује се да је закон превенирао 54.000 случајева ИДС-а међу дјецом млађом од 15 година у периоду 2007.-2012. године.³⁴

Турска

Једна од најбољих пракси у имплементацији закона о контроли духана долази из **Турске**. Ова земља је донијела државни закон о духану 2008. године којим је забранила пушење у већини затворених јавних простора и радних мјеста. У току наредне године после доношења закона простори који припадају ресторанима, баровима и чајницама, такође, су постали слободни од духанског дима. У 2010. години, 7 од 10 мјеста су била усклађена са законом. У коначници до 2010. године - 92% Турака, и од њих 77% свакодневних пушача, су изразили подршку закону.

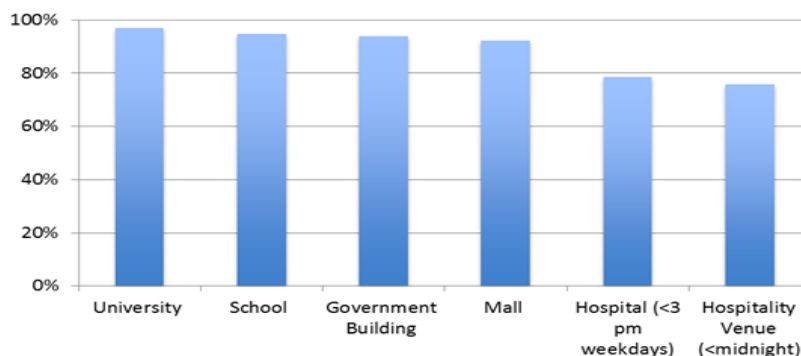


Izvor: Quirk Global Strategies, 2010

³⁴ Izvori: Been JV, Millet C, Lee JT, van Schayck CP, Sheikh A. *Smoke-free legislation and childhood hospitalizations for respiratory tract infections*. ERS publications. Published online before print May 28, 2015, doi: 10.1183/09031936.00014615.) <http://erj.ersjournals.com/content/early/2015/05/28/09031936.00014615>
Millet C, Lee J, Laverty A, Glantz S, Majeed A. *Hospital Admissions for Childhood Asthma After Smoke-Free Legislation in England*. Pediatrics. 2013 February; 131: 495-501.
<http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2013/01/15/peds.2012-2592.abstract>

Турска се може похвалити високим нивоом имплементације закона; па је тако истраживање проведено три године након увођења закона показало да ниво имплементације закона варира од 76% у угоститељским објектима до 97% на факултетима.³⁵

Figure 1. Compliance with smoke-free legislation in indoor public places in Turkey - Overall



Украјина

Закон који 100% ослобађа затворена јавна мјеста од духанског дима ступио је на снагу у децембру 2012.године у Украјини. Национално истраживање јавног мишљења показало је да је 74% испитаника преферисало кафиће и ресторане без духанског дима. Мониторинг усклађености који је проведен годину дана након увођења закона показао је да је 90% простора усклађено са законом. Што се тиче бојазни да би овакав закон могао негативно утицати на бизнис, власници ресторана из Кијева и других регија су двије године након увођења закона одржали округли стол на којем је потврђено да забрана није имала негативан утицај на њихово пословање.

Сједињене америчке државе

Студије о утицају закона који предвиђају 100% окружење без духанског дима на бизнис и економију проведене су и у другим државама. Свака од њих, која је детаљно проведена показује да доношење закона о забрани пушења у ресторанима и баровима није имало никаквог утицаја, па ни позитивног, на пословни промет и запошљавање.

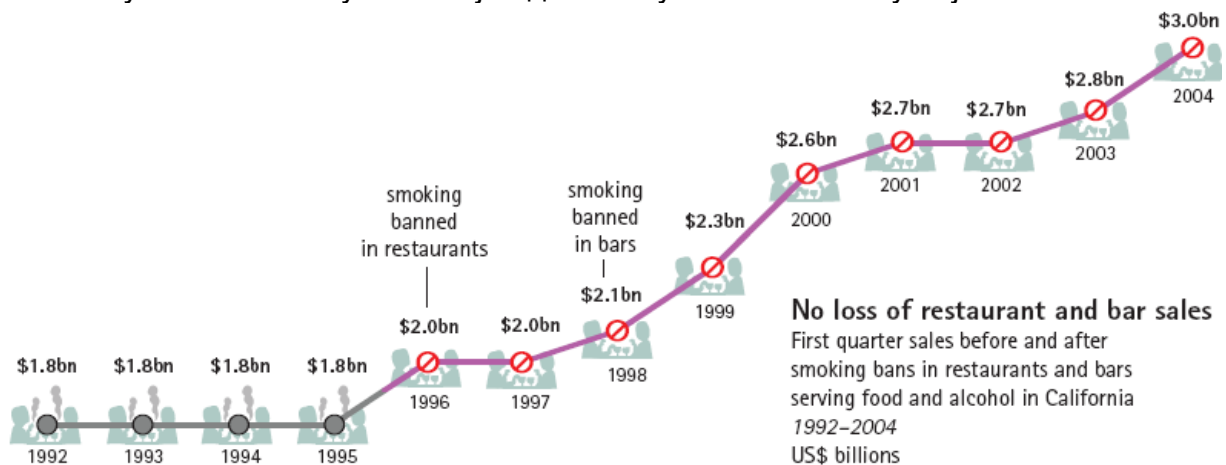
Најбољи примјер за ово је случај Калифорније гдје се паралелно са доношењем закона посматрао раст промета у баровима и ресторанима. Године 1992. та бројка је износила 1.8 бн. долара, да би се 1996. године, након доношења забране пушења у ресторанима та бројка повећала на 2.0 бн., затим 1998. године након доношења забране пушења у баровима, бројка се

³⁵ Izvor: Navas-Acien A. *Compliance with the smoke-free tobacco legislation in indoor public places in 12 cities in Turkey (Presentation)*. Institute for Global Tobacco Control, Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, 2013.

Observational data collected December 2012-July 2013, *Compliance with SF legislation in indoor public places in Turkey ranged from 76% in hospitality venues to 97% in Universities*

повећала na 2.1 бн., те наставила експоненцијално расти до 3.0 бн колико је забиљежено 2004. године.

Истраживање проведено у Уједињеном Краљевству је показало да је 20% непушача почело учесталије одлазити у пабове након увођења закона.³⁶



*2006 Tobacco Atlas, 2nd Edition

Непобитан је закључак да закони који предвиђају 100% окружење без духанског дима чувају животе и штите здравље запосленика и становника. Подаци добијени након имплементације оваквих закона у различитим земљама показали су слиједеће:

- У **Нју Јорку**, забиљежен је пад од 57% на пријаве случајева сензорних симптома (иритације ока, сухоћа грла, цурење носа) међу радницима у угоститељству.
- У **Лејцестерширу, Енглеска**, радници у баровима који су били непушачи имали су ниво карбон монооксида у крви једнак оном који се налази у крви лица које попуши од 3-5 цигарета дневно. Након увођења забране, њиховог нивоа карбон монооксида су постале исте као у непушача.
- У **Шкотској**, изложеност дјецe посредном пушењу се смањила за 39% након имплементације закона о духану.³⁷

Након свега наведеног, за очекивати је да ће се позитивни трендови које носе овакви закони на сличан начин рефлектирати на здравствене и социо-економске прилике у Федерацији БиХ.

³⁶ Izvori: A comprehensive review of all available studies on the economic impact of smoke-free workplace laws--Scollo M, Lal A, et al. *Review of the quality of studies on the economic effects of smoke-free policies on the hospitality industry.* Tobacco Control. 2003; 12:13-20.

Available from: <http://www.tobaccoscsm.ucsf.edu/pdf/ScolloTC.pdf>.

Smokefree ACTION (2007). *As the smoke clears: the myths and reality of Smokefree England.* Available online at: <http://www.smokefreeaction.org.uk>, Accessed 5 November 2007.

³⁷ Izvori: Farrelly, M. et. al, (2005) *Changes in hospitality workers' exposure to secondhand smoke following the implementation of New York's smoke-free law.* Tobacco Control 2005 (14):236-241.

Peplow, G (2007). *Tests are a breath of fresh air for bar staff.* Leicester Mercury, 21 August 2007.

Akhtar PC, Currie DB, Currie CE, Haw SJ. (2007) *Changes in child exposure to environmental tobacco smoke (CHETS) study after implementation of smoke-free legislation in Scotland: national cross sectional survey.* British Medical Journal September 15, 335 (7619): 545.

III - НАЧЕЛА НА КОЈИМ СЕ ЗАСНИВА ЗАКОН

Доношење овог закона заснива се на начелима свеобухватности здравствене заштите која треба да осигура информирање, едукацију и промоцију здравља становништва, као и редуцирање и елиминацију изложености становништва свим штетним факторима по здравље. Право сваког грађанина је да буде информиран о здравственим посљедицама пушења и излагања духанском диму у својој околини. Такођер, право сваког грађанина је да живи и ради у околини без духанског дима. Одговорност државе је да заштити здравље становништва и подузме све законске, административне и извршне мјере како би се елиминисало штетно дјеловање по здравље свих облика изложености духанском диму.

За остварење циља из овог закона, предвиђено је у члану 3. да се органи и институције државне управе у Федерацији Босне и Херцеговине руководе међународним прописима о контроли духана и о духанским производима, а који су напријед у Образложењу описани. Ради се о слиједећим начелима:

- a) природно право сваког грађанина у Федерацији БиХ на чист ваздух јер сви, а посебно дјеца и млади, имају право да се заштите од утицаја посредног удисања духанског дима;
- b) заштита животне средине и права грађана на здраву животну средину;
- c) одређења надлежних органа и институција у Федерацији БиХ да се кроз мултисекторску сарадњу утврди стратегија и мјере ради промовирања и подршке престанку и смањењу потрошње духанских и осталих производа за пушење;
- d) синхронизирана имплементација мјера усмјерених на смањење потражње за духаном и понуде духана путем информисања, едукације и јачања јавне свијести о штетности духанских и осталих производа за пушење;
- e) одговорност надлежних органа и институција у Федерацији БиХ да се осигура довољно финансијских средстава за активности контроле духана у циљу континуираног смањења броја пушача и изложености духанском диму, и
- f) одређења надлежних органа и институција у Федерацији БиХ да се односи са духанском индустријом регулишу на потпуно транспарентан начин у циљу заштите политика јавног здравља и спрјечавања привилегираног третмана духанске индустрије.

IV - ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРАВНИХ РЈЕШЕЊА

Поглавље I. – Основне одредбе (чл. 1.-4.) утврђује предмет регулисања овог закона, и то на начин да се њиме уређују мјере за забрану и ограничење употребе духана, духанских и осталих производа за пушење, забрану њихове реклаamacије, промоције и спонзорисања, спречавање приступа малољетних лица тим производима, те оснивање Федералне комисије за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење, а у циљу заштите и унапређења здравља становништва. Поред тога законом се регулише и састав духанских и осталих производа за пушење,

обавезне ознаке на паковањима, сузбијање штетних посљедица, превентивне мјере и надзор над провођењем закона. Чланом 2. утврђене су дефиниције које се користе у закону и њихово значење у смислу овог закона. Треба истаћи да су дефиниције у високом степену усаглашене са прописам Европске уније, као и терминима из Оквирне конвенције о контроли духана, а што је детаљније описано кроз упоредне приказе који су израђени уз закон. Чланом 3. прописани су принципи закона због истицања обавезе да се органи и институције државне управе у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација БиХ) руководе међународним прописима о контроли духана, духанским производима и осталим производима за пушење. У том циљу таксативно су назначени основни принципи. Чланом 4. дефинише се забрана дискриминације на основу расе, боје коже, спола, језика, религије или вјеровања, политичких и других увјерења, националног и социјалног поријекла, приликом извршавања радњи на основу овог закона и прописа донесених на основу овог закона. Истакнуто је и да изрази који имају родно значење, а који се користе у овом закону и прописима који се доносе на основу овог закона, обухватају на једнак начин мушки и женски род, без обзира јесу ли кориштени у мушком или женском роду.

Поглавље II. – Забрана пушења у јавним просторима (чл. 5. и 6.) односи се на утврђивање јасне забране употребе свих духанских производа за пушење у свим затвореним јавним просторима, на јавним скуповима, радним мјестима и у јавном превозу. Такође, забрањује се употреба духанских производа за пушење у приватним средствима превоза у којим се налазе малољетна лица. Надаље, чланом 6. се обезбјеђује провођење забране пушења, те је прописано да су исту обавезни обезбиједити власник и корисник простора, односно мјеста из члана 5. овог закона у којем је пушење забрањено, те да морају бити постављене визуелне информације које се састоје од графичког знака забране пушења и текста који гласи: "Забрањено пушење", као и информације о начину пријављивања и санкционирању. Прописано је поступање у случају да лице не поштује забрану пушења у мјестима и просторима гдје је пушење забрањено.

Поглавље III. – Изузеци од забране пушења у јавним просторима (члан 7.) уређује случајеве на које се не односи забрана пушења, а због природе мјеста и простора, те одређених препорука Вијећа Европе с тим у вези. Наиме, овим чланом пушење је дозвољено за пацијенте у службама и одјелима за заштиту менталног здравља у здравственим установама и у другим установама које пружају услуге социјалне његе ментално обољелим лицима, као и у установама намијењеним за издржавање казне, ако и када могу бити успостављене посебне просторије за пушење одвојене од непушачке зоне и ако медицинске и психолошке индикације указују на потребу пацијента за пушењем. Мора се истаћи да одлуку о дозволи пушења у смислу овог члана доноси директор или друго одговорно лице здравствене установе и установе намијењене за издржавање казне на приједлог одговорног доктора медицине. Приликом доношења одлуке морају се узети у обзир интереси и здравствене потребе непушача. Осим тога, дефинисано је да федерални министар здравства (у даљем тексту: министар) доноси подзаконски акт којим

се прописују услови за посебне просторе за пушење у смислу изузетака од забране пушења утврђених овим чланом.

Поглавље IV. – Тестирање и извјештавање о духанским производима (чл. 8.-12.), између осталог, утврђује забрану производње и промета цигарета које садрже састојке са више од: десет (10) мг катрана по једној цигарети; један (1) мг никотина по једној цигарети; десет (10) мг угљен монооксида по једној цигарети, а како то утврђује и Директива 2014/40/EУ. Наглашено је да увезени духански производи, а посебно цигарете, морају испуњавати стандарде утврђене у овом члану, осим цигара и цигарилоса, духана за лулу и духана за самостално мотање. Забрањена је и продаја и стављање на тржиште духанских производа, а посебно цигарета и духана за самостално мотање, који садрже адитиве. Надаље, сагласно Директиви 2014/40/EУ забрањено је стављање на тржиште духанских производа који садрже ароме у било којем од својих саставних дијелова, као што су филтери, папири, паковања, капсуле или друга техничка обиљежја која омогућују измјену мириса или укуса дотичног духанског производа или јачине њихова дима. Филтери, папири и капсуле не смију садржавати духан ни никотин. Чланом 9. прописано је да се сви духански производи за пушење који се производе или увозе на тржиште Федерације БиХ обавезно тестирају. Важно је истаћи да се мјерење катрана, никотина и угљен монооксида врши на основу ИСО стандарда, и то: за катран ИСО 4387, за никотин ИСО 10315, а за угљен монооксид ИСО 8454. У овом Поглављу, чланом 10. регулише се и достављање података о духанским производима. Тако су произвођачи и увозници цигарета обавезни, најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину, надлежном министарству доставити списак свих састојака и њихових количина по врсти и типу који се користе у производњи цигарета. Обавјештења о новим духанским производима уређена су чланом 11., према којем су произвођачи и увозници нових духанских и осталих производа обавезни поднијети Федералном министарству здравства (у даљем тексту: Министарство) обавјештење о новим производима које намјеравају ставити на тржиште. Обавјештење се подноси у електронском и писаном облику, најмање шест мјесеци прије намјераваног стављања на тржиште. Садржај обавјештења регулише се чланом 12. закона, као и шта се све доставља уз обавјештење од стране произвођача и увозника.

Поглавље V. – Паковање и означавање духанских производа (чл. 13.-17.) утврђује основне одредбе у домену паковања и означавања, а сходно Директиви 2014/40/EУ. Тако члан 13. уређује Јединствену идентификацијску ознаку, у смислу да свако појединачно паковање духанског производа који се производи, увози, налази у промету и продаје на тржишту Федерације БиХ мора да садржи ту ознаку, исписану на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини. Утврђени су и подаци које ознака мора садржавати. Надаље, чланом 14. закона уређују су подаци на појединачним паковањима. Свако појединачно паковање духанског производа који се производи, увози, налази у промету и продаје на тржишту Федерације БиХ мора садржавати слиједеће податке: назив и адресу произвођача и увозника; број јединица у појединачним паковањима духанских производа, те назив и адресу амбалажера, у случајевима када произвођачи нису извршили сами паковање. У истом члану

дефинисана је и обавеза да обиљежавање духана и духанских прерађевина врше произвођачи, односно увозници духана и духанских прерађевина. У истом Поглављу регулишу се здравствена упозорења на паковањима духанских производа (члан 15.). Сва паковања духанских производа, појединачно и збирно, морају садржавати здравствена упозорења на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини. Сходно Директиви 2014/40/EУ, и закон предвиђа да здравствена упозорења којим се указује на штетност употребе духанских производа укључују: општа упозорења; додатна упозорења; комбинована упозорења и информативне поруке. У односу на ранија упозорења, новина је да закон уводи и комбинована упозорења, која се састоје од фотографије или друге илустрације и одговарајућег текста додатног упозорења. Свако појединачно и сва збирна паковања духанских производа морају садржавати комбинована упозорења на предњој и задњој страни паковања и морају заузимати најмање 65% површине на којој се штампају. Како је питање означавања подложно промјенама на нивоу ЕУ, закон је прописао да федерални министар здравства доноси подзаконски акт о означавању паковања духанских и осталих производа за пушење, како би се правила означавања могла ефикасно и благовремено ускладити и у Федерацији БиХ за случај измјена на нивоу ЕУ. Члан 16. регулише представљање производа. Наиме, означавање појединачних паковања, збирних паковања, као ни сам духански производ не смију садржавати никакав елемент ни обиљежја која промовирају духански производ или потичу на његову употребу стварањем погрешног дојма о његовим својствима, учинцима на здравље, опасностима или емисијама и сл. Овим су чланом утврђени забрањени елементи и обиљежја, а подразумијевају текстове, симболе, имена, заштитне знакове, фигуративне и друге ознаке, али, свакако, нису ограничени само на њих. Надаље, члан 17. закона односи се на изглед и садржај појединачних паковања. Тако појединачна паковања цигарета морају бити у облику квадрата и садржавати најмање 20 цигарета. Појединачна паковања духана за самостално мотање морају бити у облику квадрата или у цилиндричном облику или у облику врећице и садржавати најмање 30 г духана.

Поглавље VI. – Електронске цигарете и биљни производи за пушење (чл. 18.-20.) уређује по први пут у нашем систему питања промета и употребе и ових цигарета и производа за пушење. Члан 18. регулише стављање у промет електронских цигарета, и то на начин да за електронске цигарете и биљне производе за пушење, у свим својим појавним облицима, вриједи исте одредбе као и за духан и духанске производе за пушење, како је дефинисано овим законом. Прописани су и услови за стављање електронских цигарета и посуда за поновно пушење на тржиште. Означавање паковања електронских цигарета и посуда за поновно пушење предметом је регулације у члану 19. закона. Свако појединачно паковање електронских цигарета и посуда за поновно пушење мора садржавати летак са подацима прописаним законом, а који су усклађени са Директивом 2014/40/EУ. Ово поглавље обухвата и означавање бездимних духанских производа и биљних производа за пушење, те обавезује на општа здравствена упозорења. У члану 21. утврђени су елементи и обиљежја која не смију бити садржана у означавању појединачних паковања, збирних паковања, као ни духанских производа.

Поглавље VII. – Забрана рекламације, промоције и спонзорисања духанских и осталих производа за пушење, чланом 21. прописује децидно шта је све забрањено у смислу рекламисања. Тако се забрањује директно или индиректно рекламисати, спонзорисати и на било који начин промовисати духан, духанске производе и остале производе за пушење; спонзорисати догађаје и активности група или појединаца с циљем или могућим ефектом директне или индиректне промоције духанског производа, употребе духана и осталих производа за пушење; пружање финансијске или друге помоћи од духанске индустрије догађајима, активностима, појединцима или групама (као што су спортски или умјетнички догађаји, индивидуални спортисти или тимови, индивидуални умјетници или умјетничке групе, организације за социјалну заштиту, владине и невладине организације и институције, политичари, политичке странке) и цијели низ других забрана. Циљ је смањити ефекте промоције духанског производа, употребе духана и осталих производа за пушење. Чланом 22. Закона регулисани су и одређени изузеци од забране рекламисања, а у складу са одредбама Директиве 2014/40/EУ.

Поглавље VIII. – Забрана продаје духанских и осталих производа за пушење (чл. 23. и 24.) уређује мјеста продаје и забрану продаје. Чланом 23. предвиђено је да духански производи и остали производи за пушење не смију бити постављени или бити видљиви у трговинским објектима, осим приликом саме продаје, и не смију бити изложени у комерцијалну сврху нити на једном другом мјесту. Забрањено је инсталирати, постављати или користити аутомате за продају духанских производа и осталих производа за пушење на јавним мјестима. Осим тога, уређује се и друге забране у погледу продаје. У члану 24. прописано је да је забрањено продавати или поклањати у комерцијалне сврхе цигарете појединачно или у паковањима са мање од 20 комада или у ринфузи. Забрањено је продавати духан или духанске производе у комбинацији/сету са другим производима, као и продаја духана за оралну употребу и његово стављање на тржиште, али и продаја и стављање на тржиште духанских производа са својственом аромом. Наведеним одредбама, нови закон јаснији је у односу на одредбе важећих прописа у овој области.

Поглавље IX. – Спречавање приступа малољетних лица духанским производима и осталим производима за пушење (члан 25.) односи се на забрану продаје и поклањања духанских производа и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година. На свим мјестима на којим се продају духан и духански производи мора бити истакнута ознака о забрани продаје духанских производа и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година.

Поглавље X. – Едукација, информисање и јачање јавне свијести (чл. 26. и 27.) регулише активности у одгојно-образовним установама, те јачање јавне свијести и информисање. Сагласно члану 26. закона надлежна кантонална министарства образовања, у сарадњи са кантоналним заводима за јавно здравство у Федерацији БиХ (у даљем тексту: кантонални заводи за јавно здравство), обавезна су у наставне програме за основну и средњу школу укључити тему о штетности пушења за здравље. Такође, Федерални завод за јавно здравство и кантонални заводи за јавно здравство су обавезни

предузети потребне активности с циљем креирања програма који на стручан начин едуцирају јавност о штетности пушења и истовремено охрабрују на прекид конзумирања духанских и осталих производа за пушење (члан 27.). Истим чланом прописано је да Јавне радио-телевизијске станице, у договору са надлежним тијелима из става (1) овог члана, емитурају утврђени садржај програма. Ово из разлога повећања степена информисаности грађана. Наравно, свака врста емитурања едукативних програма, бит ће предметом посебног уговарања РТВ станица са надлежним тијелима, уважавајући прописе о емитурању радио и телевизијског програма, те уважавајући правила креирања програмске шеме сваке поједине РТВ станице.

Поглавље XI. - Стратешки програм за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (члан 28.) бави се обавезом Владе Федерације да донесе Стратешки програм за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (у даљем тексту: Стратешки програм) у циљу јачања друштвене бриге за здравље становништва у Федерацији очувања и унапрјеђења здравља, откривања и сузбијања фактора ризика за настанак обољења, те стицања знања и навика о здравом начину живота. Стратешки програм доноси се за период од пет година, а носиоци имплементације Стратешког програма су надлежна министарства Владе Федерације и друге институције, заводи, установе и организације.

Поглавље XII. – Федерална комисија за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (чл. 29. и 30.) утврђује обавезу формирања комисије, њен састав, мандат, надлежности и извјештавање према Влади Федерације. Влада Федерације рјешењем именује Федералну комисију за контролу употребе духана, духанских и осталих производа за пушење (у даљњем тексту: Федерална комисија). Федерална комисија има 10 чланова, и састоји се од представника различитих министарстава у Влади Федерације БиХ, као и представника сектора цивилног друштва. Како је приступ контроли употребе духана, духанских и осталих производа за пушење базиран на мултисекторским принципима, потребно је да сви релевантни сектори имају своју улогу, проводе своје овласти, те да се све расположиве информације благовремено обрађују кроз тијело, какво је Федерална комисија. Ради се, дакле, о проведбеном, али и савјетодавном тијелу Владе Федерације, неопходном ради увида у целокупно стање у овој области.

Поглавље XIII. – Регулисање односа између Владе Федерације Босне и Херцеговине, осталих органа и институција државне управе и индустрије духана (члан 31.) односи се на ограничења ових односа само на оне односе потребне за ефективно регулисање индустрије духана и њених производа. Приликом успоставе односа са индустријом духана Влада Федерације је дужна осигурати потпуну транспарентност и информисати јавност о природи и разлозима тих односа. Фабрике за производњу духана и духанских производа, као и фирме за увоз, уколико су у власништву Владе Федерације, морају пословати под условима и ограничењима како је прописано овим законом. Такође, овим чланом утврђени су облици поступања који нису дозвољени у међусобном односу органа и институција државне

управе, јавних институција и политичких странака према индустрији духана, или обрнуто. Ограничења су утврђена и за носиоце јавног положаја.

Поглавље XIV. - Надзор над провођењем закона (чл. 32.-34.) регулише органе надзора, и то кроз организацијску шему Федералне и кантоналних управа за инспекцијске послове, те надлежна министарства унутрашњих послова. У члану 33. утврђене су овласти инспектора, и то почевши од забране употребе духана, духанских и осталих производа за пушење у јавним просторима, у складу са одредбама овог закона, до других забрана прописаних овим законом. Чланом 34. регулише се примјена релевантних прописа, у смислу сходне примјене одредби прописа о инспекцијама у Федерацији и прописа о управном поступку.

Поглавље XV. – Казнене одредбе (чл. 35.-40.) односи се на утврђивање новчаних казни за прекршаје учињене по одредбама овог закона, и то за правна лица, одговорна лица у правном лицу и физичка лица.

Поглавље XVI. – Прелазне и завршне одредбе (чл. 41.-44.) уређује почетак примјене прописа и друга важна питања за примјену закона. Тако је чланом 41., осим прописаних рокова за усклађивање са одредбама овог закона, прописано и да ће се казне за физичка лица и све субјекте из овог члана, иначе утврђене овим законом, почети наплаћивати девет мјесеци од ступања на снагу овог закона. Чланом 42. прописано је доношење подзаконских аката. Чланом 43. прописано је да даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о ограниченој употреби духанских прерађевина („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 6/98, 35/98, 11/99 и 50/11), док је одредбом члана 44. утврђено да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеним новинама Федерације БиХ“.

V – МИШЉЕЊА НА ЗАКОН

Сагласно Пословнику о раду Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 6/10, 37/10 и 62/10), обрађивач закона упутио је на мишљење текст закона кантонима. Позитивна мишљења на Нацрт закона запримљена су од већине кантона.

Осим сагласности на Преднацрт закона, Министарство здравства, рада и социјалне скрби Западнохерцеговачког кантона изнијело је и одређене сугестије и коментаре. Наиме, то министарство изражава бојазан да се нови закон у овој области неће поштовати, односно неће постићи жељени учинак, уколико се мјере контроле и надзора у пракси не примјене на другачији начин него што је то сада случај. Става су да је требало више учинити на provedби важећег закона и анализи учинка по истом, те вршити стални притисак на надлежне инспекције у смислу строжијег кажњавања прекршитеља, а онда приступити постепено поштравању законских норми. Такође, износе и сугестију да се ипак остави могућност да се у угоститељским објектима у којим се не послужује храна може одвојити простор за пушаче, односно да се кафићи мале квадратуре (нпр. до 20-25 m²) могу определијелити хоће ли у њима

пушење бити дозвољено или не. Министарство здравства, рада и социјалне скрби Западнохерцеговачког кантона цијени да се у обзир мора узети постотак пушача у Федерацији и њихове навике, те да је за очекивати да се одредбе новог закона неће поштивати у пракси без „тешке репресије од стране инспекције“. У том смислу истичемо да оваква интервенција на предложени текст закона битно утјече на сами концепт закона и основне интенције забране пушења; фактички ради се о правном рјешењу које је слично постојећим одредбама закона, а које није у потпуности сагласно са одредбама Оквирне конвенције, али и рјешењу за које постоје јасни докази у пракси других земаља да није учинковито и не доприноси унапрјеђењу стања здравља становништва (што је ближе елаборисано напријед у овом Образложењу). Надаље, Министарство здравства, рада и социјалне скрби Западнохерцеговачког кантона истиче да је у Казненим одредбама наведено да надзор над примјеном члана 25. врши просвјетна инспекција, а треба да се наведе тржишна инспекција. Обрађивач закона је исправио уочену грешку, те прихватио приједлог министарства. На концу, кантонално министарство указује и на потребу да се дефинише отворени простор, односно да се направи јасна дистинкција између затвореног и отвореног простора, због различитих врста оградe које се могу наћи у пракси као припадајући дио отвореног простора (напр. угоститељских објеката). У погледу тога приједлога, обрађивач закона ће изнаћи обухватну и садржајну дефиницију отвореног простора, те унаприједити дати одредбу до упућивања текста закона према Влади Федерације, након додатних консултација које ће се провести.

Такође, Кантонална управа за инспекцијске послове Босанско-подрињског кантона изнијела је исти приједлог као Министарство здравства, рада и социјалне скрби Западнохерцеговачког кантона у погледу надзора над чланом 25. овог закона, а што је прихваћено, односно коригирано. Ова Кантонална управа износи и приједлог да се у члану 5. брише забрана пушења у односу на јавне скупове „због немогућности контроле“; става су да је на јавним скуповима неизводљиво контролирати учеснике по питању употребе духанских производа. Када је у питању овај приједлог, истичемо да је исти неприхватљив јер битно утјече на опсег забране пушења и супротан је Оквирној конвенцији о контроли духана. Надзор над примјеном закона у овом дијелу може се обезбиједити, наравно, уз одговарајућу подршку надлежне инспекције. Свјесни смо да тај надзор јесте отежан у односу на друге врсте надзора, али није неизводљив. Треба истаћи, такође, да ће примјена закона, генерално захтјевати и пуно промотивнога и превентивнога рада, услед чега се очекује и значајан помак у развијању свијести грађана о штетности изложености духанском диму и развијању нових навика и понашања која неће угрожавати непушаче. Осим тога, примјена закона битно овиси од степена надзора који се проводи од стране надлежних инспекција, те је свакако једна од примарних задаћа и усмјерени рад са самим инспекцијама у смислу оснаживања и потпоре за надзор над овим законом.

Надаље, Министарство здравства и социјалне политике Средњобосанског кантона подржава доношење закона, те износи пар сугестија, у смислу да је потребно поново размотрити висину новчаних казни, јер су „на терену тешко проводиве“ због тешке економске ситуације и великог

броја конзумента духанских производа. С тим у вези, ваља истаћи да су казне усклађене са Законом о прекршајима, који утврђује оквир за минималне и максималне казне. Цијенећи значај кажњавања у контексту заштите јавног здравља, обрађивач закона је утврдио распоне новчаних казни за непоступање по овом закону. Министарство здравства и социјалне политике Средњебосанског кантона скреће пажњу и да је потребно подзаконским актом веома прецизно дефинисати посебне просторије за изузетке од забране пушења, како их закон предвиђа, што ће свакако да се има у виду код доношења подзаконских прописа, након усвајања закона. Наведено Министарство, такође, сугерише да се преиспита одредба члана 23. став (3), тачка д) о продаји духанских производа у објектима удаљеним у радијусу мањем од 100 м од школа, јер држе да ће то тешко бити проводиво на терену. Међутим, ради се о одредби која треба да се задржи у закону због односа према дјечи и младима у смислу заштите од пушења и доступности духана, духанских и осталих производа за пушење. С друге стране, нису изнесени слични приједлози од осталих тијела која су се очитовала на Преднацрт закона.

Преднацрт закона упућен је на мишљење Уреду Владе Федерације Босне и Херцеговине за законодавство и усклађеност са прописима Европске уније, Федералном министарству правде, Федералном министарству финансија/Федералном министарству финансија, Федералној управи за инспекцијске послове, Гендер Центру Федерације Босне и Херцеговине, те Заводу за јавно здравство Федерације Босне и Херцеговине. Такође, закон је због одређених питања која захтијевају мултисекторски приступ упућен на мишљење и Министарству вањске трговине и економских односа БиХ, Федералном министарству унутрашњих послова/Федералном министарству унутарњих послова, Федералном министарству трговине, Федералном министарству развоја, обрта и подузетништва, Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства, Федералном министарству околиша и туризма и Федералном министарству образовања и науке/Федералном министарству образовања и знаности.

Само Федерално министарство трговине није доставило своје очитовање, сва остала горе наведена министарства и тијела доставили су позитивна мишљења на предложени Преднацрт закона.

Федерална управа за инспекцијске послове и Федерално министарство правде су изнијели пар приједлога, који се односе на одредбе везане за надзор и висину казни, а који су прихваћени и уграђени у овај текст закона, који се упућује Влади Федерације БиХ. Такођер, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства подржава доношење закона, те износи приједлоге за побољшања текста, и то у чл. 2, 6, 9. и 16, који су прихваћени, осим у дијелу члана 16 . став (1) гдје обрађивач закона није брисао дио текста (како је предложено), с обзиром на то да се ради о тексту преузетом из Директиве 2014/40/ЕЗ, односно у питању је хармонизација са прописом Европске уније.

Треба указати и да је Свјетска банка (Канцеларија у Сарајеву), у сарадњи са Свјетском здравственом организацијом, доставила анализу усклађености Преднацрта закона са одредбама Оквирне конвенције о контроли духана. У анализи је истакнуто да је Преднацрт закона усаглашен са одредбама наведене Конвенције, те да су евидентни напори да се у Федерацији БиХ осигура увођење свеобухватног нормативног оквира за контролу духана. Истакнуте су све предности новог начина регулисања ове области. Такође, у анализи су дате и сугестије како правни оквир учинити још бољим, те унаприједити степен provedбе Оквирне конвенције. С обзиром на то да у том дијелу постоје и одређене препоруке које се односе на друге секторе, и нису искључиво домен сектора здравства, нити предмет само овог закона, одлучено је да се о свим сугестијама такве природе дискутује у каснијој фази разматрања и усвајања закона, уколико исти у предложеном тексту (у I фази) буде прихваћен. Ово из разлога што се сугестије углавном односе на регулисање таквих одредби које за циљ имају још већи степен усаглашености закона са одредбама Оквирне конвенције о контроли духана, те је у процесу консултација неопходно осигурати судјеловање свих заинтересованих страна.

Напомињемо да се у прилогу закона налази овјерена Изјава о усклађености Преднацрта закона са прописима Европске уније, и то од стране Уреда Владе Федерације Босне и Херцеговине за законодавство и усклађеност са прописима Европске уније.

V - ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

За провођење овог закона нису потребна финансијска средства из Буџета Федерације, нити буџета кантона.

UPOREDNI PRIKAZ USKLAĐENOSTI
Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana,
duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco,
tobacco products and other products for smoking
sa *acquis communautaire*

Datum izrade:15.11.2016.godine

1. Naziv propisa EU:

- **Direktiva 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine/**

(Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products)

CELEX oznaka: **32003L0033**

OJL 152 , 20/06/2003 P. 0016 – 0019

Ispravke Direktive 2003/33/EZ:

Corrected by [32003L0033R\(01\)](#) (DA, DE, EL, EN, FI, FR, NL, SV)

Corrected by [32003L0033R\(02\)](#) (ES, IT, PT)

Corrected by [32003L0033R\(03\)](#) (HU)

Predmet reguliranja:

Direktiva uređuje pitanja oglašavanja i sponzorstva duhanskih proizvoda.

Cilj reguliranja:

Cilj je ove Direktive usklađivanje zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju duhanskih proizvoda i njihovoj promidžbi:

(a) u tisku i ostalim tiskovnim publikacijama;

(b) u radijskom emitiranju;

(c) u uslugama informacijskog društva; i

(d) putem sponzorstva, povezanog s duhanom, uključujući i besplatnu distribuciju duhanskih proizvoda.

Ova je Direktiva namijenjena osiguravanju slobode kretanja medija na koje se odnosi i povezanih usluga, te otklanjanju prepreka pri djelovanju unutarnjeg tržišta.

2. Naziv nacrt/prijedloga propisa:

Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco, tobacco products and other products for smoking

Predmet reguliranja:

Ovim zakonom uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzoriranja, sprečavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, te osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. Zakonom se, također, regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona.

Cilj reguliranja:

Zakon se donosi u cilju reguliranja kontrole i ograničene upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a radi zaštite i unaprjeđenja zdravlja stanovništva.

3. Usklađenost sa primarnim izvorom prava Evropske unije:

-Ugovor iz Lisabona (2007)

Glava – XIV

Član 168. (st. 1, 3. i 7.)
(raniji član 152 UEZ)

– Javno zdravlje

Član 168. stavom 1. Ugovora utvrđuje da se prilikom utvrđivanja i provođenja svih politika i aktivnosti Unije osigurava visok stupanj zaštite zdravlja ljudi. Djelovanje Unije, koje dopunjuje nacionalne politike, usmjereno je na poboljšanje javnog zdravlja, sprječavanje fizičkih i mentalnih oboljenja i bolesti i otklanjanje uzroka opasnosti po fizičko i mentalno zdravlje. Takvo djelovanje obuhvata i borbu protiv velikih pošasti po zdravlje podsticanjem istraživanja njihovih uzroka, prijenosa i sprječavanja, kao i informiranje o zdravlju i zdravstveno obrazovanje, i praćenje, rano upozoravanje i suzbijanje ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Unija dopunjuje djelovanje država članica na smanjenju oštećenja zdravlja uzrokovanih drogom, uključujući informiranje i sprječavanje.

Stavom 3. istog člana Ugovora utvrđuje se da Unija i države članice podstiču suradnju sa trećim zemljama i mjerodavnim međunarodnim organizacijama u oblasti javnog zdravlja.

Stavom 5. člana 168. Ugovora utvrđuje se da Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, mogu usvajati i poticajne mjere čiji je cilj štititi i poboljšati zdravlje ljudi, posebno suzbijati teške bolesti koje se šire preko granica, mjere povezane s nadzorom ozbiljne prekogranične ugroženosti zdravlja i ranim izvješćivanjem o toj ugroženosti, te mjere čiji je izravni cilj **zaštita javnog zdravlja u odnosu na duhan** i zlouporabu alkohola, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.

Nadalje, stavom 7. člana 168. Ugovora utvrđuje se da se prilikom djelovanja Unije poštuju odgovornosti država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, kao i za organiziranje i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene njege. Odgovornosti država članica uključuju upravljanje zdravstvenim uslugama i zdravstvenom njegom, kao i raspodjelu sredstava koja su im dodijeljena.

Dakle, proizlazi da Ugovor iz Lisabona pojačava zajedničke ciljeve tražeći da definiranje i provođenje svih politika i aktivnosti u Zajednici osigura visok nivo zaštite ljudskog zdravlja, što se, bez sumnje, postiže pravnim rješenjima predviđenim Zakonom o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, s obzirom na to da je isti u cijelosti usmjeren na zaštitu javnog interesa u smislu očuvanja zdravlja cjelokupnog stanovništva Federacije BiH, kao i očuvanja okoliša.

(potpuno usklađeno)

- Ugovor iz Maastrichta (1993)

Glava X – Javno zdravstvo

Član 129.

Član 129. Ugovora iz Maastrichta (1993) navodi da će "Zajednica pridonijeti visokom nivou zdravstvene zaštite za svoje građane" i uvodi odredbu o zajedničkom djelovanju radi sprječavanja važnijih bolesti. Time je određen temelj zajedničkih programa u unapređenju zdravlja; informacija, obrazovanja i osposobljavanja u javnom zdravstvu; borbi protiv raka, AIDS-a i drugih zaraznih bolesti; prikupljanju i razmjeni zdravstvenih podataka; te u sprječavanju ozljeda na radu, bolesti vezanih za onečišćenje okoliša i rijetkih bolesti."

Sveobuhvatni cilj Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje jeste uspostaviti visoki stepen odgovornosti mjerodavnih vlasti prema pitanjima iz oblasti kontrole duhana, posebno u smislu zaštite stanovništva od izloženosti duhanskom dimu, kao i visok stepen odgovornosti građana u odnosu na upotrebu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, što treba da osigura zaštitu zdravlja ljudi i okoliša.

(potpuno usklađeno)

4. Usklađenost sa sekundarnim izvorom prava Evropske unije:

(djelomično usklađeno)

a)	b)	c)	d)	e)
Odredbe propisa EU	Odredbe nacrt/prijedloga propisa	Usklađenost odredbe nacrt/prijedloga propisa s odredbama propisa EU	Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Predviđeni rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 2003/33/EZ Članak 2. zočka (c)	Zakon o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda	Potpuna usklađenost	O potpunoj usklađenosti	

<p style="text-align: center;">Definicije</p> <p>Za potrebe ove Direktive, primjenjuju se sljedeće definicije:</p> <p>...</p> <p>(c) „sponzorstvo” znači svaki oblik doprinosa, pravne ili fizičke osobe, svakom događaju, aktivnosti ili pojedincu čiji je cilj ili izravan ili neizravan učinak promidžba duhanskog proizvoda.</p>	<p style="text-align: center;">Član 2. (Definicije)</p> <p style="text-align: center;">U smislu ovog zakona:</p> <p>47) Sponzorstvo je svaki oblik doprinosa pravne ili fizičke osobe događaju, aktivnosti ili pojedincu s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom direktne ili indirektno promocije duhana i svih duhanskih proizvoda.</p>		<p>govorimo samo u dijelu konkretnih odredbi Direktive i Zakona, kako je naznačeno u ovoj Tabeli. Inače je opća ocjena vezana za djelomičnu usklađenost, ukoliko se promatra cijela Direktiva i cijeli Zakon.</p> <p>Treba napomenuti da su određene definicije preuzete iz druge Direktive. Svaka zemlja ima pravo utvrditi izraze i definicije shodno svojim potrebama, ali i određenoj terminologiji, koja je zastupljena u Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana ili domaćim propisima.</p>	
<p style="text-align: center;">Članak 4. Radijsko oglašavanje i sponzorstvo</p> <p>1. Zabranjeni su svi oblici radijskog oglašavanja duhanskih proizvoda.</p> <p>2. Radijske programe ne smiju sponzorirati poduzeća čija je glavna aktivnost proizvodnja ili prodaja duhanskih proizvoda.</p>	<p style="text-align: center;">Član 21. Tač. a) do d) (Zabrana reklamiranja)</p> <p>Zabranjeno je:</p> <p>a) direktno ili indirektno reklamirati, sponzorirati i na bilo koji način promovirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje;</p> <p>b) sponzorirati događaje i aktivnosti grupa ili pojedinaca s ciljem ili mogućim efektom direktne ili indirektno promocije duhanskog proizvoda, upotrebe duhana i ostalih proizvoda za pušenje;</p> <p>c) pružanje finansijske ili druge pomoći od duhanske industrije događajima, aktivnostima, pojedincima ili grupama (kao što su sportski ili umjetnički događaji, individualni sportisti ili timovi, individualni umjetnici ili umjetničke grupe, organizacije za socijalnu zaštitu, vladine i nevladine organizacije i institucije, političari, političke stranke);</p> <p>d) isticati logotipe duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, bilo da se radi o audio, vizuelnim ili</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>	<p>Zabrana radijskog oglašavanja i sponzorstva predviđena je članom 21. Zakona (stav 1. tačka d), podtačka 2.). A sponzoriranje je generalno zabranjeno st. 1. i 2. istoga člana, uključujući i slučajeve sponzoriranja od strane poduzeća čija je glavna djelatnost proizvodnja ili prodaja duhanskih proizvoda.</p>	

	<p>audio-vizuelnim materijalima, što uključuje, ali se ne ograničava, na zabranu reklamiranja i promovisanja:</p> <p>1. u printanim medijima (novine, katalozi, časopisi, letci, brošure, pisma, reklamni panoi, svjetleće reklame, stalci za prodaju, plakati, znakovi);</p> <p>2. u zemaljskim i satelitskim audio-vizuelnim medijima/elektronskim medijima;</p> <p>3. u predstavama, filmovima, DVD, CD, računarskim igrama, video-igrama, mobilnim aplikacijama, te na drugim digitalnim komunikacijskim platformama (uključujući internet i mobitel);</p> <p>4. na robama i materijalima, uključujući čaše, pepeljare, suncobrane, stolice, upaljače, dijelove odjeće i slično;</p> <p>5. na fasadama stambenih objekata;</p> <p>6. na vozilima, osim vozila u vlasništvu proizvođača;</p>			
<p>Članak 5. stavak 2. Sponzorstvo događaja</p> <p>2. Zabranjuje se besplatna distribucija duhanskih proizvoda u kontekstu sponzorstva događaja spomenutih u stavku 1., čija je svrha ili izravan ili neizravan učinak promidžba duhanskih proizvoda.</p>	<p>Član 21. Tačka g) (Zabranu reklamiranja)</p> <p>Zabranjeno je:</p> <p>g) besplatno distribuirati duhan, duhanske proizvode i ostale proizvode za pušenje tokom istraživanja tržišta i degustacije;</p>	Potpuna usklađenost		
5. Usklađenost s ostalim izvorima prava EU:				

UPOREDNI PRIKAZ USKLAĐENOSTI
Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana,
duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco,
tobacco products and other products for smoking
sa *acquis communautaire*

Datum izrade:15.11.2016.godine

1. Naziv propisa EU:

- **Direktiva 2014/40/EU Evropskog Parlamenta i Vijeća od 3.aprila 2014.godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ/**

(Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC)

CELEX oznaka: **32014L0040**

OJ L 127, 29.4.2014, p. 1–38 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)

Izmjena Direktive 2014/40/EU:

Amended by [32014L0109](#) - Amendment Annex II from: 2015/01/06

Ispravke Direktive 2014/40/EU:

Corrected by [32014L0040R\(01\)](#)

Corrected by [32014L0040R\(02\)](#)

Predmet reguliranja:

Direktiva uređuje proizvodnju, predstavljanje i prodaju duhanskih i srodnih proizvoda.

Cilj reguliranja:

Cilj ove Direktive jeste osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to o:

- (a) sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obvezama o izvješćivanju uključujući maksimalne razine emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;
 - (b) određenim aspektima označivanja i pakiranja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakiranja kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala sukladnost s ovom Direktivom;
 - (c) zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu uporabu;
 - (d) prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;
 - (e) obvezi podnošenja obavijesti o novim duhanskim proizvodima;
 - (f) stavljanju na tržište i označivanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, posebno elektroničkih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;
- a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoku razinu zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom -a („FCTC“).

2. Naziv nacrt/prijedloga propisa:

**Prednacrt zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco, tobacco products and other products for smoking**

Predmet reguliranja:

Ovim zakonom uređuju se mjere za zabranu i ograničenje upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, zabranu njihovog reklamiranja, promocije i sponzoriranja, sprečavanje pristupa maloljetnih lica tim proizvodima, te osnivanje Federalne komisije za kontrolu upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje. Zakonom se, također, regulira i sastav duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, obavezne oznake na pakovanjima, suzbijanje štetnih posljedica, preventivne mjere i nadzor nad provođenjem zakona.

Cilj reguliranja:

Zakon se donosi u cilju reguliranja kontrole i ograničene upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, a radi zaštite i unaprjeđenja zdravlja stanovništva.

3. Usklađenost sa primarnim izvorom prava Evropske unije:

-Ugovor iz Lisabona (2007)

Glava – XIV

Član 168. (st. 1, 3. i 7.)

(raniji član 152 UEZ)

– Javno zdravlje

Član 168. stavom 1. Ugovora utvrđuje da se prilikom utvrđivanja i provođenja svih politika i aktivnosti Unije osigurava visok stupanj zaštite zdravlja ljudi. Djelovanje Unije, koje dopunjuje nacionalne politike, usmjereno je na poboljšanje javnog zdravlja, sprječavanje fizičkih i mentalnih oboljenja i bolesti i otklanjanje uzroka opasnosti po fizičko i mentalno zdravlje. Takvo djelovanje obuhvata i borbu protiv velikih poštasti po zdravlje podsticanjem istraživanja njihovih uzroka, prijenosa i sprječavanja, kao i informiranje o zdravlju i zdravstveno obrazovanje, i praćenje, rano upozoravanje i suzbijanje ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Unija dopunjuje djelovanje država članica na smanjenju oštećenja zdravlja uzrokovanih drogom, uključujući informiranje i sprječavanje.

Stavom 3. istog člana Ugovora utvrđuje se da Unija i države članice podstiču suradnju sa trećim zemljama i mjerodavnim međunarodnim organizacijama u oblasti javnog zdravlja.

Stavom 5. člana 168. Ugovora utvrđuje se da Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, mogu usvajati i poticajne mjere čiji je cilj štititi i poboljšati zdravlje ljudi, posebno suzbijati teške bolesti koje se šire preko granica, mjere povezane s nadzorom ozbiljne prekogranične ugroženosti zdravlja i ranim izvješćivanjem o toj ugroženosti, te mjere čiji je izravni cilj **zaštita javnog zdravlja u odnosu na duhan** i zlouporabu alkohola, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.

Nadalje, stavom 7. člana 168. Ugovora utvrđuje se da se prilikom djelovanja Unije poštuju odgovornosti država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, kao i za organiziranje i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene njege. Odgovornosti država članica uključuju upravljanje zdravstvenim uslugama i zdravstvenom njegom, kao i raspodjelu sredstava koja su im dodijeljena.

Dakle, proizlazi da Ugovor iz Lisabona pojačava zajedničke ciljeve tražeći da definiranje i provođenje svih politika i aktivnosti u Zajednici osigura visok nivo zaštite ljudskog zdravlja, što se, bez sumnje, postiže pravnim rješenjima predviđenim Zakonom o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, s obzirom na to da je isti u cijelosti usmjeren na zaštitu javnog interesa u smislu očuvanja zdravlja cjelokupnog stanovništva Federacije BiH, kao i očuvanja okoliša.

(potpuno usklađeno)

- Ugovor iz Maastrichta (1993)

Glava X – Javno zdravstvo

Član 129.

Član 129. Ugovora iz Maastrichta (1993) navodi da će "Zajednica pridonijeti visokom nivou zdravstvene zaštite za svoje građane" i uvodi odredbu o zajedničkom djelovanju radi sprječavanja važnijih bolesti. Time je određen temelj zajedničkih programa u unaprjeđenju zdravlja; informacija, obrazovanja i osposobljavanja u javnom zdravstvu; borbi protiv raka, AIDS-a i drugih zaraznih bolesti; prikupljanju i razmjeni zdravstvenih podataka; te u sprječavanju ozljeda na radu, bolesti vezanih za onečišćenje okoliša i rijetkih bolesti."

Sveobuhvatni cilj Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje jeste uspostaviti visoki stepen odgovornosti mjerodavnih vlasti prema pitanjima iz oblasti kontrole duhana, posebno u smislu zaštite stanovništva od izloženosti duhanskom dimu, kao i visok stepen odgovornosti građana u odnosu na upotrebu duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, što treba da osigura zaštitu zdravlja ljudi i okoliša.

(potpuno usklađeno)

4. Usklađenost sa sekundarnim izvorom prava Evropske unije:

(djelomično usklađeno)

a)	b)	c)	d)	e)
----	----	----	----	----

Odredbe propisa EU	Odredbe nacrt/prijedloga propisa	Usklađenost odredbe nacrt/prijedloga propisa s odredbama propisa EU	Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Predviđeni rok za postizanje potpune usklađenosti
<p align="center">Direktiva 2014/40/EU</p> <p align="center">Članak 2. Definicije</p> <p>Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:</p> <p>2. „duhan za lulu” znači duhan koji se može konzumirati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;</p> <p>3. „duhan za samostalno motanje” znači duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;</p> <p>5. „bezdimni duhanski proizvod” znači duhanski proizvod potrošnja kojeg ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu potrošnju;</p> <p>6. „duhan za žvakanje” znači bezdimni duhanski proizvod posebno namijenjen za žvakanje;</p> <p>7. „duhan za šmrkanje” znači bezdimni duhanski proizvod koji se može konzumirati putem nosa;</p> <p>8. „duhan za oralnu potrošnju” znači svi duhanski proizvodi za oralnu potrošnju, osim onih namijenjenih za šmrkanje ili žvakanje, izrađeni u cijelosti ili djelomično od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, posebice one u vrećicama ili poroznim vrećicama;</p> <p>10. „cigareta” znači smotuljak duhana koji može konzumirati putem postupka izgaranja i koji je dodatno definiran u članku 3. stavku 1. Direktive Vijeća 2011/64/EU (1);</p>	<p align="center">Zakon o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda</p> <p align="center">Član 2. (Definicije)</p> <p align="center">U smislu ovog zakona:</p> <p>4) Duhan za lulu je duhan koji se može upotrebljavati putem postupka izgaranja i koji je namijenjen isključivo za korištenje u luli;</p> <p>2) Duhan za samostalno motanje je duhan koji se može upotrebljavati za izradu cigareta koju obavljaju sami potrošači ili maloprodajna mjesta;</p> <p>19) Bezdimni duhanski proizvod je duhanski proizvod čija upotreba ne uključuje postupak izgaranja, uključujući duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje i duhan za oralnu upotrebu;</p> <p>7) Duhan za žvakanje je bezdimni duhanski proizvod posebno namijenjen za žvakanje;</p> <p>8) Duhan za šmrkanje je bezdimni duhanski proizvod koji se može upotrebljavati putem nosa;</p> <p>3) Duhan za oralnu upotrebu je svaki duhanski proizvod za oralnu upotrebu, osim onog namijenjenog za šmrkanje ili žvakanje, izrađen u potpunosti ili dijelom od duhana, u obliku praha ili čestica ili u bilo kakvoj kombinaciji tih oblika, posebno one u vrećicama ili u poroznim vrećicama;</p> <p>10) Cigareta je smotuljak duhana sa vanjskim omotom od papira koji se može upotrebljavati postupkom njegovog izgaranja;</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>	<p>O potpunoj usklađenosti govorimo u dijelu konkretnih odredbi Direktive i Zakona, kako je naznačeno u ovoj Tabeli.</p> <p>Treba napomenuti da su određene definicije preuzete iz člana 2. Direktive, ali ne sve. Svaka zemlja ima pravo utvrditi izraze i definicije shodno svojim potrebama, ali i određenoj terminologiji, koja je zastupljena u Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana ili domaćim propisima.</p>	

<p>14. „novi duhanski proizvod“ znači duhanski proizvod koji: (a) ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija: cigarete, duhan za samostalno motanje, duhan za lule, duhan za vodene lule, cigare, cigarilosi, duhan za žvakanje, duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju; i (b) stavljen je na tržište nakon 19. svibnja 2014.;</p>	<p>9) Novi duhanski proizvod je duhanski proizvod koji ne pripada ni jednoj od sljedećih kategorija:</p> <ul style="list-style-type: none"> – cigarete, – duhan za samostalno motanje, – duhan za lule, – duhan za vodene lule, – cigare, – cigarilosi, – duhan za žvakanje, – duhan za šmrkanje ili duhan za oralnu potrošnju, <p>i stavljen je na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona, kao i svaka modifikacija uključujući promjene u dizajnu, bilo kojoj od komponenti, dijelova, sadržaja, načinu izgaranja ili vrsti nikotina, aditivima ili sastojcima duhanskih proizvoda stavljenih na tržište nakon stupanja na snagu ovog zakona.</p>			
<p>15. „biljni proizvod za pušenje“ znači proizvod na bazi biljaka, travi ili voća koji ne sadrži duhan, a može se konzumirati putem postupka izgaranja;</p> <p>16. „elektronička cigareta“ znači proizvod koji se može koristiti za konzumaciju pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, tank i uređaj bez uloška ili tanka. Elektroničke cigarete mogu biti potrošne ili ponovo punjive putem spremnika za ponovno punjenje i tanka ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu uporabu;</p> <p>17. „spremnik za ponovno punjenje“ znači posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektroničke cigarete;</p> <p>18. „sastojak“ znači duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili srodnom proizvodu uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;</p> <p>19. „nikotin“ znači nikotinski alkaloidi;</p> <p>20. „katran“ znači suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima;</p>	<p>14) Biljni proizvod za pušenje je proizvod na bazi biljaka, trava ili voća koji ne sadrži duhan, a može se upotrebljavati putem postupka izgaranja;</p> <p>15) Elektronska cigareta je proizvod koji se može koristiti za upotrebu pare koja sadrži nikotin putem usnika ili bilo koji sastavni dio tog proizvoda, uključujući uložak, posudu za ponovno punjenje i uređaj bez uloška ili posude. Elektronske cigarete mogu biti potrošne ili ponovo punjive putem posude za ponovno punjenje ili ponovno punjive pomoću uložaka za jednokratnu upotrebu;</p> <p>16) Posuda za ponovno punjenje je posuda koja sadrži tekućinu s nikotinom, a koja se može koristiti za ponovno punjenje elektronske cigarete;</p> <p>30) Sastojak je duhan, aditiv, kao i svaka tvar ili element prisutan u finaliziranom duhanskom ili ostalom proizvodu, uključujući papir, filter, tintu, kapsule i ljepila;</p> <p>28) Nikotin je nikotinski alkaloid koji se nalazi u duhanu;</p> <p>27) Katran je suhi, bezvodni, beznikotinski kondenzat dima, čiji se spojevi povezuju sa nastankom više oblika raka;</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>	<p>O potpunoj usklađenosti govorimo u dijelu konkretnih odredbi Direktive i Zakona, kako je naznačeno u ovoj Tabeli.</p> <p>Treba napomenuti da su određene definicije preuzete iz člana 2. Direktive, ali ne sve. Svaka zemlja ima pravo utvrditi izraze i definicije shodno svojim potrebama, ali i određenoj terminologiji, koja je zastupljena u Okvirnoj konvenciji o kontroli duhana ili domaćim propisima.</p>	

<p>21. „emisije” znači tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske uporabe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu uporabe bezdimnih duhanskih proizvoda;</p> <p>23. „aditiv” znači tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, jediničnu pakiranju ili bilo kakvom vanjskom pakiranju;</p> <p>25. „svojstvena aroma” znači jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne i ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tijekom konzumacije duhanskog proizvoda;</p> <p>30. „jedinično pakiranje” znači najmanje samostalno pakiranje duhanskog ili srodnog proizvoda koje se stavlja na tržište;</p> <p>32. „zdravstveno upozorenje” znači upozorenje koje se tiče štetnih učinaka proizvoda za zdravlje ljudi ili drugih nepoželjnih posljedica njegove konzumacije, uključujući tekstualna upozorenja, kombinirana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke, kako je predviđeno u ovoj Direktivi;</p> <p>33. „kombinirano zdravstveno upozorenje” znači zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i fotografija ili ilustracija koji mu pripadaju, kako je predviđeno u ovoj Direktivi;</p>	<p>21) Emisije tvari su tvari koje se otpuštaju prilikom namjenske uporabe duhanskog ili srodnog proizvoda, kao što su tvari iz dima ili tvari koje se otpuštaju u procesu uporabe bezdimnih duhanskih proizvoda;</p> <p>13) Aditiv je tvar, osim duhana, koja je dodana duhanskom proizvodu, pojedinačnom pakovanju ili bilo kakvom zbirnom pakovanju;</p> <p>31) Svojstvena aroma je jasno zamjetljiv miris ili okus, osim duhanskog, koji je rezultat aditiva ili kombinacije aditiva, uključujući, ali ne ograničavajući se na, aromu voća, začina, bilja, alkohola, slatkiša, mentola ili vanilije, koja je zamjetljiva prije ili tokom konzumacije duhanskog proizvoda;</p> <p>40) Pojedinačno pakovanje je najmanje samostalno pakovanje duhanskog ili srodnog proizvoda za pušenje koje se stavlja na tržište;</p> <p>37) Zdravstveno upozorenje je upozorenje koje ukazuje na štetne efekte duhanskih proizvoda po zdravlje ljudi ili na druge nepoželjne posljedice njihove upotrebe, uključujući tekstualna upozorenja, kombinovana zdravstvena upozorenja, opća upozorenja i informativne poruke;</p> <p>38) Kombinovano zdravstveno upozorenje je zdravstveno upozorenje koje se sastoji od kombinacije teksta upozorenja i pripadajuće fotografije ili ilustracije.</p>			
<p style="text-align: center;">Članak 3. stavak 1.</p> <p>Maksimalne razine emisija katrana, nikotina, ugljikova monoksida i drugih tvari</p> <p>1. Razine emisija iz cigareta stavljenih na tržište ili proizvedenima u državama članicama („maksimalne razine emisija”) ne smije biti veći od: (a) 10 mg katrana po cigareti; (b) 1 mg nikotina po cigareti;</p>	<p style="text-align: center;">Član 8. stav 1.</p> <p>(Zabrana proizvodnje i prometa)</p> <p>(1) Zabranjuje se proizvodnja i promet cigareta koje sadrže sastojke sa više od: a) deset (10) mg katrana po jednoj cigareti, b) jedan (1) mg nikotina po jednoj cigareti, c) deset (10) mg ugljen monoksida po jednoj cigareti.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>(c) 10 mg ugljikova monoksida po cigareti</p>	<p>Uvezeni duhanski proizvodi, a posebno cigarete, moraju ispunjavati standarde utvrđene u stavu (1) ovog člana, osim cigara i cigarilosa, duhana za lulu i duhana za samostalno motanje.</p>			
<p>Članak 4. stavak 1. Mjerne metode</p> <p>1. Emisije katrana, nikotina ili ugljikova monoksida iz cigareta mjere se na temelju ISO norme 4387 za katran, ISO norme 10315 za nikotin i ISO norme 8454 za ugljikov monoksid. Točnost mjerenja za katran, nikotin i ugljikov monoksid određuje se u skladu s ISO normom 8243.</p>	<p>Član 9. st. 1, 5. i 6. (Testiranje duhanskih proizvoda)</p> <p>(1) Svi duhanski proizvodi za pušenje koji se proizvode ili uvoze na tržište Federacije BiH obavezno se testiraju.</p> <p>(5) Mjerenje katrana, nikotina i ugljeng monoksida obavlja se na osnovu ISO standarda:</p> <p>a) za katran ISO 4387, b) za nikotin ISO 10315, c) za ugljen monoksid ISO 8454.</p> <p>(6) Tačnost oznaka na svakom pojedinačnom pakovanju cigareta provjerava se za katran i nikotin u skladu sa ISO standardom 8243.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 4. stavak 2. Mjerne metode</p> <p>2. Mjerenja iz stavka 1. provjeravaju laboratoriji koje su odobrila i koje prate nadležna tijela država članica. Ti laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu duhanske industrije niti ona njima smije izravno ili neizravno upravljati.</p>	<p>Član 9. st. 3. i 4. (Testiranje duhanskih proizvoda)</p> <p>(3) Testiranja za katran, nikotin i ugljen monoksid za cigarete vrše se u akreditovanim laboratorijama najmanje jednom godišnje.</p> <p>(4) Akreditovani laboratoriji ne smiju biti u vlasništvu ili pod direktnim ili indirektnim upravljanjem duhanske industrije.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 5. stavak 1. Izvješćivanje o sastojcima i emisijama</p> <p>1. Države članice od proizvođača i uvoznika duhanskih proizvoda zahtijevaju da njihovim nadležnim nacionalnim tijelima predaju sljedeće podatke prema robnoj marki i vrsti:</p> <p>(a) popis svih sastojaka i njihovih količina korištenih u proizvodnji duhanskih proizvoda, u padajućem redoslijedu prema masi svakog sastojka sadržanog u duhanskim proizvodima;</p> <p>b) razine emisije i udjele iz članka 3. stavaka 1. i 4.;</p>	<p>Član 10. (Dostavljanje podataka o duhanskim proizvodima)</p> <p>(1) Proizvođači i uvoznici cigareta obavezni su najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu godinu ministarstvu iz stava (7) člana 9. ovog zakona dostaviti spisak svih sastojaka i njihovih količina po vrsti i tipu koji se koriste u proizvodnji cigareta.</p> <p>(2) Spisak iz stava (1) ovog člana obavezno sadrži obrazloženje o uključivanju sastojaka u duhanskim proizvodima i kategoriju sastojaka.</p> <p>(3) Uz spisak iz stava (1) ovog člana obavezno se prilažu</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>(c) gdje je dostupno, podatke o drugim emisijama i njihovim razinama.</p> <p>Za proizvode koji su već stavljeni na tržište, ovi se podaci dostavljaju do 20. studenoga 2016.</p> <p>Proizvođači ili uvoznici također obavješćuju nadležna tijela dotičnih država članica ako je sastav proizvoda izmijenjena način koji utječe na podatke pružene prema ovom članku.</p> <p>Za novi ili izmijenjen duhanski proizvod, podaci koji se zahtijevaju prema ovom članku predaju se prije stavljanja tih proizvoda na tržište.</p>	<p>toksikološki podaci od proizvođača ili uvoznika za sastojke duhanskih proizvoda u zapaljenom i nezapaljenom stanju, pozivajući se na njihove efekte po zdravlje i osobine koje prouzrokuju zavisnost.</p> <p>(4) Spisak svih sastojaka po količini, vrsti i tipu dostavlja se za svaki duhanski proizvod koji iz proizvodnje izlazi kao samostalni duhanski proizvod namijenjen tržištu kao i za svaki duhanski proizvod koji se uveze na tržište Federacije BiH.</p> <p>(5) Shodno propisima o duhanu Bosne i Hercegovine nadležno ministarstvo jednom godišnje, putem internet stranice, informira javnost o podacima iz stava (3) ovog člana uz obavezu zaštite podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu.</p> <p style="text-align: center;">Član 11. (Obavještenje o novim duhanskim proizvodima)</p> <p>(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti nadležnom ministarstvu, shodno propisima o duhanu Bosne i Hercegovine, obavještenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.</p> <p>(2) Obavještenje iz stava (1) ovog člana podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.</p>			
<p style="text-align: center;">Članak 6. stavak 2. Prioritetni popis aditiva i pooštrene obveze izvješćivanja</p> <p>2. Države članice zahtijevaju od proizvođača i uvoznika cigareta i duhana za samostalno motanje koji sadrže aditiv koji je uključen na prioritetni popis iz stavka 1. da provedu opsežne studije u kojima se svaki aditiv ispituje s obzirom na sljedeće:</p> <p>(a) doprinosi li toksičnosti ili svojstvu stvaranja ovisnosti dotičnog proizvoda te ima li to učinak na povećanje toksičnosti ili svojstva stvaranja ovisnosti u bilo kojem dotičnom proizvodu u znatnoj ili mjerljivoj količini; (b) rezultira li svojstvenom aromom;</p>	<p style="text-align: center;">Član 8. stav 2. (Zabrana proizvodnje i prometa)</p> <p>(2) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdravlju ili da je manje opasan za zdravlje; b) kofein, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću; c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije; d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje 	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>(c) olakšava li udisanje ili unos nikotina; i (d) vodi li stvaranju tvari koje imaju CMR svojstva, njihove količine, i ima li navedeno takav učinak da povećava CMR svojstva u bilo kojem dotičnom proizvodu u znatnoj ili mjerljivoj količini.</p>	<p>e) nikotina na usta ili nos; aditive koji imaju CMR (karcinogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.</p>			
<p>Članak 7. stavak 1. Propisi o sastojcima</p> <p>1. Države članice zabranjuju stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom. Države članice ne zabranjuju uporabu aditiva koji su ključni za proizvodnju duhanskih proizvoda, primjerice šećera radi nadomjeska šećera koji se gubi tijekom postupka sušenja, pod uvjetom da ti aditivi ne rezultiraju proizvodom svojstvene arome i ne povećaju na znatan ili mjerljiv način stvaranje ovisnosti, toksičnost ili kancerogena, mutagena ili reproduktivno toksična svojstva proizvoda. Države članice obavješćuju Komisiju o mjerama poduzetim u skladu s ovim stavkom.</p>	<p>Član 24. stav 6. (Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)</p> <p>(6) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda sa svojstvenom aromom.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 7. stavak 6. Propisi o sastojcima</p> <p>6. Države članice zabranjuju stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže sljedeće aditive: (a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdraviju ili je manje opasan za zdravlje; (b) kofein i taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću; (c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije; (d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje ili unos nikotina; i (e) aditive koji imaju CMR svojstva u nezapaljenom stanju.</p>	<p>Član 8. stav 2. (Zabrana proizvodnje i prometa)</p> <p>(2) Zabranjena je prodaja i stavljanje na tržište duhanskih proizvoda, a posebno cigareta i duhana za samostalno motanje, koji sadrže sljedeće aditive: a) vitamine i druge aditive koji stvaraju dojam da duhanski proizvod koristi zdraviju ili da je manje opasan za zdravlje; b) fejn, taurin i druge aditive i stimulanse koji se povezuju s energijom i vitalnošću; c) aditive koji imaju bojiva svojstva za emisije; d) kod duhanskih proizvoda za pušenje, aditive koji olakšavaju udisanje nikotina na usta ili nos; e) aditive koji imaju CMR (karcinogena, mutagena i reprotoksična) svojstva u nezapaljenom stanju.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 7. stavak 7. Propisi o sastojcima</p>	<p>Član 8. stav 3.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>7. Države članice zabranjuju stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakiranja, kapsule ili bilo kakva tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule i ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.</p>	<p>(Zabrana proizvodnje i prometa)</p> <p>Zabranjeno je stavljanje na tržište duhanskih proizvoda koji sadrže arome u bilo kojem od svojih sastavnih dijelova kao što su filteri, papiri, pakovanja, kapsule ili druga tehnička obilježja koja omogućuju izmjenu mirisa ili okusa dotičnog duhanskog proizvoda ili jačine njihova dima. Filteri, papiri i kapsule ne smiju sadržavati duhan ni nikotin.</p>			
<p>Poglavlje II Označivanje i pakiranje</p> <p>Članak 8. stavak 1. Opće odredbe</p> <p>1. Svako jedinično pakiranje duhanskog proizvoda i sva vanjska pakiranja moraju sadržavati zdravstvena upozorenja predviđena u ovom Poglavlju na službenom jeziku ili jezicima države članice u kojoj se proizvod stavlja na tržište.</p>	<p>Član 15. stav 1. (Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)</p> <p>(1) Sva pakovanja duhanskih proizvoda, pojedinačno i zbirno, moraju sadržavati zdravstvena upozorenja na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 8. stavak 2. Opće odredbe</p> <p>2. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu jediničnog ili vanjskog pakiranja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentirati, parafrazirati niti se na njih smije ni na koji način referirati.</p>	<p>Član 15. st. 5. i 8. (Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)</p> <p>(5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakovanjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakovanja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentarisati, parafrazirati niti se na njih smije referisati.</p> <p>(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 8. stavak 3. Opće odredbe</p> <p>3. Države članice dužne su osigurati da zdravstvena upozorenja na jediničnim i svim vanjskim pakiranjima budu</p>	<p>Član 15. st. 4., 6. i 7. (Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)</p> <p>(4) Zdravstvena upozorenja na</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti, da budu neizbrisiva i u cijelosti vidljiva te da ne budu djelomično ni u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim biljezima, oznakama cijene, sigurnosnim obilježjima, ovicima, košuljicama, kutijama ili drugim elementima, kada se duhanski proizvodi stave na tržište. Na jediničnim pakiranjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da su takve naljepnice neuklonjive. Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem jediničnog pakiranja, osim na pakiranjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja.</p>	<p>pojedinačnim pakovanjima i svim zbirnim pakovanjima moraju biti otisnuta tako da ih nije moguće ukloniti ili izbrisati i moraju biti u potpunosti vidljiva. Zdravstvena upozorenja ne smiju biti djelomično ili u potpunosti skrivena ili prekinuta poreznim oznakama, oznakama cijene, sigurnosnim oznakama ili drugim elementima.</p> <p>(6) Na pojedinačnim pakovanjima duhanskih proizvoda, osim cigareta i duhana za samostalno motanje u vrećicama, zdravstvena upozorenja mogu se pričvrstiti naljepnicama, pod uvjetom da se takve naljepnice ne mogu ukloniti.</p> <p>(7) Zdravstvena upozorenja moraju ostati netaknuta otvaranjem pojedinačnog pakovanja, osim na pakovanjima s preklopnim poklopcem, gdje se zdravstvena upozorenja mogu rascijepiti otvaranjem, ali samo na način koji osigurava grafičku cjelovitost i vidljivost teksta, fotografija i podataka o prestanku pušenja, kao što su telefonski brojevi i/ili internet stranice namijenjene informiranju potrošača o programima pomoći licima koja žele prestati pušiti. Na pakovanjima u obliku kutije sa zglobnim poklopcem opće upozorenje se stavlja i na unutrašnjost gornje površine koja je vidljiva nakon otvaranja pakovanja.</p>			
<p>Članak 8. stavak 4. Opće odredbe</p> <p>4. Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne biljege, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosna obilježja na jediničnim pakiranjima.</p>	<p>Član 15. stav 5. (Zdravstvena upozorenja na pakovanjima duhanskih proizvoda)</p> <p>(5) Zdravstvena upozorenja ni na koji način ne smiju zakloniti ni prekinuti porezne oznake, oznake cijene, oznake za praćenje ili sigurnosne oznake na pojedinačnim pakovanjima. Zdravstvena upozorenja moraju pokrivati cijelu površinu pojedinačnog ili zbirnog pakovanja koja je za njih namijenjena i ne smiju se ni na koji način komentarisati, parafrazirati niti se na njih smije referisati.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 10. stavak 1 c) Kombinirana zdravstvena upozorenja na duhanskim</p>	<p>Član 15. stav 8. (Zdravstvena upozorenja na</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>proizvodima za pušenje</p> <p>1. Svako jedinično pakiranje i sva vanjska pakiranja duhanskih proizvoda za pušenje moraju sadržavati kombinirana zdravstvena upozorenja. Kombinirana zdravstvena upozorenja moraju: (...)</p> <p>c) pokrivati 65 % i vanjske prednje i stražnje površine jediničnog pakiranja i svih vanjskih pakiranja. Cilindrična pakiranja moraju prikazivati kombinirana zdravstvena upozorenja, međusobno jednako udaljena, i svako mora pokrivati 65 % svoje polovice zakrivljene površine;</p>	<p>pakovanjima duhanskih proizvoda)</p> <p>(8) Svako pojedinačno i sva zbirna pakovanja duhanskih proizvoda moraju sadržavati kombinovana upozorenja na prednjoj i zadnjoj strani pakovanja i moraju zauzimati najmanje 65% površine na kojoj se štampaju.</p>			
<p>Članak 12. stavak 2.</p> <p>Označivanje bezdimnih duhanskih proizvoda</p> <p>2. Zdravstvena upozorenja utvrđena u stavku 1. moraju biti usklađena sa zahtjevima navedenima u članku 9. stavku 4. Tekst upozorenja mora biti paralelan s glavnim tekstom na površini rezerviranoj za ta upozorenja. Osim toga, ona moraju:</p> <p>(a) nalaziti se na dvjema najvećim površinama jediničnog pakiranja i svih vanjskih pakiranja;</p> <p>(b) pokrivati 30 % površina jediničnog pakiranja i svih vanjskih pakiranja. Taj se omjer povećava na 32 % u državama članicama s dva službena jezika i na 35 % u državama članicama s više od dva službena jezika.</p>	<p>Član 20.</p> <p>(Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)</p> <p>(1) Svako pojedinačno pakovanje i sva zbirna pakovanja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.</p> <p>(2) Opća zdravstva upozorenja:</p> <p>a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja;</p> <p>b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 13. stavak 1.</p> <p>Predstavljanje proizvoda</p> <p>1. Označivanje jediničnih pakiranja ni svih vanjskih pakiranja ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježje koje:</p> <p>(a) promiče duhanski proizvod ili potiče na njegovu konzumaciju stvaranjem pogrešnog dojma njegovim o svojstvima, učincima na zdravlje, opasnostima ili</p>	<p>Član 16. stav 1.</p> <p>(Predstavljanje proizvoda)</p> <p>(1) Označavanje pojedinačnih pakovanja, zbirnih pakovanja, kao ni sam duhanski proizvod ne smiju sadržavati nikakav element ni obilježje koje:</p> <p>a) promoviše duhanski proizvod ili potiče na njegovu upotrebu stvaranjem pogrešnog dojma njegovim o svojstvima, učincima na</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;</p> <p>(b) sugeriraju da je određeni duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastavnica dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;</p> <p>(c) upućuju na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost; (d) nalikuje na hranu ili kozmetički proizvod; (e) sugeriraju da je određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradivost ili druge prednosti za okoliš.</p>	<p>zdravlje, opasnostima ili emisijama; oznake ne smiju sadržati nikakve podatke o sadržaju nikotina, katrana ni ugljičnog monoksida u duhanskom proizvodu;</p> <p>b) duhanski proizvod manje štetan od drugih ili da nastoji smanjiti učinak nekih štetnih sastojaka dima ili da djeluje vitalizirajuće, energetski, ozdravljujuće, pomlađujuće ili ima prirodna ili organska svojstva ili da ima druge zdravstvene ili životne koristi;</p> <p>c) upućuje na okus, miris, bilo kakve arome ili druge aditive ili njihovu odsutnost;</p> <p>d) nalikuje na hranu ili kozmetički proizvod;</p> <p>e) navodi da proizvod ne sadrži aditive ili arome, odnosno sugerije da određeni duhanski proizvod ima poboljšanu biorazgradljivost ili druge prednosti za okoliš.</p>			
<p>Članak 13. stavak 2. Predstavljanje proizvoda</p> <p>2. Jedinična pakiranja ni sva vanjska pakiranja ne smiju sugerirati ekonomske prednosti uključivanjem tiskanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda dva za jedan ili drugih slične ponuda.</p>	<p>Član 16. stav 3. (Predstavljanje proizvoda)</p> <p>(3) Pojedinačna pakovanja kao ni zbirna pakovanja ne smiju sugerirati ekonomske prednosti uključivanjem štampanih kupona, ponuda za popuste, upućivanja na besplatnu distribuciju, ponuda „dva za jedan“ ili drugih sličnih ponuda.</p>	Potpuna usklađenost		
<p>Članak 13. stavak 3. Predstavljanje proizvoda</p> <p>3. Elementi i obilježja koji su zabranjeni na temelju stavaka 1. ili 2. mogu uključivati tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.</p>	<p>Član 16. stav 4. (Predstavljanje proizvoda)</p> <p>(4) Zabranjeni elementi i obilježja iz st. (1) i (2) ovog člana podrazumijevaju tekstove, simbole, imena, zaštitne znakove, figurativne i druge oznake, ali nisu ograničeni na njih.</p>	Potpuna usklađenost		
<p>Članak 14. Izgled i sadržaj jediničnih pakiranja</p> <p>1. Jedinična pakiranja cigareta moraju biti u obliku kvadra. Jedinična pakiranja duhana za samostalno motanje mora biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice.</p>	<p>Član 17. st. 1. i 2. (Izgled i sadržaj pojedinačnih pakovanja)</p> <p>(1) Pojedinačna pakovanja cigareta moraju biti u obliku kvadra i sadržavati najmanje 20 cigareta.</p> <p>(2) Pojedinačna pakovanja</p>	Potpuna usklađenost		

<p>Jedinično pakiranje cigareta mora sadržavati najmanje 20 cigareta. Jedinično pakiranje duhana za samostalno motanje mora sadržavati najmanje 30 g duhana.</p> <p>2. Jedinično pakiranje cigareta može se sastojati od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jedanput otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakiranja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za stražnju stranu jediničnog pakiranja.</p>	<p>duhana za samostalno motanje moraju biti u obliku kvadra ili u cilindričnom obliku ili u obliku vrećice i sadržavati najmanje 30 g duhana.</p> <p>(3) Pojedinačno pakovanje cigareta može biti od kartona ili mekog materijala i ne smije imati otvor koji se može ponovno zatvoriti ili zapečatiti nakon što je jednom otvoren, osim preklopnog poklopca i kutije sa zglobnim poklopcem. Kod pakovanja s preklopnim poklopcem ili zglobnim poklopcem, poklopac može biti pričvršćen samo za zadnju stranu pojedinačnog pakovanja.</p>			
<p>Članak 15. st. 1. i 2.</p> <p>Sljedivost</p> <p>1. Države članice osiguravaju da sva jedinična pakiranja duhanskih proizvoda sadrže oznaku s jedinstvenom identifikacijom. Da bi se osigurala cjelovitost jedinstvene identifikacijske oznake, ona mora biti tiskana ili pričvršćena tako da je nije moguće ukloniti, mora biti neizbrisiva i ne smiju biti skrivena ili prekinuta ni na koji način, uključujući poreznim biljezima, oznakama cijene ili otvaranjem pakiranja. U slučaju duhanskih proizvoda koji su proizvedeni izvan Unije, obveze iz ovog članka primjenjuju se samo na one proizvode namijenjene tržištu Unije ili stavljene na tržište Unije.</p> <p>2. Jedinstvena identifikacijska oznaka omogućava određivanje:</p> <p>(a) datuma i mjesta proizvodnje; (b) proizvodne ustanove; (c) stroja korištenog za proizvodnju duhanskog proizvoda; (d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje; (e) opisa proizvoda; (f) predviđenog tržišta za maloprodaju; (g) predviđene transportne rute; (h) gdje je primjenjivo, uvoznika u Uniju; (i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena</p>	<p>Član 13. (Jedinstvena identifikacijska oznaka)</p> <p>(1) Svako pojedinačno pakovanje duhanskog proizvoda koji se proizvodi, uvozi, nalazi u prometu i prodaje na tržištu Federacije BiH mora da sadrži Jedinstvenu identifikacijsku oznaku, ispisanu na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.</p> <p>(2) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora biti odštampana ili pričvršćena na način da je nije moguće ukloniti ili izbrisati, i ne smije biti skrivena ili prekinuta na bilo koji način.</p> <p>(3) Jedinstvena identifikacijska oznaka mora sadržavati:</p> <p>a) datum i mjesto proizvodnje; b) proizvodni subjekat; c) mašine korištene za proizvodnju duhanskog proizvoda; d) proizvodne smjene ili vrijeme proizvodnje; e) opis proizvoda; f) predviđeno tržište za maloprodaju; g) predviđene transportne rute; h) uvoznika u Federaciju BiH, ukoliko je to primjenjivo; i) stvarne transportne rute od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta, uključujući sva korištena skladišta, kao i datuma</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>skladišta, kao i datuma transporta, odredišta, mjesta polaska i primatelja; (j) identiteta svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i (k) računa, broja narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.</p>	<p>transporta, odredišta, mjesta polaska i primaoca; j) identitet svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta; i k) broj računa, broja narudžbe i potvrde o plaćanju svih kupaca od proizvodnje do prvog maloprodajnog mjesta.</p>			
<p>Članak 17. Duhan za oralnu uporabu</p> <p>Države članice zabranjuju stavljanje duhana za oralnu uporabu na tržište, ne dovodeći u pitanje članak 151. Akta o pristupanju Austrije, Finske i Švedske.</p>	<p>Član 24. (Zabrana prodaje duhana, duhanskih proizvoda i ostalih proizvoda za pušenje)</p> <p>(5) Zabranjena je prodaja duhana za oralnu upotrebu i njegovo stavljanje na tržište.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p>Članak 19. st. 1., 2. i 4.</p> <p>Obavješćivanje o novim duhanskim proizvodima</p> <p>1. Države članice od proizvođača i uvoznika novih duhanskih proizvoda zahtijevaju da podnesu obavijest nadležnim tijelima država članica o svim takvim proizvodima koje namjeravaju staviti na dotično nacionalno tržište. Obavijest se predaje u elektroničkom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Ona mora biti popraćena detaljnim opisom dotičnog novog duhanskog proizvoda, kao i uputama za njegovu uporabu i podacima o sastojcima i emisijama u skladu s člankom 5.</p> <p>Proizvođači i uvoznici koji podnose obavijest o novom duhanskom proizvodu, nadležnim tijelima također dostavljaju:</p> <p>(a) dostupne znanstvene studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, posebno s obzirom na njegove sastojke i emisije;</p> <p>(b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih skupina, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;</p> <p>(c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane učinke na prestanak konzumacije duhana, očekivane učinke na</p>	<p>Član 11.</p> <p>(Obavješćenje o novim duhanskim proizvodima)</p> <p>(1) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su podnijeti nadležnom ministarstvu, shodno propisima o duhanu Bosne i Hercegovine, obavješćenje o novim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište.</p> <p>(2) Obavješćenje iz stava (1) ovog člana podnosi se u elektronskom i pisanom obliku, najmanje šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište.</p> <p>Član 12. (Sadržaj obavješćenja)</p> <p>(1) Obavješćenje iz člana 11. ovog zakona obavezno sadrži:</p> <p>a) detaljan opis novog proizvoda;</p> <p>b) uputstvo za njegovu upotrebu;</p> <p>c) podatke o sastojcima i emisijama u skladu s čl. 9. i 10. ovoga Zakona.</p> <p>(2) Uz obavješćenje iz člana 11. ovog zakona, proizvođači i uvoznici obavezno dostavljaju:</p> <p>a) dostupne naučne studije o toksičnosti, stvaranju ovisnosti i privlačnosti novog duhanskog proizvoda, posebno s obzirom na njegove sastojke i emisije;</p> <p>b) dostupne studije, njihove sažetke i istraživanje tržišta o preferencijama različitih potrošačkih</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>započinjanje konzumacije duhana i predviđena shvaćanja potrošača.</p> <p>2. Države članice od proizvođača i uvoznika novih duhanskih proizvoda zahtijevaju da o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stavka 1. točaka od (a) do (c) obavijeste svoja nadležna tijela. Države članice mogu od proizvođača i uvoznika novih duhanskih proizvoda zahtijevati da obave dodatna testiranja ili predaju dodatne podatke. Države članice sve podatke dobivene temeljem ovog članka moraju učiniti dostupnima Komisiji.</p> <p>4. Novi duhanski proizvodi stavljeni na tržište moraju poštovati zahtjeve iz ove Direktive. Koje se odredbe ove Direktive primjenjuju na nove duhanske proizvode ovisi o tome potpadaju li ti proizvodi pod definiciju, bezdimnih duhanskih proizvoda ili definiciju duhanskih proizvoda za pušenje.</p>	<p>grupa, uključujući i mlade osobe i trenutne pušače;</p> <p>c) druge dostupne i relevantne podatke, uključujući analizu rizika/koristi od proizvoda, njegove očekivane efekte na prestanak upotrebe duhana, te očekivane efekte na započinjanje upotrebe duhana i predviđena shvaćanja potrošača.</p> <p>(3) Proizvođači i uvoznici novih duhanskih i ostalih proizvoda obavezni su o svim novim ili ažuriranim informacijama o studijama, istraživanju i drugim informacijama iz stava (2) ovog člana obavijestiti nadležno ministarstvo shodno propisima o duhanu Bosne i Hercegovine.</p> <p>(4) Novi duhanski proizvodi i ostali proizvodi za pušenje stavljeni na tržište moraju u potpunosti ispunjavati uvjete iz ovoga zakona.</p>			
<p style="text-align: center;">GLAVA III. Elektroničke cigarete i biljni proizvodi za pušenje</p> <p style="text-align: center;">Članak 20. st. 1. i 2.</p> <p style="text-align: center;">Elektroničke cigarete</p> <p>1. Države članice dužne su osigurati da se elektroničke cigarete i spremnici za ponovno punjenje stavljaju se na tržište samo ako su u skladu s ovom Direktivom i drugim relevantnim zakonodavstvom Unije. Ova Direktiva ne primjenjuje se na elektroničke cigarete i spremnike za ponovno punjenje koji su podložni zahtjevu za odobrenjem u okviru Direktive</p>	<p style="text-align: center;">Član 18. st. 1. i 3.</p> <p style="text-align: center;">(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)</p> <p>(1) Za elektronske cigarete i biljne proizvode za pušenje, u svim svojim pojavnim oblicima, vrijede iste odredbe kao i za duhan i duhanske proizvode za pušenje, kako je definisano ovim zakonom.</p> <p>(3) Obavijest se podnosi u elektronskom i pisanom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište i sadrži:</p> <p>a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovornog lica, odnosno uvoznika;</p> <p>b) popis svih sastojaka</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>2001/83/EZ ili drugim zahtjevima utvrđenima u Direktivi 93/42/EEZ.</p> <p>2. Proizvođači i uvoznici elektroničkih cigareta i spremnika za ponovno punjenje podnose obavijest nadležnim tijelima država članica o svim takvim proizvodima koje namjeravaju staviti na tržište. Obavijest se predaje u elektroničkom obliku šest mjeseci prije namjeravanog stavljanja na tržište. Za elektroničke cigarete i spremnike za ponovno punjenje koji su već stavljeni na tržište na dan 20. svibnja 2016. obavijest se podnosi unutar šest mjeseci od tog datuma. Za svaku značajnu preinaku proizvoda podnosi se nova obavijest. Obavijest, ovisno o tome je li proizvod elektronička cigareta ili spremnik za ponovno punjenje, sadrži sljedeće informacije:</p> <p>(a) ime i podatke za kontakt proizvođača, odgovorne pravne ili fizičke osobe unutar Unije i, gdje je to primjenjivo, uvoznika u Uniju;</p> <p>(b) popis svih sastojaka sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;</p> <p>(c) toksikološke podatke u vezi sa sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući kad su zagrijani, koji se osobito odnose na njihove učinke na zdravlje potrošača kad se udišu i uzimajući u obzir, između ostaloga, sve učinke stvaranja ovisnosti;</p> <p>(d) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom konzumacije u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;</p> <p>(e) opis sastavnih dijelova proizvoda; uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizma za otvaranje i punjenje elektroničke cigarete ili spremnika za punjenje;</p> <p>(f) opis postupaka proizvodnje, uključujući obuhvaća li serijsku proizvodnju, i izjavu da postupak proizvodnje osigurava sukladnost sa zahtjevima iz ovog članka;</p> <p>(g) izjavu da proizvođač i uvoznik snose punu odgovornost za količinu i</p>	<p>sadržanih u proizvodu i emisija koje nastaju korištenjem proizvoda, po robnoj marki i tipu, uključujući i njihove količine;</p> <p>c) toksikološke podatke o sastojcima i emisijama tog proizvoda, uključujući zagrijani proizvod, a koji se osobito odnose na njihove efekte na zdravlje potrošača kad se udišu i na sve efekte stvaranja ovisnosti;</p> <p>d) opis sastavnih dijelova proizvoda uključujući, gdje je to primjenjivo, mehanizme za otvaranje i punjenje elektronske cigarete ili posudu za punjenje;</p> <p>e) informacije o dozi i unosu nikotina prilikom upotrebe u uobičajenim ili razumno predvidivim uvjetima;</p> <p>f) izjavu da proizvođač, odnosno uvoznik snose punu odgovornost za količinu i sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima.</p>			
---	--	--	--	--

<p>sigurnost proizvoda kod stavljanja na tržište i korištenja u uobičajenim okolnostima ili relativno predvidivim uvjetima. Ako države članice smatraju da su podnesene informacije nepotpune, ovlaštene su tražiti nadopunu dotičnih podataka. Države članice mogu proizvođačima i uvoznicima naplatiti razmjerne naknade za primitak, pohranu, rukovanje i objavu podataka koji su im predani.</p>				
<p style="text-align: center;">Članak 20. Stavak 3.</p> <p style="text-align: center;">Elektroničke cigarete</p> <p>3. Države članice dužne su osigurati da:</p> <p>(a) tekućina koja sadrži nikotin stavlja se na tržište isključivo u za to namijenjenim spremnicima za ponovno punjenje koji nemaju obujam veći od 10 ml, u potrošnim elektroničkim cigaretama ili u ulošcima za jednokratnu uporabu, i da ulošci ili tankovi ne premašuju obujam od 2 ml;</p> <p>(b) tekućina koja sadrži nikotin ne sadrži više od 20 mg/ml nikotina;</p> <p>(c) tekućina koja sadrži nikotin ne sadrži aditive navedene u članku 7. stavku 6.;</p> <p>(d) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin koriste se samo sastojci visoke čistoće. Tvari koje nisu navedene među sastojcima iz stavka 2. drugog podstavka točke (b) ovog članka prisutni su u tekućini koja sadrži nikotin samo u tragovima ako te tragove prilikom proizvodnje tehnički nije moguće izbjeći;</p> <p>(e) osim nikotina, jedini sastojci koji se koriste u tekućini koja sadrži nikotin ne predstavljaju opasnost za ljudsko zdravlje u zagrijanom ili nezagrijanom obliku;</p> <p>(f) elektroničke cigarete oslobađaju doze nikotina u ujednačenim razinama;</p> <p>(g) elektroničke cigarete i spremnici za ponovno punjenje takvi su da djeca njima ne mogu rukovati i da na njima nisu moguće neovlaštene izmjene, zaštićeni su od lomljenja i curenja te imaju mehanizam koji osigurava ponovno punjenje bez curenja.</p>	<p style="text-align: center;">Član 18. stav 4.</p> <p style="text-align: center;">(Stavljanje u promet elektronskih cigareta)</p> <p>(4) Uvjeti za stavljanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje na tržište su:</p> <p>a) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati više od 20 mg/ml nikotina;</p> <p>b) tekućina koja sadrži nikotin ne smije sadržavati aditive navedene u članu 8. stav (3) ovog zakona;</p> <p>c) za proizvodnju tekućine koja sadrži nikotin smiju se koristiti samo sastojci visoke čistoće;</p> <p>d) elektronske cigarete moraju oslobađati doze nikotina u ujednačenim nivoima.</p>	<p>Djelomična usklađenost</p>	<p>O djelomičnoj usklađenosti izgovorimo razloga što se član 18. u stavu 4. bavi uvjetima za stavljanje u promet elektronskih cigareta, ali na način utvrđivanja osnovnih uvjeta, a ne detalja, kojima se direktiva bavi. S obzirom da se po prvi put uvode kriterije na promet elektronskih cigareta, odlučeno je kriterije svesti na one najbitnije.</p>	

<p align="center">Članak 20. Stavak 4. točka a)</p> <p align="center">Elektroničke cigarete</p> <p>4. Države članice osiguravaju da:</p> <p>(a) jedinična pakiranja elektroničkih cigareta i spremnika za ponovno punjenje sadrže letak s podacima o:</p> <p>i. uputama za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se uporaba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;</p> <p>ii. kontraindikacijama;</p> <p>iii. upozorenjima za posebne rizične skupine;</p> <p>iv. mogućim štetnim učincima;</p> <p>v. stvaranju ovisnosti i toksičnosti; te</p> <p>vi. podacima za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravne ili fizičke osobe za kontakt u Uniji;</p>	<p align="center">Član 19. stav 1.</p> <p align="center">(Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)</p> <p>(1) Svako pojedinačno pakovanje elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje mora sadržavati letak sa sljedećim podacima:</p> <p>a) uputstvo za korištenje i pohranjivanje proizvoda, uključujući i obavijest da se upotreba proizvoda ne preporučuje mladim osobama i nepušačima;</p> <p>b) kontraindikacije;</p> <p>c) upozorenje za posebne rizične grupe;</p> <p>d) moguće štetne efekte; i</p> <p>e) podatke o stvaranju ovisnosti i toksičnosti, kao i</p> <p>f) podatke za kontakt proizvođača ili uvoznika i pravnog ili fizičkog lica za kontakt.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p align="center">Članak 20. Stavak 9.</p> <p align="center">Elektroničke cigarete</p> <p>Države članice mogu zatražiti i dodatne informacije od gospodarskih subjekata, na primjer o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim učincima elektroničkih cigareta i spremnika za ponovno punjenje.</p>	<p align="center">Član 19. stav 2.</p> <p align="center">(Označavanje pakovanja elektronskih cigareta i posuda za ponovno punjenje)</p> <p>(2) Nadležno ministarstvo, shodno propisima o duhanu Bosne i Hercegovine, može od proizvođača, odnosno uvoznika, zatražiti i dodatne informacije o sigurnosti i aspektima kvalitete ili o bilo kakvim štetnim efektima elektronskih cigareta i posuda za punjenje tih proizvoda.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		
<p align="center">Članak 21. Biljni proizvodi za pušenje</p> <p>1. Svako jedinično pakiranje i sva vanjska pakiranja biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati sljedeće zdravstveno upozorenje: „Pušenje ovog proizvoda škodi vašem zdravlju.”</p> <p>2. Zdravstveno upozorenje tiska se na prednjoj i stražnjoj površini jediničnog pakiranja i svih vanjskih pakiranja.</p> <p>3. Zdravstveno upozorenje moraju biti usklađeno sa zahtjevima navedenima u članku 9. stavku 4. Ono mora pokrivati 30 % područja</p>	<p align="center">Član 20. (Označavanje bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje)</p> <p>(1) Svako pojedinačno pakovanje i sva zbirna pakovanja bezdimnih duhanskih proizvoda i biljnih proizvoda za pušenje moraju sadržavati opće zdravstveno upozorenje.</p> <p>(2) Opća zdravstva upozorenja:</p> <p>a) trebaju se nalaziti na prednjoj i zadnjoj strani, odnosno na dvjema najvećim površinama pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja;</p> <p>b) pokrivati 35% površine pojedinačnog pakovanja i svih zbirnih pakovanja.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>		

<p>pripadajuće površine jediničnog pakiranja i svih vanjskih pakiranja. Taj se omjer povećava na 32 % u državama članicama s dva službena jezika i na 35 % u državama članicama s više od dva službena jezika.</p>				
<p>GLAVA IV. Završne odredbe</p> <p>Članak 23. stavak 3.</p> <p>Suradnja i provedba</p> <p>3. Države članice utvrđuju pravila i sankcije primjenjive u slučaju kršenja nacionalnih odredbi donesenih na temelju ove Direktive i poduzimaju sve mjere koje su potrebne radi osiguranja izvršavanja tih sankcija. Te sankcije moraju biti djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće. Svaka financijska administrativna sankcija koja se može nametnuti kao posljedica namjerne povrede može biti takva da poništava gospodarske prednosti ostvarene tom povredom.</p>	<p>POGLAVLJE XV. - KAZNE ODREDBE</p> <p>Čl. 35.-40.</p>	<p>Potpuna usklađenost</p>	<p>Visinu kazni utvrđuje zakonodavac na temelju pravnog okvira u zemlji. U ovom slučaju, kazne su razmotrene s aspekta Zakona o prekršajima, te je shodno težini počinjenih povreda ovoga Zakona, utvrđen i odgovarajući raspon novčanih kazni (usaglašen sa minimalnim i maksimalnim okvirima po Zakonu o prekršajima). Primjena zakona pokazat će da li su te kazne djelotvorne, razmjerne i odvraćajuće, što im je cilj.</p>	
<p>5. Usklađenost s ostalim izvorima prava EU:</p>				



Broj: 01/02-02-8522-1/17
Zenica, 08.06.2017. godine

- ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
- VLADA KANTONA
n/r sekretara
- MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
n/r ministra
- MINISTARSTVO ZDRAVSTVA
n/r ministra
- KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE
n/r direktorice

PREDMET: Mišljenje o Nacrtu (federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje
- traži se

Poštovani,

U prilogu ovog dopisa, dostavljamo vam isprintan e-mail, kao i akt Predsjedavajuće Doma naroda Parlamenta Federacije BiH broj: 02-02-414/17 od 05.06.2017. godine, sa **priloženim Nacrtom (federalnog) Zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, te drugim priložima vezanim za pomenuti Zakon**, koji su u Stručnoj službi Skupštine Zeničko-dobojskog kantona zaprimljeni dana **07.06.2017. godine**, na službenu e-mail adresu Skupštine.

U pomenutom aktu Predsjedavajuće Doma naroda Parlamenta Federacije BiH je navedeno da se u skladu sa članom 157. stav 3. Poslovnika o radu Doma naroda Federacije Bosne i Hercegovine isto dostavlja radi davanja mišljenja, budući da je donošenje ovog zakona predviđeno po proceduri za donošenje zakona iz zajedničke nadležnosti federalne vlasti i kantona, te da u skladu s tim **traže da se dostavi traženo mišljenje najkasnije u roku od 60 dana**.

S tim u vezi, a u cilju postupanja po navedenom aktu, molimo Vas da nam što prije dostavite traženo mišljenje, koje bi Skupština Kantona imala u vidu prilikom razmatranja Nacrta navedenog Zakona, a na osnovu kojeg bi Skupština Kantona utvrdila svoje Mišljenje po istom, te nakon toga isto dostavila Domu naroda Parlamenta Federacije BiH u ostavljenom roku.

Napominjemo da nadležna kantonalna ministarstva i Kantonalna uprava za inspeksijske poslove trebaju svoje mišljenje dostaviti Stručnoj službi Vlade Kantona, koja će, nakon prihvatanja istih Mišljenja od strane Vlade Kantona, sva ta Mišljenja uz Zaključak Vlade Kantona, dostaviti u dalju skupštinsku proceduru. Ukoliko Vlada Kantona smatra da bi pored navedenih kantonalnih ministarstava i pomenute kantonalne uprave, trebalo zadužiti još neko drugo ministarstvo odnosno drugi kantonalni organ uprave za pripremanje traženog mišljenja, molimo da istim proslijede akte priložene uz ovaj dopis.

S poštovanjem,

PRILOZI: Kao u dopisu

DOSTAVLJENO:

- 1 x Naslovu,
- 1 x Komisija za rad, socijalnu politiku, izbjeglice i zdravstvo /04-02
- 1 x Svim poslanicima Skupštine Kantona, (skenirano na e-mail adrese)
- 1 x 02,
- 1 x 05-01,
- 1 x 04-01,
- 1 x U spis predmeta/03 "R"

SEKRETAR

Ibrahim Avdagić



Broj: 02-02-414/17
Sarajevo, 5.6.2017. godine

**SKUPŠTINAMA KANTONA U FEDERACIJI
BOSNE I HERCEGOVINE**

PREDMET: Nacrt zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje – dostavlja se

Sukladno članku 157. stavak 3. Poslovnika o radu Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine dostavljamo Vam, radi davanja mišljenja, Nacrt zakona o kontroli i ograničenoj uporabi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje, budući da je donošenje ovog zakona predviđeno po proceduri za donošenje zakona iz zajedničke nadležnosti federalne vlasti i kantona.

Molimo Vas da mišljenje o Nacrtu ovog zakona dostavite Domu naroda u roku od 60 dana.

Dostavljeno:

- Tajniku Doma naroda
- Uredu predsjedateljice Doma naroda
- Uredu tajnika Doma naroda
- a/a



Izjava o usklađenosti

**Prednacrtu zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana,
duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/
Draft Law on the control and limited use of tobacco,
tobacco products and other products for smoking
sa *acquis communautaire***

1. Obradivač, odnosno predlagač nacrtu/prijedloga propisa	Federalno ministarstvo zdravstva	
2. Naziv nacrtu/ prijedloga propisa	Prednacrtu zakona o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje/ Draft Law on the control and limited use of tobacco, tobacco products and other products for smoking	
3. Usklađenost nacrtu/prijedloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju	Da.	
3.1.	Odredba Sporazuma	Glava VI, Usklađivanje zakona, provođenje zakona i pravila konkurencije članak 70. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju
3.2.	Prelazni rok za usklađivanje	Opći rok za usklađivanje zakonodavstva suglasno članku 8. Sporazuma
3.3.	Ocjena ispunjenosti obveze iz navedene odredbe Sporazuma	Ispunjava u potpunosti
3.4.	Razlozi za djelimično ispunjavanje odnosno neispunjavanje obaveze iz navedene odredbe Sporazuma	-
4. Stupanj usklađenosti nacrtu/prijedloga propisa s pravnom tečevinom (<i>acquisem</i>) EU	Djelomična usklađenost	

4.1.	Primarni izvori prava EU	<p>- Ugovor iz Lisabona (2007)</p> <p>Glava – XIV</p> <p>Članak 168. (st. 1, 3. i 7.) (raniji članak 152 UEZ)</p> <p>- Javno zdravlje</p> <p>Članak 168. stavkom 1. Ugovora utvrđuje da se prilikom utvrđivanja i provođenja svih politika i aktivnosti Unije osigurava visok stupanj zaštite zdravlja ljudi. Djelovanje Unije, koje dopunjuje nacionalne politike, usmjereno je na poboljšanje javnog zdravlja, sprječavanje fizičkih i mentalnih oboljenja i bolesti i otklanjanje uzroka opasnosti po fizičko i mentalno zdravlje. Takvo djelovanje obuhvata i borbu protiv velikih pošasti po zdravlje podsticanjem istraživanja njihovih uzroka, prijenosa i sprječavanja, kao i informiranje o zdravlju i zdravstveno obrazovanje, i praćenje, rano upozoravanje i suzbijanje ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Unija dopunjuje djelovanje država članica na smanjenju oštećenja zdravlja uzrokovanih drogom, uključujući informiranje i sprječavanje.</p> <p>Stavkom 3. istoga članka Ugovora utvrđuje se da Unija i države članice podstiču suradnju sa trećim zemljama i mjerodavnim međunarodnim organizacijama u oblasti javnog zdravlja.</p> <p>Stavkom 5. članka 168. Ugovora utvrđuje se da Europski parlament i Vijeće, odlučujući u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, mogu usvajati i poticajne mjere čiji je cilj štiti i poboljšati zdravlje ljudi, posebno suzbijati teške bolesti koje se šire preko granica, mjere povezane s nadzorom ozbiljne prekogranične ugroženosti zdravlja i ranim izvješćivanjem o toj ugroženosti, te mjere čiji je izravni cilj zaštita javnog zdravlja u odnosu na duhan i zlouporabu alkohola, pri čemu je isključeno bilo kakvo usklađivanje zakona i drugih propisa država članica.</p> <p>Nadalje, stavkom 7. članka 168. Ugovora utvrđuje se da se prilikom djelovanja Unije poštuju odgovornosti država članica za utvrđivanje njihove zdravstvene politike, kao i za organiziranje i pružanje zdravstvenih usluga i zdravstvene njege. Odgovornosti država članica uključuju upravljanje zdravstvenim uslugama i zdravstvenom njegom, kao i raspodjelu sredstava koja su im dodijeljena.</p> <p>- Ugovor iz Maastrichta (1993)</p> <p>Glava X – Javno zdravstvo</p> <p>Članak 129.</p> <p>Članak 129. Ugovora iz Maastrichta (1993) navodi da će "Zajednica pridonijeti visokoj razini zdravstvene zaštite za svoje građane" i uvodi odredbu o zajedničkom djelovanju radi sprječavanja važnijih bolesti. Time je određen temelj zajedničkih programa u unaprjeđenju zdravlja; informacija, obrazovanja i osposobljavanja u javnom zdravstvu; borbi protiv raka, AIDS-a i drugih zaraznih bolesti; prikupljanju i razmjeni zdravstvenih podataka; te u sprječavanju ozljeda na radu, bolesti vezanih za onečišćenje okoliša i rijetkih bolesti."</p>
------	--------------------------	---

4.2.	Sekundarni izvori prava EU	<p>- Direktiva 2014/40/EU Evropskog Parlamenta i Vijeća od 3. aprila 2014.godine o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o proizvodnji, predstavljanju i prodaji duhanskih i srodnih proizvoda i o stavljanju izvan snage Direktive 2001/37/EZ/ <i>(Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC)</i></p> <p>CELEX oznaka: 32014L0040 OJ L 127, 29.4.2014, p. 1–38 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV)</p> <p>Izmjena Direktive 2014/40/EU: Amended by 32014L0109 - Amendment Annex II from: 2015/01/06</p> <p>Ispravke Direktive 2014/40/EU: Corrected by 32014L0040R(01) Corrected by 32014L0040R(02)</p> <p>Cilj ove Direktive jeste osigurati usklađivanje zakona i drugih propisa država, i to o:</p> <p>(a) sastojcima i emisijama duhanskih proizvoda i srodnim obvezama o izvješćivanju uključujući maksimalne razine emisija katrana, nikotina i ugljikova monoksida za cigarete;</p> <p>(b) određenim aspektima označavanja i pakiranja duhanskih proizvoda uključujući zdravstvena upozorenja koja se trebaju nalaziti na paketima duhanskih proizvoda i vanjski izgled pakiranja kao i sljedivosti i sigurnosnih obilježja koji se primjenjuju na duhanske proizvode kako bi se osigurala sukladnost s ovom Direktivom;</p> <p>(c) zabrani stavljanje na tržište duhana za oralnu uporabu;</p> <p>(d) prekograničnoj prodaji duhanskih proizvoda na daljinu;</p> <p>(e) obvezi podnošenja obavijesti o novim duhanskih proizvodima;</p> <p>(f) stavljanju na tržište i označavanju određenih proizvoda koji su srodni duhanskim proizvodima, posebno elektroničkih cigareta i spremnika za punjenje i biljnih proizvoda za pušenje;</p> <p>a kako bi se olakšalo neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta za duhanske i srodne proizvode, uzimajući kao polazište visoku razinu zaštite ljudskog zdravlja, pogotovo za mlade ljude, te kako bi se zadovoljile obveze Unije prema Okvirnoj konvenciji Svjetske zdravstvene organizacije o nadzoru nad duhanom -a („FCTC“).</p> <p>- Direktiva 2003/33/EZ o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju i sponzorstvu duhanskih proizvoda od 26. maja 2003. godine/ <i>(Directive 2003/33/EC of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to the advertising and sponsorship of tobacco products)</i></p> <p>CELEX oznaka: 32003L0033 OJL 152, 20/06/2003 P. 0016 – 0019</p> <p>Ispravke Direktive 2003/33/EZ: Corrected by 32003L0033R(01) (DA, DE, EL, EN, FI, FR, NL, SV) Corrected by 32003L0033R(02) (ES, IT, PT) Corrected by 32003L0033R(03) (HU)</p> <p>Cilj je ove Direktive usklađivanje zakona i drugih propisa država članica o oglašavanju duhanskih proizvoda i njihovoj promidžbi:</p> <p>(a) u tisku i ostalim tiskovnim publikacijama;</p> <p>(b) u radijskom emitiranju;</p> <p>(c) u uslugama informacijskog društva; i</p> <p>(d) putem sponzorstva, povezanog s duhanom, uključujući i besplatnu distribuciju duhanskih proizvoda.</p> <p>Ova je Direktiva namijenjena osiguravanju slobode kretanja medija na koje se odnosi i povezanih usluga te otklanjanju prepreka pri djelovanju unutarnjeg tržišta.</p>
------	----------------------------	--

4.3.	Ostali izvori prava EU	<p>Okvirna konvencija o kontroli duhana (<i>Framework Convention on Tobacco Control FCTC</i>)</p> <p>Skupština SZO (Rezolucijom WHA 56.1) dana 21. maja 2003. godine usvojila je Okvirnu konvenciju o kontroli duhana.</p> <p>Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 54. sjednici održanoj 17. ožujka 2009. godine donijelo je Odluku o ratifikaciji Okvirne konvencije o kontroli duhana („Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori“, broj 4/09).</p> <p>Svrha usvajanja Okvirne konvencije je zaštita sadašnjih i budućih generacija od štetnih zdravstvenih, socijalnih, ekoloških i privrednih posljedica upotrebe duhanskih proizvoda i izlaganja duhanskom dimu. Okvirna konvencija sadrži mjere usmjerene na smanjenje potražnje i ponude duhana. Zemlje članice su se obavezale da će te mjere provoditi na nacionalnim, regionalnim i međunarodnim nivoima kako bi se globalno i na sistemski način značajno smanjila upotreba duhana i izlaganje duhanskom dimu.</p>
4.4.	Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	<p>Propisi navedeni pod toč. 4.2. i 4.3. ove Izjave obvezujući su za zemlje članice Europske unije. No, kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, iste je potrebno promatrati u kontekstu statusa BiH u procesu europskih integracija. To znači da Bosna i Hercegovina, odnosno odgovarajuće razine vlasti u BiH nadležne za pitanja kontrole duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje, moraju imati u vidu odredbe Direktiva Europske unije pri definiranju zakonodavnopravnog okvira Federacije BiH za ovu oblast, a u cilju približavanja Europskoj uniji, pri tome cijeneći potrebne visoke zahtjeve zaštite zdravlja ljudi, kao i zaštite okoliša. S druge strane BiH je ratificirala Okvirnu konvenciju o kontroli duhana, koja ju izravno obvezuje, što se ima cijeliti u utvrđivanju pravnih rješenja u oblasti regulacije ograničenja uporabe duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje.</p> <p>Kako se radi o detaljnim i opsežnim propisima, te sadržajno usmjerenih na različite teme, jasno je da iste nije moguće u cijelosti transponirati u domaće zakonodavstvo samo zakonom, jer se za to nisu stekli niti pravni, niti tehnički uvjeti, stoga u poredbi ovih propisa sa tekstom Prednacrta zakona o ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i drugih proizvoda za pušenje možemo govoriti samo o djelomičnoj usklađenosti.</p> <p>Dakle, uređivanje ove oblasti u zemljama koje nisu članice EU ima se promatrati kroz prizmu aktualnog vremena i okolnosti u kojima se donosi, odnosno trenutne faze procesa pristupanja BiH Europskoj uniji, a koja omogućava fleksibilnu prilagodbu domaće regulative zakonodavstvu Europske unije.</p>
4.5.	Rok za potpuno usklađivanje	Ovisi od ukupnog napretka BiH u procesu EU integracija.
5.	Da li je osiguran prijevod pravnih izvora na jezike u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini	Prijevodi pravnih izvora navedenih u Izjavi su osigurani.
6.	Da li je nacrt/prijedlog propisa preveden na jedan od službenih jezika EU	Ne.

7. Sudjelovanje domaćih i inozemnih konzultanata/eksperata i njihovo mišljenje

Da. Konsultant Svjetske banke, angažiran u okviru „Projekta smanjenja faktora rizika za zdravlje u BiH“ (Sarajevo, 2015.god.)

Ured Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za zakonodavstvo i usklađenost sa propisima
Europske unije

OBRADIVAČ, ODNOSNO PREDLAGAČ
Federalno ministarstvo zdravstva

MINISTAR
Doc. dr. Vjekoslav Mandić

datum i pečat:
15.11.2016.godine

